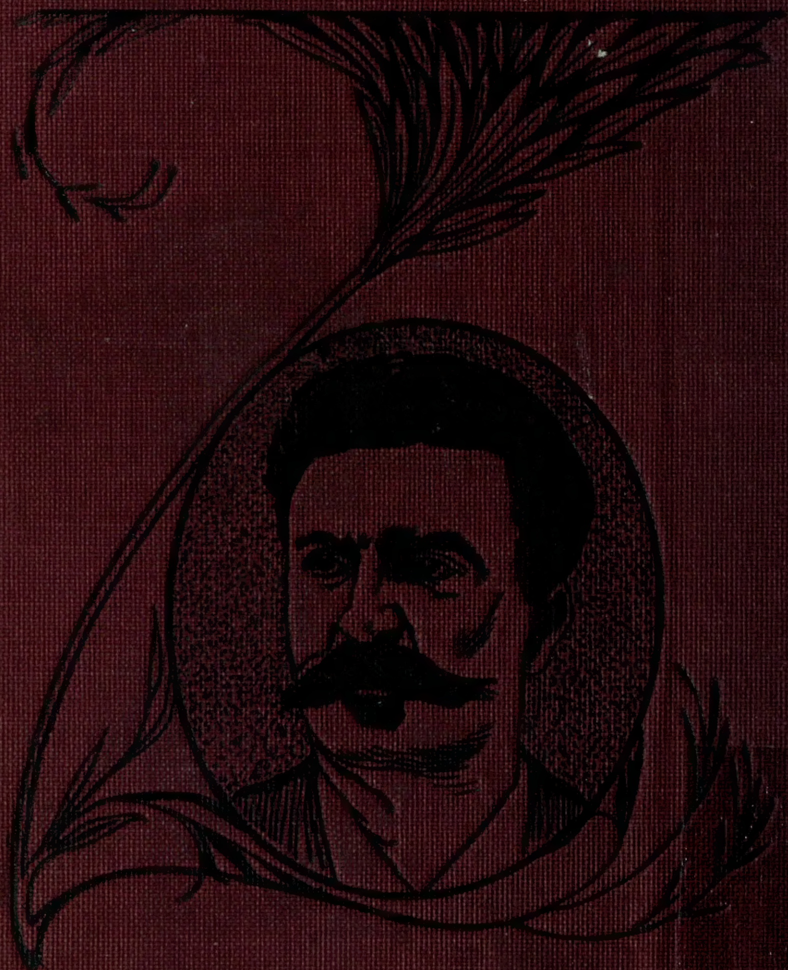

גיז דע מאפאסאן'ס

געזאמעלטע ווערק

סאמעדיען און ערצעהלונגען

איבערזעצט פון

לעאן קאברין

VI

ארויסגעגעבן פון

[redacted]

1923

אינהאלטס פערצייכניס:

מוזאטט

א קאָמעדיע אין דריי אקטען

פון

מאפאסאן און נארמאַנד

פערזאנען:

זשאן מארטינעל, צווישען 29 און 30, א מאלער, מ. מארטינעל'ס נעפפע.

לעאן דע פעטיפר, 30 יאהר, אן אדוואקאט.

מ. מארטינעל, 55 יאהר, אויס האוור.

מ. דע פעטיפר, געריכטס־פרעזידענט, אפיצער פון דער עהרען־לעגיאן, 60 יאהר אלט.

דאקטאר פעלערין, ארום 30.

מאדאם דע ראטשארד, פעטיפר'ס שוועסטער, ארום 55.

הענריעטע לעוועקיו, בעקאנט אונטער'ן נאמען מוזאטט; א מאדעל־מיידעל, פריהער זשאן מארטינעל'ס געליעבטע, 22 יאהר.

מאדאם פלאשע, א הייבאם, אמאליגע טענצערין אין דער אפערא, 35.

זשילבערט מארטינעל, פעטיפר'ס טאכטער, 20 יאהר אלט, תיינט פער־הייראט מיט זשאן מארטינעל.

ליזע באבין, אם.

דיענער.

ס'האנדעלט זיך אין פאריז אין דער געגענווארטיגער צייט. די האנדלונג פון דעם ערשטען און דריטען אקט קומט פאר ביי פעטיפר אין הויז און פון דעם צווייטען ביי מוזאטט.

ערשטער אקט

ערשטע סצענע

ביי פעטיפּר אין הויז: אַ עלעגאנטער סאלאָן. אין מיטען אַ טיש מיט שטולען ארום איהם. אנגעפילטע קאפע טאסען שטעהן אויפ'ן טיש. רעכטס א פאטעל און א שטוהל, לינקס א זאפע. די מיטעל־טהיר פיהרט אויף אַ גאלערעע. רעכטס און לינקס טהירען. אויף די טישען ברענען לאָמפּען. עס קומען אריין מ. דע פעטיפּר, מ, מארטינעל, מאדאם דע ראַטשארד, לעאָן דע פעטיפּר, זשאן מארטינעל, און זשילבערט, די לעצטע איז אין איהר חופּה־קלייד, נור אהן קראנץ און שלייער. די גאנצע געזעלשאפט קומט ערשט פון דעם חתונה־מאהלצייט.

מאַדאַם דע ראַטשארד
(א אונפריינדליכע, אבער גוטהערציגע פערזאן, נאכדעם ווי זי האט בעפרייט איהר האנד פון מ. מארטינעל'ס ארם און איהם מיט א פערנויגונג בעדאנקט, זעצט זי זיך אויף די זאפע לינקס און רופט).
זשילבערט! זשילבערט!

זשילבערט (וועלכע האַלט איהר מאן אונטער ארם און פלוידערט מיט איהם).
ליעבע טאנטע...

מאַדאַם דע ראַטשארד
און וואו איז דער קאפע?

זשילבערט

גלייך, ליעבע טאנטע. (געהט צו צום מיטעלסטען טיש, אויף וועלכען די טאססען שטעהן).

מאדאם דע ראטשארד

פערגים נור ניט דיין קלייד.

לעאן (צוגעלאפען)

ניין, ניין, לאז מיר, איך וועל דעם קאפע דערלאנגען. היינט דארף מיין שוועסטער צו קיין זאך זיך ניט צו ריהרען, דער־מאהנט זיך נור, אין איהר האכצייטסטאג! ליעבע טאנטע, איך נעהם זיך די עהרע און דאס פערגעניגען אייך צו בע־דיענען. אן אדוואקאט מוז זיין פארטיג צו אלעם.

מאדאם דע ראטשארד

אה, איך קען דיינע פעהיגקייטען לעאן און איך שעץ זיי..

לעאן (דערלאנגט איהר א טאססע קאפע).

איהר זייט זעהר ליעבענסווירדיג.

מאדאם דע ראטשארד (נעהמט די טאססע און טרינקט).

איך ווייס וואס פאר א ווערטה דיינע פעהינקייטען האבען.

לעאן (פיר זיך)

זי הויבט שוין אן. ווידער א שטאך! זי הערט גאר ניט אויף! (דערלאנגט א טאססע מ. מארטינעל) דריי שטיקלאך צוקער ניט אמת, הערר מארטינעל? און אביסעלע אלטע ברענדי אין דעם, ניט אזוי? איך ווייס וואס איהר האט ליעב. מיר וועלען אייך שוין צוזעהן.

מ. מארטינעל

איך דאנק אייך, לעאן.

לעאן (צו פעטיפר)

און דו פאפא, קאפע?

פעטיפר

נאטירליך, מיין זוהן.

לעאָן (צו דאס יונג פאארל, וואס זיצט לינקס און אונטערהאלט זיך). און איהר דאָרט, יונגערמאן, יונגעפרוי? (דאָס פּאָרל איז פערטהאָן אין געשפּרעך און ענטפערט ניט) אה, איך רעכען, אז אייך דאַרף מען צורוה לאזען. (ער שטעלט די טאסען קאפע, וואס ער האט זיי געוואלט דערלאנגען, צוריק אויפ'ן טיש).

פעטיפר (צו מארטינעל)

דאכט זיך, אז איהר רויכערט ניט?

מארטינעל

איך רויכער ניט, קיינמאל ניט גערויכערט.

מאדאם דע ראטשארד

א וואונדער! און מיין ברודער און לעאָן לאזען גאר ניט ארויס דעם סיגאר פונ'ם מויל. וואס פאר א מיאוסע זאך דאס רויכערען איז!

פעטיפר

אן אנגענעהמע מיאוסע זאך, קלאריססע.

לעאָן

טאנטע, כמעט אלע מיאוס'ע זאכען זיינען אנגענעהם, און מאנכע פון זיי, ווייס איך, זיינען נאך מעהר ווי אנגענעהם.

מאדאם דע ראטשארד

שווייג, דו טויגעניכטס!

פעטיפר (נעהמט לעאָנ'ס ארם).

קום, מיר וועלען רויכענען אין'ם ביליארד־צימער. ווען דיין טאנטע וויל ניט, מיר זאלען דא רויכענען.

לעאָן

דער טאָג ווען זי וועט נאָך עפּעס ליעבען אויסער איהרע הינטעלאך —

פּעטיפער

האלט איין דיין צונג און קום. (אב)

מארטינעל (צו מאדאם דע ראטשארד)

אַט אזא חתונה געפעהלט מיר, ביי אייך אין פּאריז איז אזא חתונה א זעלטענהייט. חתונה געהאַט, געקומען פון קלויסטער, די געסט זיינען זיך צוגאנגען, אפילו די מיידלאך, די אונטער־פיהרערקעס און די אונטערפיהרערס. דאָס יונג פּאָאר בלייבט אין דער היים און עסט מיט די עלטערען און קרובים. ביינאכט שפּיעלט מען אין ביליארד אָדער אין קארטען, אזוי ווי אין א געוועהנליכער נאָכט; דאָס יונג פּאָרל אונטערהאלט זיך. (זשאן און זשילבערט הויבען זיך אויף און געהען ארויס געארמט פון׳ם סאלאָן). דערנאָך ארום האלבער נאכט, גוט נאַכט!

מאדאם דע ראטשארד (פאר זיך)

א גראָבער מענש!

מ. מארטינעל (זעצט זיך נעבען איהר אויף די זאפע)

און דאָס יונג פּאָרל דרעהט זיך ניט א קאָפּ מיט אַן אונזיניגע האָכצייטסרייזע און מען וואלגערט זיך ניט ארום אין די אונ־בעקוועמע האָטעל־צימערען — ניין, מען בלייבט אין דער היים, אין דעם שעהנעם, קליינעם, ווארעמען נעסט, און עס איז בעקוועם און אנגענעהם. יאָ, איך וויים, איהר טראכט ביי זיך: „א מענש אָהן שיק, אָהן ברייטקייט, א קליינשטעדטעל־דיגער, אָבער וואָס ארט עס מיך, איך בין אזא מענש“...

מאדאם דע ראטשארד

יא, מיין הערר, די בעסערע געזעלשאפט פיהרט זיך אנ־דערש...

מ. מארטינעל

וואס מיר געזעלשאפט! עס זיינען דא הונדערט טויזענד געזעלשאפטען! צום ביישפיעל אין האוור, אונזער געזעל־שאפט...

מאדאם דע ראטשארד

אייער געזעלשאפט קען איך ניט. אבער איך קען אונזערע, וועלכע — (פערטראכט זיך) — איך מיין מיין געזעלשאפט, וועלכע...

מ. מארטינעל (כאפט אונטער)

וועלכע איז די בעסטע! דאס פערשטעהט זיך! אבער צו מיט שיק, צו אהן שיק, חתונה געהאט און פארטיג! און איך האף, מאדאם, אז איצט וועט איהר ענדליך זיך פערטראגען מעהר פריינדליך צו מיין נעפפע... ביז אהער האט איהר... איהר...

מאדאם דע ראטשארד (ברעכט אונטער)

איצט וועל איך דאך מוזען זיין פריינדליך צו איהם, ער איז דאך מיין ברודער'ס איידים!

מ. מארטינעל (לאכט גראב)

לייכט איז דאס מיר ניט אנגעקומען און איך בין צופריעדען, וואס איך האב ענדליך דאס דורכגעבראכען. אין מיין לעבען האב איך גענוג שווערינקייטען געהאט, אבער אזוי שווער ווי דאס איז מיר אנגעקומען...

מאדאם דע ראטשארד

שווערינקייטען? איהר?

מ. מארטינעל

איך מיין געשעפטליכע שווערינקייטען, ניט קיין אנדערע...

מאדאם דע ראטשארד

וואס ווייסט איהר פון שווערינקייטען, איהר, וואס האט גע־געבען אייער נעפפע א האלבען מיליאן אלס נדן, פונקט אזא פערמעגען האט מיין זעליגער מאן פערשווענדעט.

מ. מארטינעל

איך האב געהערט, אז הערר דע־ראטשארד... אז הערר...

מאדאם דע ראטשארד (מיט א זיפץ)

האט מיך רואינירט און פערלאזען גלייך נאך דער חתונה. איין יאהר מיט איהם געווען און איך האב קיין צייט אפילו ניט געהאט צו בעגרייפען מיין אונגליק, אזוי גוט האט ער פערשטאנען ווי צו פערבלענדען מיר די אויגען, דער טוי־געניכטס!

מ. מארטינעל

אזא שארלאטאן איז ער געווען?

מאדאם דע ראטשארד

מיין הערר! ווענען איהם זאלט איהר אזוי ניט ריידען! ער איז געווען א זשענטלמען!

מ. מארטינעל

מען קען זיין א זשענטלמען און א שארלאטאן דערצו!

מאדאם דע ראטשארד

איבריגענס, מיר וועלען בעסער ניט ריידען פון מיין אונגליק. צו טרויעריג, דא זיינען דאך אלע אזוי גליקליך!

ם. מארטיגעל

בעזאנדערם איך, איך בין גליקליכער ווי אלע. מיין נעפּפּע איז א וואוילער יונגער מאַן און איך האב איהם ליעב ווי א לייבליכען זוהן. איך בין געוועזן אַן איינפאַכער געשעפטס־מאַן...

מאדאם דע ראטשארד

דאס זעהט מען.

ם. מארטינעל

אבער איך האב זיך אנגעלעבט א שטיקעל פערמעגען מיט מיי־נע שיפען. דאנקען גאָט, געלד פעהלט אונז ניט! ער איז א מאהלער, נו איז וואס? דאס טראגט אויך אריין געלד, אויך א גאַנץ גוטעס געשעפט. די קונסט, מיין ליעבע מאדאם, ברענגט היינטיגע צייטען אריין אזוי פיעל געלד, ווי דער האנדעל, און מען ריזיקירט דערביי וויינינגער. זשאַן, אמת, דארף מיר דאנקען, וואס ער האט זיך אזוי שנעל אויסגע־מענשעלט. מיין ברודער איז געשטארבען און זיין ווייב — באלד נאך איהם. איך בין געוועזן ניט פערהייראט און האב גענומען דעם קליינעם צו מיר. זאל מיך דער טייפ... ענטשולדיגט, מאדאם! וואס האב איך איהם ניט געלאזט לער־נען, דעם קליינעם חברה־מאַן! אלע וויסענשאפטען, אפילו כעמיע, ליטעראטור, מוזיק, קורץ, אלעס, אלעס. אבער דער חברה־מאַן האט נור געוואלט צייכענען, צייכענען און צייכענען! האב איך איהם געלאזט צייכענען אויך! היינט איז ער שוין א בעריהמטער מאהלער, צו דרייסיג יאהר בעריהמט! ער האט שוין זאגאר דאס רויטע בענדעלע אין זיינע קנעפלאך!

מאדאם דע ראטשארד

א מאהלער אין זיינע יאהרען האט שוין געדארפט קריגען דעם גרויסען קרייץ!

ם. מארטינעל

דאָס וועט ער אויך קריגען, ווי דען! אָבער ענטשולדיגט מיר, איהר פערשטעהט? איך פלוידער און פלוידער, לעג מיר ארוים דאָס הארץ אויף דעם צונג און אין'ם קאָפּ איז אויך אַביסעל דער קאָניאַק עה... עה... גוטען קאָניאַק האָט פּעטיפּר, עכטער קאָניאַק, ווי עס פּאַסט פאַר אַ געריכטס־פּרעזידענט, און מיר, פון האוור, פערשטעהען, וואָס הייסט אביסעל ריכטיגער קאָניאַק! (ער טרינקט דעם קאָניאַק אוים).

מאַדאַם דע ראטשארד

אַך, אייער האוור!

ם. מארטיגעל

(נעהמט נאָך אַ קאָניאַק; צוגעהענדיג צו מאַדאַם דע ראָטשארד) אזוי. און איצט ווען מיר טרינקען נאָך אַ גלעזעלע פאַר אייער געזונד און אונזער פריינדשאַפט! איך טרינק פאַר אונ־זער פריינדשאַפט, וועלכע זאָל קיינמאָל ניט פערדונקעלט ווע־רען! טרינקט אוים און שטעלט דאָס גלעזעלע אויפ'ן טיש). ווען איך דערמאָהן זיך, אז צוליעב אַ קלייניגקייט איז דער שידוך שיער זיך ניט צוגאנגען...

מאַדאָם דע ראטשארד

גאָר ניט אַזאַ קלייניגקייט, ווי איהר דענקט. נאָך איצט זאָג איך אייך, אז מיר וואלט געווען ליעבער, ווען מיין ניכטע זאָל הייראטען ניט מיט אַן ארטיסט. אָבער פערפאַלען, זאָל זיין מיט גליק!

ם. מארטינעל

אה־אָה, מיט גליק זאָל זיין, מיט גליק! אייער ניכטע איז אַ טייבעלע, אַ פּערל, און ער איז אויך אַ שעהנע פייגעל! און דאָס גליק פון זיי ביידען וועט מיינע אלטע יאָהרען פערשעהנערען.

מאדאם דע ראטשארד

איך וואלט עס אויך געוואונשען, עס גלויבט זיך אבער נים.

מ. מארטינעל

גלויבט מיר, פערלאזט זיך אויף מיר, איך פערשטעה אויף א פרוי, אזוי גוט ווי אויף וויין.

מאדאם דע ראטשארד

וואס פאר א פערגלייך!

מ. מארטינעל

דאס איז מיין פילאזאפיע, אזוי פילאזאפירט מען ביי אונז, אין האוור!

פעטיפר (ערשיינט מיט זיין זוהן לעאן דורך דער מיטעלסטער טהיר).
העדר מארטינעל, ווילט איהר שפיעלען א פארטיי בילליארד?

מ. מארטינעל

געוויס! איך בין א ליידענשאפטליכער בילליארד־שפיע־לער.

לעאן

פונקט ווי פאפא. אה, איהר זייט צוויי ליידענשאפטליכע!

מ. מארטינעל

יא, מיין יונגער פריינד, א מאן אין מיינע יאהרען, אהן א ווייב און קינדער, מוז זיך בענוגענען מיט אזוינע פערגעניגענס. אין דער פריה — פיש פאנגען, ביי נאכט — בילליארד שפיעלען; דאס זיינען ערנסטע און אינטערעסאנטע אונטער־האלטונגען.

לעאן

אה, אה, דאס פיש פאנגען, זעהר אן אינטערעסאנטע אונטער־האלטונג! מען זיצט זיך אונטער'ן רעגען מיט די פיס אין

וואסער, אין די אויערען פייפט דער ווינד און מען ווארט,
טאמער וועט מען א פישעלע, די גרויס ווי א קעפעל פון א
שפילקע, ארויסציהען. זעהר אן אינטערעסאנטע אונטער־
האלטונג!

ם. מארטינעל

גענויס, זעהר אן אינטערעסאנטע אונטערהאלטונג! וואלט,
צום ביישפיעל, א געליעבטער געקענט האבען אזוי פיעל גע־
דולד פאר זיין געליעבטע? דערמאהנט זיך נור, צוועלף
אדער גאר פופצעהן יאהר זיצען אזוי ביים טייך און ווארט־
טען, און אויסקוקען די אויגען! וועלכער געליעבטער
וואלט אזוי פיעל געדולד געקענט האבען פאר זיין געליעבטע?
פופצעהן טעג וואלט מען אויך ניט אויסגעהאלטען!

מאדאם דע ראטשארד

זיכער ניט!

לעאן

איך וואלט אפילו קיין אכט טעג ניט אויסגעהאלטען.

ם. מארטינעל

איא?

פעטיפר

ליעבער מארטינעל, קוממ, קוממ שפיעלען!

ם. מארטינעל

איך געה גלייך. פריע, מאדאם! (אב מיט פעטיפר דורך דער
מיטעלסטער טהיר).

מאדאם דע ראטשארד

(טהוט א דריק די אקסלען).

פון האוור! וואס מען מען פון איהם פערלאנגען!

לעאָן

אַ גוטער קערל, דער דאָזיקער מארטינעל, אביסעל אונקולטי־
ווירט, אָבער העל און פרעהליך ווי די זון און עהרליך ווי אַ
סאָלדאט.

מאַדאַם דע ראטשארד

די ערעלקייט פעהלט איהם אין גאנצען.

לעאָן (האלב שטיל)

און איך, טאנטע?

מאַדאַם דע ראטשארד

וואָס זאָגסטו?

לעאָן (פערלעגען)

איך זאָג: איהר פערשטעהט אויף די זאכען. איהר האָט
שטענדיג געלעבט אין דער העכערער געזעלשאפט.

מאַדאַם דע ראטשארד

און געשפיעלט אין איהר זאָגאר אַ ראָלע אויך. ווען מיין זע־
ליגער מאַן האָט נאָך אַזוי פיעל ניט געשפיעלט; אָבער
דו ביזט צו יונג, דו געדענקסט עס ניט. אויף אַ מאַסקען־
באָלל ביים טערקישען קאָנסול האָב איך איינמאָל אלס סאַ־
לאמבאָ...

לעאָן

איהר אלס סאַלאַמבאָ, אלס קאַרטהאַגינעזערין?

מאַדאַם דע ראטשארד

יאָ, איך אלס קאר־טהא־גי־נעזערין, פארוואָס ניט? און איך
האָב אויסגעזעהן רייצענד, גלויב מיר. עס איז געווען אין׳ם
יאָהר איין טויזענד אכט הונדערט און...

לעאָן

ניין, ניין, זאָגט מיר ניט דעם ראַטום, טאַנטע, איך פערלאַנג ניט קיין ראַטום ; גענוג אז איך ווייס, דאָס קאַרטהאגא איז צושטערט און די קאַרטהאגינגעזערין אויך.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

ווער נור ניט איראָניש !

לעאָן

איך בין ניט איראָניש, טאַנטע, וואָס פאַלט אייך איין ? גאָט איז מיין עדות. איך בין נור גוט אויפגעלעגט, ווייל מיין שוועסטער האָט געהייראט מיט זשאַן, וואָס איהר האָט אזוי ניט געוואָלט און איך האָב אזוי געוואָלט. איך טריאומפיר איצט, טאַנטע, אָבער נור היינט ביי נאַכט. מאָרגען וועט דער טריאומפאטער שוין מעהר דאָ ניט זיין, ער וועט אוועק און איהר וועט בענקען נאָך דעם זיסען, טהייערען נעפפע. יאָ, יאָ, איהר וועט נאָך איהם בענקען, ווייל איהר זייט גאָר ניט אזוי שלעכט. ווי איהר זעהט אויס, ליעבע טאַנטע. אייער גוטע הארץ האָט איהר שוין ארויסגעוויזען טראָץ דעם, וואָס איהר האָט געגרינדעט אין כוילי, טראָץ דעם וואָס איהר זייט ניט רייך, אַ היים פאַר הייטלאָזע הינט.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

ווען מען איז אליין, ווען מען האָט ניט קיין קינדער. דו ווייסט, אז אייגענטליך בין איך דאָך קיינמאָל ניט געווען פערהייראט ! אין גרונד בין איך דאָך כמעט אַן אַלטע מויד און ווי אַלע אַלטע מוידען —

לעאָן

האָט איהר ליעב הינטעלאָך.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

יאַ, טהייערער נעפּפּע, איך האָב ליעב הינטעלאך און איך האָס די מענשעלאך.

לעאָן

פון אונזער געשלעכט?

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

יאַ, פון אייער מענערשען געשלעכט.

לעאָן

דאַס הייסט: איהר האסט אייער מאַן! ער פערדיענט אייער האַס.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

ווען דו וואָלסט געוואוסט צוליעב וואָס פאַר א פרוי אַן אויס־וואורף ער האָט מיך פערלאָזען און אונגליקליך געמאַכט. דו האָסט זי אַמאָל געזעהן?

לעאָן

יאַ, געזעהן; איינמאָל, ליעבע טאַנטע. מיר האָבען, געדענק איך, געשפּאַצירט אין שאַן־ז־עליזיי, איהר, פּאַפּאַ און איך. אַ הערר און דאַמע זיינען אונז אַנגעקומען אנט־קעגען. איהר זייט געוואָרען זעהר אויפגערעגט און איהר האָט אַנגעכאַפּט פּאַפּאַ ביים אָרים און אויסגעפליסטערט: „דאָס איז זי, קוק ניט אַהין!"

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

און וואָס האָסטו געטהאָן?

לעאָן

איך? דאָס איינענע ווי פּאַפּאַ. איך האָב געקוקט אַהין.

מאדאם דע ראטשארד

זי איז געווען העסליך, ניט אזוי ?

זשאן

מיר איז זי גאנץ גוט געפעלען געווארען. אבער פערגעסט ניט, אז איך בין דאמאלס אלט געווען עלף יאהר און מיין געשמאק איז...

מאדאם דע ראטשארד (הייבט זיך אויף)

אך, דו ביזט אונאויסשטעהליך. איך וואלט דיך געוואלט אוועקלעגען און אזוי גוט ארייגשמייסען, ליידער אבער ביזטו שוין מעהר ניט קיין עלף יאהריגער איגגעל.

לעאן (מיט א שמייכעל)

נו, נו, נו, איך וועל עס שוין מעהר ניט טהאן. מעהר ניט ! נו, נו, טהוט א שמייכעל, טאנטע, דער קליינער טהייערער לעאן וועט שוין זיין א גוטער אינגעל. איך פערשפרעך עס. איך שווער אייך מיט אן אויפגעהויבענער האנד. זייט א גוטע פערצייהט מיר.

מאדאם דע ראטשארד (דרעהט אוועק דעם קאפ פון איהם)

ניין !

לעאן

יא !

מאדאם דע ראטשארד

ניין ! איך וואלט דיר מוחל געווען פאר דיינע גראבקייטען געגען מיר ; איך, דאנקען גאט, קען זיך מיר מיין שטעדטעל בעשטעהן. אבער דאס, וואס דו האסט אזוי געארבייט, אז דיין שוועסטער זאל הייראטען מיט דעם מאהלער, דאס, זעהסטו, וועל איך דיר קיינמאל ניט מוחל זיין. (טהוט א קלאפ איבער'ן טיש) דו האסט עס נישט געדארפט טהאן !

לעאָן (טהוט אויך א קלאפּ איבער'ן טיש).

איך האָב עס יע געדארפט טהאָן! איך וועל קיינמאל ניט אויפהערען צו שרייען, אז איך בין געוועזן גערעכט!

מאַדאַם דע ראַטשארד

און איך וועל קיינמאל ניט אויפהערען צו טענה'ן, אז ער פאסט ניט פאר זשילבערט'ן.

לעאָן

ווער דען, וואלט נאך אייער מיינונג, געפּאסט פאר זשיל־בערט?

מאַדאַם דע ראַטשארד

א סאלידער מענש, א בעאמטער, א דאָקטאר, אן אינזשעניער. און ניט מיט אזא שעהן פּנים'על.

לעאָן

ווארום ניט מיט אזא שעהן פּנים'ל?

מאַדאַם דע ראַטשארד

איך האָב געהאט א שעהנעם מאן, ווייס איך וואס דאס האט מיך געקאסט!

לעאָן

אייך וואלט נאך מעהר געקאסט, ווען ער וואלט געוועזן העס־ליך. (מאַדאַם דע ראַטשארד וויל ווערען אין כעס). איבריגענס זייט איהר די איינציגע פרוי, וועמען זשאן געפעהלט ניט.

מאַדאַם דע ראַטשארד

דאס איז דאך, וואס איך טענה: ער איז צו שעהן. ער גע־פעהלט צופיעל די פרויען. ער האט שוין א מענגע שעהנע פרויען געמאהלען. ער וועט זיי ווייטער מאהלען. שעהנע פרויען וועלען שטונדען לאנג מיט איהם אין זיין אטעליע פערברענ־גען. און מען ווייס, וואס אין די אטעליעס טהוט זיך

לעאָן

"מען ווייס?" האט איהר אמאָל געזעהן. וואס דאַרט טהוט זיך?

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

איך? דאס הייסט... איך בין יאַ אמאָל געווען אין אַן אַטע־ליע ביי הארַאס בערנעט.

לעאָן

ביי דעם מאַהלער פון שלאַכטען?

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

מיט איין וואָרט, אַזוינע מענשען, אַזוינע קינסטלער פאסען ניט אין אַ בעאַמטען־פאַמיליע ווי אונזערע. קיין ריכטיגען פאַמיליען־לעבען קענען זיי ניט פיהרען. ווי קען מען זיין אַ גוטער פאַמיליען־מאַן, ווען מען איז שטענדיג אַרומגערינגעלט פון פרויען, וואס ווייסען ניט פון קיין אנדער זאַך, ווי נור אַנטהאָן זיך און אויסטהאָן זיך! דאַ האט מען צו טאָהן מיט פרויען, וואס קומען מאַכען אַ בעשטעלונג און דאַ מיט די מאַדעל־מיידלאך. בעזאָנדערס די מאַדעל־מיידלאך (הויבט זיך אויף). איך זאַג: די מאַדעל־מיידלאך, לעאָן!

לעאָן

אַה, איך פערשטעה, וואס איהר מיינט טאַנטע. איהר ווילט געבען אַן אַנצוהערעניש אויף זשאַן'ס אַ געוויסען ראָמאַן. נו, איך ווייס, ער האט אַ מאַדעל־מיידעל געליעבט, דריי יאָהר זי געליעבט, אויפריכטיג, ערנסט...

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

געליעבט? דאס רופסטו אויך ליעבע?

לעאָן

יערע פרוי קען מען ליעבען, טאַנטע, און די האָט זיין ליעבע פערדיענט מעהר ווי וועלכע אנדערע.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

מסתמא ווייל זי האָט געהאַט אַ שעהן פּנים'ל.

לעאָן

און ווייל זי איז געווען צערטליך, גוט, טריי און איבערגעגעבען.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

היינט פאַרוואָס האָט ער זי געוואָרפען ?

לעאָן

טאַנטע, מיט זשאַן האָט פּאַסירט דאָס זעלבע, וואָס עס פּאַסירט מיט טויזענדע אנדערע יונגע לייט. אַ יונגער מאַן, אַ שעהנע מיי־דעל פון אכטצעהן יאָהר געטראָפען, געזעהן, געליעבט, אַ פערהעלטנים אָנגעפאַנגען. דאַן אין אַ צוויי־דריי יאָהר ארום — ער אוועק רעכטס, זי לינקס, — אַן אַלטע געשיכטע, וועלכע בלייבט אויביג ניי. דאָס איינציגע, וואָס האָט אונ־טערשיידעט זיין ליעבע פון אנדערע אזוינע, איז געווען דער מערקווירדיגער כאַראַקטער פון דער פרוי.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

דער מערקווירדיגער ! ביי דער מיידעל אַ מערקווירדיגער כאַ־ראַקטער ? ווי האָט איהר זי גערופען ? איך געדענק ניט קלאָהר — פריילין מוז... מוז...

לעאָן

מוזאַטט, ליעבע טאַנטע, די קליינע מוזאַטט... אַ צונעמעניש. ווי אַלע מאַדעל־מיידלאַך האָבען.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

און ווי איז איהר עהרליכער נאָמען ?

לעאָן

איהר ריכטיגער נאָמען איז הענריעטטע — הענריעטטע לע־
וועקיו.

מאדאם דע ראטשארד

לעוועקיו? אזוי, אזוי!

לעאָן

און די דאָזיגע הענריעטטע לעוועקיו האָט די גאַנצע צייט פון
איהר צוזאמענלעבען מיט זשאַן איהם געליעבט, געעהרט,
פערגעטערט, געאָטהעמט מיט איהם. דער דאָזיגער ליעבע
האָט זי איהר יוגענד און איהר אונשולד, איהר שעהנהייט און
פיליייכט אויך איהר גליק געאָפפערט. און ווען זי האָט זיך
געדאַרפט צושיידען מיט איהם, האָט זי ערשט געוויזען, ווי
שטאַרק איהר ליעבע איז געווען. אהן א טרער, אהן דעם
מינדסטען פאָרוואורף האָט זי זיך מיט איהם צושיידט. עס
האָט איהר וועה' געטהאָן, שרעקליך וועה געטהאָן, איהרע וועה־
טאָגען אָבער האָט זי דערשטיקט אין איהר הארצען. די אונ־
גליקליכע האָט פערשטאַנען, אז זי האָט איהם פערלאָרען אויף
אויביג. זי האָט זיך אונטערגעגעבען איהר שיקזאַל און איז
פערשוואונדען פון די אויגען. מען האָט זי קוים איינגערעדט,
זי זאָל נעהמען די שטיצע, וואס זשאַן האָט איהר פאַרגעלעגט,
ווייל זי וואָלט זיך גיכער געטויטעט, איידער צו ציהען מאַטע־
ריעלע נוצען פון איהר ליעבע.

מאדאם דע ראטשארד

און זייט דעם האָט זי זשאַן אמאָל געזעהן?

לעאָן

קיינמאָל ניט. און דאָס איז שוין א געשיכטע באַלד פון אכט
מאָנאַטען. וועהרענד דער דאָזיגער צייט האָט ער מיך א פּאָר
מאָל געבעטען אויסצוגעפינען, ווי איהר געהט. איך האָב אָבער

גארנישט געקענט אויסגעפינען, ווייל מען ווייס ניט וואו זי איז פערשוואונדען, (ענדערט דעם טאן) אבער וואס דער־צעהל איך עס אייך, איהר ווייסט דאך עס אלעס פונקט אזוי ווי איך. מיר האבען שוין צוואנציג מאל וועגען דעם גע־רעדט.

מאדאם דע ראטשארד

און היינט, ווען איך הער די דאזיגע געשיכטע צום איין און צוואנציגסטען מאל, גלויב איך אזוי ווענוג ווי צום ערשטען מאל.

לעאן

אבער דאס איז דאך אמת!

מאדאם דע ראטשארד

אויב דאס איז אמת, ווארום האסטו ניט געזעהן, אז זשאן זאל בלייבען מיט אזא מערקווירדיגע פרוי?

לעאן

ליעבע טאנטע, איך האב געטהאן מיין פפליכט. ווען דאס דאזיגע דריי־יאהריגע פערהעלטניס וואלט נאך לענגער געדויערט, וואלט זשאן געווען א פערלארענער מענש!

מאדאם דע ראטשארד

איז עס געווען דיין דאגה?

לעאן

יא, טאנטע, זשאן איז מיין פריינד געווען, און איך האב גע האלטען פאר מיין פפליכט איהם צו ראטעווען, פונקט ווי אי האב פאר מיין ברודער פפליכט געהאלטען, צו זעהן, אז זשי בעט זאל מיט איהם הייראטען, ווייל ער וועט זיין א ברא וועד און טיכטיגער מאן. און איהר וועט זעהן, טאנטע,

שפעטער, ווען איהר וועט וויעגען א קליינעם פלימעניק אדער א קליינע פלימעניצע, דאן וועט איהר דאס קליין בעשעפע־ניש׳ל נאך מעהר ליעב האבען ווי אלע אייערע הינטלאך.

מאדאם דע ראטשארד (כמעט געריהרט)

אה, לאז, דו וועסט מיך ניט איבעררייידען! די אונגליקליכע הינטעלאך, איך וועל זיי קיינמאל ניט פערגעסען. דו ווייסט דאך, אז איך ליעב זיי ווי א מוטער.

לעאן

איהר מוזט אבער ליעב האבען אייערע פלימעניקעס ווי א מוטער און אייערע הינטלאך ווי א טאנטע.

מאדאם דע ראטשארד

דו ביזט אונאויסשטעהליך!

(זשאן מארטינעל און זשילבערט ערשיינען דורך די מיטעלסטע טהיר; הינטער זיי דער דיענער זשאזעף).

זשאן (צום דיענער)

זשאזעף, איהר האט פערגעסען, בלומען מוזען זיין איבעראל.

זשאזעף

איהר קענט זיין רוהיג, אלסדינג וועט זיין ריכטיג. (אב).

לעאן (צו זיין טאנטע)

נו, זאגט אליין, זיינען זיי ניט דאס שעהנסטע פאר?

זשאן (צוגעהענדיג צו מאדאם דע ראטשארד).

איהר ווייסט, מאדאם, פון ווענען מיר האבען איצט גערעדט? פון אייך!

לעאן (פאר זיך)

נו! נו!

זשאן

די גאנצע צייט האב איך אלץ געטראכט, וואס פאר א פרע־זענט גיט מען זשילבערט׳ס ליעבענסווירדיגער טאנטע.

מאדאם דע ראטשארד (טרוקען)

זשילבערט האט מיר שוין א פרעזענט גענעבען פאר אייך ביי־רען. איך דאנק אייך, מיין הערר.

זשאן

ניין, דאס איז ניט גענוג. איך האב זיך בעמיהט אייער גע־שמאק צו טרעפען און ווייסט איהר, וואס מיר איז איינגעפא־לען ? (דערלאנגט איהר א פארטאמאנע) מאדאם, דא וועט איהר געפינען עטליכע הונדערטער פאר אייערע פערלאזענע הינטעלאך. איך וויל נור איהר זאלט מיר ערלויבען זיי צו בעזוכען פון צייט צו צייט, ווייל איך וויל זיך מיט זיי בע־קענען. און נאך עפעס : ווען איך וועל קומען, זאלט איהר נור ניט אויסוועהלען די בייזסטע פון זיי מיך צו בעגריסען.

מאדאם דע ראטשארד (גערירהרט)

איך דאנק אייך פון טיעפען הארצען. עס איז זעהר שעהן פון אייך, וואס איהר האט געטראכט פון מיינע ארימע יתומים׳־לאך !

לעאן (זשאן׳ען אויפ׳ן אויער)

דו ביזט א דיפלאמאט !

זשאן

מאדאם, איהר דארפט זיך ניט וואונדערען, ווארום איך האב עס געטהאן. איך האב זעהר ליעב חיות. און ווידער זיינען זיי דאך אונזערע אפפער, אונזערע שקלאפען און מאנכע פון זיי אונזער נאהרונג. אייגענטליך זיינען זיי די ווירקליכע מאר־טירער פון אונזער וועלט.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

דאָס איז זעהר ריכטיג, מיין ליעבער פריינד. איך אליין האָב אויך פיעל מאָל אזוי געדענקט. אך, ווען מען זעהט אמאָל, ווי די פערד ווערען געמוטשעט און געשלאָגען פון די ווילדע קוּטשערס!

לעאָן (מיט איראָניע)

און די פייגעל, און די ענטלאָך, און די האָזען, וואָס ווערען נעבעך דערשאָסען! פיף־פאף־בום!...

מאַדאַם דע ראַטשאַרד (פערשטאָפּט זיך די אויערען)

אַה, רייד ניט דערפון, מיך שוידערט, עס איז צו שרעקליך!

זשאַן (געהט צו צו זשילבערט)

ניט אמת, עס איז צו שרעקליך?

זשילבערט (פרעהליך)

יאָ, אָבער זיי שמעקען גוט ווען מען עסט זיי.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד (צו לעאָן)

דו האָסט קיין האַרץ ניט!

לעאָן (שטיל צו מאַדאַם דע ראַטשאַרד)

פאַר חיות — ניין! אָבער איהר האָט קיין האַרץ ניט פאַר מענשען, און דאָס איז ערגער.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

וואָס מיינסטו?

לעאָן (ווייזענדיג אויף זשאַן און זשילבערט, וועלכע זיצען אויף דער זאָפע — לינקס).

יאָ, יאָ, טאַנטע, איהר האָט קיין האַרץ ניט פאַר מענשען, וואָרים ווען איהר וואָלט יאָ אַ האַרץ געהאַט פאַר מענשען, וואָלט איהר דאָס יונגע פאָר איבערגעלאָזט איצט אליין. גלויבט מיר.

אז אייער אנוועזענהייט איז זיי איצט ניט בעזונדערס אנגע־נעהם. (נעהמט זי אן ביים ארם) קומט טאנטע, אריין אין ביליארד־צימער: פאפא האט שוין געוויס דארט זיין סיגאר אויסגערייכערט.

מאדאם דע ראטשארד

און דו?

לעאן

איך דארף ארונטערגעהן אין מיין קאבינעט. איך קום באלד צוריק.

מאדאם דע ראטשארד

אין דיין קאבינעט! דער קאבינעט דיינער איז דיין אטעליע, ניט אמת, הולטאי דו? א קליענטקע ווארט דארט, הא?

לעאן

אבער, טאנטע, וואס פאלט אייך איין? פאר אן אדוואקאט ענטפלעקט מען נור די זעלע. (פאר זיך) ליידער! (געהט מיט מאדאם דע ראטשארד צום אויסגאנג און געהענדיג ווענדעט ער זיך צו זשאן און זשילבערט). קינדער, איך ווינש אייך גליק. (אב מיט מאדאם דע ראטשארד).

זשאן

יא, יא, איצט זייט איהר מיין פרוי, פריילין!

זשילבערט

פריילין!

זשאן

אך, ענטשולדיגט מיך. ווירקליך, איך ווייס גאר ניט ווי אזוי איך זאל אייך רופען.

זשילבערט

רופט מיך איינפאך: זשילבערט.

זשאן

אלזא, זשילבערט, ענדליך, ענדליך, ענדליך זייט איהר מיין פרוי!

זשילבערט

גענוג מיה האט עס געקאסט —

זשאן

איך האב די העכסטע אכטונג פאר אייער ענערגיע! איהר זייט די רייצענדסטע העלדין! ווי איהר האט עס געקעמפפט געגען אייער פאטער און געגען אייער טאנטע! נור אייער ענערגיע האב איך צו פערדאנקען, וואס איהר געהערט איצט מיר, און מיין הארץ איז פול דאנקבארקייט צו אייך!

זשילבערט

איך האב צו אייך געהאט פערטרויען און דאס האט מיך געשטארקט אין מיין קאמפף.

זשאן

נור פערטרויען?

זשילבערט

אזא פראגע שטעלט א נאר! אבער גוט, איך וועל אייך ענטפערען: איהר זייט מיר געפעהלען געוועזן אויך, דאס האט איהר געראדפט וויסען. ווען איהר וואלט מיר ניט געפעהלען געוועזן, וואלט איך וואהרשיינליך צו אייך קיין פערטרויען ניט געהאט. פריהער פון אליץ מוז מען געפעהלען, אז ניט העלפט פים דאס פערטרויען, מיין שטאלצער העדר!

זשאן

רופט מיך זשאַן, ווי איך רוף אייך זשילבערט.

זשילבערט (צעגערט)

איך קען דאָס ניט. איבריגענס וועל איך פּרואוון... ניין, ניין, איך קען ניט! (זי תוּיבט זיך אויף און געהט נאָך רעכטס).

זשאַן (געהט איהר נאָך)

ווי איך האָב אייך ליעב! ווי שעהן איהר זייט און ווי גראַציעז! און די שעהנהייט איז מיין געטין, די געטין פון קינסטלער. איהר בעצויבערט מיך איינפאַך. ווירקליך, אויסער אייך עקזיסטירט ניט פאַר מיר קיינער און גאָר נישט אויף דער גאַנצער וועלט!

זשילבערט

אייערע ווערטער פערשאַפען מיר פיעל פרייד, דאָך בעט איך אייך, איהר זאָלט מעהר אַזוי ניט ריידען, ווייל איהר שטעלט מיך אין אַ פערלעגענהייט. אפילו אמת איך האָב זיך גערעכט צו הערען פון אייך היינט אַזוינע שעהנע ווערטער, היינט אין אונזער האַכצייטס־טאָג. פיליכט שפעטער וועלען אייערע ווערטער אויך מיט אַזוי פיעל ליעבע קלינגען. איך וויל ניט אין דעם צווייפלען, איהר האָט דאָך די פאַנטאַזיע און די בערעדזאַמקייט פון אַ קינסטלער. און איהר ליעבט מיך — אָבער אין דער אייגענער צייט גלויב איך, וועלען דאַן אייערע ווערטער גאַנץ אנדערש זיין.

זשאַן

אַה!

זשילבערט (זעצט זיך אויף אַ שטוהל נעבען טיש)

און דאַרום... רעדט ווייטער!

זשאַן

וואָס מיך האָט פון דעם ערשטען אויגענבליק אַן צו אייך גע־צויגען, איז געווען די געהיימניספולע האַרמאָניע פון אייער וועזען און אייער זעעלע. געדענקט איהר, ווען איך בין דעם ערשטען מאָל צו אייך געקומען?

זשילבערט

אה, יא, זעהר גוט. מיין ברודער האָט אייך צום דינער מיט־געבראַכט. פריהער האָט איהר זיך געלאָזט בעטען, ניט גע־וואָלט געהן צו אונז.

זשאַן (לאַכט)

דאָס ווייסט איהר אויך? לעאָן איז דאָך אַן אַדוואָקאַט און קיין סוד קען ער ניט האַלטען! ער האָט עס אייך דערצעהלט? ער האָט עס ניט געדאַרפט טהאָן, שעהמען זאָל ער זיך! יא, איך מוז צוגעבען, מיר האָט זיך גאָר ניט געלוסט צו קומען צו אייך. אַלס קינסטלער בין איך געוועהנט געווען צו אונ־זער איינגענאַרטיגע, פרייע, לוסטיגע און ליאַרמדיגע געזעל־שאַפט. דער געדאַנק צו קומען איז אַזאַ ערנסטע הויז ווי איי־ערע און פערברענגען מיט בעאַמטע און יונגע מיידלאַך האָט מיך בעאונרוהיגט. אָבער איך האָב זעהר ליעב געהאַט אייער ברו־דער פאַר זיין לוסטיגקייט, אָפענהערציגקייט, ליעבענסווירדיג־קייט, פאַר זיין וויץ און זיין ערנסט, און איך האָב איהם ניט געקענט אָבזאָגען, ווען ער האָט מיר צו אייך איינגעלאַדען. און איך בעדויער דאָס גאָר נישט, ניין, ווירקליך ניט! איז'ם חאָרצען בין איך איצט איהם זאָגאָר זעהר דאַנקבאַר, וואָס ער האָט מיך דאָן איינגעלאַדען צו אייך! איהר געדענקט, ווען איך בין צום ערשטען מאָל צו אייך געקומען, האָט איהר פרישע בלומען אין וואַסער געשטעלט, אין אַ כינעזישער וואַזע האָט איהר די בלומען געשטעלט. איהר געדענקט עס?

זשילבערט

את, געוויס!

זשאן

אייער פאטער האט גערעדט פון מיין אנקעל מארטינעל, וועל־כען ער האט געקענט פון פריהער. איך האב מיט אייער פא־טער גערעדט, אבער די גאנצע צייט האב איך די אויגען ניט ארונטערגענומען פון אייך און די בלומען.

זשילבערט (שמייכעלט)

יא, איהר האט זעהר פיעל געקוקט אויף מיר, פאר א ערשטעס מאל אביסעל צו פיעל!

זשאן

פערגעסט ניט, אז איך בין א קינסטלער און דער קינסטלער האט געקוקט אויף אייך. איך האב בעוואונדערט אייך. אייער געזיכט, אייער האלטונג, אייערע בעוועגונגען האבען מיך ענטציקט! און דערנאך בין איך זעקס מאנאטען נאכאנאנד צו אייך אין הויז געקומען, געקומען ווייל אייער ברודער האט מיך געלאדען און, נאך מעהר, ווייל איהר האט מיך געצויגען. (ער זעצט זיך נעבען איהר אויף א שטוהל). און דא האט א שטילע אהנונג אין מיין זעלע ערוואכט, אז פיליכט וועט איהר אמאל מיין פרוי ווערען. פון דעמאלט אן האב איך זיך בעמיהט די בעציהונגען צווישען אייער פאטער און מיין אנ־קעל ווידער אנצוקניפען, זיי זיינען פריינד געווארען! האט איהר דען ניט בעמערקט מיין מאנעוור?

זשילבערט

אייער מאנעוור? ניין! נור צייטענווייז האב איך עפעס געפיהלט, אבער איך האב זיך געוואונדערט, וואס אזא מאן ווי איהר, אזא בעריהמטער קינסטלער, אינטערעסירט זיך אזוי

פיעל מיט אזא איינפאכער מיידעל ווי איך בין. מיר האט זיך עס אויסגעוויזען אזוי אונגעוועהנליך, דאס איך האב גע־צווייפעלט אין אייער אויפריכטיגקייט.

זשאן

דאך האבען מיר זיך פערשטאנען און פערשטאנען זיך גאנץ שנעל.

זשילבערט

איהר זייט מיר געפעהלען געווען. איך האב געפיהלט, אז איהר זייט ניט נור א גוטער מאהלער, נור א גוטער מענש דער־צו. אויך לעאן האט אייך זעהר ליעב געהאט און שטענדיג גערעדט מיט מיר פון אייך.

זשאן

איך ווייס עס! און איך גלויב זאגאר, אז ער האט פון אונ־זער הייראט געטראכט פריהער פון אונז ביידען, איז דאס ניט א שאנדע? (נאך א קורצער פויזע). געדענקט איהר, ווי מיר האבען זיך צוריקגעקעהרט פון „סען־זשערמען“, דא־מאלט ווען מיר האבען אין דעם פאוויליאן הענרי דער פיערטער דינער געגעסען?

זשילבערט

אויב איך געדענק עס?

זשאן

מיין אנקעל און אייער טאנטע, איהר און איך זיינען געזע־סען אין איין וואגען, דאס ווירדיגע פאאר אויף איין זייט, דאס יונגע פאאר אויף דער אנדער זייט. אייער פאטער און לעאן זיינען נאכגעפאהרען פון הינטען. עס איז געווען א שעהנע ווארימע זומערנאכט; אבער אייער בענעחמען זיך געגען מיר איז געווען זעהר קאלט.

זשילבערט

איך בין געוועזן אזוי פערווירט.

לעאָן

און דאך האט איהר געדארפט ערוואַרטען, אז ווען עס־איז וועל איך אייך די פראגע שטעלען. וואס האט אייך דאן צו־מישט. דען שוין דעמאלט האט פאר אייך קיין סוד ניט גע־קענט זיין, אז איך אינטערעסיר זיך מיט אייך מעהר ווי גע־וועהנליך, אז איך ליעב אייך.

זשילבערט

דאס איז אמת, פונדעסטוועגען האט מיך אייער פראגע איבער־ראשט און צוטומעלט. אה, זייט דעם האב איך אפט פון דעם געטראכט, אבער די ווערטער, וואס איהר האט מיר דאן גע־זאגט, האב איך זיך ניט געקאנט דערמאנען, איהר געדענקט זיי ?

זשאן

ניין ! איך ווייס נור, אז די ווערטער האבען זיך פון׳ם הארצען אויף די ליפען ארויסגעריסען, ווי א פרומער געבעט. איך ווייס נור, אז איך האב אייך געזאגט : איך דארף צו אייך אין הויז מעהר ניט קומען, ווען איהר זאלט מיר ניט געבען דאס רעכט צו פיהלען זיך דארט, ווי אן אייגענער מענש. און דא האט איהר מיר געענטפערט נאך א לאנגען צעגערן מיט אזא שטילער שטימע... ווי איך וואלט וועלען נאך אמאל הערען די דאזיגע שטימע !...

זשילבערט (שטיל, ווי אינ׳ם טרוים)

עס וועט מיר וועה טהאן, ווען איהר וועט ניט קומען.

זשאן

יא, יא, ווארט אין ווארט, וואס איהר האט דאן געזאגט און מיט דער אייגענער שטימע !

זשילבערט

איהר האט עס ניט פערגעסען?

זשאן

קען מען עטוואס אזוינס פערגעסען? (מיט טיעפען געפיהל) און ווען איך בעדענק דאס אלעס און בעטראכט אייך, ווערט מיר אלץ קלארער, אז מיר פערשטעהן איינער דעם אנדערן, פאסען זיך איינע צום אנדערן און אז מיר וועלען גליקליך זיין!

(קליינע פויזע)

זשילבערט (שטעהט אויף)

דאך איצט מוז איך אייך פערלאזען.

זשאן (אויך אויפגעשטאנען)

ווארום?

זשילבערט (ווענדעט זיך נאך רעכטס)

איך מוז געהן זיך פארצובערייטען ווי געהעריג צו דער האכ־צייטס־רייזע! און איהר פערגעסט גור ניט צו זאגען פאפא אדיע, איידער איהר נעהמט ביי איהם אוועק זיין קינד, איהר שלעכטער מענש!

זשאן (געהט איהר נאך)

איך וועל עס נערן טהאן, אבער פריהער מוזט איהר מיר זא־גען אז איהר ליעבט מיך.

זשילבערט

יא, איך ליעב אייך!

זשאן (קושט זי אויפ'ן שטערן)

און איך פערגעטער אייך!

(זשילבערט אב נאך רעכטס)

(מ. מארטינעל ערשיינט דורך דער מיטעלסטער טהיר, זעהט אויס זעהר אויפגערעגט און האלט א בריעף אין דער האנד.

מ. מארטינעל (בעמערקט זשאן, בעהאלט ער שנעל דעם בריעף אין קעשענע).

וואו איז לעאן?

זשאן

איך ווייס ניט. איהר דארפט איהם?

מ. מארטינעל

איך וויל איהם זעהן. איך דארף עפעס אויסגעפינען וועגען געזעץ

לעאן בעווייזט זיך אין דער מיטעלסטער טהיר.

זשאן

דא איז ער! איך קום גלייך! (אב נאך רעכטס)

מ. מארטינעל (צו לעאן, וגעהענדיג צו איהם שנעל)

איך מוז מיט אייך גלייך ריידען. א שרעקליכע געשיכטע. איך ווייס ניט, אויף וואס פאר א וועלט איך בין!

לעאן

וואס האט פאסירט?

מ. מארטינעל

מיר האבען ערשט די פארטיע ביללארד געענדיגט, דא האט אייער דיענער א בריעף אריינגעטראגען, אדרעסירט צו מארטינעל אהן דעם ערשטען נאמען. איך האב געמיינט, אז דער בריעף איז צו מיר און איך האב איהם געעפענט. ערשט דער בריעף איז צו זשאן געשריבען. איך האב דארט איבערגעלעזען עטוואס אזוינס, וואס האט מיך אין גאנצען צומישט. איצט וויל איך, איהר זאלט מיר א ראטה געבען, ווארום מיר מוזען גלייך עפעס טהאן, גלייך!

לעאָן

וואס איז דארט, רעדט!

מ. מארטינעל

איך ווייס אליין ניט, צו דארף איך גאר ריידען. עס איז זעהר אן ערנסטע אנגעלעגענהייט, א געהיימניס, וואס איך האב נור צופעליג דערוואוסט...

לעאָן

רעדט, איהר מעגט מיר פערטרויען.

מ. מארטינעל

איך פערטרויע אייך. דאס איז דער בריעף. ער איז פון דאָק־טאָר פעלערין, זשאן'ס פריינד. ער איז א לעבע־מאן, א דאָק־טאָר פאר שעהנע דאמען, אָבער ער וואָלט אזא בריעף קיינמאָל ניט געשריעבען, ווען עס וואָלט ניט געווען זעהר נויטיג.
(דערלאנגט איהם דעם בריעף)

לעאָן (לעזט הויך)

„ליעבסטער! מיר איז זעהר שווער אייך מיטצוטיילען, און בעזאנדערס אין אייער האכציימס־טאג, דאס, וואס איהר וועט זיך דערוויסען דורך די דאזיגע צייל ען. אום מיך צו פער־ענטפערען פאר זיך אליין, זאג איך מיר, אז איהר וואלט מיר קיינמאל ניט מוחל געווען, ווען איך וואלט אנדערש געהאנדעלט. אייער אמאליגע געליעבטע, הענריעטטע לעוועקיו, ליעגט אויפ'ן טויטען־בעט און וויל זיך מיט אייך זעגענען. זי וועט די היינטיגע נאכט ניט איבערלעבען. מיט צוויי וואכען צוריק האט זי א קינד געבוירען, וועמענס פאטער איהר זייט. אויפ'ן טויטען־בעט ערשט האט זי עס מיר געזאגט. זי האט פריהער געהאט בעשלאסען, אז איהר זאלט ניט וויסען וועגען דאס קינד, אבער דער נאהנטער טויט צווינגט זי, זי זאל זיך צו אייך

ווענדען. איך וויים, ווי איהר האט געליעבט דאס דאזיגע מיי־
דעל, איהר וועט געוויס האנדלען, ווי אייער גוט־הארץ וועט
אייך דיקטירען. העגריעטטע'ס אדרעס איז: רי טשאפעלל 31.
איך דריק אייך קרעפטיג די האנד. אייער פעלערין"

מ. מארטינעל

אט האט איהר א חתונה'קע און דוקא היינט ביינאכט! וואס
טהוט מען? זאלען מיר דעם בריעף בעהאלטען? אבער דאס
וואלט געווען ניט אנשטענדיג.

לעאן (ענערגיש)

יא, דאס וואלט געווען ניט אנשטענדיג! איהר מוזט איהם
איבערגעבען דעם בריעף.

מ. מארטינעל

וואס וועט ער טהאן?

לעאן

דאס איז זיין זאך.

מ. מארטינעל

און ווען ער וועט ביי מיר פרעגען א ראטה?

לעאן

איך גלויב ניט אז ער וועט עס טהאן. אין אזעלכע זאכען בע־
ראטה מען זיך נור מיט'ן אייגענעם געוויסען.

מ. מארטינעל

אבער ער קוקט אויף מיר ווי אויף זיין פאטער. אין אזא קרי־
טישע לאגע, ווען זיין גאנצעס גליק איז אין געפאהר, קען זיין,
ער זאל זיך ווענדען צו מיר — וואס זאל איך איהם ראטהען?

לעאַן

איהר זאָלט איהם ראטהען צו האנדלען אזוי, ווי איהר אַליין וואָלט געהאנדעלט אין אזא פאַל. ווי וואָלט איהר געהאנדעלט?

מ. מארטינעל

איך וואָלט אהין געגאנגען. און איהר?

לעאַן

איך אויך.

מ. מארטינעל

און אייער שוועסטער?

לעאַן (טרויעריג, זעצט זיך נעבען דעם מיטעלסטען טיש)

מיין ארימע שוועסטער! וואס פאַר אַן אונגליק!

מ. מארטינעל (נאך א קורצע פויזע)

ניין, עס וועט זיין צו שרעקליך פאַר איהם! איך וועל איהם דעם בריעף ניט געבען. איך בעגעה דערמיט אַן אונרעכט, אבער איך ראטעווע איהם.

לעאַן

דעם בריעף מוזט איהר איהם איבערגעבען, העררי מארטינעל! מיר קענען ביידע די אונגליקליכע, און מיט שרעק פרעג איך זיך, אויב די היינטיגע חתונה איז ניט שולדיג אין איהר טויט. (שטעהט אויף) ווען מען האט דריי יאהר לאנג אין דעם האר־צען פון א פרוי געהערשט, דאן איז די פפליכט צו געהן צו איהר, אום דעם לעצטען אדיע איהר צו זאגען, בעזאנדערס נאך, ווען זי רופט, און ניט קוקען וואס דערפון וועט ארויס־קומען.

מ. מארטינעל

וואס וועט זשילבערט זאגען?

לעאָן

זי ליעבט זשאן'ען.

ם. מארטינעל

ווי וועט זי זיך פון דעם פיהלען ? וועט זי איהם פערצייהען ?

לעאָן

איך צווייפעל זעהר. בעזאנדערס, ווייל פון דער דאזיגער פרוי האט מען דא אין הויז שוין אזוי פיעל גערעדט. אבער מיר טארען ניט זיך רעכענען מיט דעם. וואו איז זשאן ? איך וועל איהם רופען אהער. (געהט נאך דער מיטעלסטער טיהר)

ם. מארטינעל

אבער ווי זאל איך עס איהם מיטטיילען ?

לעאָן

גיט איהם איינפאך דעם בריעף ! (אב)

ם. מארטינעל (אליין)

ארימע קינדער ! אין מיטען אייער גליק דארף אזא אונגליק טרעפען ! אבער יענע, נעבאך, זי שטארבט דארט. אך ! דאס לעבען איז מאנכעסמאל צו גרויזאם !

(זשאַן און לעאָן קומען שנעל אריין דורך דער הינטערסטער טהיר).

זשאן

וואס איז געשעהן, אנקעל ?

ם. מארטינעל

נא, מיין אינגעל, לעז דאס און ענטשולדיג, וואס איך האב דעם בריעף געעפענט, איך האב געמיינט, אז ער איז פאר מיר. (גיט זשאַן'ען דעם בריעף און קוקט אויף איהם ווען ער לעזט).

לעאָן

(קוקט אויך אויף זשאן׳ען).

זשאַן (אַז ער האָט געענדיגט)

איך מוז... עס איז מיין פּפליכט. (צו מאַרטינעל) ליעבער אַנקעל, איך בעט אייך, בלייבט דאַ. דערצעהלט גאָר נישט מיין פרוי, אָבער בלייבט דאָ אונטער אַלע אומשטענדען, ביז איך וועל זיך צוריקקעהרען. (צו לעאָן) דיך קען איך, און איך ווייס, אַז דו פערשטעהסט מיך און גיעסט מיך רעכט. איך פערטרויע דיר מיין צוקונפט. אדיע! (ער טהוט זיך אַ קעהר צו דער טיהר לינקס).

לעאָן (געהט צו צו איהם און דריקט איהם די האַנד)

געה...

זשאַן (נאָכדעם ווי ער האָט אַ בליק געוואָרפען אויף די טיהר רעכטס, וואו עס געפינט זיך זשילבערט׳ס צימער).

דיר פערדאַנק איך דאָס האַרץ פון דיין שוועסטער, האַלט עס איין פאַר מיר אויב דו קענסט! (אַב שנעל נאָך לינקס)

מ. מאַרטינעל (זעצט זיך לינקס)

וואָס וועט איצט זיין? וואָס וועלען מיר זאָגען? מען וועט דאָך עפּעס דאַרפען זאָגען?

לעאָן

לאָזט עס איבער צו מיר. זאָגען דאַרף איך, ווייל די דאָזיגע הייראַט איז אין גאַנצען מיין אויפטהו.

מ. מאַרטינעל

פון מיינטוועגען. (שטעהט אויף) אָבער איך וואָלט וועלען זיין מיט פיער און צוואַנציג שטונדען עלטער. ניין, ניין, איך בין גאָר ניט קיין פריינד פון ליעבעס־טראַגעדיען! אָבער

וואס זאל מען טהאן מיט'ן קינד? מען קאן דאך עס ניט לאזען אויף הפקר. ש־ש־ש! זשילבערט!

(זשילבערט קומט אריין פון רעכטס. זי האט איהר חופה־קלייד אויס־געטהאן, איז אנגעטהאן אין אן עלעגאנט אנצוג און האלט א רייזע־מאנטעל אין דער האנד, וועלכען זי לייגט אוועק אויף א שטוהל).

זשילבערט

האט איהר פילייייכט מיין פערלארענעם מאן געזעהן?

לעאן

ער וועט זיין באלד צוריק.

זשילבערט (ערשטוינט)

איז ער דען אוועק?

לעאן

יא.

זשילבערט

אוועק? איצט! היינט?!

לעאן

וועגען זעהר א וויכטיגע זאך. ער האט געמוזט אוועקגעהן אויף א שטונדע.

זשילבערט

וואס האט פאסירט? איך פיהל אז דו בעהאלסט עפעס פון מיר. עפעס אן אונגליק? א ניט וואלט ער דאך ניט אוועק אין מיטען דערינען.

לעאן

ניין, ניין, בערוהיג זיך!

מ. מארטינעל
עס איז גאר נישט מיט גאר נישט.

זשילבערט
אבער עפעס האט דאך פאסירט, רייד! (אונגעדולדיג) נו, זאג, דערצעהל!

לעאן
איך קען דיר גארנישט זאגען. ווארט א שטונדע און ער וועט דיר אליין דערצעהלען, וואס פאר א הייליגע פפליכט ער האט געהאט צו ערפילען.

זשילבערט
א הייליגע פפליכט? דו געברויכסט אזוינע ווערטער. זאג מיר, וואס האט פאסירט, דו שרעקסט מיך!

לעאן
עס איז א געשיכטע פון פפליכט, פון פריינדשאפט, פון מיט־לייד. מעהר דארף איך דיר ניט זאגען, האב איין שטונדע געדולד.

זשילבערט (צו מארטינעל)
איהר זייט זיין אנקעל, רעדט איהר! וואו איז ער? וואוהין איז ער געגאנגען? איך פיהל עפעס אן אונגליק פאר מיר און פאר אונז אלע! אך, איך בעט אייך, ג'ערט!

מארטינעל (מיט טרעהרען אין די אויגען)
אבער איך קען אייך זאגען ניט מעהר ווי לעאן! אייער ברודער און איך האבען פערשפראכען צו שווייגען. איך קען אייך נור זאגען, אז איך וואלט אויך אזוי געהאנדעלט ווי ער. איין א שטונדע ארום, ליעבעס קינד, וועט איהר אלסדינג וויסען.

זשילבערט

איהר זייט צומישט, עטוואס שרעקליכעס האט געמוזט פאַ־
סירען.

מ. מארטינעל

נייז, נייז, עס טהוט מיר נור וועה, אייך צו זעהן אזוי צו־
שראָקען. ווארום איך ליעב אייך פונ׳ם גאנצען הארצען. (ער
נעהמט איהר ארום)

זשילבערט (צו לעאָן)

דו האסט עפּעס גערעדט פון פריינדשאפט, פון מיטלייד. איך
פיהל אבער, ווען איך קוק אויף אייך, אז דא האנדעלט זיך
עפּעס וועגען א געהיימניס, א שרעקליכע געהיימניס...

לעאָן

שוועסטערל, דו האסט צוטרוי צו מיר?

זשילבערט

יא, דו ווייסט עס גוט.

לעאָן

שווער איך דיר ביי מיין עהרע, אז איך וואלט פונקט אזוי
געהאנדעלט ווי זשאַן, און נור זיין איבערגעבענהייט צו דיר
איז די אורזאַך, וואס ער האט ביז דעם לעצטען אויגענבליק
ניט געוואוסט דאָס, וואָס ער האָט זיך ערשט דערוואוסט.

זשילבערט (קוקט דעם ברודער אין די אויגען אריין)

איך גלויב דיר און איך דאנק דיר! דאך בערוהיגען זיך קען
איך ניט, ביז ער האט זיך ניט צוריקגעקעהרט. ווען דו
שווערסט, אז מיין מאן האט פריהער ניט געוואוסט פון דעם,
וואס האט איהם געצווינגען מיך היינט צו פערלאזען, גלויב איך
דיר. איך בין זיכער, אז ניט דו און ניט הערר מארטינעל
ווילען מיך אפּנארען. (גיט זיי ביידען די הענד)

(מ. דע פעטיפר און מאדאם דע ראטשארד קומען שנעל אריין דורך דער מיטעלסטער טהיר).

מ. פעטיפר

וואס הער איך? זשאן איז אוועק?

מ. מארטינעל

ער קומט באלד צוריק, מיין הערר.

מ. פעטיפר

יא, אבער ווי האט ער געקענט אוועקגעהן היינט? (צו זשילבערט) האט ער דיר געזאגט אז ער געהט אוועק?

זשילבערט

ניין, ליעבער פאפא, איך האב דערפון ניט געוואוסט.

מאדאם דע ראטשארד

און ביי דער פאמיליע האט מען זיך אויך ניט ענטשולדיגט. דאס איז ניט שעהן.

מ. פעטיפר

און קען מען וויסען די אורזאכע פון אזא זאנדערבארען בע־נעהמען זיך?

מ. מארטינעל

אייער זוהן וויים די אורזאך פונקט אזוי ווי איך, מיין פריינד. אבער ניט ער און ניט איך קענען זי אייך זאגען. אייער טאכטער איז איבריגענס צופריעדען צו ווארטען ביז איהר מאן וועט קומען...

מ. פעטיפר

מיין טאכטער איז צופריעדען, איך אבער נים. איך וויל גלייך וויסען, ווארום ער איז היינט אוועק. איהר זייט

דער איינציגער, וואס האט פריהער געוואוסט אז אייער נעפפע געהט אוועק.

מאדאם דע ראטשארד (ציטערענדיג פאר צארן)

אייך האט מען דעם געהיימניספולען בריעף דערלאנגט. איהר האט איהם געלעזען...

ם. מארטינעל

יא, מאדאם, איך האב איהם געלעזען. איך זעה אז איהר ווייסט וועגען דעם. מען האט דא ווירקליך א בריעף געבראכט. איך האב אבער אויף זיך אליין די פעראנטווארטליכקייט ניט געוואלט נעהמען און האב דעם אינהאלט פון דעם בריעף אייער זוהן מיטגעטיילט, אום צו וויסען זיין מיינונג, וואס מיט דעם בריעף צו טהאן.

לעאן

און איך האב געראטהען דעם בריעף מיין שוואגער אפצו־געבען און וואס זשאן האט געטהאן, ווען ער האט דעם בריעף איבערגעלעזען. וואלט איך אויף זיין ארט אויך געטהאן.

מ. פעטיפר (געהט צו צו איהם)

ביי מיר האט ער געדארפט א ראטה פרעגען און ניט ביי דיר.

מאדאם דע ראטשארד

אזא סקאנדאל!

לעאן

דו האסט רעכט, ביי דיר האט מען געדארפט א ראטה פרע־גען, אבער ער האט געמוזט זיך איילען.

מאדאם דע ראטשארד (צוגעהענדיג צו מארטינעל)

אבער דער דאזיגער בריעף — פון וועמען איז געוועזן דער דאזיגער בריעף?

מארטינעל

דאס קען איך אייך זאגן. ער איז געווען פון א דאקטאר.

מאדאם דע ראטשארד

פון א דאקטאר — א דאקטאר! אלזא עס האנדעלט זיך ווען א קראנקען. מען האט איהם צו א קראנקען גערופען. אבער ווער איז דער דאזיגער קראנקער? אה, איך וועל וועטען, אז עס איז ניט קיין קראנקער, נור א קראנקע, עס איז יענע פרוי, זיין אמאליגע געליעבטע, וועלכע האט איהם אומיסטנע א שפיצעל אבגעטהאן און איז גראד היינט קראנק געווארען. אזא סקאנדאל! גראד היינט! זי האט זיך וואהר־שיינליך אומיסטנע פערגיפטעט מיט שוועבעלאך, אום איהם צו ווייזען, אז זי ליעבט איהם נאך, אז זי האט איהם גאר ניט אויפגעהערט צו ליעבען! דיעזע מערקווירדיגע פרוי! (צו לעאן). און דו נעהמסט זיך דאך אימער אן פאר אזוינע פרויען — דו...

לעאן

מאנטע, וואלט איהר וועניגסטענס דאס ניט גערעדט, ווען זשילבערט איז דערביי. איהר ווייסט דאך ניט וואס דא האט פאסירט.

זשילבערט

איך בעט אייך אלעמען, רעדט ניט איצט דערפון. איהר צר־רייצט מיר דאס הארץ מיט אייערע רייד און בעשמוצט מיר מיינע הייליגע געפיהלען! איך וועל ווארטען ביז מיין מאן וועט זיך צוריקקעהרען; איך וויל אלסדינג הערען פון זיין

מויל. איז אז אונגליק געשעהן, וועל איך מוטה האבען עם צו טראגען. (זי געהט אב נאך רעכטס. פעטיפר בעגלייט זי).

(פויזע).

מאדאם דע ראטשארד

נו, לעא, דו זעהסט ווי עהרליך די מענער זיינען? איינער ווי דער אנדערער!.

צווייטער אקט

מוזאטט'ס צימער. עלעגאנט, אָבער אָהן לוקסוס. אַ טהיר אין מיטען. אַ צווייטע טהיר לינקס. רעכטס, אין'ם הינטערגרונד, אַ בעט. נעבען דעם בעט, לינקס, אַ וועג. רעכטס, פאָרנט, אַ זאָפע מיט אַ שפּאַ־נישע וואַנט. אויף דעם קאמין און אויף אַ קליינעם טישעל פאָרענט, לינקס, מעדיצין פלעשלאך, טאססען און אַ צוקערניע.

ערשטע סצענע

מוזאטט, צוויי און צוואנציג יאָהר אלט, שלאָפט. די אם, ליזע באבין, זעקס און צוואנציג יאָהר אלט, און די הייבאמע מאַדאַם פלאשע, פינף און דרייסיג יאָהר, ריידען האַלב שטיל. מוזאטט ליגט רעכטס אויף דער זאָפע, הינטער דער שפּאנישער וואנד, וואָס פערשטעלט זי אין גאנצען.

באבין (האלב שטיל)
איצט שלאָפט זי.

מאד. פלאשע (אויך אזוי שטיל)
זי וועט לאנג ניט שלאָפען, דאָס הייסט, אויב זי וועט זיך נאך אויפכאַפּען!

באבין

א נארישע זאך דער טויט, בעזאנדערס נאך אין׳ם קינדבעט! (זעצט זיך לינקס נעבען טישעל).

מאדאם פלאשע

אזוי איז עס, ליעבע מאדאם באבין, מען שטארבט און מען ווערט געבארען. און עס איז ריכטיג אזוי, אניט וואלט די וועלט ענג געווארען. (זעצט זיך רעכטס נעבען טישעל).

באבין

איהר ווייסט? אלע מענשען האבען געדארפט שטארבען אין דעם זעלבינגען עלטער, דאן וואלט דער טויט וועניגסטענס קיין איבערראשונג ניט געווען.

מאדאם פלאשע (אנגיסענדיג טהעע)

זייט איהר אבער נאאיוו, מאדאם באבין! איך וואלט וועלען שטארבען פלוצים: איינגעשלאפען און ניט אויפגעשטאנען מעהר! דאס וואלט געווען א טויט אהן ליידען. צום ביישפיעל פון א הארץ־שלאג.

באבין (א קוק־טהוענדיג אויף די קראנקע)

איז עס ניט א משוגעת צו לעגען זיך דוקא אויף דער זאפע, ווען דער דאקטאר האט איהר אויסדריקליך דאס פערבאטען.

מאדאם פלאשע

אה, איך פערשטעה דאס זעהר גוט. ווען מען ליעבט א מאן טהוט מען א סך נארישקייטען. זי האט זיך געוואלט אביסעל אויספוצען. זי האט מורא געהאט, טאמער וועט זי אויסזעהן העסליך אויפ׳ן בעט. די ארעמע מוזאטט! איך האב זי געמוזט פריזירען און שעהן מאכען. איהר, פון דארף, קענט דאס ניט פערשטעהן.

באבין

מארגע פרויען זיינען די פאריזערינס, אפילו אויפ'ן טויטען־בעט פוצען זיי זיך אויך. (פויזע). וועט ער קומען... ער, איהר פערהעלטנים, איהר געליעבטער?

מאדאם פלאשע

איך גלויב ניט. די מענער איילען זיך ניט צו קומען צו זייערע פערלאזענע געליעבטע אין אזא צייט. אויסערדעם האט ער היינט ביינאכט געהייראט.

באבין

אויב אזוי וועט ער געווים ניט קומען. וואלט איהר אזוינע אומשטענדען צו א מאן געגאנגען? איהר?

מאדאם פלאשע

אה, ווען איך וואלט איהם ווירקליך געליעבט, וואלט איך געווים געגאנגען.

באבין

אפילו דאן, ווען איהר וואלט אין דעם זעלבינען טאג מיט אן אנדערען געהייראט?

מאדאם פלאשע

דאן זיכער! דאס וואלט מיך צונומען, ערשיטערט, און איך האב אזוי ליעב שטארקע איבערלעבונגען!

באבין

און איך וואלט ניט געגאנגען, איך וואלט זיכער ניט געגאנגען, ווייל איך וואלט מורא געהאט פאר מיין מילך.

מאדאם פלאשע (נאך א פויזע)

דאקטאר פעלערין בעהויפטעט, אז זי (ווייזט אויף סוזאנען) אז זי וועט נאך אויך קרינען איהר מילך.

באבין

קענט איהר גוט דעם דאָקטאָר?

מאדאם פלאשע

דאָקטאָר פּעלעריין? צו איך קען איהם!

באבין

ער זעהט אויס, ווי ער וואָלט קיין איין פרוי ניט דורכגעלאָזען.

מאדאם פלאשע

און ער לאָזט טאַקע ניט דורך קיין איין פרוי! אבער ער איז אַ גוטער דאָקטאָר. און קאָמיש איז ער, קאָמיש, דאָס מען קען שטאַרבען פון איהם! קורץ, ער איז אַ מענש, וואָס נעהמט זיך ניט קיין זאַך צום הארצען. ניט אומזיסט איז ער דאָקטאָר ביי דער אָפּערא. און ווי ער קען ליעבען, אַך, ווי ער קען ליעבען! איך זאָג אייך, ער קען משוגע מאַכען! איך האָב זיך מיט איהם בעקאַנט אין דער אָפּערא.

באבין

אין דער אָפּערא?

מאדאם פלאשע

ווי איהר קוקט מיך אָן, בין איך אַכט יאָהר געווען אַ טענצע־רין אין דער אָפּערא.

באבין

איהר? וואָס רעדט איהר?

מאדאם פלאשע

יאָ, יאָ, וואָס איהר הערט! די מאַמע מיינע איז געווען אַ הייב־אַמע און האָט מיך געלאָזט לערנען אין דער אייגענער צייט איהר וויסענשאַפט און די קונסט פון טאַנצען. וואָרים זי

פלעגט אימער זאגען: „אין׳ם לעבען מוז מען קענען שפיע־
לען אויף צוויי אינסטרומענטען״. זעהט איהר, מיט דעם טאנ־
צען קען מען פיעל דערגרייכען אין׳ם לעבען. מען דארף אבער
ניט האבען קיין צו גרויסען אפעטיט צום עסען. איך אבער בין
געשטראפט געווען מיט א גוואלדיגען אפעטיט. צו צוואנציג
יאהר בין איך געווען זעהר דין און לייכט. דערנאך אבער בין
איך געווארען אלץ דיקער און דיקער, א דאנק מיין אפעטיט,
און צום סוף בין איך אזוי שווער געווארען, דאס איך האב אזש
אנגעהויבען צו סאפען ווי א פעטע גאנז. דארום, ווען מיין
מאמע איז געשטארבען, האב איך איבערגענומען איהר פראַ־
פעסיאַן און איהרע קונדען. א דיפלאם האב איך געהאט פון
פריהער, האב איך נאך צוגעגעבען דעם טיטול: ״הייבאמע
פון דער גרויסער אפערא״ צו איהם. איך האב אלעמען פון
דער אפערא געהאלפען מיט ראט און טהאט, און דאס האט
מיר אריינגעבראכט א שעהנע קונדשאפט. מען האט מיך
דארט זעהר ליעב. ווען איך בין געווען א טענצערין, האב איך
זיך גערופען ״מאמזעל פלאשע די ערשטע״.

באבין

מאמזעל? און זייט דעם האט איהר געהייראט?

מאדאם פלאשע

ניין, אבער ביי מיין פראפעסיאן מוז מען זיך רופען מאדאם,
עס פאסט זיך בעסער און מען האט מעהר צוטרוי, (פויזע).
נו, און איהר אם? פון וואנען זייט איהר? איך וויים דאך
נאך גאר נישט וועגען אייך.

באבין

איך בין פון איוועטא.

מאדאם פלאשע

איהר זייט אן אם צו ערשטען מאל?

באבין

נייז, צום דריטען. איך האב צוויי טעכטער און א זוהן.

מאדאם פלאשע

אייער מאן איז מסתמא אן ערד־ארבייטער אדער א גערטנער?

באבין (איינפאך)

איך בין נאך א מיידעל.

מאדאם פלאשע (לאכט)

א מיידעל און שוין צום דריטען מאל אן אם! איך מוז אייך א קאמפלימענט מאכען, איהר קענט נאך זעהר פיעל ערגרייכען!

באבין

אך, זאלען מיר בעסער פון דעם ניט ריידען. איך האב דאס געוויס ניט געוואלט, גאט האט אזוי געוואלט! וואס האב איך געקענט טהאן?

מאדאם פלאשע

(לאכט)

און ווען איהר וועט קומען אהיים, וועט איהר פילייכט דער־נאך צום פיערטען מאל קענען געהן אלס אם?

באבין

עס קען זיין! און איהר, מאדאם פלאשע, ווען איהר זייט א טענצעריז געווען, האט איהר מסתמא אויך געהאט גענוג ליע־בעס?

מאדאם פלאשע (געשמייכעלט, טרוימעריש)

איך לייקען עס ניט. איך האב איינינע זעהר לוסטיגע ליעבעס מיטגעמאכט.

באבין

נו ?... און אייך איז עס אזוי גלאט אריבער ? קיין איין קינד אויך ניט ?

מאדאם פלאשע

ניין !

באבין

ווי קומט עס ?

מאדאם פלאשע

אויף דערויף האב איך מיין פראפעסיאן. (געהט צום קאמין).

באבין

און איך האב געקענט א הייבאם, וועלכע האט פינף קינדער געהאט.

מאדאם פלאשע

מסתמא איז זי ניט געווען קיין פאריזערין.

באבין

ניין, קיין פאריזערין איז זי ניט געווען.

מוזאטט (מיט א שוואכער שטימע)

איז אימיצער דא ?

מאדאם פלאשע

זי האט זיך אויפגעכאפט. דא בין איך ! (שטעהט אויף). איך געה גלייך צו אייך ! (לעגט צונויף די שפאנישע וואנד, וועלכע האט ביז איצט פערשטעלט די זאפע).

מוזאטט

ער איז נאך ניט געקומען ?

מאדאם פלאשע

נײן.

מוזאטט

װען ער װעט קומען, װעט שױן זײן צו שפּעט. אה, מײן גאט, מײן גאט!

מאדאם פלאשע

ער װעט שױן קומען!

מוזאטט

און מײן קינד?

מאדאם פלאשע

אה, עס שלאפט װי א מלאך'ל!

מוזאטט (נאכדעם װי זי האט זיך בעטראכט אין א קלײן האנד־שפּיגעלע)

װען ער װעט מיך דערזעהן!... אה, מײן גאט! מײן קינד, איך װיל איהם זעהן!

מאדאם פלאשע

אבער װען איך װעל איהם צו אײך ברענגען, װעט ער זיך אױפ־כאפּען און דערנאך װעט שװער זײן איהם אײנצושלעפערן.

מוזאטט

רוקט צו אהער די װיעג.

מאדאם פלאשע

אט, קומט אהער! (זי און באבין רוקען צו פארזיכטיג די װיעג צו דער זאפע)

מוזאטט

נאך מעהר, נעהנטער, איך זאל איהם קענען גוט זעהן. דעם ליעבען זונעניו. מײן קינד! מײן קינד! און איך װעל עס

פערלאזען, איך וועל פערשווינדרען! אה, מיין גאט, ווי טרויע־ריג דאס איז!

מאדאם פלאשע

אבער וואס מוטשעט איהר זיך. איהר זייט גאר ניט אזוי גע־פעהרליך ווי איהר מיינט. קראנקערע ווי איהר האב איך געזונד געמאכט. נא, האט איהר דאס, איהר האט איהם אויפ־געוועקט! אם, העלפט מיר אוועקשטעלען די וויעג צוריק אויף איהר פלאץ (זיי שטעלען די וויעג ווידער אויף איהר פריהער־דיגען פלאץ, צו דער אם) לאזט מיך, לאזט מיך, איהר ווייסט דאך, אז נור איך קען איהם בערוהיגען! (זעצט זיך נעבען דער וויעג, זינגט א סטראפע פון א וויעג־ליעד און שאקעלט די וויעג).

באבין (געהט צו צום קאמין, טרינקט אויס א גלאז וואסער מיט צוקער און שטאפט זיך אן פולע קעשענעס מיט צוקער. פיר זיך)
די עופה'לאך מוז מען צוזעהן. צוקער איז גוט פיר זיי! און אין דער קיך האב איך געזעהן א קאלבס־בראטען, דאס איז אויך גוט פיר עופה'לאך. מען מוז די קליינע ווערימלאך צו־זעהן! (אב אין קיך, מאדאם פלאשע זינגט די צווייטע סטרא־פע פון'ם וויעג־ליעד שוין שטילער)

מוזאטט (נאך א טיעפען זיפץ)
איז ער איינגעשלאפען?

מאדאם פלאשע

יא פריילין. (הויבט זיך אויף און געהט צו צו מוזאטט) ווי א מלאך'ל שלאפט ער! איך פערזיכער אייך, אז איהר וועט נאך דערלעבען צו זיין חתונה. ער איז אזוי ליעב!

מוזאטט

איז ער ווירקליך ליעב?

מאדאם פלאשע

איך שווער אייך, אז ער איז איינער פון די שעהנסטע אינגע־לאך, וואס איך האב ווען אויף מיין לעבען געזעהן.

מוזאטט

און איך וועל איהם באלד שוין ניט קענען מעהר זעהן...

מאדאם פלאשע

וואס האט איהר זיך איינגערעדט!

מוזאטט

אה, איך ווייס זעהר גוט, וואו איך האלט. איך האב געהערט וואס איהר האט דער אם געזאגט. איך ווייס אז איך וועל באלד שטארבען. פיליכט נאך די נאכט! וואלט דער דאק־טאר היינט צו זשאן געשריעבען, אין דעם אבענד פון זיין האכצייט, ווען ער וואלט ניט געוואוסט, אז די נאכט איז מיין לעצטע? (עס דערהערט זיך א קלינגען פונ'ם טיהר־גלעקעל. זי לאזט ארויס א געשריי) ער! ער קומט! שנעל, עפענט איהם! מאדאם פלאשע, שנעל, שנעל, שנעל! אה, מיין גאט, ניכער! (קוקט אויף דער מיטעלסטער טיהר)

מאדאם פלאשע עפענט, דאקטאר פעלערין קומט אריין.

מוזאטט

אה, ניט ער!

דאקטאר (צוגעגאנגען צו מוזאטט)

ער איז נאך נישטא?

מוזאטט

ער וועט ניט קומען.

דאקטאר

ער וועט קומען, איך בין פעסט איבערצייגט, איך קען איהם!

מוזאטט

ניין!

דאקטאר

איך קען שווערען אז ער וועט קומען. (אומגעדרעהט זיך צו מאדאם פלאשע) ער האט גאר נישט געענטפערט, ניט וואהר?

מאדאם פלאשע

ניין, הערר דאקטאר!

דאקטאר

אויב אזוי וועט ער קומען. און זי? (ווייזט אויף מוזאטט) ווי האט זי עפעס?

מאדאם פלאשע

זי האט א ווײלע געשלאפען.

מוזאטט (זעהר אויפגערעגט)

נאך מיר, נאך מיר! איך פיהל עס. אבער פריהער וואלט איך איהם וועלען זעהן.

דאקטאר

ער וועט קומען. און מארגען וועט איהר איהם אויך זעהן.

מוזאטט

איהר וואלט איהם היינט ביינאכט ניט גערופען, ווען איך וואלט איהם מארגען אויך געקענט זעהן!

(ווידער דאס קלינגען פון טיהר־גלעקעל)

מוזאטט (מורמעלט פערצווייפעלט)

ניט ער! ניט ער!

מאדאם פלאשע (וועלכע איז ארויסגעגאנגען עפענען, קעהרט זיך
צוריק מיט א מעדיצין־פלעשעל)
די מעדיצין פון אפאטעק!

מוזאטט (אויסער זיך)
ער וועט ניט קומען! וואס האב איך איהם פיר א שלעכט געטהאן, וואס ער לאזט מיך אזוי ליידען. דאקטאר, ווייזט מיר מיין קינד, איך וויל עס זעהן, זאלאנג איך קען נאך זעהן.

דאקטאר
אבער דאס קינד שלאפט דאך!

מוזאטט
עס וועט זיך נאך אויסשלאפען, עס וועט זיך...

דאקטאר
אבער בערוהיגט זיך דאך, אום גאט'ס ווילען!

מוזאטט
ווען זשאן וועט ניט קומען, ווער וועט זיך פאר דאס קינד אננעהמען? דען עס איז זיין קינד, איך שווער עס אייך. איהר גלויבט מיר? אך, ווי איך האב איהם ליעב געהאט.

דאקטאר
יא, יא, איך גלויב אייך, אבער בערוהיגט זיך דאך!

מוזאטט
זאגט נור, דאקטאר, פון וואנען קומט איהר איצט?

דאקטאר
איך קום פון א פאציענט.

מוזאטט

ניט אמת, איהר קומט פון זשאן'ען, איהר האט איהם גערופען און ער האט ניט געוואלט געהן.

דאקטאר

איך גיב אייך מיין עהרען ווארט, אז איך בין ביי איהם ניט געוועז !

מוזאטט

דאך, איך פיהל, אז איהר האט איהם געזעהן. איהר וואגט אבער ניט מיר די ווארהייט צו זאגען, איהר ווייסט, אז דאס וועט מיך טויטען —

דאקטאר

נא, נא, איהר האט שוין ווידער דאס פיעבער. איך וויל אבער ניט, איהר זאלט פאנטאזירען ווען ער וועט קומען. (צו מאדאם פלאשע). מיר וועלען אן איינשפריצונג מאכען, דאס וועט זי בערוהיגען. דערלאנגט מיר דאס מארפיום. (מאדאם פלאשע דערלאנגט איהם א פלעשעלע פון'ם קאמין. באבין קומט אריין פון לינקס).

מוזאטט (פערקאשערט אליין דעם ארבעל אויפ'ן ארם)

ווען ניט דאס, וויים איך ניט ווי איך וואלט די לעצטע טעג איבערגעלעבט.

דאקטאר (מאכט איהר די איינשפריצונג)

איצט וועט איהר שלאפען. איך פערביט אייך צו ריידען. איך וועל אייך מעהר ניט ענטפערען און איך פערשפרעך אייך, אז זשאן וועט דא זיין ניט שפעטער ווי אין א פיערטעל שטונדע ארום. (מוזאט ציהט זיך אויס און שלאפט).

באבין (געהט הינטער די זאפע און שטעלט אויף די שפאנישע וואנד אזוי דאס זי פערשטעלט אינגאנצען מוזאטט)

ווי גיך דאָס שלעפערט איין! אָז אמת'ע ברכה איז עס די רפואה. אָבער איך וואָלט ניט וועלען מען זאָל מיר דאָס אריינשפריצען, איך האָב מורא — דאָס איז פון דעם ניט גוטען! (זעצט זיך נעבען וויעג און לעזט אַ צייטונג).

מאַדאַם פלאשע (שטיל צום דאקטאר)

אַך, ווי זי מוטשעט זיך, אַ שרעק!

דאקטאר

איך האָב מיטלייד מיט איהר. איך קען זי שוין לאנג. זשאַן האָט איהר צו פערדאנקען דריי גליקליכע יאָהר.

מאדאם פלאשע

גלויבט איהר, אז ער וועט קומען?

דאקטאר

איך גלויב אז ער וועט קומען. ער איז אַן אנשטענדיגער יונ־גער מאַן. ער קאַן דאָך ניט פּלוצים פערלאָזען דאָרט זיין פרוי און די אנדערע אין הויז. פערגעסט ניט אז היינט איז געווען זיין האָכצייט!

מאדאם פלאשע

גראדע היינט האט עס איהם געדארפט טרעפען, איז דאס ניט א בייזער שפאס?

דאקטאר

יא, אנגענעהם איז עס ניט.

מאדאם פלאשע (ענדערט איהר טאָן)

אָבער וואו ביזטו דאָס געווען? דו וועסט דאָך מיר ניט דער־צעהלען, אז דו ביזט אין אַ פראַק געווען ביי אַ פּאַציענט?

דאקטאר

איך בין געוועזן אין דער אפערא, נור א קורצע צייט, איך האב געוואלט זעהן דעם באלעט־טאנץ פון אונזער אנדרע מאנטראזשי.

מאדאם פלאשע (פעראינטערעסירט, זעצט זיך אויפ'ן טיש)

נו,איז עפעס דא וואס צו זעהן?

דאקטאר (זעצט זיך רעכטס נעבען טיש)

זעהר שעהן.

מאדאם פלאשע

די נייע דירעקציאן פערשטעהט איהר געשעפט.

דאקטאר,

די מארעלי, דו ווייסט דאך, זשענני, און די פאייווורער מאכען איצט זעהר גרויסע אויפזעהן.

מאדאם פלאשע

די פאיוורער? די קליינע פאיוורער? דו ווייסט וואס דו רעדסט? ווען דו זאגסט מעראלי, וואונדערט מיך ניט, זי זעהט אפילו אוים ווי אן אויסגעפוצטע אפפע, אבער זי האט קראפט! און די מורי?

דאקטאר

זי איז גאר א וואונדער! א פיינעל! א וואונדער אין דער וועלט!

מאדאם פלאשע

דו ביזט פערליעבט אין איהר?

דאקטאר

פערליעבט? גאט בעוואהר! איך בעוואונדער זי גאר. דו

ווייסט דאך, וואס פאר א בעוואונדערער איך בין פון א גוטען באלעט.

מאדאם פלאשע

און אמאל נאך מעהר פון א באלעט־טענצעריז.

דאקטאר

און דו בענקסט גאר ניט נאך דיינע ליעבעם ?

מאדאם פלאשע

אמאל יא. אבער מען מוז דאך צו די עלטערע יאהרען ווערען פערנינפטיג. איבריגענס, מיר פעהלט גאר נישט.

דאקטאר

דו פערדיענסט פיעל געלד און מען האט מיר דערצעהלט, אז דו גיסט דינערס.

מאדאם פלאשע

און גוטע דינערס אויך. דאקטאר'ל, קום אמאל צו מיינעם א דינער! קום אמאל די וואך!

דאקטאר

מיט פערגעניגען. ווען ווילסטו זאל איך קומען ?

מאדאם פלאשע

ווילסט מיט אנדערע דאקטוירים אדער אליין ?

דאקטאר

אויב מען קען אליין איז בעסער. איך ליעב ניט די קאלעגען. דאס הייסט ביים עסען!

(ערשט קלינגען פון מהיר גלעקעל דערהערט זיך).

מוזאטט (אויפגעכאפט זיך)

אה, מען האט געקלונגען, זעהט, ווער דארט איז! (מאדאם פלאשע געהט ארויס דורך די מיטעלסטע טהיר. פויזע. פון דרויסען הערט מען א שטימע).

ש ט י מ ע (פון דרויסען). פויילין הענריעטטע לעוועקיו!

מוזאטט (לאזט ארויס א געשריי)

אה, ער! דאס איז ער! (מאכט אן אנשטרענגונג אויפצוהויבען זיך. די מיטעלסטע טהיר עפענט זיך, זשאן טרעט אריין).

מוזאטט

זשאן! זשאן! ענדליך!!! (האט זיך אביסעל אויפגעהויבען און שטרעקט אויס די ארעמס צו איהם).

באבין

געקומען! (נעהמט אוועק די שפאנישע וואנד).

זשאן (געהט צו צו דער זאפע, לאזט זיך ארונטער אויף די קניע, קושט דער קראנקער'ס הענד און מיט טרעהרען אין'ם קול)

מוזאטט! מיין קליינע מוזאטט! (שלוכצעט, ווישט זיך אב די אויגען מיט א טיכעל, בלייבט א ווייל'ע אונבעוועגליך, דערנאך שטעהט ער אויף און דערלאנגט דעם דאקטאר די האנד).

דאקטאר

האב איך ריכטיג געטהאן?

זשאן

ריכטיג, ריכטיג. איך דאנק!

דאקטאר (שטעלט פאר)

מאדאם פלאשע; די הייבאמע, דארט די אם — און דא (ווייזט אויף די וויגע).

זשאן (געהט צו צו דער וויעג, הייבט אויף דעם פארהאנג, דערבײַ לייכט איהם צו די אם, בויגט זיך איין און קושט דאס קינד ; גלייכט זיך אויס ווידער און זאגט טרויעריג)

עס זעהט אויס גאנץ קרעפטיג !

דאקטאר

א שטארקער קערל !

מאדאם פלאשע

א שעהן אינגעלע, א מלאך׳ל !

זשאן (שטיל)

און וואס מאכט זי ?

מוזאטט (וועלכע האט עס דערהערט)

אה, איך — פון מיר ועסטו שוין לאנג ניט ליידען, ניט ליידען. איך וויים עס. שטעהט דארט דער טאבורעט ? קום, זעץ זיך נאהנט נעבען מיר און לאמיר א ווײַלע ריידען, זאלאנג איך קען. איך האב אזוי פיעל דיר צו זאגען, ווארים מיר וועלען זיך שוין מעהר קיינמאל ניט זעהן. דו האסט נאך צייט גליקליך צו זיין, אבער איך — איך, אה, פערצייהע, פערצייהע, איך בין אזוי צופריעדען דיך צו זעהן, דאס אלסדינג וועל איך לייכט איבערטראגען.

זשאן (געהט צו צו איהר)

ש־ש־ש ! ! רוהיג ליגען און זיך ניט אויפרעגען. פערשטעהסטו, קליינע ?

מוזאטט

אך, דו ! ווי קען איך רוהיג בלייבען, ווען איך זעה דיר ווידער ? !

זשאַן (זעצט זיך אויפ׳ן טאַבורעט און נעמט אַן איהר האַנד)

מיין אָרימע מוזאַטט! ווי איך האָב זיך דערשראָקען, ווען איך האָב דערהערט, אַז דו ביזט קראַנק!

מוזאַטט

בעזונדערס היינט, מיין אָרימער זשאַן! יאַ, דאַס איז דיר ניט געווען אַנגענעהם.

זשאַן

ווי, דו ווייסט?

מוזאַטט

יאַ! זייט איך בין קראַנק געוואָרען האָב איך זיך יעדען טאָג אויף דיר נאָכגעפרעגט, ווייל איך האָב געוואָלט דיר זעהן איי־דער איך פערלאָז די וועלט אויף אויביג, ווייל איך האָב גע־וואָלט מיט דיר ריידען. (זשאַן גיט אַ צייכען. דאָקטאָר, מאַ־דאַם פלאַשע און באַבין געהען שטיל ארויס דורך די מיטעלסטע טהיר).

מוזאַטט

אַלזאָ דו האָסט דעם בריעף ערהאַלטען?

זשאַן

יאַ.

מוזאַטט

און דו ביזט באַלד געקומען, ניט געטראַכט אפילו, באַלד גע־קומען, באַלד?

זשאַן

וואָס פאַר אַ פראַגע?

מוזאטט

איך דאנק דיר, אה, איך דאנק דיר. ווייסטו, איך האָב אפּריי־הער געוואָלט ווארטען ביז מאָרגען, אָבער דאָ האָב איך גע־הערט, וואָס די צוויי פרויען ריידען, האָב איך דאָן פערשטאַנען אַז מאָרגען וועט פיליייכט זיין צו שפּעט. איך האָב דאָן גע־רופען דאָקטאָר פעלעריין און איהם געבעטען, ער זאָל מיך גוט אונטערזוכען און שיקען נאָך דיר.

זשאַן

פאַרוואָס האסטו עס פריהער ניט געטהאַן?

מוזאטט

איך האָב ניט געדענקט, אַז עס האַלט מיט מיר אַזוי שלעכט און איך האָב ניט געוואָלט דיין גליק שטערען.

זשאַן (וויינענדיג אויף די זויגער)

אָבער דאָס קינד? וואָרום האָב איך ניט געוואוסט?

מוזאטט

דו וואָלסט קיינמאָל פון דעם קינד ניט געוואוסט, ווען עס וואָלט מיך ניט געטויטעט. די זאָרג וואָלט איך דיר פערשפּאָרט. ווען דו האָסט מיך פערלאָזען, האָסטו מיר געגעבען וואָס איך האָב צום לעבען געברויכט. צווישען אונז איז אַלעס געווען גענענדיגט. און, אויסער דעם, וואָלסטו מיר אין אַן אַנדערער מינוט, ניט אין אַזאַ, געגלויבט, ווען איך וואָלט דיר געזאָגט: „עס איז דיין זוהן?"

זשאַן

יאָ. איך האָב קיינמאָל אין דיר ניט געצווייפעלט!

מוזאטט

דו ביזט גוט ווי אימער, מיין זשאַן! ניין, איך זאָג דיר ניט קיין ליגען, דו דאַרפסט מיר גלויבען! עס איז דיין קינד,

דיין זוהן, איך שווער'עס דיר, אויף מיין טויטען־בעט — איך שווער עס דיר פאר גאט!

זשאן

איך האב דיר שוין געזאגט, אז איך גלויב דיר, אז איך האב דיר אימער געגלויבט.

מוזאטט

הער ווי דאס אלעס האט פאסירט. באלד ווי דו האסט מיך פערלאזען, בין איך קראנק געווארען, ריכטיג קראנק! איך האב שוין געמיינט, אז איך שטארב, אזוי שרעקליך האב איך געליטען. דער דאקטאר האט מיר געהייסען, איך זאל דעם קלימאט ענדערען. דו געדענקסט דאך, דאס איז געווען אין מיטען זומער. איך בין אוועקגעפאהרען אין סענט מאלא, צו די אלטע קרובים, וועגען וועלכע איך האב דיר אפט דער־צעהלט.

זשאן

יא, יא, איך געדענק.

מוזאטט

דערנאך, אין א געוויסע צייט שפעטער, האב איך עס בע־מערקט. און איך בין געווען אזוי גליקליך — דיין, דיין קינד! (פויזע). אפריהער האב איך געדענקט צו לאזען דיר וויסען — דו ביזט דאך אזוי גוט, אזוי עהרענהאפט — דו וואלסט דאס קינד אנערקענט, דו וואלסט פיליכט זיך פון דיין הייראט דאן אבגעזאגט. און, זעהסטו, דאס האב איך ניט געוואלט. מיר האבען זיך צושיידט, דארפען מיר בלייבען צושיידט! ווארים דאס האב איך אימער גוט געוואוסט, אז דיין פרוי קען איך קיינמאל ניט זיין. (לאכט). איך מאדאם מארטינעל — איך, דיין נארישע מוזאטט, דאס וואלט טאקע פאר מיר ריכטיג געפאסט! קענסטו זיך דאס פארשטעלען? (לאכט אוי הוסט).

זשאַן

אה. ווי ווילד מיר מענער זיינען, ווי ברוטאַל!

מוזאַטט

זאָג דאָס ניט, נאַרוניו, איך בין ניט פאַר דיר בעשאַפען געד־וועזן. איך בין געוועזן אַן אָרימע מאָדעל־מיידעל און דו ביזט אַ גרויסער קינסטלער. איך האָב קיינמאָל ניט גע'חלום'ט צו פערבלייבען מיט דיר! (זשאַן שלוכצעט). וויין ניט, וויין ניט, דו דאַרפסט עס אַזוי ניט נעהמען צום האַרצען! דו האָסט זיך ניט וואָס פאַרצוואַרפען. דו ביזט אימער גוט צו מיר געוועזן, גאָט אָבער איז ניט אימער צו מיר גוט געוועזן!

זשאַן

מוזאַטט!

מוזאַטט

לאָז מיר ענדיגען. איך בין פערבליבען אין סענט מאַלא אַזוי לאַנג ווי איך האָב נור געקענט און קיין זעעלע האָט ניט בעד־מערקט, וואָס מיט מיר איז. דערנאָך בין איך אוועקגעפאָהר־רען צוריק אין פּאַריז און אין אייניגע מאָנאַטען שפּעטער איז דאָס קינד געקומען! איך בין געוועזן אַזוי גליקליך! „עס איז זיין בלוט", — האָב איך מיר געטראַכט — „זיין הייסעס לעבען, אַ געשענק פון זיין ליעבע!" איך וועל עס ערציהען און ווען עס וועט אויסוואַקסען, וועט עס מיך רופען „מאַמע"! (זי וויינט). מיין קינד וועט אָבער מיך קיינמאָל ניט רופען „מאַמע", עס וועט מיך קיינמאָל מיט די קליינע הענטלאַך ניט אַרומנעהמען, ווארים איך מוז איהם פערלאָזען, איך מוז אוועק, איך ווייס ניט וואוהין, — וואוהין אַלע וועלען אַמאָל געהן! אה, מיין גאָט! מיין גאָט!

זשאַן

בערוהיג זיך, מיין קליינע מוזאַטט! וואָלסטו געקענט אַזוי

ריידען ווי דו רעדסט, ווען דו וואָלסטווירקליך אזוי קראנק געווען, ווי דו דענקסט?

מוזאטט

זעהסטו ניט, אז איך ברען אין גאנצען, אז איך ווייס ניט, וואָס איך רייד?

זשאן

אבער בערוהיג זיך, רעג זיך ניט אויף!

מוזאטט

ווייז ארוים מיר אביסעלע דיין ליעבע און איך וועל זיך בערוהיגען.

זשאן (קושט איהר די האאר און גלעט זי)

אזוי! דו זעהסט, דו פיהלסט שוין בעסער, ליג אזוי א ווײלע שטיל און איך וועל זיצען נעבען דיר!

מוזאטט

אבער איך מוז מיט דיר ריידען, איך האָב נאָך דיר אזוי פיעל צו זאָגען און איך ווייס ניט, איך קען ניט מיינע געדאנקען צונויפנעהמען! אה, מיין גאָט, איך מוז דאָך מיט איהם ריידען (הויבט זיך אויף, קוקט ארום זיך און דערזעהט די וויעג). אך, יא, איצט ווייס איך שוין, איך ווייס שוין, פון איהם, פון מיין קינד וויל איך ריידען! זאָג מיר, וואָס וועסטו מיט איהם טהאָן? דו ווייסט, איך בין א יתומה! ער וועט אליין בלייבען, גאנץ אליין אויף דער וועלט! מיין אונגליקליך קינד! הער מיך אוים, זשאן, אין בין ווידער ביי מיין פערשטאַנד, איך וועל גוט פערשטעהען וואָס דו וועסט מיך ענטפערען און די רוה פון מיין לעצטע שטונדע וועט אין גאנצען דערפון אבהענגען. איך האָב קיינעם ניט, וועמען איך זאָל מיין קינד איבערלאָזען אויסער דיך.

זשאַן

דאַ האָסטו מײַן האַנט דערויף, אַז איך װעל איהם צונעהמען און איהם ערציהען.

מוזאטט

װי אַ .פאַטער ?

זשאַן

װי אַ פאַטער.

מוזאטט

האָסטו איהם שוין געזעהן ?

זשאַן

יאָ.

מוזאטט

קוק איהם אָן נאָך אַמאָל, װילסטו ? (זשאַן געהט צו צו דער װיעג) ער איז ליעב ניט אמת ? די גאַנצע װעלט זאָגט עס, קוק איהם אָן גוט, אונזער אינגעלע ! ערשט עטליכע טעג אַלט, דאָס געהערט אונז ביידען, דו ביזט דער פאַפּאַ, איך בין די מאַמע ! (זי לאַכט) און די מאַמע װעט היינט שטאַרבען! פער־שפּרעך מיר, אַז ער װעט אימער זיין פאַפּאַ האָבען !

זשאַן (קעהרט זיך צוריק צו איהר)

איך פערשפּרעך עס דיר !

מוזאטט

אַ װירקליכען פאַפּאַ, װאָס װעט איהם זעהר ליעב האָבען ?

זשאַן

געװיס.

מוזאטט

וועלכער וועט גוט, גוט, זעהר גוט זיין צו איהם ?

זשאן

איך שווער עס דיר !

מוזאטט

איצט האב איך נאך עפעס אויפ'ן הארצען, אבער איך וואג עס ניט !

זשאן

וואס ? רייד !

מוזאטט

זייט איך בין געקומען צוריק אין פאריז, האב איך נאכאנאנד דיך געזוכט צו זעהן פון א ווינקעלע, אז דו זאלסט מיך ניט בעמערקען. און איך האב דיך דריי מאל געזעהן. דו ביזט געווען מיט איהר, מיט דיין כלה, מיט דיין פרוי, און מיט נאך א ערער, וואהרשיינליך איהר פאטער. אה, ווי איך האב זיך צוגעקוקט צו איהר. איך האב זיך אלץ געפרעגט, וועט זי איהם אזוי ליעבען, ווי איך האב איהם געליעבט ? וועט זי איהם גליקליך מאכען ? זאג מיר, זשאן, איז זי א גוטע, ווי דענקסטו ?

זשאן

איך דענק, אז זי איז זעהר א גוטע.

מוזאטט

ביזטו זיכער אין דעם ?

זשאן

גאנץ זיכער.

מוזאטט

איך האב עס מיר אויך געטראכט, ווען איך האב זי געזעהן. זי איז אזוי שעהן, איך בין געווען אביסעלע אייפערזיכטיג. ווען איך בין אהיים געקומען, האב איך געוויינט. אבער זאג מיר, ווי אזוי וועט זי זיך פערהאלטען צו אונזער, צו דיין קינד?

זשאן

איך ווייס ניט... איך וועל מיין פּפליכט טהאָן.

מוזאטט

אלס מאן אדער אלס פאטער?

זשאן

אלס פאטער!

מוזאטט

הער אויס, זשאן, ווען איך וועל שוין מעהר ניט זיין, בעט דיין פרוי אין מיין נאמען, אין דעם נאמען פון א טויטער, אנצונעהמען דאס קינד און עס ליעבען, ווי איך האב עס געליעבט. זי זאָל זיין מאמע זיין אנשטאט מיר. אויב זי איז א גוטע און האט ליעבע און רחמנות אין איהר הארצען, וועט זי איינוויליגען. זאג איהר: זי האט פיעל, זעהר פיעל אויסגעשטאנען און איהר לעצטע ביטטע, איהר לעצטע האפנונג האט זי אויף איהר טויטען־בעט געווענדעט צו דיר — ווי הייסט זי?

זשאן

זשילבערט.

מוזאטט

ריכטיג, זשילבערט. אלזא צו דיר, מיין זשילבערט! ווילסטו דאס טהאָן?

זשאן

יאָ, איך וועל עס טהאָן.

מוזאטט

אה, איך דאנק דיר, איך דאנק דיר, איצט בין איך רוהיג, מיין קינד איז פערזאָרגט. איצט בין איך רוהיג, איצט בין איך גליקליך. אה, ווי גוט מיר איז! זשאַן, דו ווייסט דאך נאך ניט, אז איך האָב איהם אַ נאָמען געגעבען נאָך דיר. דו האָסט דאך נישט דאגעגען? זאָג!

זשאַן (שלוכצעט)

געוויס ניט

מוזאטט

דו וויינסט, דו ליעבסט מיר נאָך אַלזאָ אביסעלע? איך דאנק דיר, זשאַן, איך דאנק דיר! אה, ווען איך וואָלט ניט געמוזט שטאַרבען! און אפשר?... איך פיהל זיך דאך איצט אזוי גוט, זייט דו ביזט נעבען מיר און זייט דו האָסט מיר אַלעס פערשפּראָכען. גיב מיר דיין האנד! איך בין אזוי צופריעדען, אזוי גליקליך, אזוי לוסטיג. מיר ווילט זיך לאַכען. זעהסטו, איך לאַך, און איך וויים גאָר ניט וואָרום. (זי לאַכט).

זשאַן

בערוהיג זיך, מיין קליינע מוזאטט!

מוזאטט

אַה, ווען דו וואָלסט געוואוסט, וואָס מיר איז ווידער איינגעפאַלען! דו געדענקסט, ווען איך בין געשטאַנען פאַר דיר אַלס מאָדעל פאַר דיין „בעטלערין" און דערנאָך פאַר דיין „בלומען־פערקויפערין" און פאַר די „געפאַלענע", וועלכע האָט דיר דעם ערשטען מעדאַל פערשאַפט? און געדענקסטו דעם פריהשטיק ביי לעדאָהען, וואו מיר, פינף און צוואַנציג פערזאָן, זיינען געזעסען ארום טיש, וואו עס

איז קוים פלאץ געווען פאר צעהן? האבען מיר זיך דאן נאריש געמאכט, בעזאנדערס דער קליינער. ווי הייסט ער? אט דער קאמישער, וואס מאהלט אימער פארטרעטען, וועלכע זיינען קיינמאל ניט עהנליך צום אריגינאל. אה, יא, טעווענער! און געדענקסטו, ווען איך בין געבליבען נעכטיגען ביי דיר אין אטעליע, ווי איך האב זיך דאן ביינאכט דערשראקען פאר די צוויי גרופּפען סקעלעטען? איך האב דיר גערופען און דו ביזט געקומען און מיך בערוהיגט! אך, איז דאס געווען א פרעהליכע צייט, ניט אמת? (זי לאכט אויפ'ן קול). ווי איך וואלט געוואלט דאס נאך א מאל איבערלעבען! (זי לאזט ארויס א געשריי). אי, מיר איז שלעכט! מיר איז זעהר שלעכט! (זשאן וויל לויפען אין צימער לינקס דעם דאקטאר צו רופען). ניין, ניין, בלייב! (ווי פערלארען: דאס געזיכט און שטימע ענדערען זיך פלוצים). דאס שעהן וועטער, זעה נור! ווען דו ווילסט, פאהרען מיר מיט'ן קינד מיט'ן שיף איבער דער סיינע. זעה אונזער זוהנוניו, ווי גרויס ער איז געווארען! ער הייסט זשאן, ווי דו! איך האב מיינעביידע ליעבע זשאנס! זיי געהערען מיר — מיר נור אליין! ווי גליקליך איך בין! אך, יא, דו ווייסט דאך נאך ניט, אז היינט איז ער צום ערשטען מאל געלאפען. ער איז אזוי געלאפען מיט זיינע פיסעלאך, אזוי געלאפען, אזוי געלאפען... אט זעה, זעה, ווי ער לויפט!... (זי לאכט ווידער אויפ'ן קול און ווייזט אויפ'ן קינד, וואס איהר דאכט זיך אויס, אז זי זעהט פאר זיך).

זשאן (שלוכצעט)

מוזאטט, מוזאטט, דערקענסטו מיך?

מוזאטט

אויב איך דערקען דיר? דו, ליעבער נאר! איך בין דאך דיין פרוי! קוש מיך, מיין מאן, קוש מיך, מיין אלעס!

זשאַן (נעהמט זי אריין אין זיינע ארעמס, מיט אונטערדריקטע טרערן)
מוזאטט, מוזאטט!

מוזאטט הויבט זיך פלוצים אויף אויף איהר קישען און ווייזט אויף די וויעג. זשאַן דרעהט זיך אום און קוקט אַהין. דאן פאלט זי פלוצים אויף דער זאפע טויט.

זשאַן (טהוט זיך א וואַרף צו דער טיהר לינקס)
דאַקטאַר! דאַקטאַר!

דאַקטאַר פּעלערין, מאַדאַם פלאַשע און די אם באבין לויפען אריין.

דאַקטאַר (צוגעלאפען שנעל צו מוזאטט, בויגט זיך צו צו איהר און הערט)
דאס הארץ קלאפט ניט, שנעל א שפּיגעל, מאד. פלאַשע!

זשאַן
איך ציטער. (מאַדאַם פלאַשע דערלאנגט אַ קליין שפּיגעלע דעם דאַקטאַר).

דאַקטאַר (וועלכער לעגט צו דאס שפּיעגעלע צו מוזאטט'עס מויל)
זי איז טויט!

זשאַן (בויגט זיך דאן צו צו דער טויטער, גיט איהר א קוש און זאגט מיט א ציטערענדיגע שטימע)
מיין אונגליקליכע פריינדין! נאַך מיט א מינוט צוריק האַט זי געקוקט אויף מיר און געלאכט, און איצט...

דאַקטאַר (געהט צו צו איהם און לעגט איהם די האַנד אויפ'ן שולטער ארויף)
געהט, געהט, איצט האַט איהר שוין ניט מעהר וואַס צו טהאַן דאַ. איהר האַט אייער פּפליכט געטהאַן, געהט!

לעאָן

איך געה! אדיע, מיין מוזאטט!

דאקטאר

איך וועל דאַ אלעס בעזאָרגען. אָבער וואָס טהוט מען מיט'ן קינד? זאָל איך איהם אין אנשטאלט אריינגעבען?

זשאן

ניין, ניין, איך וועל איהם נעהמען צו זיך. איך האָב עס דער טויטער פערשפּראָכען. ברענגט איהם באַלד צו מיר. אָבער ווער וועט בלייבען נעבען איהר?

מאדאם פלאשע

איך, מיין הערר. איהר קענט זיין רוהיג. אויף מיר קענט איהר זיך פערלאָזען!

זשאן

איך דאנק אייך, מאדאם! (געהט צו דער טויטער, מאכט איהר צו די אויגען און טהוט זי אַ קוש. אדיע, אויף אויביג! (דאן געהט ער צו צו דער וויעגעלע, עפענט דעם פאָרהאַנג, קושט דאָס קינד). אויף ווידערזעהן, מיין קליינער זשאן! (אב שנעל דורך די מיטעלסטע טהיר).

דריטער אקט.

דער אייגענער סאלאָן ווי אין'ם ערשטען אקט. נעבען דעם מי־טעלסטען טיש זיצט מ. מארטינעל. לינקס זיצט מ. פעטיפר, רעכטס — לעאָן און מאדאם דע ראטשארד, וועלכע שפּרייזט איבער'ן ציטער הין און צוריק, זעהט אוים זעהר אויפגערעגט.

מאדאם דע ראטשארד

שוין זיעבען מינוטען נאך צוועלף. שוין צוויי שטונדען, אז ער איז אוועק.

לעאָן

אבער, ליעבע טאנטע, פערגעסט ניט, אז א שטונדע דארף געדויערען דאס פאהרען אהין און צוריק, בלייבט איהם נור איין שטונדע פאר דעם, צוליעב וואס ער איז געפאהרען.

מאדאם דע ראטשארד

א שטונדע איז א לאנגע צייט!

לעאָן

אבער ווארום זאָלט איהר די מינוטען צעהלען? אייער אונ־גערולד וועט דא גאר נישט העלפען.

מאדאם דע ראטשארד

ווי קען מען זיין רוהיג, ווען דאס הארץ ציטערט, ווען עס ווילט זיך וויינען.

לעאָן

זעהט איהר, טאַנטע, איהר זייט גאָר ניט אַזוי שלעכט, ווי מען קען אַמאָל מיינען.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

אַך, לאָז מיך צו־רוה!

מ. מאַרטינעל

בערוהיגט זיך מאַדאַם! אמת, די לאַגע איז ניט קיין אַנגע־נעהמע, אָבער מורא האָבען איז נישטאָ פאַר וואָס. עס וועט אַלעס גלאַט אָבגעהן, ווען מיר וועלען נור אין דער ריכטיגער צייט האָבען די נויטהיגע קאַלטבלוטיגקייט.

לעאָן

יאָ, טאַנטע, הערר מאַרטינעל האָט רעכט!

מאַדאַם דע ראַטשאַרד (געהט נאָך לינקס)

אייך ביידען וואָלט איך געקענט קאַלטבלוטיג ערמאָרדען! איהר ווייסט אַלעס און ווילט נישט זאָגען! אַה, די מענער זיינען שרעקליכע מענשען! האָבען זיי אַ סוד, וועט מען איהם ביי זיי קיינמאָל ניט דערגעהן, כאָטש לעג זיך און שטאַרב!

מ. מאַרטינעל

זשאַן וועט צוריקקומען און וועט אַליין אייך אַלסדינג דער־צעהלען. האָט נור געדולד!

מ. פעטיפר

יאָ, יאָ, מיר מוזען זיך בערוהיגען. זאָלען מיר ריידען פון עפּעס אַנדערש אָדער איין גאַנצען שווייגען.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

אין גאַנצען שווייגען? דאָס קען איך ניט!

דער דיענער טרעט אריין פון לינקס

דיענער

אונטען פרעגט אימיצער אויף הערר מארטינעל.

מ. מארטיגעל (שטעהט אויף)

אויף מיר? (אָב לינקס).

מאדאם דע ראטשארד (לויפט צו צום דינער)

ווער, ווער פרעגט אויף הערר מארטינעל?

דיענער

איך וויים ניט מאדאם. דער פארטיער איז ארויפגעקומען און—

מאַדאַם דע ראטשארד

לויפט שטעל ארונטער און געפינט אויס, ווער איז דער הערר, וואס האָט אויף איהם געפרעגט.

מ. פעטיפר (מישט זיך אריין)

ניין, שפּיאָנירען זאָלט איהר ניט! מיר וועלען ווארטען, ער וועט באַלד קומען. (צום דיענער) איהר קענט געהן! (דער דיענער אָב).

מאדאם דע ראטשארד (צו מ. פעטיפר)

איך פערשטעה דיך ניט, אדאָלף. ווי אזוי קענסטו זיין רוהיג, ווען עס האנדעלט זיך וועגען דאָס גליק פון דיין טאכטער. אין מיר קאכט, די גאַל פּלאצט אין מיר!

מ. פעטיפר

דאָס וועט דיר ניט העלפען. בעסער זאָלען מיר פּרואווען צו ריידען פערניפטיג. הערר מארטינעל איז דאָ ניטאָ, מיר זיינען אַלע אייגענע מענשען.

מאדאם דע ראטשארד (זעצט זיך לינקס)

ווען ער וואָלט שוין צוריקגעפאָהרען אין זיין האוור! איך קען איהם ניט אָנזעהן!

לעאָן

דאָס וואָלט אייך אויך ניט געהאָלפען!

מ. פעטיפר

איך מיין, אז...

מאדאם דע ראטשארד (ברעכט איהם אונטער)

ווילט איהר וויסען, וואָס איך דענק? איך דענק, אז מען טהוט אונז אָב דאָ עפּעס אַ מיאוס'ן שפּיצעל, אז מען נאַרט אונז אריין דאָ אין זאַק, ווי מען זאָגט!

מ. פעטיפר

וואָס דיר קען איינפאלען! צו וועלכען צוועק זאָל מען עס טהאָן? זשאן איז אַ עהרען־מאַן, ער ליעבט מיין טאָכטער, און לעאָן, פון וועמען איך האַלט, כאָטש ער איז מיין זוהן —

לעאָן (פאלט איהם אריין אין מיטען די רייד)

זעהר שמייכעלהאַפט, פּאַפּאַ!

מ. פעטיפר

לעאָן איז זיין פריינד און אַכטעט איהם. וואָס אַנבעלאַנגט דעם אָנקעל —

מאדאם דע ראטשארד

אַך, פון איהם רייד ניט, איך בעט דיר! מיר דאַרפען ריידען פון דער דאָזיגער פרוי, וואָס האָט אונז היינט אָבגעשפּיעלט אַ קאָמעדיע. גראָד היינט האָט זי אויסגעקליבען, כדי צו מאַכען אַן עפעקט!

לעאָן

(לאַכט)

איך בעוואונדער אייער פאנאטזיע, טאַנטע!

מאדאם דע ראטשארד

דו לאַכסט, האַ? אבער איך קען די פרויען, איך ווייס אויף וואס זיי זיינען פעהיג! איך האָב גענוג פון זיי געליטען!

מ. פעטיפר

אך, דו וואָלסט געקענט גאַנץ גוט לעבען מיט דיין מאַן, ווען דו וואָלסט איהם נור פערשטאַנען!

מאדאם דע ראטשארד (שטעהט אויף)

וואָס מיינסטו „ווען דו וואָלסט איהם פערשטאַנען?" לאַזען איהם טהאָן וואָס ער וויל, לאַזען איהם געהן וואוהין ער וויל און מיט ווען ער וויל? ניין, ניין! בעסער, בעסער זיך לעבען אזוי אונגליקליך און עלענד, ווי איך האָב געלעבט! בעסער צו ליידען פון דיר, פון אייך אלעמען!

מ. פעטיפר

אלס פרוי האָסטו פיליכט רעכט. אבער מען מוז האָבען אין זינען די פאמיליע אויך.

מאדאם דע ראטשארד

וואס דען האָב איך אין'ם זינען געהאַט, אויב ניט די פאַמיליע? און דאָס זאָגסטו מיר, א ריכטער?

מ. פעטיפר

דערפאר טאקע זאָג איך עס, ווייל איך בין געוועזען א ריכטער, דערפאר אורטהייל איך אזוי פאַרזיכטיג די מענשען. דער מענש איז אָפט אזוי ווייניג פעראנטוואָרטליך פאר דאָס, וואָס ער טהוט, די אומשטענדען זיינען אזוי מעכטיג, די אונרווּרכ־

דרינגליכע נאטור איז אזוי קאפריזנע, די אינסטינקטען זיינען אזוי געהיימניספול, דאס מען דארף ניט אורטהיילען צו שטרענג פעהלערן, וועלכע זיינען מעהר שוואכקייטען ווי פערברעכענס.

מאדאם דע ראטשארד

אלזא א פרוי מעג מען בעטריגען? און דאס זאגסטו אין דער געגענוואַרט פון דיין זוהן? א שעהנע לעהרע פאר דיין זוהן!

לעאָן (הייבט זיך אויף)

אה, טאנטע, וועגען דעם האב איך שוין מיין מיינונג.

מ. פעטיפר (שטעהט אויף)

אמאל האט זיך עס גערעכענט אלס פערברעכען, היינט אבער איז עס א גאנץ געוועהנליכע זאך. פאר דעם ווערט מען זא־גאר היינט ניט בעשטראפט, ווארים די שיידונג, וועלכע האט געזאלט זיין די שטראף פאר דעם, איז גיכער א בעפרייאונג.

מאדאם דע ראטשארד

און איך זאג דיר — (מ. מארטינעל קומט אריין).

לעאן

אה, דא איז הערר מארטינעל!

מ. מארטינעל (זעהר בעוועגט)

איך האב א שווערע פפליכט צו ערפילען. זשאן האט צו מיר געשיקט דעם דאקטאר פעלערין און איך מוז אייך איצט ער־קלעהרען זיין, אונזער אלעמענס שמערצליכע לאגע.

מאדאם דע ראטשארד

נו, דאנקען גאט, קוים דערוואַרט זיך!

ם. מארטינעל

א בריעף, וואס איך וועל אייך פארלעזען, האט אונז היינט אבענד דערשראקען. מיר האבען זיך דערוואוסט, אז א פרוי, וועגען וועלכע איהר אלע ווייסט, האלט ביים שטארבען.

מאדאם דע ראטשארד

איך האב אבער באלד פערשטאנען, אז עס האנדעלט זיך וועגען איהר!

לעאן

לאזט איהם דאךריידען, טאנטע!

מאדאם דע ראטשארד

און איצט, אז זי האט איהם געזעהן, וואס מאכט זי, די שטארבענדע? בעסער נאטירליך!

ם. מארטינעל

איצט ליידעט זי שוין ניט מעהר —

מאדאם דע ראטשארד

אהא!

ם. מארטינעל

זי איז געשטארבען, מאדאם, אין זיין געגענווארט איז זי געשטארבען.

מאדאם דע ראטשארד

גראדע היינט אבענד? באלד גלויב איך אייך!

ם. מארטינעל

און דאך איז עס אזוי, מאדאם!

לעאָן (פאַר זיך)

אָרימע מוזאַטט!

מ. מאַרטינעל

עס איז אָבער דאָ נאָך אַ וויכטיגער פּונקט. זי האָט איבערגע־לאָזען אַ קינד און דער פאָטער פון דעם ראַזיגען קינד איז זשאַן.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד (צוטומעלט)

אַ קינד?

מ. מאַרטינעל (צו פּעטיפר)

לעזט, איך בעט אייך, דעם בריעף, וואָס דער דאָקטאָר האָט געשריבען. (ער גיט איהם דעם בריעף. פּעטיפר לעזט).

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

ער האָט געהאַט אַ קינד און האָט אונז דערפון גאָר נישט גע־זאָגט? ער האָט עס פון אונז פערבאָרגען? דאָס איז אַ געמיינהייט!

מ. מאַרטינעל

ער אַליין האָט עס ערשט דערוואוסט.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

ער אַליין האָט עס ערשט דערוואוסט? עס איז אַביסעלע צופיעל, מיין הערר! איהר מאַכט שפּאַס פון אונז, וואָס?

לעאָן

טאַנטע, דער פּאַפּא דאַרף ריידען, ניט איהר! (טהוט זיך אַ קעהר רעכטס). איך וועל געהן צו זשילבערט. מיר האָבען מעהר קיין רעכט ניט צו פערבאָרגען פון איהר די וואַהרהייט. איך וועל איהר אַלסדינג ערקלעהרען.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד (בעגלייט איהם)

דו קענסט זאָגען און טהאָן וואָס דו ווילסט, אַ רוהיג האַרץ וועסטו איהר ניט קענען געבען.

לעאָן

ווען איהר וועט זיך נור וועניגער מישען — (אָב).

מ. פּעטיפּר

איהר זאָגט אַלזאָ, מיין העדר, אַז זשאַן האַט פריהער ניט גע־וואוסט וועגען דעם צושטאַנד פון דער ראַזיגער מיידעל?

מ. מאַרטינעל

איך גיב אייך מיין עהרען־וואָרט!

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

דאָס וועט קיין קלאָהרער מענש אייך ניט גלויבען!

מ. מאַרטינעל

אויף דעם קען איך אייך נור ענטפערען, אַז ווען ער וואָלט עס פריהער געוואוסט, וואָלט ער פריהער אַזוי געהאַנדעלט. ווי היינט.

מ. פּעטיפּר

איך פערשטעה אייך ניט, רעדט דייטליכער!

מ. מאַרטינעל

גאַנץ איינפאַך. זשאַן וואָלט געהאַנדעלט אַזוי ווי היינט. צו יעדער צייט ווען ער וואָלט זיך דערוואוסט, אַז דאָס מיידעל האַלט ביים שטאַרבען, וואָלט ער צו איהר געלאָפען. און ווען ער וואָלט וועלען, איהר זאָלט דערפון ניט וויסען, וואָלט ער עס לייכט פון אייך געקענט פערבעהאַלטען. איך אַליין וואָלט עס אויך געקענט פון אייך פערבעהאַלטען. ווען איך וואָלט ווע־

לען, וואָלט אפילו זשאַן דערפון אויך ניט געוואוסט. איך וואָלט איהם איינפאַך דעם בריעף ניט אָבגעגעבען, פון וואַנען וואָלט ער דאַן געוואוסט? אונזער שולד איז אַלזאָ, וואָס מיר האָבען געהאַנדעלט עהרליך און אנשטענדיג. און דאָס פערדריסט מיך גאָר ניט. מיין גאַנצען לעבען בין איך געווען עהרליך און אנשטענדיג.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

אָבער, מיין הערר!

מ. פעטיפר

דו שווייג איצט, קלאַרעססע! (צו מאַרטינעל). איהר זייט גערעכט, הערר מאַרטינעל! עס האַנדעלט זיך אָבער איצט ניט וועגען אייער עהרליכקייט און אנשטענדיגקייט, אין דעם צווייפעל איך ניט. איך וועל אויך אָננעהמען, אז אייער נעפפע האָט פריהער ניט געוואוסט וועגען דעם צושטאַנד פון דער מיידעל. אָבער דאָס קינד? וואָס פאַר אַ בעווייז האָט איהר, אז דאָס איז זיין קינד?

מ. מאַרטינעל

און וועלכען בעווייז האָט זשאַן דאַפיר? ער גלויבט עס. כאָטש איהם וואָלט זיך בעסער געלוינט עס ניט צו גלויבען. איהר וועט דאָך ניט זאָגען, אז עס איז אזוי אנגענעהם פלוצים און אונערוואַרטעט צו ווערען אַ פאָטער פון אַ קליין נפש'ל און דערצו נאָך אין דעם טאָג, ווען מען האָט חתונה געהאָט! און טראָץ דעם האָט ער געגלויבט. און איך, און איהר, און מיר אַלע, מיר זאָלען אין דעם צווייפלען? מיר זאָלען צווייפלען אין דעם, אין וואָס ער, דער פאָטער אליין, צווייפעלט ניט! (נאָך אַ קורצערע פויזע). איהר ווילט, איך זאָל אייך בעווייזען, אז זשאַן איז דער פאָטער?

פעטיפר און מאַדאַם דע ראָטשאַרד

יאָ!

מ. מארטינעל

בעווייזט מיר אפריהער, אז ער איז עס ניט!

מאַדאַם דע ראטשארד

איהר פערלאַנגט אונמעגליכעס.

מ. מארטינעל

איהר אויך. דער איינציגער, וואָס האָט דאָ צו ענטשיידען, אויב זשאַן איז דער פאָטער צו ניט, איז זשאַן אַליין!

מאַדאַם דע ראטשארד

פונדעסטוועגען איז דאָך דאָס —

מ. פעטיפר

שוויג, קלאַריססע, הערר מארטינעל איז גערעכט!

מאַדאַם דע ראטשארד

שוין ווידער?

מ. מארטינעל (צו פעטיפר)

איך האָב געוואוסט, אז איהר וועט מיך פֿערשטעהן. איהר זייט א פערנינפטיגער מענש.

מאַדאַם דע ראטשארד

און איך, וואָס בין איך דען?

מארטינעל

איהר? איהר זייט — א טאַנטע!

מאַדאַם דע ראטשארד

און גראַדע אלס דאמע, פּראָטעסטיר איך! צו זשאַן האָט פריהער געוואוסט צו ניט, אָבער איין זאַך איז זיכער, אז צו

דער חתונה פון זיין יונגער פרוי שענקט ער איהר א שעהנע מתנה, אן אונגעזעצליך קינד. פרעג איך אייך, אלס דאמע, אדער אלס טאנטע, רופט מיך ווי איהר ווילט קען מען דערביי רוהיג זיין ?

פעטיפר

דאס מאל איז מיין שוועסטער גערעכט, הערר מארטינעל !

מאדאם דע ראטשארד

ענדליך !

פעטיפר

עס האנדעלט זיך דא וועגען א פאקט, א קלאהרען פאקט, וועלכער האט געשאפען זעהר א טרויעריגע סיטואציאן. מיר האבען דאס שיקזאל פון אונזער טאכטער איבערגעגעבען צו א מאן, וועלכער, מיר האבען געגלויבט, איז א פרייער מענש און וועט זיין פערפפליכטעט נור צו איהר אליין. איצט ווייזט זיך ארויס, אז מיר זיינען געווען גענארט. מיר פיהלען זיך דורכאויס געקרענקט און בעטראגען, ווייל מיר וואלטען זיי־כער אונזער צושטימונג צו דער דאזיגער חתונה ניט געגעבען, ווען מיר וואלטען פריהער פון דעם געוואוסט !

מאדאם דע ראטשארד

און וואס זאל מען מיט'ן קינד טהאן ? צו אונז עס אריינ־נעהמען, וועט עס שטענדיג זיין אן אורזאכע פון ערגערניש און צאנקערייען צווישען אונז אלעמען. און ווען זשילבערט אליין וועט ווערען א מוטער ? אייפערזוכט, פארווירפען, יא, האס, האס וועט דאס אונגעזעצליך קינד ארויסרופען ביי די געזעצליכע קינדער. דאס דאזיגע קינד וועט אן אונגליק זיין פאר אונז אלעמען !

מ. מארטינעל

צום טייפעל, ניין ! דאס קינד וועט אייך קיינעם ניט פאלען

צו לאסט. איך וועל איהם צו נעהמען צו זיך. איך בין א פרייער מענש, איך וועל פון איהם פערגעניגען האבען, סיי־דען איהר, מאדאם, ווילט איהם נעהמען צו זיך, איהר, וועלכע האט אזוי פיעל־רחמנות פאר עלענדע הינטלאך...

מאדאם דע ראטשארד

איך וועל נעהמען צו זיך אזא קינד, איך? אה, דאס שטייגט אריבער אלע גרענעצען!

מ. מארטינעל

ווי עס ווייזט אויס, וועט זיין געזינטער און שעהנער פאר מיר, ווען איך וועל זיך פון דאנען אבטראגען!

מאדאם דע ראטשארד

הערר מארטינעל, איך האב גאר נישט געזאגט!

מ. מארטינעל

דערווייל נאך ניט, דאס איז וואהר, אבער איהר קענט עפעס באלד זאגען (מיט אן אנדער טאן). און איהר זייט דאך גאר ניט אזא שלעכטע. יא, יא, איהר שפיעלט נור די הארטהער־ציגע, ווייל איהר זייט אין אייער לעבען ניט גליקליך געווען און מחמת דעם זייט איהר אויסערליך פערביטערט געווארען, אבער נור אויסערליך, אזוי ווי די מילך, וואס איז פון אויבען־אויף זויער, אבער אונטער איהר זויערקייט איז פערבארגען די בעסטע פוטער.

מאדאם דע ראטשארד (בעלוידיגט)

וואס זאגט מען צו אזא פערגלייך! זויערע מילך — פוטער — פוי! מען קען חלש'ן פאר ניט־גוטקייט!

פעטיפר

אבער, קלאריססא!

ם. מארטינעל

דא איז אייער טאכטער!
זשילבערט און לעאָן קומען אריין פון דער טהיר רעכטס.

פעטיפר (צו זשילבערט)

איידער דו זעהסט דיין מאן, אויב דו ווערסט איהם נאך אי־בערהויפט זעהן, מוזען מיר צוזאמען בעשליסען, וואס דו זאלסט איהם ענטפערען.

זשילבערט (זעצט זיך לינקס נעבען מיטעל־טיש; זעהר אויפגערעגט)

איך האב געפיהלט, אז עפּעס אן אונגליק האט געטראפען.

ם. מארטינעל (זעצט זיך נעבען איהר)

יא, מיין קינד. אבער עס זיינען דא צוויי ערליי אונגליקען. איין אונגליק אין וועלכען עס זיינען שולדיג אונזערע פעהלערען, און א צווייטער אין וועלכען עס איז נור שולדיג דער צופאל, אדער ריכטיגער, דאס שיקזאל. אין דעם ערשטען פאל זיינען מיר שולדיג, אין דעם צווייטען זיינען מיר אפּפער. איהר פער־שטעהט דאך מיר?

זשילבערט

געוויס.

ם. מארטינעל

אן אונגליק, וואס האט אימיצען געטראפען, קען זיך אויך שווער אברופען אויף זיינע נעהענסטע. זאלען זיי דערפאר ניט פערצייהען דעם אונגליקליכען, וועלכער איז נור אן אפּפער פון א צופאל?

זשילבערט (מיט א ציטערענדיגער שטימע)

פון א צופאל?

מ. מארטינעל

יא. איהר האט דאך געוואוסט, אז זשאן, איידער ער האט זיך פערליעבט אין אייך און איידער ער האט די האפנונג געהאט אייך צו הייראטען, האט געהאט א פערהעלטניס מיט א מיידעל. איהר האט פון דעם קיין ווענען ניט געמאכט, א סך כלות מאכען ניט דערפון קיין ווענען.

זשילבערט

יא, איך האב דערפון „קיין ווענען" ניט געמאכט.

מ. מארטינעל

נו, און דאס איבעריגע האט אייך דער ברודער מסתמא איצט דערצעהלט.

זשילבערט (גאנץ שטיל)

יא.

מ. מארטינעל

און וואס זאל איך זאגען זשאן'ען?

זשילבערט (הייבט זיך אויף)

איך קען אייך נאך איצט קיין ענטפער ניט געבען. איך בין נאך ניט געקומען צו זיך פון דער שרעקליכער איבערראשונג. איהר האט דאך געקענט יענע פרוי, ניט אמת?

מ. מארטינעל

יא, מיין קינד. און איך קען נור גוטעס װעגען איהר זאגען. זי איז געווען איהם טריי איבערגעגעבען און האט איהם אויפ־ריכטיג ליעב געהאט. איהר קענט מיר גלויבען, קיינער האט אזוי ניט בעדויערט די דאזיגע פערהעלטניס ווי איך, ווארים איך בין דאך כמעט געווען זשאן'ס פאטער — אבער דעם אמת מוז מען אימער זאגען.

זשילבערט

און זשאן האָט זי געווים אויך זעהר ליעב געהאַט?

מ. מארטינעל

געווים.

זשילבערט

און איצט איז ער נעבען איהר טויט־בעט געשטאַנען —

מ. מארטינעל

ער איז דאָך געגאַנגען זיך זעגענען מיט איהר.

זשילבערט (האלב שטיל)

ווען איך וואָלט נור געוואוסט, וואָס אין זיין הארצען קומט איצט פאָר! אה, די דאָזיגע טויטע קען מיר זיין געפעהרליכער, ווי ווען זי וואָלט געלעבט.

מאַדאַם דע ראטשארד (וועלכע איז געזעסען לינקס, הייבט זיך אויף און געהט צו צו איהר)

איך פערשטעה דיך ניט, מיין קינד. זי איז טויט, נו, ביזטו איצט בעפרייט פון איהר!

זשילבערט

ניין, טאַנטע, וואָס איך פיהל איז אזוי שרעקליך, דאָס פיעל לייכטער וואָלט פאר מיר געווען, ווען זי וואָלט געלעבט.

פעטיפר

וואָס דאָ מאַכט די לאגע בעזאָנדערס שווער איז דאָס קינד. מען מעג דערמיט מאַכען וואָס מען וויל, עס בלייבט אָבער דאָס קינד פון מיין איידים און עס מיינט א נעפאהר פאר אונז אלע־מען. .

מאדאם דע ראטשארד

און שטעלט זיך נאך פאר, וואס לייטע וועלען זאגען!

לעאן

לאזט צופריעדען „לייטע", וועניגסטענס איצט, טאנטע. זי דארף זאגען און נור זי! (ווייזט אויף זשילבערט). זאג, זשיל־בערט, דער געדאנק וועגען דאס קינד שרעקט דיך זעהר?

זשילבערט

אה, ניין, דאס ארימע קינד!

פעטיפר

נו, יא, די ריכטיגע פרויען־סענטימענטאליטעט, וועלכע האט קיין אהנונג ניט פון דעם הארטען ערנסט פון אונזער לעבען.

לעאן

פאפא, אבער ווארום האבען מיר ניט די זעלביגע מאראל פאר זיך, וואס מיר האבען פאר אנדערע? ווארום איז אזא אונ־טערשייד צווישען אונזערע געדאנקען און אונזערע האנדלונ־גען? צווישען דעם, וואס אנדערע דארפען טהאן, וואס מען פערלאנגט פון אנדערע, און וואס מיר אליין טהוען? געווים, וואס דא האט פאסירט איז פיינליך און זעהר אונאנגענעהם. אבער מיר איבערטרייבען די בעדייטונג פון דעם, ווייל דאס האט גראד אונז אנגעריהרט. וואלטען מיר אבער אזא געשיכטע געלעזען אין א צייטונג אדער אין א ראמאן, וואלטען מיר אויף דעם גאנץ אנדערש געקוקט. טרעהרען וואלטען מיר פער־גאסען אויף דאס אונגליקליכע קינד און זיין מוטער, וואס האט מיט איהר לעבען בעצאהלט פאר זיין לעבען. ווי געאכטעט וואלט איהר דאן זשאן'ען, וועלכער האט אזוי מוטהיג און בראוו געהאנדעלט! און איהר וואלט איהם נאך מעהר ווי פעראכטעט, ווען ער וואלט דאס אייגענע קינד, נאכדעם ווי ער האט צוגעמאכט די אויגען זיין אונגליקליכער מוטער, עדנעץ

פערשליידערט. די גאנצע וועלט וואלט איהם דאן מיט שטיי־
נער פערוואָרפען, איהם, דעם מענשען אהן א הארץ, אהן עהרע
און פפליכט־געפיהל, איהם, דעם אונגאטירליכען פאטער! און
איהר, ליעבע טאנטע, וואלט זיך דאן דערמאהנט אן אייערע
הינטעלאך, וועלכע איהר האט ניט געלאזט אומקומען, און מיט
ערעלער ענטריסטונג וואלט איהר דאן אויסגעשריען: „דער
ניעדערטרעכטיגער, פפוי!"

ם. מארטינעל

גאנץ ריכטיג!

מאדאם דע ראטשארד

די הינט זיינען מעהר ווערט, ווי די מענשען!

לעאָן

קינדער זיינען נאך דערוויי ל ניט קיין מענשען, זיי דארפען עס
ערשט ווערען, טאנטע!

פעטיפר

דאס אלעס איז זעהר געשיקט געזאגט און דו רעדסט אויסגע־
צייכענט —

מאדאם דע ראטשארד

יא, דא איז לייכטער צו ריידען ווי פאר'ן געריכט!

פעטיפר

אבער דא האנדעלט זיך ניט וועגען א ראמאן און וועגען
אויסגעטראכטע פערזאנען. אשילבערט האט געזועצליך געהיי־
ראט א יונגען מאן, מיר האבען איינגעוויליגט —

מאדאם דע ראטשארד

בעגייסטערט זיינען מיר ניט געוועזן פאר דעם שידוך.

פעטיפר

יא, בעגייסטערט זיינען מיר ניט געוועזן, דאס איז אמת! אבער

דאך האבען מיר שפּעטער איינגעווילינגט. און דאָ, אין דער
האָכצייטס־נאַכט, האָט ער געבראַכט אַלס אַ חתונה־מתנה
זיין פרוי, זיין כלה — איך האַלט ניט פון קיין חתונה־מתנות —

לעאָן

דאָס בעווייזט נור, וואָס פאַר אַ בראַוועד מאַן איז דיין איידים !
ער האָט זיין גליק אין קאָן איינגעשטעלט, אום זיין פּפליכט צו
ערפילען ; בעווייזט עס ניט קלאָהר ווי עהרליך ער איז ?

מ. מארטינעל

דאָס איז דאָך קלאָהר ווי די זון !

מאַדאַם דע ראַטשארד (פיר זיך)

וואָס וויל ער נאָך ? ער וועט מיך היינט משוגע מאַכען !

פּעטיפּער

אַלזאָ, דו דענקסט, אז עס איז מעגליך זשילבערט זאָל אין
איהר האָכצייטס־טאָג ווערען די ערציהערין פון דעם קינד.
וואָס איהר מאַן'ס געליעבטע האָט געבוירען ?

לעאָן

איך האַלט עס דורכאויס פאַר מעגליך ווי אַלעס וואָס איז שעהן
און עהרענהאַפט. און דו אַליין וואָלסט עס אויך געהאַלטען
פאַר מעגליך, ווען זשילבערט וואָלט ניט געווען דיין טאָכטער.

פּעטיפּער

ניין !

לעאָן

אַלזאָ, וואָס שלאָגסטו פאַר ?

פּעטיפּער

גאַנץ איינפאַך — שיידונג ! דער סקאַנדאַל פון היינט ביי־
נאַכט איז גענוג.

מאדאם דע ראטשארד (שפרינגט אויף)

וואס ? זשילבערט זאל זיך שיידען ? וואס פאלט דיר איין ? א העלפט פון אונזערע בעקאנטע וועלען זי דאן ניט איינלאדען! וואס וועט דאן ווערען פון איהר ! לאזט מיך צופריעדען מיט אייער שיידונג — אונזער רעליגיאן און אונזערע זיטען. א ו נ־ז ע ר ע זיטען, ניט הערר מארטינעל'ס, זיינען געגען דעם !

פעטיפר

יא, אבער אנדערע שיידען זיך אויך. זי איז ניט די איינציגע, די סטאטיסטיק ווייזט —

מאדאם דע ראטשארד

אך, די סטאטיסטיק ! מיט דער סטאטיסטיק קען מען בעוויי־זען אלסדינגג וואס מען וויל. ניין, ניין, אלעס וואס איהר ווילט, אבער ניט שיידען זיך ! איך פערשטעה נאך אן עלע־גאנטע, פארנעהמע שיידונג, ווי איך האב זיך מיט מיין מאן געשיידעט. צום ביישפיעל. דאס איז פערגעקומען אזוי שטיל, פיין, עלעגאנט. אין דער הויכער געזעלשאפט קומען פאר אזוינע שיידונגען גאנץ אפט. אבער שיידען זיך וואולגאר — ניין !

לעאן (ערנסט)

איך מיין, אז די איינציגע פערזאן, וואס דארף וועגען דעם עפעס זאגען און וועמענס מיינונג אין דער דאזיגער פראגע איז וויכטיגער ווי אונזער אלעמענס מיינונג, איז זשילבערט. (טהוט זיך א קעהר צו איהר). זשילבערט, דו האסט אלעס גע־הערט, דו ביזט געגוג פערנינפטיג, אום אליין צו אורטהיילען און ענטשיידען. פון דיר העננט אב אלעס, פערצייהונג אדער שיידונג. דו האסט געהערט, וואס פאפא האט געזאגט, וואס האט אויף דעם דיין הארץ געענטפערט ? הערר מארטינעל האט פריהער ביי דיר געבעטען אן ענטפער פאר זשאן'ען, איך

האָב אַ בעסערען פּלאַן: איך וועל איהם אהער רופען און זאָל ער אליין פון דיין מויל דיין ענטפער הערען. (נעהמט אַן מיט ליעבע זי פאר אַ האַנד). שוועסטערל, שוועסטערל, זיי ניט צו שטאָלץ! זיי ניט הויכמוטהיג! הער זיך צו מיט דיין קליין אויערעל צו דיין הארצען און ווען דאָרט איז קימער, פערביטער איהם ניט נאָך מעהר מיט דיין שטאָלץ!

זשילבערט

אזוי ווי איך וואָלט נאָך געקענט זיין שטאָלץ! איך ווייס ניט, וואס מיר איז, איך לייד אבער אזוי, מיין גליק איז צו־שטערט, אין מיין הארצען פיהל איך נור ביטערניש!

לעאָן

היט זיך, מיין שוועסטער! אין אזוינע אויגענבליקען קען איין טראָפען ביטערקייט פערגיפטען די שמערצענדע וואונדען אויף אויביג.

זשילבערט

ניין, ניין, רוף איהם ניט, איך האָב מורא פאר איהם און פאר זיך אליין, איך האָב מורא, איך פערטרויע זיך אליין ניט!

לעאָן

איך וועל איהם רופען!

זשילבערט (ענטשלאָסען)

ניין! איך וויל ניט, איך פערביעט עס דיר! (זשאַן בעוועגט זיך פון לינקס. זי דערזעהט איהם און לאָזט ארויס אַן אונטער־דריקטען געשריי). אה! ער!

לעאָן (געהט צו צו איהם)

דו?!

זשאן

יאָ, איך. איך פיהל זיך ווי אַן אַנגעקלאַגטער, וואָס ערוואַרט דאָס אורטהייל פון זיין ריכטער: בעפרייאונג אָדער טויט. די שטונדע, וואָס איך האָב אויף דעם געוואַרט, וועל איך קיינמאָל ניט פערגעסען.

לעאָן

דיין אָנקעל און איך — מיר האָבען אַלעס פאַרגעבראַכט; איצט רייד דו!

זשאן

איך קען ניט — איך וואָלט געקענט נור מיט מיין פרוי אַליין — פאַר אַלעמען דאָ צו ריידען — פעהלט מיר דער מוטה — איך בעט אייך, לאָזט מיר נור איבער אויף איין אויגענבליק מיט איהר — דערנאָך וועל איך פערלאָזען דאָס הויז, ווען זי וועט עס פערלאַנגען. איך וועל טהאָן, וואָס זי וועט וועלען. אין איהרע הענד איז מיין צוקונפט. איך וויל הערען פון איהר אייגענעם מויל וואָס איך דאַרף איצט ערוואַרטען פון איהר. (צו זשילבערט). דאָס וועט איהר דאָך מיר ניט פערוויינערען! דאָס וועט זיין די איינציגע פראַגע וואָס איך וועל אייך שטעלען, איך שווער עס אייך! (זיי שטעהען איינער געגען אנדער'ן און קוקען זיך אָן).

זשילבערט (נאָך א פויזע און ענטשלאָסען)

ליעבער פאַפאַ, ליעבע טאַנטע, איך בעט אייך, לאָזט מיר אויף א ווײַלע איבער אַליין מיט הערר מאַרטינעל. איהר זעהט, איך בין פאָלשטענדיג געקומען צו זיך.

פעטיפּר

— פונדעסטוועגען

זשאן (מיט היטץ צו איהם)

הערר דע פּעטיפּר, איך וועל גאָר נישט טהאָן אָהן אייער צו־

שטימונג. איך בין ניט צוריקגעקומען צו טהאָן עפּעס אייך צולהכעיס, אדער צו בעשטעהן אויף מיין רעכט אלס מאַן. איך בעט נור אייער ערלויבניס מיט מיין פרוי צו בלייבען אַ ווײַלע אליין. געדענקט נור, פּיליכט זעהען מיר זיך דעם לעצטען מאָל. פערגעסט ניט, אז דאָ איז דאָך אַ פראגע פון אונזער ביידענס צוקונפט!

מאַדאַם דע ראַטשארד
אונז אינטערעסירט נור זשילבערט'ס צוקונפט.

זשאַן (צו מאַדאם דע ראַטשארד)
מאַדאַם, איך אַפּעליר צו אייער הארץ, וואָס האָט אויך געליטען. פערגעסט ניט, אז אייער צאָרן און פערביטערקייט געגען מיר זיינען די פרוכט פון די קריינקונגען, וואָס אנאנדערער האָט אייך פערשאַפט. איך בין דאָך ניט שולדיג, וואָס אַן אנדערער האָט אייער לעבען פערניכטעט. מאַדאַם, איהר דאַרפט ניט וועלען, אז אייער ניכטע זאָל פיהרען אַזאַ אונגליקליך לעבען ווי איהר האָט געפיהרט! (מאַדאם דע ראַטשארד מאַכט אַ בעוועגונג. זשאַן רעדט ווייטער) איהר האָט דאָך אַ גוט הארץ. איך ווייס עס דאָך, און איך שווער אייך, ווען איך בלייב זשילבערט'ס מאַן, וועל איך אייך ליעבען, ווי אַ זוהן, ווי אַ געטרייער זוהן!

מאַדאם דע ראַטשארד (איז געוואָרען זעהר גערירט און טורמעלט ארוים פאַר זיך)
ווי אַ זוהן — ער האָט מיך גערירט! (האַלב שטיל צו פּעטיפר). אַבער אַראָלף, דו זעהסט דאָך. קום, זאָלען זיי בלייבען אליין!

פּעטיפר (צו זשאַן)
אַלזאָ, גוט! (דערלאַנגט מאַדאַם דע ראַטשארד דעם אָרעם און געהט מיט איהר אָב דורך די מיטעלסטע טהיר).

מ. מארטינעל (וועלכער געהט גלייך ארוים נאך זיי מיט לעאן)
זיי וועלען זיך שוין איינפערשטעהן. די הערצער וועלען שוין פאר זיי ריידען, די בעסטע אדוואקאטען! (אב דורך די מי־טעלסטע טהיר).

זשאן (צו זשילבערט)
איהר ווייסט אלעס, ניט אמת?

זשילבערט
אלעס. עס האט מיר דאס הארץ צוריסען.

זשאן
איהר מיינט דאך ניט, האף איך, אז איך האב אייך בעטראגען.

זשילבערט
אה, ניין!

זשאן
האט איהר מיך געטאדעלט, ווייל איך בין היינט אוועק?

זשילבערט
מען טאדעלט קיינעם ניט פאר טהאן זיין פפליכט.

זשאן
איהר האט שוין פון דער דאזיגער פרוי געהערט. איצט איז זי טויט.

זשילבערט
גראד ווייל זי איז טויט בין איך אזוי אונרוהיג.

זשאן
איהר מיינט, ווייל א קינד איז געבליבען?

זשילבערט

ניין, ניין, וואס איז דאס קינד שולדיג. ניין, וואס מיך בעאונ־רוהיגט איז עטוואס, וואס איך קען ניט ערקלעהרען.

זשאן

וואס בעאונרוהיגט אייך?

זשילבערט

איך קען עס אייך ניט איבערגעבען, איך פיהל נור א שמערץ, אזא טיעפען, טיעפען שמערץ!...

זשאן

הערט מיך אויס. אין דעם דאזיגען אויגענבליק טאר קיין שאטען פון א מיספערשטענדניס צווישען אונז ניט זיין. אונ־זער גאנץ לעבען הענגט אב דערפון. איהר זייט מיין פרוי, אבער נאכדעם וואס האט פאסירט, בעטראכט איך אייך אלס פאלשטענדיג פריי. איך וועל מיט אלעם איינפערשטאנען זיין, וואס איהר וועט מיר פארשלאגען. איך וועל זיך אונטער־ווארפען יערען וואונש אייערען, איך וועל אפילו אויף א שייד־דונג אויך איינווילינגען, ווען איהר וועט עס פאדערען. אבער וואס וועט דאן פון מיר ווערען? איך קען עס זיך מיר גאר ניט פארשטעלען, ווארים איך ליעב אייך אזוי, דאס איך וויים גאר ניט, ווי אזוי איך וועל קענען לעבען אהן אייך! (זשיל־בערט מאכט א בעוועגונג).

זשאן (רעדט ווייטער)

איך זוך ניט צו מאכען אויף אייך אן איינדרוק, צו מאכען ווייך אייער הארץ, איך זאג אייך איינפאך די ווארהייט. איך פיהל ווען איהר זאלט מיך פון זיך פערשטויסען, בין איך פערלארען!

זשילבערט (בעוועגט)

ליעבט איהר מיך ווירקליך אזוי שטארק?

זשאן

מיט א ליעבע, פאר וועלכער עס איז קיין רעטונג ניטא!

זשילבערט

אבער יענע האט איהר דאך אויך געליעבט.

זשאן

אין יענע בין איך געוועזן ניט פערליעבט. איך האב געפיהלט א צונויגונג צו דער דאזיגער ליעבער מיידעל, וועלכע איז געוועזן מיר איבערגעגעבען מיט לייב און לעבען. (האלב שטיל און ליידענשאפטליך) הערט אויס! וואס איך וועל אייך איצט דערצעהלען, איז אונווירדיג, פיליכט העסליך — אבער איך בין נור א שטערבליכער מענש, מיט מענשליכע שוואכקייטען! פריהער נעבען טויטען־בעט פון יענער האב איך ביטער געוויינט, מיין גאנצער וועזען האט געציטערט פאר שמערץ, אבער אין דער אייגענער צייט האב איך אויף דעם גרונד פון מיין זעעלע געטראכט נור פון אייך!

זשילבערט (טהוט א ציטער)

איז דאס אמת?

זשאן (איינפאך)

איך קען ניט זאגען קיין ליגען!

זשילבערט

דאן זאלט איהר אויך וויסען, וואס מיר האט בעזאנדערס וועה געטהאן פריהער, ווען מיין ברודער האט מיר די געשיכטע דערצעהלט. איצט קען איך עס אייך זאגען! איך בין געוועזן אייפערזיכטיג! דאס איז העסליך — ניט אמת? אויף א טויטע אייפערזיכטיג צו זיין. אבער ער האט אזוי פיעל גוטעס מיר דערצעהלט וועגען איהר, אום מיין מיטלייד צו

ערוועקען, און איך האב מיר זיך פארגעשטעלט, ווי אזוי זי האט אייך געליעבט, און מיר האט זיך אויסגעדוכט, אז נאך איהר וועל איך זיך אייך אויסווייזען קאלט און אונאינטערע־סאנט, און דאס האט מיר אזוי וועה געטהאן און אזוי דער־שראקען, דאס איך האב אייך געוואלט אבזאגען.

זשאן

און איצט, זשילבערט?

זשילבערט (גיט איהם ביידע הענד)

דא האסטו מיך!

זשאן

אה, דאנק, דאנק! (ער קושט איהר ביידע הענד) אבער איצט נאך עפעס. איך האב דער אונגליקליכער פערשפראכען צו פערזארגען דאס קינד. (זשילבערט וויל עפעס זאגען) ווארט, דאס איז נאך ניט אלעס! ווייסט איהר, וואס איהר לעצטער וואונש, איהר לעצטע ביטע איז געווען? זי האט מיך בע־שווארען, איך זאל אייך בעטען, איהר זאלט דאס קינד אונטער אייער שוץ נעהמען.

זשילבערט

אונטער מיין שוץ?

זשאן

יא, זשילבערט!

זשילבערט (זעהר בעוועגט)

און זי האט געהאפט, אז איך וועל עס אננעהמען?

זשאן

זי האט עס געהאפט, און די ראזיגע האפנונג האט איהר דעם טויט פערלייכטערט.

זשילבערט (געהט זיך דורך איבער'ן צימער הין און צוריק זעהר אויפגערעגט)

וואו איז דאס קינד?

זשאן

ביי מיר!

זשילבערט

ביי אייך?

זשאן

זאל איך איצט אוועקגעהן? דארף איך אייך גלייך פער־לאזען?

זשילבערט

ניין, ניין, מיר געהןביידע. מיין נייע היים איז דאך זייט היינט ביי אייך!

זשאן (מיט פריידיגער אויפרעגונג)

אה, זשילבערט! אבער אייער פאטער וועט דאך אייך ניט לאזען.

זשילבערט (פרעהליך)

אויב מיין פאטער וועט מיך ניט וועלען לאזען צו אייך, ווייסט איהר, וואס איהר וועט דאן דארפען טהאן? איהר וועט מיך מוזען, מיין הערר, ארויסגנב'ענען פון דאנען!

זשאן

ארויסגנב'ענען?

זשילבערט

יא, שנעל, דארט איז מיין מאנטעל און מארש פון דאנען! וואס ווייטער וועט זיין וועלען מיר מארגען זעהן. (זי ווייזט

איתם אן אויפ׳ן מאנטעל, וועלכען זי האט אין דעם ערשטען אקט אויפ׳ן שטוהל נעבען דער טיהר רעכטס געלעגט)

זשאן (נעהמט שנעל דעם מאנטעל און טהוט איהר ארויף איבער די אקסלען)

איך פערגעטער אייך! (גיט איהר דעם ארם און זיי ביידע טהוען זיך א לאז צו דער טיהר לינקס)

פעטיפר, מאדאם דע ראטשארד, מ. מארטינעל, לעאן קומען אריין דורך די מיטעלסטע טיהר.

מאדאם דע ראטשארד

וואוהין? איהר געהט גאר ביידע אוועק?

פעטיפר

וואס מיינט עס?

זשילבערט

איך האב געוואלט אנטלויפען. ניין! איך האב געוואלט מיין מאן זאל מיך ארויסגנב׳ענען פון דאנען!

מאדאם דע ראטשארד

איהר הערט?

זשילבערט

אבער מארגען וואלט איך צוריקגעקומען, וואלט אייך דער־צעהלט די גאנצע געשיכטע און וואלט זיך ענטשולדיגט פאר אייך.

פעטיפר

דו האסט גאר געוואלט אוועקגעהן ניט געזעגענטערהייט?

זשילבערט

איך האב געוואלט פערמיידען ווייטערע רייד...

לעאָן

זי איז גערעכט! טראג זיך פון דאנען, טראג זיך, מארש!

זשילבערט

(ווארפט זיך איהר פאטער אויפ'ן האלז)

ביז מארגען, פאפא! ביז מארגען טאנטע! גוט נאכט אייך אלעמען! איך האב געהאט גענוג אויפרעגונג און שמערץ!

מאדאם דע ראטשאָרד (געהט צו צו איהר, און נעהמט זי ארום)

יא, מיין הארץ, לויף שנעל! דארטווארט א קינד אויף דער מוטער!

פארהאנג

ע נ ד ע.

א פאמיליען־קאמעדיע

אין צוויי אקטען.

פערזאנען:

דע סאלום.

דע ראנדאל.

מאדאם דע סאלום.

צייט: פאריז, 1890.

ערשטער אַקט.

ערשטע סצענע.

מאדאם דע סאלום זיצט אין איהר סאלאָן ביים קאַמין. עס קומט אריין זשעק דע ראנדאל אויף די שפיץ־פינגער, קוקט זיך אום און קושט מאַדאַם דע סאלום שנעל אויף די האָהר. זי טהוט זיך א צאפעל, לאָזט ארויס אַ געשריי און דרעהט זיך אום צו איהם.

מאד. דע סאלום

אה, ווי אונפארזיכטיג איהר זייט!

דע ראנדאל

האָט נאָר נית מורא, קיינער האָט מיר נית געזעהן.

מאד. דע סאלום

אבער די דיענער!

דע ראנדאל

אה, זיי זיינען אין'ם צווייטען קארידאָר.

מאד. דע סאלום

ווי קומט עס, וואס קיינער פון זיי האָט אייך נית געמעלדעט?

דע ראנדאל

זיי האבען מיר געעפענט די טהיר.

מאד. דע סאלום

אבער וואס וועלען זיי דענקען ?

דע ראנדאל

זיי וועלען זיכער דענקען, אז עס איבעריג מיך צו מעלדען.

מאד. דע סאלום

אבער דאס וועל איך ניט ערלויבען. ווייטער מוזען זיי אייך מעלדען. עס קוקט אויס ניט שעהן.

דע ראנדאל

(לאכט)

פיליכט זאלען זיי אייך שוין מעלדען אייער מאן אויך —

מאד. דע סאלום

זשעק, אייער וויץ איז אויסער פלאץ.

דע ראנדאל

פערצייהט מיר. (זעצט זיך). איהר ערווארט אימיצען ?

מאד. דע סאלום

יא, מעגליך. איהר ווייסט דאך, אז אימער, ווען איך בין אין דער היים, נעהם איך אויף געסט.

דע ראנדאל

געוויס ווייס איך עס. אימער האב איך דאס פערגעניגען אייך צו זעהן א פינף מינוטען, פונקט געגוג צייט, אום אייך צו פרעגען וואס איהר מאכט, ווי איהר פיהלט זיך, און דערנאך קומט אן אימיצער אן אנדערער, אימיצער וואס איז פערליעבט אין אייך, פערשטעהט זיך, און ווארט אונגעדולדיג איך זאל זיך אבטראגען.

מאד. דע סאלום

(שמייכעלט).

וואס קען איך העלפען? אייער ווייב בין איך דאך ניט, ווי קען עס זיין אנדערש?

דע ראנדאל

אח, ווען איהר וואלט געווען מיין ווייב!

מאד. דע סאלום

ווען איך וואלט געווען אייער ווייב?

דע ראנדאל

איך וואלט מיט אייך אוועקגעפאהרען ערגעץ אויף פינף־זעקס מאנאטען פון דער דאזיגער שרעקליכער שטאדט און איך וואלט אייך אין גאנצען געהאט.

מאד. דע סאלום

און דאן וואלט איך זיך אייך גיך צוגעגעסען...

דע ראנדאל

ניין, ניין!

מאד. דע סאלום

יא, יא!

דע ראנדאל

ווייסט איהר, אז עס איז אן אמת'ער גיהנום צו ליעבען אזא פרוי ווי איהר?

מאד. דע סאלום

ווארום?

דע ראנדאל

ווייל איך בין אין דער לאגע פון יענעם הונגעריגען, וואס זעהט פאר זיך שפייז הינטער די גלעזערנע פענסטער פון א רעסטא־ראן. דער הונגער פייניגט איהם, עס ציהט איהם נאך די שפייז. אבער די פענסטער, וואס פערשטעלט די שפייז...

מאד. דע סאלום

אה, זשעק!

דע ראנדאל

יא, יא! א פרוי פון דער געזעלשאפט בעלאנגט אין גאנצען צו דער געזעלשאפט, דאס הייסט, צו יעדען איינעם, אויסער דעם מאן, צו וועמען זי האט זיך אבגעגעבען. ער קען זי פריי זעהן נור איינמאל אין דריי טעג פאר א פיערטעל שטונדע. ניט מעהר, ווייל די דיענער שטערען. אין א זעלטענעם פאל בעזוכט זי איהם איין מאל אדער צוויי א מאנאט אין א מעבלירטען צימער און דאן ציטערט זי און פלאטערט, און מעהר ווי א פיערטעל שטונדע איבערהויפט פערברענגט זי ניט מיט איהם, ווייל זי האט ערשט געמאכט א וויזיט מאדאם עקס און געזאגט איהר קוטשער ער זאל זי פיהרען צו מא־דאם זעט. מוז זי זיך שוין היטען פאר דעם קוטשער. אזוי ווי איהר זעהט, דער קוטשער און דער לאקעי, און מאדאם זעט, און מאדאם עקס, און די אלע אנדערע וואס בעזוכען איהר הויז, ווי זיי וואלטען א מוזעאום בעזוכט, א מוזעאום, וועלכער מאכט זיך קיינמאל ניט צו, — אט די דאזיגע אלע ער'ס און זי'ס, וואס נעהמען ביי איהר אוועק יעדע פרייע מינוט, יעדע פרייע רגע, וועלכע האבען א רעכט אויף איהר צייט פונקט ווי דער בעל־הבית אויף די צייט פון זיין ארבייטער, איינפאך דערפאר, ווייל זי געהערט אין גאנצען צו דער געזעלשאפט. — אט די דאזיגע אלע פערזאנען זיינען די גלעזערנע פענסטער, וואס פערשטעלען אייך פון מיין ליעבע...

מאד. דע סאלום

עס שיינט, איהר זייט היינט פון'ם זינען ארונטער.

דע ראנדאל

ניין, ניין, אבער איך וויל אייך אליין האבען. זייט איהר מיינע, אדער ניין? אדער, ריכטיגער, איך בין אייערער. איז עס ניט אמת? די גאנצע צייט זוך איך נור א מעגליכקייט אייך צו טרעפען. אונזער גאנצע ליעבע בעשטעהט פון צופעליגע בע־געגניסען, פון צופעליגע בעגריסען זיך, פון כאפען פער'גנב'עט א בליק, פון קוים־קוים בעריהרען איינער דעם אנדערען, ניט מעהר. מיר טרעפען זיך אין דער פריה אויף דער עווענױ — א נויג; מיר טרעפען זיך ביי אייך אין'ם הויז אדער ביי א בעקאנטען אין'ם הויז — צוואנציג ווערטער; מיר עסען ערגעץ ביי א טיש, צו ווייט איינער פון דעם אנדערען א ווארט צו ריידען, און איך וואג אפילו ניט א קוק צו טהאן אויף אייך, היט זיך אלץ פאר א בייז אויג. איז דאס ליעבע? ניין, מיר זיינען ניט מעהר ווי געוועהנליכע בעקאנטע.

מאד. דע סאלום

וואלט איהר מיך וועלען אוועקנעהמען פון אלעמען?

דע ראנדאל

צום אונגליק קען איך ניט.

מאד. דע סאלום

וואס דען ווילט איהר?

דע ראנדאל

איך ווייס ניט. איך ווייס נור, אז איך קען עס שוין מעהר ניט איבערטראגען.

מאד. דע סאלום

אייער ליעבע האלט נור אז דערפאר, ווייל זי האט אזוי פיעל שטערונגען...

דע ראנדאל

אה, מאדאם, ווי קענט איהר דאס זאגען?

מאד. דע סאלום (ווייך)

גלויבט מיר, מיין פריינד, איהר ליעבט מיך אזוי, ווייל עס איז אן אונגעזעצליכע ליעבע.

דע ראנדאל

דאן רעכנט איהר, ווען איך וואלט אייך געהייראט, וואלט איך אייך אויפגעהערט צו ליעבען?

מאד. דע סאלום

ניט גלייך, ניט מיט א מאל, פיליכט, אבער ביסלעכווייז.

דע ראנדאל

אייערע ווערטער בעליידיגען מיך.

מאד. דע סאלום

זיי זיינען אבער אמת. איהר ווייסט, ווען א קאנפעקט־הענדלער נעהמט צו זיך אין געשעפט אריין א פערקויפערין, וועלכע איז א גרויסע נאשערין, זאגט ער איהר: „עס, מיין טהייערינקע, אזוי פיעל קאנפעקטען, וויפיעל דו ווילסט אליין". שטאפט זי זיך מיט דעם א וואך צייט און דערנאך איז זי איהר גאנץ לעבען לאנג זאט מיט דעם.

דע ראנדאל

אמת! אבער ווארום רעכענט איהר מיך אריין אין דעם דאזיגען קלאס?

מאד. דע סאלום

ווירקליך, איך וויים ניט, פיליייכט אלס א שפאס!

דע ראנדאל

איך בעט אייך, רייצט זיך ניט מיט מיר.

מאד. דע סאלום

איך טראכט מיר אפט, דא איז א מאן, וועלכער ליעבט מיר זעהר שטארק. וואס אנבעלאנגט מיר, בין איך פאלקאם פריי מאראליש, זייט פאר צוויי יאהרען, זייט איך האב אין גאנצען אויפגעהערט מיין מאן צופריעדען צו שטעלען. פרעג איך זיך: אויב דער מאן ליעבט מיך, פארוואס זאל איך איהם ניט ליעבען?

דע ראנדאל

איהר זייט גרויזאם.

מאד. דע סאלום

איך בין גאר ניט גרויזאם. אין וואס זעהט איהר מיין גרויזאמקייט?

דע ראנדאל

גענוג! איהר מוטשעט מיך מיט די דאזיגע רייד. זייט איך האב אייך אנגעפאנגען צו ליעבען פייניגט איהר מיך אויף אזא שטייגער און נאך ביז היינטיגען טאג וויים איך ניט, צו איהר ליעבט מיך.

מאד. דע סאלום

איהר מוזט אבער צוגעבען, אז איך בין אימער געוועזן פריינדליך צו אייך.

דע ראנדאל

אה, איהר האט זיך נור געשפיעלט מיט מיר! פון דעם ער־

שטען טאג אז ווען איך האב אייך געטראפען, האב איך גע־פיהלט, אז איהר קאקעטירט מיט מיר, קאקעטירט מיט מיר פערבארגען, פערבעהאלטען, פערשלייערט, אזוי ווי איהר נור אליין קענט קאקעטירען, אום אנדערע זאלען עס ניט בעמערקען. ביסלעכווייז האט איהר מיך בעזיעגט מיט אייערע בליקען, מיט אייערע שמייכלען, מיט אייער דריקען די האנד. דערביי האט איהר ניט מיט איין ווארט מיר עפעס פערשפראכען, ניט מיט איין זילבע אייערע געפיהלען צו מיר אויסגעדריקט. איך האב זיך פערליעבט אין אייך מיט דעם גאנצען פייער פון מיין זעעלע, יא, פערליעבט אויפריכטיג און איבערגעבען, און היינט וויים איך ניט, וואס פאר א געפיהלען עס זיינען פערבארגען אין דער טיעפעניש פון אייער הארצען, וואס פאר א געדאנקען אין אייער מוח, איך ווייס גאר נישט, גאר נישט. איך קוק אויף אייך און אמאל ווייזט זיך מיר אויס, אז איהר ליעבט מיך, דאכט זיך, און אמאל, דאכט זיך, אז איהר ליעבט מיך שוין ניט מעהר. ליעבט זי מיך, אדער איך האב שוין איהר דערעסען? אדער האט זי גאר נור א פראבע געמאכט, געגנו־מען א געליעבטען צו זעהן, צו וויסען, וואס פאר א טעם דאס האט, אהן בעזונדערען חשק, אהן ליעבע? עס זיינען דא צייי־טען, ווען איך פרעג זיך, אויב צווישען די אלע, וואס ליעבען אייך און ערקלעהרען זיך אייך טאג־טעגליך אין ליעבע, איז נישטא עפעס אימיצער, וועמען איהר האט ווירקליך ליעב.

מאד. דע סאלום

מיין פריינד, ווירקליך, עס זיינען דא זאכען, וואס עס איז פיעל גלייכער מען זאל זיי גאר ניט בעריהרען.

דע ראנדאל

אה, ווי גרויזאם איהר זייט! אין אייער טאן פיהל איך, אז איהר ליעבט מיך ניט.

מאד. דע סאלום

האב איך עס געזאגט ?

דע ראנדאל

פערגיעט מיר, איך בין אייפערזיכטיג.

מאד. דע סאלום

צו וועמען ?

דע ראנדאל

איך וויים ניט. איך בין אייפערזיכטיג צו אלסדינג. וואס איך וויים ניט וועגען אייך.

מאד. דע סאלום (מיט א שמייכעל).

און וואס איך אליין וויים אויך ניט וועגען זיך.

דע ראנדאל

פערגיט מיר, איך ליעב אייך אזוי, אזוי, דאס יעדער און יעדע זאך, וואס קומט אין בעריהרונג מיט אייך, בעאונרוהיגט מיך.

מאד. דע סאלום

יעדער ?

דע ראנדאל

יא, יעדער און יעדע זאך.

מאד. דע סאלום

זייט איהר אייפערזיכטיג צו מיין מאן ?

דע ראנדאל (צומישט).

וואס פאלט אייך איין ?

מאד. דע סאלום (קאלט).

איהר זייט אונגערעכט.

דע ראנדאל

ווידער די אלטע געשיכטע !

מאד. דע סאלום

ניין, איך וויל מיט אייך ריידען ערנסט וועגען איהם און איך וויל איהר זאלט מיר א עצה געבען.

דע ראנדאל

וועגען אייער מאן ?

מאד. דע סאלום

(ערנסט).

יאָ. איך מיין אהן שפאס, מיר ליגט ניט קיין שפאס אין זי־נען. (אין אַ לייכטערען טאָן). צו מיין מאן, אלזאָ, זייט איהר ניט אייפערזיכטיג ? און דאך ווייסט איהר, אז ער איז דער איינציגער מאן, וואָס האָט געזעצליך א רעכט אויף מיר.

דע ראנדאל

איך בין דערפאר טאקע ניט אייפערזיכטיג צו איהם, ווייל ער האָט געזעצליך אַ רעכט אויף אייך. אַ פרוי וועט איהר האָרץ ניט אָבגעבען צו אַ מאן מחמת דעם נור, ווייל ער האָט אויף איהר געזעצליך א רעכט.

מאד. דע סאלום

מיין פריינד, דאָס געזעצליכע רעכט פון אַ מאן איז אַ מאכט ; דאָס איז אַ קאָנטראקט, וועלכען ער קען האַלטען פערשלאָסען ביי זיך אין'ם שראנק, ווי מיין מאן טהוט עס פאר די לעצטע צוויי יאָהר, אָבער עס איז אויך אַ קאָנטראקט מיט וועלכען ער קען זיך בענוצען יעדען מאָמענט, ווי ער איז איבעריגענס די לעצטע צייט געגוויגט צו טהאָן.

דע ראנדאל (איבערראַשט).

וואָס ? איהר זאָגט, אז אייער מאן...

מאד. דע סאלום

יא.

דע ראנדאל

אונמעגליך!

מאד. דע סאלום

ווארום אונמעגליך?

דע ראנדאל

ווייל אייער מאן האט... האט... אנדערע... בע־שעפטיגונגען.

מאד. דע סאלום

עס שיינט, אז צוליעב ווארייעטי האט ער זיך איצט פער־בענקט...

דע ראנדאל

שפאס אן א זייט, מאדעלינע, וואס האט פאסירט?

מאד. דע סאלום

אהא, אהא, איצט זייט איהר שוין אייפערזיכטיג צו איהם?

דע ראנדאל

מאדעלינע, איך בעט אייך, זאגט מיר, איהר מיינט עס ערנסט, אדער איהר שפאסט?

מאד. דע סאלום

איך מיין עס ערנסט, זעהר ערנסט.

דע ראנדאל

וואס האט פאסירט?

מאד. דע סאלום

וואס האט פאסירט ? איהר ווייסט דאך מיין לאגע, אבוואהל ווענען מיין פריהערדיגען לעבען ווייסט איהר ניט אלץ. איך וועל אייך דערצעהלען אין קורצען. ווען איך בין אלט געווען ניינצעהן יאהר האב איך געהייראט דעם גראף דע סאלום, וועלכער האט זיך פערליעבט אין מיר נאכדעם ווי ער האט מיך געזעהן אין טהעאטער. ער האט דאן געהאט געקענט מיין פאטער׳ס אדוואקאט. ער איז געווען זעהר גוט צו מיר, יא, זעהר גוט, און איך האבווירקליך גענלויבט, אז ער איז אין מיר פערליעבט. איך אליין האב זיך דאן בענומען געגען איהם צוריקגעהאלטען, זעהר צוריקגעהאלטען, אזוי, דאס קיין שא־טען האט אויף מיין נאמען ניט געקענט פאלען.

דע ראנדאל

האט איהר איהם געליעבט ?

מאד. דע סאלום

גאט מיינער, ווארום פרעגט איהר אזוינע פראגען ?

דע ראנדאל

איהר האט איהם אלזא געליעבט ?

מאד. דע סאלום

יא און ניין. אויב איך האב איהם געליעבט, האב איך איהם ווי א נאריש קינד געליעבט ; יעדענפאלס האב איך עס איהם קיינמאל ניט געזאגט, ווארים נאך ביז היינטיגען טאג פער־שטעה איך ניט, ווי מען ווייזט ארוים ליעבע.

דע ראנדאל

דאס וויים איך !

מאד. דע סאלום

עס איז גאנץ מעגליך, אז צייטענווייז האב איך איהם גערן גע־

האט, נאטירליך, ווי א נאריש, שעהמענדיג קינד, ווי א יונגע זאך וואס האט שטענדיג מורא פאר די ליעבע פון א מאן, פאר די דאזיגע ליעבע, וואס איז מאנכעס מאל אזוי אנגענעהם! און וואס אנבעלאנגט איהם, — איהר קענט איהם. ער איז געווען א מאן, א מאן, וואס האט געהערט צו דער הויכער געזעלשאפט, און אזוינע זיינען אימער די ערגסטע מענער. די דאזיגע מענער ליעבען לאנג נור אזוינע מיידלאך, וועלכע קענען זיך צופאסען צו זיי, וועלכע קענען ליגען זאגען און זיין פאלש. מיר שיינט, אום צו געפעלען אזוינע מענער און זייער ליעבע איינצוהאלטען, מוזען די פרויען זיין פאלש צו זיי מיט לייב און זעעלע. איך האב באלד אנגעהויבען צו בעמערקען, אז ער איז גלייכגילטיג צו מיר, ווען ער האט מיך געקושט ווי פון יוצא ווענען און האט אפט מיך אין גאנצען ניט בעמערקט. קורץ, אין זיין האלטונג, אין זיין האנדלונג, אין זיינע געשפרע־כען האב איך אנגעהויבען צו בעמערקען, אז איך אינטערעסיר איהם ניט מעהר. געקומען אהיים, האט ער זיך גלייך אויס־געצויגען אויף דער זאפע, מיט א צייטונג אין די הענד, געלע־זען די צייטונג און געצויגען מיט די אקסלען. און ווען ער האט דארט עפעס געלעזען, מיט וואס ער איז ניט איינפער־שטאנדען געווען, האט ער זיין אונצופריעדענהייט אויסגע־דריקט הויך אויפ'ן קול. ביז איינמאל האט ער מיר א גענעץ געטהאן אין פנים. דאן איז מיר קלאהר געווארען, אז ער ליעבט מיך שוין ניט מעהר. דאס האט מיך אזוי בעליידיגט, דאס עס איז מיר גאר ניט איינגעפאלען, אנצופאנגען צו קאקעטירען מיט איהם און פרובען צוריקגעווינען זיין ליעבע. באלד האב איך אויך דערוואוסט, אז ער האט א געליעבטע, א פרוי פון דער געזעלשאפט. זייט דאן, נאך א היציגע ערקלעהרונג, האבען מיר געלעבט אבגעשיידט...

נאך א היציגע ערקלעהרונג? ווענען זיין געליעבטע?

מאד. דע סאלום

יא און ניין. עס איז מיר שווער דאס צו ערקלעהרען. אום איך זאל אויפהערען איהם צו פערדעכטיגען, האט ער פון צייט צו צייט, אפילו גאנץ זעלטען, געגומען ארויסווייזען ליעבע צו זיין געזעצליכער פרוי, צו דער פרוי, וואס האט א רעכט געהאט אויף זיין ליעבע. איך האב איהם געזאגט, אז איך בין איהם מוחל אזא ליעבע.

דע ראנדאל

ווי האט איהר איהם דאס געזאגט?

הערר דע סאלום

איך געדענק ניט.

דע ראנדאל

דאס האט געמוזט זיין זעהר קאמיש.

מאד. דע סאלום

גאר ניט קאמיש. אפריהער איז ער איבערראשט געווען. דערנאך האב איך איהם געהאלטען א קורצען ספיטש, וואס איך האב פון פריהער אנגעגרייט, אין וועלכער איך האב איהם געהייסען זיין ליעבע אבצוטראגען ערגעץ אנדערש. ער האט פערשטאנען, האט זיך זעהר ליעבענסווירדיג פערנויגט פאר מיר און — געטהאן אזוי, ווי איך האב איהם געהייסען.

דע ראנדאל

איז ער צוריקגעקומען?

מאד. דע סאלום

קיינמאל, ביז...

דע ראנדאל (ברעכט זי אונטער).

האט ער מעהר קיינמאל וועגען זיין ליעבע גערעדט?

מאַד. דע סאלום

קיינמאָל, ביז . . .

דע ראנדאל (ברעכט זי אונטער).

האָט עס אייך פערדראָסען?

מאַד. דע סאלום

דאָס איז ניט וויכטיג. וויכטיג איז נור, וואָס ער האָט גע־האָט געליעבטע אָהן א צאָהל, מיט וועלכע ער האָט פערבראַכט, וועלכע ער האָט אויסגעהאַלטען און מיט וועלכע ער איז אויס־געפאָהרען. דאָס האָט מיך אַזוי בעליידיגט, אַזוי ערניעדריגט. דאָן אָבער האָב איך זיך געמאַכט האַרץ, אמת, אפילו אביסעלע צו שפּעט, צוויי יאָהר צו שפּעט, און גענומען א געליעבטען — איך!

דע ראנדאל (קושט איהר האַנד).

און איך, מאַדעלין, ליעב אייך מיט מיין גאַנצען האַרצען.

מאַד. דע סאלום

אָבער דאָס איז ניט גאַנץ רעכט.

דע ראנדאל

וואָס מיינט איהר „ניט גאַנץ רעכט?"

מאַד. דע סאלום

אַך, מיין פריינד, דאָס לעבען איז אַלגעמיין איז — מיין מאַן, זיינע געליעבטע . . . איך און מיין געליעבטער . . . איהר און אייער געליעבטע . . .

דע ראנדאל

אייערע ווערטער ווייזען קלאָהר, אַז איהר ליעבט מיך ניט!

מאַד. דע סאלום

וואָרום?

דע ראנדאל

ווען איהר וואגט צו זאגען וועגען אונזער ליעבע, אז זי איז ניט גאנץ רעכט, בעווייזט עס, אז איהר ליעבט מיך ניט. ווען איהר וואלט מיך ווירקליך ליעב געהאט, וואלט איהר עס ניט גע־קענט זאגען. וואס? טרייע ליעבע איז ניט רעכט?

מאד. דע סאלום

מעגליך. עס ווענדעט זיך ווי מען קוקט אויף דעם. איך, פון מיין זייט, קוק אויף מיין שטייגער און זעה צופיעל.

דע ראנדאל

וואס זעהט איהר?

מאד. דע סאלום

איך זעה צו ווייט, צו קלאהר.

דע ראנדאל

איהר ליעבט מיך ניט?

מאד. דע סאלום

ווען איך וואלט אייך ניט געליעבט — אביסעלע— וואלט איך זיך אייך ניט אבגעגעבען.

דע ראנדאל

אביסעלע — אזוי פיעל נור. אום צו האבען א תירוץ פאר אב־געבען זיך!

מאד. דע סאלום

איך זוך זיך ניט צו פערענטפערען מיט תירוצים פאר דעם. איך בעשולדיג זיך פאר דעם.

דע ראנדאל

אלזא פריהער האט איהר מיך געליעבט אביסעלע און היינט... איצט ליעבט איהר מיך שוין אין גאנצען ניט?

18

מאד. דע סאלום

זאלען מיר זיך װעגען דעם ניט האמפערען.

דע ראנדאל

איהר האמפערט זיך דאך.

מאד. דע סאלום

ניין, איך אורטהייל נור די געגענװארט נאך דער פערגאנגענ־הייט. װייל אימיצער פערשטעהן די געגענװארט, זאל ער זי פערגלייכען צו דער פערגאנגענהייט.

דע ראנדאל

און איהר בערויערט די פערגאנגענהייט?

מאד. דע סאלום

פיליכט.

דע ראנדאל

און װאס איז װעגען מארגען?

מאד. דע סאלום

איך װייס ניט.

דע ראנדאל

איז ביי אייך גאר נישט צו האבען איינעם, װעלכער געהערט אייך מיט לייב און לעבען?

מאד. דע סאלום (ציהט די אקסלען).

היינט געהערט ער מיר.

דע ראנדאל

און מארגען אויך!

מאד. דע סאלום (בעשטימט)

יא, מארגען נאך היינט ביינאכט, אבער ניט מארגען א יאהר נאך היינט ביינאכט.

דע ראנדאל

איהר וועט זעהן, אבער איהר האט געזאגט עפּעס וועגען אייער מאן.

מאד. דע סאלום

ער האט זיך ווידער אין מיר פערליעבט.

דע ראנדאל

אונמעגליך!

מאד. דע סאלום (בעליידיגט)

וואס מיינט איהר „אונמעגליך?" פאר וואס עפּעס זאל עס זיין אונמעגליך?

דע ראנדאל

א מאן פערליעבט זיך אין זיין פרוי איידער ער האט זי גע־הייראט, אבער נאכדעם ווי ער האט זי געהייראט, וועט ער קיין מאל ניט בעגעהן דעם אייגענעם פעהלער.

מאד. דע סאלום

אבער פיעלייכט איז ער פריהער קיינמאל ניט געווען פערליעבט אין מיר.

דע ראנדאל

עס איז אונמעגליך צו גלויבען, אז ער וואלט מיט אייך געלעבט, ווען ער זאל אייך ניט ליעב האבען.

מאד. דע סאלום (גלייכגילטיג)

אויב ער האט מיך פריהער ניט געליעבט, ליעבט ער מיך איצט.

דע ראנדאל

איך פערשטעהע אייך ניט· דערצעהלט מיר, וואס אזוינס האט פאסירט?

מאד. דע סאלום

נישטא וואס צו דערצעהלען. ער האט זיך ערקלעהרט פאר מיר, גענומען מיך אין זיינע ארמס און געסטראשעט מיך מיט זיינע געזעצליכע רעכט. דאס שרעקט מיך און מאטערט מיך.

דע ראנדאל

מאדעלינע, איהר מוטשעט מיך, איהר פייניגט מיך!

מאד. דע סאלום

נו, און איך? איהר מיינט, אז איך לייד ניט? איך ווייס, אז איך בין ניט זעהר קיין אנשטענדיגע פרוי, ווען איך האב גע־לעבט מיט אייך, אבער מיין הארץ קען איך אפגעבען נאר איי־נעם — אייך אדער איהם. קיינמאל וועל איך ניט זיין אייערע און זיינע. פאר מיר וואלט אזא זאך געווען דאס גרעסטע אונגליק, די גרעסטע שאנדע. א מענש קען פאלען, ווייל, ווען דער וועג איז פול דערנער און שטיינער, איז זעהר שווער ניט אויסצוגליטשען זיך; אבער ווען מען איז געפאלען, איז דאס נאך ניט קיין אורזאך צו ארונטערשטופען זיך אליין נאך ניע־דרינער·

דע ראנדאל (נעהמט זי ארום און קושט זי)

איך פערגעטער אייך איינפאך!

מאד. דע סאלום

און איך ליעב אייך אויך זעהר, זשעק, און דערפאר טאקי בין איך אזוי אונרוהיג.

דע ראנדאל

אבער זאגט מיר, מאדעלינע, זייט ווען האט אייער מאנ'ס הארץ זיך צוריקגעקעהרט צו אייך?

מאד. דע סאלום

אונגעפעהר זייט א דריי וואכען.

דע ראנדאל

איך וועל אייך ערקלעהרען, וואס דאס איז. אייער מאן איז איינפאך געבליבען אן אלמן.

מאד. דע סאלום

וואס מיינט איהר?

דע ראנדאל

איך מיין, אז אייער מאן האט איצט קיין אנדערע, איז זיין פרוי אויך גוט.

מאד. דע סאלום

איך זאג אייך אבער, אז ער ליעבט מיך.

דע ראנדאל

יא — יא און ניין. ער ליעבט אייך און נאך מעהר אן אנדערע. זאגט מיר, ער איז דאך אין א שלעכטען מוטה, ווי געוועהנליך, ניט אמת?

מאד. דע סאלום

זעהר אין א שלעכטען.

דע ראנדאל

אט האט איהר דאס! אייער מאן דריקט אויס זיין ליעבע און צערטליכקייטען דורך גראבע ווערטער. ער איז דאך גראב צו אייך, ניט אמת?

מאד. דע סאלום

זעהר גראב.

דע ראנדאל

ווען ער וואלט זיך געווענדעט צו אייך צערטליך, וואלט איהר ניט געווען אונרוהיג. איהר וואלט זיך געטראכט: „ער האט זיך ענדליך געכאפט“, און דאן וואלט ער אין אייער הארצען מיט־לייד ערוועקט, איהר וואלט אויף איהם רחמנות געהאט, ווארים א פרוי האט אימער רחמנות אויף דעם מאן וואס ליעבט זי, ווען דער מאן איז אפילו איהר אייגענער מאן.

מאד. דע סאלום

מעגליך, אז עס איז אזוי.

דע ראנדאל

איז ער נערוועז, צוטראגען?

מאד. דע סאלום

יא.

דע ראנדאל

גראב? פאדערט זיין רעכט, בעט ניט?

מאד. דע סאלום

יא.

דע ראנדאל

מיין ליעבע, אין דעם דאזיגען מאמענט דארף ער אייך, אום איהר זאלט אויספילען דעם פלאץ פון אן אנדערער, וועלכע ער ליעבט.

מאד. דע סאלום

ניט אמת! ניט אמת!

דע ראנדאל

מיין טהייערע, אייער מאן'ס לעצטע געליעבטע איז געוועזן מאַ־דאם דע באַרדיין, וועלכע ער האָט מיט צוויי מאנאטען צוריק פלוצלים פערלאזען צוליעב מאדאם סאנטעלי.

מאד. דע סאלום

וואס, די זינגערין?

דע ראנדאל

יא, צוליעב דער דאזיגער בעקאנטער זינגערין און קאפּריזנע פרוי.

מאד. דע סאלום

דערפאר בעזוכט ער אזוי אָפט די אָפּערא?

דע ראנדאל

אהן ספק.

מאד. דע סאלום

ניין, ניין, דאס דאכט זיך אייך נאר.

דע ראנדאל

מאדאם סאנטעללי וועהרט זיך געגען איהם, זיין ליידענשאפט איז צופלאקערט, האָט ניט קיין אויסגאנג, זוכט ער פיר איהר אן אויסגאנג ביי אייך.

מאד. דע סאלום

מיין ליעבער, איהר חלום'ט. ווען ער וואלט געליעבט מאדאם סאנטעללי, וואלט ער ניט געזאגט, אז ער ליעבט מיך. ווען זיין הארץ וואלט געוועזן אזוי פערנומען מיט איהר, וואלט ער מיך ניט געקענט זוכען אין דער אייגענער צייט.

דע ראנדאל

ווי ווענינג איהר קענט אייער מאן! אזוינע מענער ווי אייער

מאן, ווען זיי זיינען פון ליעבע צופלאקערט, וועלכע איז ביי זיי ניט מעהר ווי א טהירישע פערלאנג — אזוינע מענער, זאג איך, ווי ער, ווערען צורייצטע חיות, ווען א פרוי, וואס זיי ליעבען, ווערט זיך געגען זיי. זיי בענעהמען זיך דאן ווי משוגעים, מיט אויסגעשטרעקטע ארמס און ווייט־געעפענטע מיילער. זיי מוזען דאן עמיצען ליעבען, קיין אונטערשייד ווע־מען, אזוי ווי א משוגע'נער הונד מיט אויסגעשצירעטע צייהן מוז עמיצען בייסען. מאדאם סאנטעללי האט איהם משוגע געמאכט, איז ער געקומען צו אייך, דער ווילדער ברוט, מיט אויסגעשצירעטע צייהן. היט זיך פון איהם! דאס איז ניט קיין ליעבע, נור די ליידענשאפט פון א צורייצטע ברוטאלע חיה!

מאד. דע סאלום (סארקאסטיש)

ווירקליך, איהר זייט אונגערעכט צו איהם. איך האב מורא, אז די אייפערזוכט פערבלענדעט אייך.

דע ראנדאל

זייט זיכער, איך בין ניט פערבלענדעט. עס איז אזוי ווי איך זאג אייך.

מאד. דע סאלום

יא, יא, איך דענק אז איהר זייט פערבלענדעט. פריהער האט מיין מאן מיך פערלאזען, ווייל איך בין איהם ניט געפעהלען געוועזן, היינט אבער געפעהל איך איהם. דאס איז איינפאך, דאכט זיך. נאטירליך, היינט בין איך ערגער ווי פריהער און פיר איהם איז אויך ערגער. ווייל ער וועט מוזען דענקען, אז איך בין איהם געבליבען די גאנצע צייט א געטרייע פרוי.

דע ראנדאל

מאדעלינע!

מאד. דע סאלום

וואס?

דע ראנדאל

קען מען דען א יונגע שעהנע פרוי בעשולדיגען פאר ניט בלייבען טריי איהר מאן, ווען ער, דער מאן איהרער, וועלכער האט גע־נומען אויף זיך צו זארגען פאר איהר עקזיסטענץ, איהר ליעבע, איהר גליק, איהרע האפנונגען, האט זי בעהאנדעלט ווי אייער מאן אייך?

מאד. דע סאלום

מיר שיינט, אז איך האב אייך שוין געזאגט, אז עס זיינען דא זאכען, וועגען וועלכע עס איז בעסער נישט צו רעדען, און די פראגע וועגען מיר און מיין מאן איז איינע פון די (פונ'ם קארי־דאר הערט זיך דאס קלינגען פונ'ם גלעקעל צוויי מאל). מיין מאן קומט. איך בעט אייך, שווייגט. ער איז איצט אין א שלעכטען מוטה.

דע ראנדאל (הויבט זיך אויף)

איך וועל בעסער אוועקגעהן. איך האב איהם ניט ליעב און עס וועט מיר שווער זיין צו זיין העפליך מיט איהם, ווען איך פעראכט איהם און ווען איך וויים, אז ער דארף מיך פעראכטען, און וואלט מיך פעראכטעט, ווען ער וואלט געוואוסט אלסדינג.

מאד. דע סאלום (אונגעדולדיג)

איהר רעדט שוין ווידער וועגען דעם?... איך בעט אייך נאך א מאל... אזוי פיעל מאל שוין אייך געבעטען, איהר זאלט וועגען דעם ניט ריידען...

2טע סצענע.

הערר דע סאלום קומט אריין. קוקט אוים נערוועז, בעטראכט א ווײלע זיין פרוי און דע ראנדאל, וועלכער קלייבט זיך אוועקצוגעהן

דע ראנדאל

אח, סאלום!

הערר דע סאלום

וואס מאכט איהר, ראנדאל? איך האף אז איהר געהט ניט אוועק, ווייל איך בין געקומען.

דע ראנדאל

ניין, אבער פונקט צוועלף מוז איך עמיצען טרעפען אין קלוב און עס איז שוין האלב נאך עלף (זיי דריקען זיך די הענד) איהר קומט פון דער ערשטער פארשטעלונג פון „מאהאמעט"?

הערר דע סאלום

יא.

דע ראנדאל

א גרויסער ערפאלג?

הערר דע סאלום

אהן צווייפעל אן ערפאלג.

דע ראנדאל (דריקט ווידער די הענד ה. דע סאלום און מאדאם דע סאלום).

אדיע!

הערר דע סאלום

אדיע, מיין פריינד.

דע ראנדאל
אדיע, מאדאם.

מאד. דע סאלום
אדיע, הערר דע ראנדאל.

(דע ראנדאל אב)

3טע סצענע.

הערר דע סאלום (זעצט זיך אין א פאָטעל)
ראנדאל האָט דא לאנג פערבראכט?

מאד. דע סאלום
ניין, פיליייכט א האלבע שטונדע.

הערר דע סאלום (טרוקען)
א האלבע שטונדע צוגעלייגט צו א גאנצער שטונדע מאכט אוים א שטונדע און א האלב, ניט אזוי? די צייט, קענטיג, פליהט זעהר שנעל, ווען איהר זייט מיט איהם.

מאד. דע סאלום
א שטונדע און א האלב? וואס מיינט איהר?

הערר דע סאלום
איך מיין, וואס איך זאג. ווען איך האָב דערזעהן דעם עקיפאזש פאר דער טהיר, האָב איך א פרעג געטהאָן דעם קוטשער, ווער איז עס געקומען, האט ער מיר געענטפערט אז זשעק דע ראנדאל. „ווען איז ער געקומען?“ — האָב איך איהם געפרעגט. „א זייגער

צעהן" — האט דער קוטשער געענטפערט. צוגעגעבען, אז דער קוטשער האט א טעות געהאט אין א פיערטעל שטונדע, מאכט עס אליץ אוים א שטונדע און א פיערטעל, ניט אזוי?

מאד. דע סאלום

וואס איז דאס פאר א נייעס? האב איך ניט א רעכט אויפ־צונעהמען ביי זיך אין הויז וועמען איך וויל?

הערר דע סאלום

אה, יא, יא, יא, געוויס, מיין פריינד, איהר האט א רעכט. איך וואונדער זיך נור, וואס איהר האט פערגעסען דעם אונטערשייד צווישען א האלבע שטונדע און א שטונדע און א האלב.

מאד. דע סאלום

איהר ווילט זיך קריעגען? אויב איהר ווילט זיך מיט מיר קריעגען, וועל איך שוין וויסען, וואס אייך צו ענטפערען. איהר זייט שלעכט אויפגעלעגט, געהט בעסער שלאפען און שלאפט, אויב איהר קענט.

הערר דע סאלום

קריעגען זיך מיט אייך וויל איך ניט און שלעכט אויפגעלעגט בין איך אויך ניט. איך זאג נור אז ווען איהר פערברענגט מיט דע ראנדאל, בעמערקט איהר גאר ניט, ווי די צייט פליהט.

מאד. דע סאלום

אמת, מיט איהם איז מיר פיעל אנגענעהמער צו פערברענגען ווי מיט אייך.

הערר דע סאלום

ער איז א רייצענדער יונגערמאן און איך וויים, אז ער געפעהלט אייך; און איהר, וואהרשיינליך, געפעהלט איהם נאך מעהר, ווען ער קומט צו אייך יעדען טאג.

מאד. דע סאלום

אזוינע אינסינואציעס זיינען עקעלהאפט. איך בעט אייך, רעדט קלעהרער און זאגט, וואס איהר ווילט. איהר ווילט שפיעלען די ראלע פון אן אייפערזיכטיגען מאן?

הערר דע סאלום

גאט בעהיט! איך האב צופיעל רעספעקט פאר אייך, אום אייך צו בעשולדיגען אין עפעס אזוינס. און ווידער קען איך אייך און וויים אז מען מעג זיך פערלאזען אויף אייער טאקט.

מאד. דע סאלום

שפיעלט ניט מיט ווערטער, רעדט אפען. איהר מיינט, אז דע ראנדאל קומט צו אפט אהער, אהער, אין אייער הויז?

הערר דע סאלום

איך מיין דאס ניט.

מאד. דע סאלום

איך דאנק אייך. איהר האט איינפאך קיין רעכט ניט אזוי צו מיינען. דאך, אז איהר האט שוין טענות צו מיר, וויל איך מאכען צו דעם אן ענדע איינמאל פאר אלע מאל. ווי עס שיינט, האט איהר זעהר א קורצען זכרון, איהר האט אלסדינג פערגעסען. גוט, איך וועל אייך פרובען עפעס דערמאהנען. די לעצטע צייט, איך וויים ניט פארוואס, האט איהר זיך פלו־צים געענדערט צו מיר. דערמאהנט זיך אבער, וואס האט פריהער פאסירט, מיט צוויי יאהר צוריק, ווען איהר האט עפענטליך גענומען ארויסווייזען צו מיר אייער גלייכגיל־טיגקייט. איך האב געליטען, ווארים מען האט מיר דערצעהלט, און איך האב אויך געזעהן, אז איהר זייט פערליעבט אין מא־דאם דע סורוויר. איך האב אייך דאן געזאגט, ווי מיר טהוט עס וועה, ווי בעליידיגט איך פיהל זיך. וואס האט איהר גע־ענטפערט? וואס יעדער מאן ענטפערט א פרוי, וועלכע ער

האט אויפגעהערט צו ליעבען. איהר האט געדריקט די אקסלען, געשמייכעלט מיט אונגעדולד, געזאגט אז איך בין משוגע און מיר ערקלעהרט, אמת אין זעהר שעהנע ווערטער, איהר האט מיר געגעבען צו פערשטעהן, אז הייראט איז מעהר א גע־זעלשאפטליכע פעראייניגונג ווי א מאראלישע, אז מאן און פרוי מוזען ניט אונבעדינגט זיין פערליעבט איינער אין דעם אנדערען, זיי דארפען זיך נור היטען פאר אן עפענטליכען סקאנדאל. איהר האט ניט צוגעגעבען, אז איהר האט א גע־ליעבטע, איהר האט נור זיך בעמיהט מיר קלאהר צו מאכען אייער שטאנדפונקט וועגען ליעבע. ווי סארקאסטיש איהר האט דאן גערעדט וועגען יענע נארישע פרויען, וועלכע ליידען דערפון, וואס זייערע מענער זיינען ליעבענסווירדיג מיט אנ־דערע פרויען, ווייל נאך אייער מיינונג איז צו זיין ליעבענס־ווירדיג מיט פרעמדע פרויען איינס פון די הויפט געזעצען פון דער שעהנער, אנשטענדיגער געזעלשאפט, צו וועלכע איהר בעלאנגט. איהר האט געלאכט פון יענעם־נארישען מאן, וועל־כער וואגט ניט צו זאגען א קאמפלימענט א פרעמדער פרוי, ווען זיין אייגענע ווייב איז דערביי, און איהר האט חוזק גע־מאכט פון יענער פרוי, וואס גיט אכטונג אז איהר מאן זאל ניט האבען צו טאהן מיט פרעמדע פרויען. און דאס אלעס האט איהר געזאגט אין אזא קאמישען טאן, מיט אזוי פיעל ציניזם, דאס איך האב אייך פערשטאנען. איך האב אייך פערשטאנען און האב געוויינט, און געליטען, און דערנאך האב איך אייך געהייסען געהן. איהר האט ניט פראטעסטירט און פון יע־נער צייט אן האבען מיר געלעבט גאנץ בעזונדער. אזוי הא־בען מיר געלעבט די גאנצע צוויי יאהר, צוויי לאנגע, זעהר לאנגע יאהרען, וועלכע האבען זיך אייך אויסגעוויזען זיכער ניט מעהר ווי א האלב יאהר. צוזאמען האבען מיר בעזוכט געזעלשאפט ווי געווערהנליך, צוזאמען פערלאזען די געזעלשאפט ווי געווערהנליך און דערנאך איז יעדער פון אונז אוועק אין זיין בעזונדערען ווינקעל. איך האב געשוויגען, די גאנצע צייט

געשווייגען. פון מיין הארצען האב איך אייך ארויסגעריסען. איצט האב איך געענדיגט, זאגט, וואס פערלאנגט איהר?

הערר דע סאלום

איך פערלאנג גאר נישט. איך וועל אייך אפילו ניט ענטפערען אויף אייער לאנגע, היציגע רעדע, מיט וועלכע איהר האט מיך בעעהרט. איך וועל אייך נור געבען א קליינע עצה, אן עצה פון א פריינד, וועגען עטוואס, וואס קען שעדיגען אייער רע־פוטאציע. איהר זייט א שעהנע פרוי, זעהר א שעהנע פרוי, און איהר זייט שטענדיג אין דער עפענטליכקייט. קען דערפאר זעהר לייכט פאסירען א סקאנדאל.

מאד. דע סאלום

ענטשולדיגט מיר. אויב איהר רעדט וועגען א סקאנדאל, מוז איך אונטערפיהרען מיט אייך מיין רעכענונג.

הערר דע סאלום

אה, איך בעט אייך, מאכט ניט דערפון קיין שפאס. איך רייד מיט אייך ווי מיט א פריינד. און דאס וואס איהר האט גע־זאגט וועגען מיר, איז שטארק איבערטריבען.

מאד. דע סאלום

ניט אויף איין האהר. איהר אליין האט זיך קיינמאל די מיה ניט געגעבען צו פערבארגען אייער גלייכגילטיגקייט צו מיר פון דער וועלט, און דאס גיט מיר א רעכט צו האנדלען אזוי ווי איהר. און, מיין פריינד, גלויבט וואס איך זאג...

הערר דע סאלום

ווארט, איין מאמענט...

מאד. דע סאלום

לאזט מיך ענדיגען. איהר זאגט אז איך בין א שעהנע פרוי, זעהר א שעהנע פרוי, און דאך האט מיך מיין מאן בעהאנ־

דעלט אזוי ווי איך וואלט געוועזן די העסליכסטע פרוי אויף דער וועלט. זעהר א שעהנע פרוי, און לעבען דארף איך ווי אן אלמנה. קוקט מיך אן! (הויבט זיך אויף). קען מען פון מיר פאדערען, איך זאל לעבען ווי אן אלמנה אין דער צייט, ווען מיין מאן לויפט פון איין פרוי צו דער אנדערער, פון איין מיידעל צו דער אנדערער? (ווערט מעהר אויפגערעגט). א געטרייע פרוי! אן אנשטענדיגע פרוי! גאט מיינער, מוז דען א געטרייע פרוי אויפאפפערען איהר לעבען, איהר גליק, איהר ליעבע, איהר יעדעס רעכט פון א מענשען, פון א פרוי? קוקט מיך אן, זעה איך דען אויס, ווי איך וואלט געבוירען געווארען צו פיהרען א לעבען פון א מאנאשקע? דער פאקט, דאכט זיך, וואס איך האב אייך געהייראט, בעווייזט, אז קיין מאנאשקע בין איך ניט. און דאך האט איהר, איהר, וועלכער האט מיך אוועקגענומען פון מיין פאטער'ס הויז, איהר האט מיך געווארפען און אוועק לעבען מיט אנדערע, און נאך מיט וועלכע אנדערע! איך בין ניט איינע פון זיי, האבען בשותפות א מאן דאס וויל איך ניט. איהר זייט צו זיי אוועק, בין איך פון אייך פריי געווארען. איהר האט איצט קיין רעכט ניט מיר עצות צו געבען.

הערר דע סאלום

מיין ליעבע, בערוהיגט זיך. איהר האט מיך אין גאנצען ניט פערשטאנען. איך האב אייך קיינמאל ניט פערדעכטיגט. איך האב פאר אייך, גלויבט מיר, דעם גרעסטען רעספעקט און מיין פריינדשאפט צו אייך ווערט מיט יעדען טאג אלץ שטארקער. פערענטפערען זיך אויף אייערע איבערטריבענע בעשולדיגונגען האב איך קיין לוסט ניט. פיליייכט בין איך עטוואס צו — צו — ווי זאל איך דאס זאגען?

מאד. דע סאלום

אה! זאגט, אז איהר זייט ערצויגען אזוי, אז איהר זייט א

קינד פון דעם עלעגאנטען אכצעהנטען יאהרהונדערט. אה, איך וויים, אז מיט דעם פערענטפערט איהר, אלע מענער, אייערע שוואכקייטען און שטיפערייען. א, דער אכצעהנטער יאהרהונדערט מיט זיין עלעגאנץ, מיט זיינע טרוימען, מיט זיינע ראמאנטישע פאנטאזיען! אבער, מיין פריינד, דאס איז דאך אלטערטהום געשיכטע.

הערר דע סאלום

ניין, ניין, איהר האט מיך ווידער ניט פערשטאנען. גלויבט מיר, מעהר ווי אלץ בין איך געוועזען אביסעל צופיעל פאריזער, צופיעל צוגעוואהנט צו דעם פרעהליכען פאריזער נאכט־לעבען. איך בין געוועהנט געוועזען צו געהן הינטער די קוליסען פון די טהעאטערעס, צו בעזוכען פערשיעדענע קלובען, פערשיעדענע אנדערע אונטערהאלטונגען, און איהר ווייסט דאך, א מענש קען זיך ניט מיט איינמאל ענדערען, עס מוז נעהמען צייט. דאס פאמיליען־לעבען פאדערט פון אונז, מיר זאלען זיך גלייך ענדערען מיט איינמאל. מען דארף אונז געבען צייט זיך צוגעוועהנען צום נייעם לעבען, ביסלעכווייז זיך צוגעוועהנען. איהר וואלט פאקטיש פון מיר אוועקגענומען די גאנצע פרייד פון'ם לעבען, ווען איך זאל זיך פיהרען אזוי ווי איהר ווילט.

מאד. דע סאלום

איך בין אייך אזוי דאנקבאר, וואס איהר גיט מיר נאך האפנונג... אלזא...

הערר דע סאלום

ווירקליך, ווען א מענש וואס האט געלעבט אזוי ווי איך, הייראט, איז גאנץ נאטירליך אז ער זאל קוקען אויף זיין פרוי, ווי אויף א נייע געליעבטע — איך מיין צו זאגען ווי אויף א געטרייע געליעבטע — און ערשט ווען עס איז שוין צו שפעט כאפט ער זיך און האט חרטה.

מאד. דע סאלום

יא, יא, מיין פריינד, עס איז צו שפעט! ווי איך האב אייך שוין געזאגט, איך וויל געהערען זיך אליין. דריי יאהר האט מיר גענומען ביז איך האב ביי זיך גע׳פועל׳ט צו האבען פער־געניגען פון דער וועלט פונקט אזוי ווי איהר. איהר וואלט אזוי לאנג ניט געטראכט.

הערר דע סאלום

מאדעלינע, איך גלויב אז, אייערע וויצען זיינען דא גאנץ אי־בעריג.

מאד. דע סאלום

ווער וויצעלט זיך? איך מיין דאס גאנץ ערנסט. איהר וואלט אזוי לאנג ניט געטראכט, ווייל אלע אייערע געליעבטע זיינען, וואהרשיינליך, געווען שעהנער פון מיר.

הערר דע סאלום

איהר זייט היינט אין א שלעכטען מוטה.

מאד. דע סאלום

איך בין היינט ניט אין אן ערגערען מוט ווי אימער. איהר זייט אין אן אנדערען מוט ווי געוועהנליך.

הערר דע סאלום

אמת, איך האב זיך געענדערט.

מאד. דע סאלום

און דאס מיינט —

הערר דע סאלום

דאס מיינט, אז איך בין געווען אן אידיאט.

מאד. דע סאלום

און איצט?

הערר דע סאלום

איצט בין איך ווידער ביים קלאָהרען פערשטאנר.

מאד. דע סאלום

און וואס נאך?

הערר דע סאלום

און איך ליעב ווידער מיין פרוי.

מאד. דע סאלום

איהר זייט, קענטיג, ווידער יונג געווארען.

הערר דע סאלום

וואס זאגט איהר?

מאד. דע סאלום

איך זאג, איהר זייט קענטיג ווידער יונג געווארען.

הערר דע סאלום

וואס מיינט איהר?

מאד. דע סאלום

איך וועל אייך ערקלעהרען. ווען מען איז יונג, וויל מען שטענדיג עסען, און ווען א יונגער מאן וויל עסען, עסט ער אפט אזוינע זאכען, וואס ער וואלט אין אן אנדער צייט ניט געגעסען. איך בין די געריכט, די געריכט, וואס איהר האט ניט געוואלט עסען אין אייערע זאטע טעג, די געריכט וואס איהר וואלט היינט געוואלט עסען, ווען איהר זייט הונגעריג. (לאנגזאם). איך דאנק אייך.

הערר דע סאלום

איך האב קיינמאל ניט געקוקט אויף אייך אזוי ווי איהר דענקט. איהר טהוט מיר וועה און איך בין איינפאך ערשטוינט.

מאד. דע סאלום

דאס איז ערגער פאר אונז ביידען. איך טהו אייך וועה, איהר האט חרטה. אבער וועניגסטענס וועט איהר איצט וויסען, אז איך בין ניט א פרוי, וואס זאל צופריעדען זיין מיט דער ראלע פון פערטרעטען אן אנדער פרוי.

הערר דע סאלום (הויבט זיך אויף, געהט צו צו איהר, נעהמט איהר האנד און קושט).

מאדעלינע, איך שווער דיר, אז איך ליעב דיר אויפריכטיג, מיט'ן גאנצען הארצען, אז איך וועל דיר אויביג, אויביג ליעבען.

מאד. דע סאלום (איראניש).

אזוי? און איהר מיינט טאקע וואס איהר זאגט? אבער ווער איז די פרוי, פון וועמען איהר זייט צו מיר געקומען, אייער אונבעפריעדיגטע ליעבע צו לעשען?

הערר דע סאלום

מאדעלינע, איך שווער דיר...

מאד. דע סאלום

אה, שווערט ניט אומזיסט! איך ווייס, אז איהר זייט ערשט זיך צוגאנגען מיט איינע פון אייערע געליעבטע; איהר ברויכט אז אנדערע און ווען איהר האט קיין אנדערע ניט געפונען, זייט איהר צו מיר געקומען. גאנצע דריי יאהר האב איך ניט עקזיסטירט פאר אייך און איצט... איצט זייט איהר געקומען צו מיר, ניט ווי צו אייער ווייב, נור ווי צו א פרוי, וועלכע זאל פערבייטען איינע פון אייערע געליעבטע.

הערר דע סאלום

מאדעלינע, דו ביזט די פרוי, וואס איך האב ליעב, די פרוי, פון וועלכע איך טרוים. דיין בילד פערפאלגט מיך אומעטום. מיין גאנצע נשמה רייסט זיך צו דיר. צופעליג ביזטו מיין פרוי.

דעסטא ערגער, אדער דעסטא בעסער. אבער איך ליעב דער. איך ליעב דיך, מארעלינע!

מאד. דע סאלום

איך דאנק אייך פאר אזא ליעבע. נאך מאדעמאזעל זאזא, נאך מאדעמאזעל ליליע, מארעמאזעל טאטא, האט איהר די חוצפה פארצושלאגען אייער ווייב, מאדאם דע סאלום, זי זאל אויף א קורצע צייט פערנעהמען זייער פלאץ, זי זאל אויף א קורצע צייט זיין איהר מאן'ס געליעבטע?

הערר דע סאלום

ניין, איהר מאן'ס ווייב, איהר מאן'ס געליעבטע ווייב אויף אויביג!

מאד. דע סאלום

ענטשולדיגט מיר. איהר בעט מיך, איך זאל ווידער זיין אייער ווייב אויף אויביג? פון דעם זאלט איהר גאר ניט טראכטען; איך אליין טראכט שוין לאנג ניט פון דעם. אייער געזעצליכע געליעבטע וויל איך ניט זיין.

הערר דע סאלום (לאכט)

איך פערשטעה ניט, פארוואס זאל א פרוי ניט זיין איהר מאן'ס געליעבטע? אבער דו ביזט גערעכט. דו האסט א רעכט אזוי צו ריידען. דו ביזט פאלקאם פריי און איך אליין בין שולדיג. דאך בין איך פערליעבט אין דיר, צום צווייטען מאל אויב דו ווילסט, און איך זאג דיר, מארעלינע, איך בעט דיר, מארעלינע, אויב אין דיין הארצען איז קיין ליעבע ניטא פאר מיר, פיליייכט וועט זיך דארט געפינען מיטלייד פאר מיר? איך ליעב דיך, מארעלינע, איך זאג דיר, איך ליעב דיך!

מאד. דע סאלום

און איהר ווילט, איך זאל אייך צוריקגעבען די רעכטע פון א מאן?

הערר דע סאלום

איך וויל.

מאד. דע סאלום

און איהר אנערקענט, אז איך בין פריי, פאלקאם פריי?

הערר דע סאלום

איך אנערקען עס.

מאד. דע סאלום

און איהר ווילט, איך זאל זיין אייער געליעבטע?

הערר דע סאלום

איך וויל.

מאד. דע סאלום

פערשטעהט איהר וואס איך מיין מיט די ווערטער „אייער געליעבטע?"

הערר דע סאלום

יא.

מאד. דע סאלום

אלזא, גוט. איך האב שוין געהאט אזא פארשלאג פון אן אנדערען. מיר, קען זיין, וואלט אנגענעהמער געווען אנצונעהמען דעם פארשלאג פון דעם אנדערען, נור אזוי ווי איהר זייט פארט אמאל געווען מיר גאר א נאהענטער מענש, וועל איך אייער פארשלאג ערפילען — פאר א היבשע סומע געלד.

הערר דע סאלום

וואס מיינסטו?

מאד. דע סאלום

דאס וואס איך זאג. הערט! האלט איהר מיך אזוי שעהן ווי וועלכע ניט־איז פון אייערע געליעבטע? זייט אויפריכטיג מיט מיר!

הערר דע סאלום

טויזענד מאל שעהנער!

מאד. דע סאלום

ווירקליך?

הערר דע סאלום

איך שווער אייך.

מאד. דע סאלום

וואס, נאך שעהנער פון דער שעהנסטער?

הערר דע סאלום

טויזענד מאל שעהנער!

מאד. דע סאלום

אויב אזוי, זאגט מיר דעם אמת, וויפיעל האט אייך אבגע־קאסט די שעהנסטע פון זיי אין פערלויף פון דריי מאנאטען? ניט נור וויפיעל באארעס געלד איהר האט איהר געגעבען, נור וויפיעל האבען אבגעקאסט די דזשולערי, וואס איהר האט איהר געקויפט, די סאפערס און די דינערס, וואס איהר האט פאר איהר געמאכט, די לאזשעס אין די טהעאטערעס און די אלע אנדערע קלייניגקייטען?

הערר דע סאלום

ווי קען איך עס וויסען?

מאד. דע סאלום

איהר האט עס געדארפט וויסען. קומט, מיר וועלען פרובען עס בערעכענען. האט איהר נעגעבען איהר א סומע געלד מיט אמאל, אדער איהר האט געצאהלט פאר יעדע זאך בעזונדער? אבער קענענדיג אייך, ווייס איך, אז איהר וועט זיך ניט וועלען דרעהען א קאפ מיט יעדער זאך בעזונדער, האט איהר אלזא נעגעבען איהר א געוויסע סומע געלד מיט אמאל.

הערר דע סאלום

מאדעלינע, גענוג, איך פערליר די געדולד.

מאד. דע סאלום

ווארט, האלט איין אייער געדולד און הערט זיך בעסער צו. ווען איך בין אייך מיאוס געווארען, האט איהר אוועקגענומען דריי פערד פון שטאהל, איין פערד, וואס האט געהערט צו מיר און צוויי צו אייך. דערנאך האט איהר אוועקגענומען א קו־טשער און א לאקעי; איהר האט געוואלט איך זאל זיין מעהר עקאנאמיש אין דער היים, אום איהר זאלט קענען מעהר אויס־געבען אין די האטעלען.

הערר דע סאלום

דאס איז ניט אמת.

מאד. דע סאלום

אה, יא, עס איז אמת! בעסער לייקענט ניט, ווייל ביי מיר איז פערשריבען יעדער פאקט. איהר האט מיך אויך אויפגעהערט צו געבען דזשולערי, ווייל, נאטירליך, איהר האט געדארפט אנדערע אויערען, אנדערע פינגער און אנדערע בריסט און העלזער פוצען. איהר האט ביי מיך אויך אוועקגענומען איין נאכט אין דער אפערא. דאס אלעס, לויט מיין רעכנונג, דארף אויסמאכען אין געלד ארום פינף טויזענד פראנק א מא־נאט. ניט אזוי?

הערר דע סאלום

פיליכט אזוי, אבער דו ביזט משוגע.

מאד. דע סאלום

אבער זייט זיך מודה, האט די טהייערסטע פון אייערע גע־ליעבטע אייך אבגעקאסט א פינף טויזענד פראנק א מא־נאט?

הערר דע סאלום

משוגע, משוגע, דו ביזט משוגע!

מאד. דע סאלום

ווען איהר וועט צו מיר אזוי ריידען, וועל איך אייך זאגען גוט נאכט. (זי הויבט זיך אויף און מאכט א בעוועגונג ווי אוועק־צוגעהן, אבער הערר דע סאלום האלט זי צוריק).

הערר דע סאלום

ווארט, ווארט. מאדעלינע, גענוג דיר צו שפאסען.

מאד. דע סאלום (ענטשלאסען)

פינף טויזענד פראנק? זאגט מיר, האט זי אייך אבגעקאסט פינף טויזענד פראנק?

הערר דע סאלום (ציהט די אקסלען)

נו, יא, אונגעפעהר אזוי פיעל.

מאד. דע סאלום (קוקט איהם אריין גלייך אין פנים).

אזוי! אזוי! טא הערט־זשע, אויב איהר וועט מיר גלייך גע־בען פינף טויזענד פראנק, וועט איהר קענען זיין מיין מאן א מאנאט צייט, אבער ניט מעהר ווי א מאנאט.

הערר דע סאלום

דו ביזט פון'ם זינען ארונטער!

מאד. דע סאלום

גוט נאַכט !

הערר דע סאלום

וואָס פאר א נארישע קאָמעדיע ! מאדעלינע, ווארט, זאָלען מיר ריידען ערנסט.

מאד. דע סאלום

וועגען וואָס ?

הערר דע סאלום

וועגען — וועגען — וועגען — טייפעל ! וועגען מיין ליעבע צו דיר.

מאד. דע סאלום

אבער ווי אזוי קען מען ערנסט ריידען וועגען א פראגע, וואָס איז אזוי נים ערנסט ?

הערר דע סאלום

איך מיין ערנסט, מאדעלינע, איך שווער דיר !

מאד. דע סאלום

היפאָקריט ! אין׳ם האלז איז מיר טרוקען געוואָרען פון אזוי פיעל ארויסגעוואָרפענע רייד ! (געהט צו צ[illegible] שיפאָניער, וואו עס שטעהען פערשיעדענע פלעשער מיט וויינען און ליקערס, גיסט זיך אָן א גלאָז וואסער. ווען זי הויבט אָן צו טרינקען, גנב׳עט ער זיך צו צו איהר פון הינטען און טהוט איהר א קוש אין נאַקען. זי טהוט זיך א כאַפּ און שמייסט איהם די גלאָז וואסער אין פּנים אריין).

הערר דע סאלום

דאָס איז ביי דיר אויך א שפּאַס ?

מאד. דע סאלום

ניט קיין ערגערער שפאס ווי אייער קוש.

הערר דע סאלום

מאדעלינע, איך בעט...

מאד. דע סאלום

פינף טויזענד פראנק.

הערר דע סאלום

דאס אבער וואלט דאך געווען אזוי נאריש, אזוי לעכערליך!

מאד. דע סאלום

ווארום?

הערר דע סאלום

א מאן זאל בעצאהלען זיין פרוי, זיין געזעצליכע פרוי, ווען ער האט א רעכט?

מאד. דע סאלום

אה, ניין, ניין, ניין. איהר קענט האבען די קראפט, אבער איך קען האבען מיין ראכע.

הערר דע סאלום

מאדעלינע —

מאד. דע סאלום

פינף טויזענד פראנק.

הערר דע סאלום

ווען איך זאל דיר בעצאהלען, מיין אייגענער ווייב, וועל איך זיך דאך מאכען לעכערליך; מען וועט דאך פון מיר מענען לאכען אין די הויפענס; מען וואלט דאך מיך געהאלטען פאר אן אידיאט.

מאד. דע סאלום

ווארום האלט מען אייך ניט פאר אן אידיאט, ווען איהר האט אזא פרוי ווי איך, געהט איהר צו אנדערע און בעצאהלט זיי?

הערר דע סאלום

מאדעלינע, נו גוט, איך גיב צו, איך בין אונגערעכט. אבער איצט זיינען מיר מאן און פרוי, און דו דארפסט מיך ניט רואי־נירען.

מאד. דע סאלום

ווען איהר האט פערשווענדעט אייער פערמעגען, וואס האט טהיילווייז געהערט אויך צו מיר, אייער פרוי, אויף פרעמדע פרויען, האט איהר בעגאנגען א פערברעכען, ווייל איהר האט רואינירט מיך מיט אייך צוזאמען. רואינירט! איך געברויך אייער ווארט. איך וויל אייך ניט רואינירען. די פינף טויזענד פראנק וועל איך אויסגעבען אויף אייער הויז. איהר מוזט דאך צוגעבען, אז עס איז בעסער, עקאנאמישער, ווען פינף טויזענד פראנק ווערט אויסגעגעבען אין דער אייגענער הויז. ווי פערשווענדעט אין א פרעמדער. אבער אין קען אייך, איך וויים, אז דאס וואס איז גלייך און רעכט, האט פאר אייך קיין ווערטה נישט; דערפאר רעכען איך, אז ווען איהר וועט בע־צאהלען טהייער, זעהר טהייער — עס איז נאך מעגליך, אז שפעטער וועל איך העכערען דעם פרייז — קורץ, ווען איהר וועט בעצאהלען טהייער פאר דאס, וואס איהר האט געקענט האבען גאנץ ביליג, ווען איהר וואלט געוואלט אז אנשטענדיגער מאן, וועט דאס מעהר ווערטה האבען ביי אייך, עס וועט אייך זיין ט ה י י ע ר ע ר. (שמייכעלט). גוט נאכט, איך געה שלאפען.

הערר דע סאלום (בייז).

איהר ווילט באארעס געלד, אדער א טשעק?

מאד. דע סאלום (מיט שפאס).
בעסער באארעס געלד.

הערר דע סאלום
איך האב נור דריי טויזענד פראנק. פאר דאס איבעריגע וועל איך אייך געבען א טשעק. (שרייבט אן א טשעק און דערלאנגט איהר).

מאד. דע סאלום (נעהמט דעם טשעק, קוקט אן הערר דע סאלום אויפ־גערעגט און זאגט מיט ענטריסטונג אין׳ם קול).
פונקט אזוי ווי איך האב מיר אייך פארגעשטעלט! ניט בע־סער אויף איין האהר זייט איהר, ווי איך האב אייך מיר פאר־געשטעלט! נאכדעם ווי איהר האט געצאהלט אלע יענע גע־פאלענע פרויען, וואס האנדלען מיט זייערע קערפערס, האט איהר איינגעוויליגט צו צאהלען מיר אויך, ווי איינע פון זיי און איהר האט גאר ניט געפיהלט קיין אונטערשיעד צווישען מיר, א י י ע ר ו ו י י ב און זיי! איהר האט גאר ניט גע־פיהלט, ווי טיעף איהר בעליידיגט מיך מיט דעם, וואס איהר שטעלט מיך אוועק אין איין רייהע מיט זיי? ! איהר האט מיך געקויפט, הא? ווי יענע, הא? איהר האט אבער א טעות. אזוי וועט איהר אייער ווייב קיינמאל ניט צוריקקריגען! אדיע, מיין הערר! (טהוט איהם א שמיץ דאס געלד אין פנים אריין און אב מיט א מינע פון דער טיעפסטער פעראכטונג).

צווייטער אקט

ערשטע סצענע

מאַדאַם דע סאַלום איז אליין אין איהר סאלאָן, ווי אין דעם ערשטען אַקט. זי שרייבט, זי אונטערברעכט דאָס שרייבען און קוקט אויפ'ן זייגער. אַ דיענער קומט אריין און מעלדעט דע ראנדאל'ן.

זשעק דע ראנדאל קומט אריין, קושט מאַדאם דע סאלוס'ס האַנד.

דע ראנדאל

איך האָף, אז איהר פיהלט גוט, מאדאם.

מאד. דע סאלום

אה, יאַ, איך דאנק אייך. (דיענער אַב).

דע ראנדאל

וואס האט פאסירט? אייער בריעף האָט מיך צוטומעלט. איך האָב געמיינט, אז עפּעס אן אונגליק האָט פאסירט, און איך בין גלייך געקומען.

מאד. דע סאלום (עסט זיך איין מיט די אויגען אין זיין פנים).

מיין ליעבער זשעק, מיר מוזען גלייך עפּעס בעשליסען. איצט איז די צייט פאר דעם געקומען.

דע ראנדאל (פערוואונדערט).
וואס מיינט איהר ?

מאד. דע סאלום
איך קען עס שוין מעהר ניט אריבערטראגען !

דע ראנדאל
וואס האט פאסירט ?

מאד. דע סאלום
איך וועל אייך דערצעהלען, אבער איך וואלט דערביי געוואלט זיין רוהיג און איינגעהאלטען, אניט וועט איהר נאך מיינען, אז איך בין פון'ם זינען ארונטער. דערפאר האב איך אייך גע־רופען.

דע ראנדאל
איהר ווייסט דאך, אז פאר אייך וועל איך אלסדינג טהאן. איהר זאגט נור, וואס איך זאל פאר אייך טהאן.

מאד. דע סאלום
איך קען לענגער ניט וואהנען נעבען איהם. עס איז אונמעג־ליך. עס איז א שטענדיגע אבקומעניש.

דע ראנדאל
נעבען אייער מאן ?

מאד. דע סאלום
יא, נעבען מיין מאן.

דע ראנדאל
וואס האט ער געטהאן ?

מאד. דע סאלום
דעם לעצטען אבענד, באלד ווי איהר זייט אוועק, האט ער מיר א סצענע געמאכט.

דע ראנדאל

צוליעב מיר ?

מאד. דע סאלום

יא, א סצענע, וועלכע האט קלאהר בעוויזען, אז ער היט אונז.

דע ראנדאל

ווי ?

מאד. דע סאלום

ער האט אויסגעפרעגט אייער קוטשער.

דע ראנדאל

דאס אלעס ?

מאד. דע סאלום

דאס אלעס. דאס אבער איז ניט אזוי וויכטיג. אבער שפע־טער האט ער זיך אין ליעבע ערקלעהרט. פיליכט בין איך געווען צו איהם אביסעלע צו הארט, פיליכט האב איך איהם אביסעלע צופיעל בעליידיגט. אבער איך בין געווען אין אזא לאגע, דאס איך האב געוואגט אויף אלעס, אום זיך פון איהם צו בעפרייען.

דע ראנדאל

וואס האט איהר געטהאן ?

מאד. דע סאלום

איך האב זיך בעמיהט איהם אזוי טיעף צו פערוואונדען, דאס ער זאל מעהר קיינמאל אפילו ניט וועלען טראכטען פון מיר.

דע ראנדאל

און קיין ערפאלג, מסתמא, האט איהר ניט געהאט ?

מאד. דע סאלום

ניין.

דע ראנדאל

גענויס ניט. אזא טאקטיק האט קיינמאל ניט קיין ערפאלג פערקעהרט, אזא טאקטיק פיהרט אפט דערצו, אז מען ווערט גוטע פריינד.

מאד. דע סאלום

אויף מארגען, ביים ברעקפעסט, איז ער געווען צוטראגען און אומעטיג. דערנאך, אז ער האט זיך אויפגעהויבען פונ'ם טיש, האט ער געזאגט: „איך האב ניט פערגעסען ווי איהר האט זיך נעכטען בענומען און איך וועל דאס ניט פערגעסען. איהר ווילט קריעג, זאל זיין קריעג: אבער איך ווארן אייך, אז איך וועל אייך בעזיעגען, ווייל איך בין אייער בעל הבית". איך האב איהם געענטפערט: „זאל זיין אזוי. אבער געדענקט, צופיעל זאלט איהר ניט ארויסווייזען מיר, אז איהר זייט מיין בעל הבית, ווארים איהר ווייסט ניט וואס א פערצווייפעלטע פרוי קען אמאל טהאן".

דע ראנדאל

בעזונדערס ווען די פערצווייפעלטע פרוי איז דאס אייגענע ווייב. און וואס האט ער געענטפערט?

מאד. דע סאלום

ער האט מיט ווערטער ניט געענטפערט; נור ער האט מיך בע־האנדעלט ברוטאל.

דע ראנדאל

ער האט אייך דען געשלאגען?

מאד. דע סאלום

יא און ניין. ער האט מיך געדריקט און געשטיקט, ער האט

מיך שיער ניט דערוואַרגען. צייכענס האָט ער מיר אויף די אָרעמס געמאַכט, אָבער ער האָט מיך ניט געשלאָגען.

דע ראַנדאַל

און דערנאָך וואָס האָט ער געטהאָן ?

מאַד. דע סאַלום

ער האָט מיך געהאַלזט און געקושט, געזוכט מיך צו בעזיעגען.

דע ראַנדאַל

דאָס אַלעס ?

מאַד. דע סאַלום

איז דאָס ניט גענוג ? וואָס מיינט איהר מיט אייער „דאָס אַלעס ?"

דע ראַנדאַל

איהר פערשטעהט מיך ניט. איך וויל נור וויסען, אויב ער האָט אייך געשלאָגען.

מאַד. דע סאַלום

אָה, ניין, דאָס וועט ער ניט טהאָן. אָבער גליקליכערווייזע האָב איך געקענט אַנקלינגען.

דע ראַנדאַל

איהר האָט אָנגעקלונגען ?

מאַד. דע סאַלום

יאָ.

דע ראַנדאַל (מיט אַ שמייכעל).

און ווען דער דיענער איז געקומען, האָט איהר איהם בעפוילען צו ווייזען אייער מאַן די טהיר ?

מאד. דע סאלום (אויפגערעגט).

ווי עס שיינט איז עס ביי אייך א שפאס ?

דע ראנדאל

אה, ניין, מיין פריינד, דאס אלעס טהוט מיר זעהר וועה, אבער איך קען מיר ניט העלפען, די קאמישע לאגע ווארפט זיך אזוי אין די אויגען. אבער ענטשולדיגט מיר, און דערנאך, וואס איז דערנאך געוועזן ?

מאד. דע סאלום

איך האב זשאזעפ'ן געהייסען דעם עקיפאזש שפאנען. און ווען ער איז ארויס, האט מיין מאן מיר געזאגט מיט זיין שטאלצער מינע, וועלכע איהר קענט אזוי גוט ווי איך: „היינט אדער מארגען, איך וועל אייך שוין בעזיעגען !״

דע ראנדאל

און...

מאד. דע סאלום

דאס איז כמעט אלעס.

דע ראנדאל

כמעט ?

מאד. דע סאלום

יא, ווייל זייט דאן, אז איך דערהער איהם קומען, פערשליס איך זיך אין מיין צימער.

דע ראנדאל

זייט דאן האט איהר איהם ניט געזעהן ?

מאד. דע סאלום

אה, יא, איינינע מאל, אבער נור עטליכע מינוטען יעדעס מאל.

דע ראנדאל

רעדט ער מיט אייך?

מאד. דע סאלום

וויינינג. אדער ער קעהרט דעם קאפ פון מיר, אניט פרעגט ער, צו איך בין נאך אלץ ווילד. נעכטען ביי נאכט ברענגט ער א בוך צום טיש און נעהמט איהם ביים עסען לעזען. רוף איך זיך צו צו איהם: „וואו האט איהר זיך אויסגעלערענט אט די שעהנע מאנערען, צו לעזען גראד ווען איך זיץ מיט אייך ביים טיש?". טהוט ער א שמייכעל און ענטפערט: „אייער איי־גענע שולד. איהר אליין ווילט מיט מיר ניט פערברענגען. פערברענג איך מיט'ן בוך. דאס איז א ציוויל קאדעקס, א געזעץ־בוך. פילייכט ווילט איהר זיך בעקענען מיט מאנכע פאראגראפען אין איהם, עס וואלט אייך צוניץ געקומען". דערנאך האט ער מיר פארגעלעזען דאס געזעץ וועגען הייראט, וועגען די פפליכטען פון א פרוי, און וועגען די רעכטע פון א מאן. דאן האט ער מיר א קוק געטהאן אין פנים אריין און געפרעגט, אויב איך האב פערשטאנען. איך האב איהם געענט־פערט אין טאן, אז איך פערשטעה זעהר גוט, וואס פאר א סארט מענש איז דער מאן, וועלכען איך האב געהייראט. דאן בין איך ארויס און זייט דאן האב איך איהם מעהר ניט גע־זעהן.

דע ראנדאל

היינט האט איהר איהם ניט געזעהן?

מאד. דע סאלום

ניין. ער האט געגעסען ברעקפעסט אליין. איך האב בעשלאַ־סען אין גאנצען איהם אויסצומיידען.

דע ראנדאל

פילייכט פערהאלט ער זיך אזוי גראב, ווייל ער איז אויפגע־

רעגט, ווייל ער פיהלט זיך בעליידיגט? מעגליך, אז שפעטער וועט ער זיך פערהאלטען בעסער. היינט ביי נאכט איז ער אין דער אפערא. מאדאם סאנטעללי האט גרויסען ערפאלג איז „מאהאמעט" און מיר שיינט אז זי האט איהם איינגעלאדען צו א סאפער נאך דער פארשטעלונג. אויב דער סאפער וועט איהם גוט שמעקען, וועט ער היינט אהיים קומען אין א פרעה־ליכען מוט.

מאד. דע סאלום

אה, ווי שענדליך דאס איז. איך בין אין דער געוואלט פון דעם דאזיגען מאן נאך מעהר ווי זיין לאקעי, נאך מעהר ווי זיין הונט. דער קאדעקס, אייער בארבארישער קאדעקס, גיט מיך אין גאנצען איבער אין זיינע הענד, ער האט א רעכט אלסדינג צו טהאן מיט מיר, אלסדינג אויסער מיך טויטען. קענט איהר דאס פערשטעהן? קענט איהר בעגרייפען די שרעקליכע לאגע מיינע? שטעלט זיך פאר, אויסער ערמארדען מיך, קען ער אלסדינג טהאן מיט מיר, אלסדינג. ער האט די מאכט, ניט נור די פיזישע, נור די געזעצליכע אויך, צו צווינגען מיך צו טהאן דאס, וואס ער פערלאנגט. און איך האב ניט די מינדסטע מעגליכקייט צו אנטלויפען פון א מאן, וועלכען איך פעראכט און האס. און דעם דאזיגען געזעץ האבען די מענער געשאפען! ער האט מיך אוועקגעריסען פון מיין פאטער'ס הויז, געהייראט מיך און פערלאזען. האב איך, דאכט זיך, א מאראלישע רעכט, ניט צו וועלען איהם קענען. און דאך, טראץ דעם וואס איך האס איהם אזוי, טראץ דעם וואס ער האט מיך אזוי שענדליך בעטראגען, איז געלאפען פון איין פרוי צו דער אנדערער, האט געטראטען מיינע געפיהלען, האט ער א רעכט, אזא מאן, אויף מיין קערפער און נשמה. איך אליין האב גאר קיין רעכט ניט אויף זיך. איך האב קיין רעכט אויף דעם שליסעל פון מיין טהיר. אלסדינג בעלאנגט צו איהם, דער שליסעל, די טהיר און זאגאר דער קערפער פון דער פרוי, וואס האסט איהם אזוי!

דאס איז ווילד! קענט איהר זיך פֿארשטעלען א שרעקליכערע לאגע? אז א פרוי זאל ניט האבען קיין רעכט אויף זיך אליין, זאל אפילו ניט האבען דאס הייליגע רעכט צו בעשיצען איהר פערזאן פון שמוץ און שאנדע? און דאס איז נור דערפאר, ווייל איהר, מענער, האט אזא געזעץ געוואלט האבען!

דע ראנדאל (ווייך).

ליעבע מארעלינע, איך פערשטעהע גאנץ גוט, ווי טיעף איהר מוזט ליידען, אבער ווי קען איך אייך העלפען? קיין ריכטער קען אייך בעשיצען, קיין געזעץ קען אייך אין דעם העלפען.

מאד. דע סאלום

איך וויים עס. אבער ווען איהר האט ניט קיין פֿאטער און ניט קיין מוטער, וואס זאלען אייך קענען העלפען, ווען דאס געזעץ איז געגען אייך, און איהר ווילט זיך דאך בעפרייען פון דער שענדליכער ערניעדערונג, צו וועלכער מען וויל אייך צווינגען, דאן בלייבט אייך איין אויסוועג...

דע ראנדאל

וואס?

מאד. דע סאלום

אנטלויפען.

דע ראנדאל

איהר מיינט...

מאד. דע סאלום

אנטלויפען.

דע ראנדאל

אליין?

מאד. דע סאלום

נײן, מיט אײך!

דע ראנדאל

מיט מיר! וואס פאלט אײך אײן?

מאד. דע סאלום

דאן וועט דער עפענטליכער סקאנדאל איהם צווינגען זיך צו שעהמען מיט מיר, ניט צו וועלען מיך מעהר קענען. איצט האב איך מוטה פאר דעם. אויב ער וויל מיך צווינגען צו אונאנ־שטענדיגקייט, זאל די אונאנשטענדיגקייט ארויסקומען עפענט־ליך, זאל ער זי אויך פיהלען!

דע ראנדאל

אה, מײן פרײנד,איהר זײט איצט אין אזא אויפגערעגטען צו־שטאנד, אין וועלכען איהר קענט בעגעהן אן אונפערצייהליכען פעהלער. בערוהיגט זיך, בערוהיגט זיך!

מאד. דע סאלום

בעסער וועל איך בעגעהן אזא פעהלער, איידער צו בלייבען מיט איהם און וועהרען זיך געגען זיין שענדליכע פארערונג.

דע ראנדאל

מאדעלינע, הערט מיך אויס. איהר זײט אין א שרעקליכער לאגע, אבער אום גאטעס ווילען, מאכט ניט אייער לאגע פאר נאך ערגער. בערוהיגט זיך, איך בעט אײך.

מאד. דע סאלום

נו, וואס איז אײער עצה?

דע ראנדאל

איך ווייס ניט, מיר וועלען זעהן. אבער איך וויל ניט, איך טאר

אייך ניט ראטהען צו בעגעהן אזא סקאנדאל, וואס וועט אייך זיכער אויסשליסען פון דער געזעלשאפט.

מאד. דע סאלום

יא, עס איז דא נאך א געזעץ, א ניט געשריבענער געזעץ. וועלכער ערלויבט צו האבען אין געהיים ליעבהאבער (סאר־קאסטיש), ווייל דאס סקאנדאליזירט ניט די שעהנע געזעל־שאפט.

דע ראנדאל

דאס איז ניט די פראגע. די הויפט פראגע איז, ווי אזוי איהר זאלט ניט בעגעהן א צו גרויסען פעהלער אין אייער קריעג מיט אייער מאן. איהר האט בעשלאסען איהם צו פערלאזען?

מאד. דע סאלום

יא.

דע ראנדאל

איהר מיינט אויף אימער?

מאד. דע סאלום

אויף אימער.

דע ראנדאל

מוזט איהר האנדלען פארזיכטיג, אויסגערעכענט. איהר מוזט היטען אייער רעפוטאציאן און אייער נאמען. מאכט ניט קיין סקאנדאל אוןווארט, ביז עס וועט זיך אייך מאכען די ריכטיגע געלעגענהייט.

מאד. דע סאלום (מיט איראָניע).

זאל איך זיך בעמיהען איהם צו געפעהלען, ווען ער וועט קו־מען, און ערפילען זיין פערלאנג?

דע ראנדאל

מארעלינע, איך רייד מיט אייך ווי א פריינד.

מאד. דע סאלום (ביטער)

ווי א פריינד?

דע ראנדאל

ווי א פריינד, וואס ליעבט אייך צו שטארק און האלט פאר זיין פפליכט צו ווארנען אייך געגען א פאלשען שריט.

מאד. דע סאלום

און וועלכער ליעבט מיך אזוי, דאס ער ראטהעט מיר, איך זאל פערבלייבען מיט א מאן, וועלכען איך פעראכט.

דע ראנדאל

איך! קיינמאל נים. קריעגט נור ארויס א גט און דערנאך ווען איהר וועט מיר נאך ליעבען, וועלען מיר הייראטען.

מאד. דע סאלום

אה, יא, יא, ביז איך וועל דעם גט ארויסקריגען, וועט א צוויי יאהר געדויערען און איהר וועט מיך אלץ ליעבען. ווי גע־דולדיג אייער ליעבע איז!

דע ראנדאל

נו, שטעלט זיך פאר, איך וואלט אייך אוועקגענומען פון דאנען. וואלט ער מארגען אייך געצוואונגען צו געהן צוריק: וואלט אייך פערשלאסען אין זיין הויז און קיין גט וואלט ער אויך קיינמאל נים געגעבען, אזוי אבער וועט איהר זיך גט'ן...

מאד. דע סאלום

איהר מיינט אז אייער הויז איז דער איינציגער פלאץ, וואו צו בעהאלטען זיך? איך רעכען, אז איך וואלט זיך געקענט

בעהאלטען אזוי דאס ער זאל גאר ניט וויסען וואו איך בין אהינגעקומען.

דע ראנדאל

יא, איהר וואלט זיך געקענט בעהאלטען אונטער א פרעמדען נאמען; אבער איהר וואלט דאן אייער לעבען לאנג געמוזט וואהנען ערגעץ אין דער פרעמד. אין פערלויף פון דריי מא־נאטען וואלט איהר מיך דאן אנגעפאנגען צו האסען. ניין, דאס קען איך ניט דערלאזען.

מאד. דע סאלום

איך האב געדענקט אז איהר ליעבט מיך אזוי, דאס איהר וואלט צופריעדען געווען צו לויפען מיט מיר אפילו אין פייער. עס שיינט, אז איך האב א טעות געהאט. אדיע!

דע ראנדאל

מארעלינע, הערט אוים, אום גאטעס ווילען...

מאד. דע סאלום

זשעק, אדער איהר נעהמט מיך אוועק פון דאנען, אדער איהר פערלאזט מיך — איינס פון דיביידע!

דע ראנדאל

מארעלינע, איך בעט אייך!

מאד. דע סאלום

אדיע! (הייבט זיך אויף און געהט צו דער טיהר)

דע ראנדאל

מארעלינע, איך בעט אייך נאך אמאל, הערט מיך אוים!

מאד. דע סאלום

ניין, ניין, אדיע! (דע ראנדעל כאפט זי אן ביי די ארמס, זי

רייסט זיך ארויס מיט כעס) לאזט מיך! ריהרט מיך ניט אן,
אדער איך וועל אימיצען אריינרופען!

דע ראנדאל

רופט אריין, אויב איהר ווילט, אבער הערט מיך אויס. איך
וויל ניט, איהר זאלט מיר אמאל פארווירפען מאכען, ווארום
איך האב אייך דערלאזען צו אזא אונזיניגען שריט. וועו
איך זאל מיט אייך אנטלויפען, וואלט איהר מיר קיינמאל ניט
מוחל געווען, ווייל גאר אין א קורצער צייט וואלט איהר
חרטה געהאט אויף דעם, וואס איהר האט געטהאן אין אן
אויפגערעגטען צושטאנד.

מאד. דע סאלום

לאזט מיך! איך פעראכטע אייך! לאזט מיך!

דע ראנדאל

אלזא גוט, איהר ווילט אנטלויפען? פון מיינטוועגען, זאלען
מיר אנטלויפען.

מאד. דע סאלום

אה, ניין, איצט ניט. איך קען אייך איצט. עס איז צו שפעט,
לאזט מיך!

דע ראנדאל

איך האב געטהאן דאס, וואס איך האב געדארפט טהאן, איך
האב געזאגט דאס, וואס איך האב געדארפט זאגען, פאלגליך,
אין בין מעהר ניט פעראנטווארטליך פיר אייערע האנדלונגען
און איהר וועט שפעטער קיין רעכט האבען מיר פארווירפען
צו מאכען. אלזא, איצט בין איך בערייט צו געהן מיט אייך
וואוהין איהר ווילט.

מאד. דע סאלום

אה, ניין, עס איז צו שפעט, און אז עמיצער זאל זיך אויפ־אפפערען פאר מיר וויל איך ניט.

דע ראנדאל

דא איז ניט א פראגע פון אפפערען זיך. קיין גרעסערער וואונש, ווי צו אנטלויפען מיט אייך, האב איך קיינמאל ניט געהאט.

מאד. דע סאלום (קוקט איהם אן פערוואונדערט).

איהר זייט משוגע.

דע ראנדאל

זאל זיין אז איך בין משוגע. אבער דאס איז דערפאר ווייל איך ליעב אייך אזוי.

הערר דע סאלום

וואס מיינט איהר?

דע ראנדאל

איך מיין, וואס איך זאג. איך ליעב אייך, דאס אלעס. לאמיר אנטלויפען.

מאד. דע סאלום

איהר זייט מיט אמאל א העלד געווארען.

דע ראנדאל

ועט איהר אמאל מיך פערשטעהן? הערט מיך אויס. ווען איך האב אייך פריהער אבגערעדט פון דעם, האב איך נור מיין פפליכט ערפילט, איך האב אייך געמוזט ווארנען גענגען דעם. א פרוי וואס איז פערלאזען און דאך פערהייראט, וואס איז מאראליש פריי און דאך פערשקלאפט — אזא פרוי, ווי איהר, ריזיקירט מיט אלעס, ווען זי זאל ענטשלאסען האנדלען.

און ווייל זי איז בערייט אלעם אויפצוגעבען, אלעם אויפצור־
אפפערען: איהר הארץ, איהר קערפער, איהר נשמה, איהר נאמען, איהר לעבען און ווייל זי רעכענט זיך ניט מיט די אלע געפאהר־
רען און אונגליקען, וואס קען זי שפעטער טרעפען, זייענדיג געזעצליך די שקלאפין פון איהר מאן, וועלכער קען מיט איהר טהאן, וואס ער וויל, זייענדיג אונטערוואַרפען די מאראל פון דער געזעלשאפט, וועלכע וועט זי דערנאך פערשטויסען פון זיך! — ווייל, זאג איך, דאס איז אזוי, איז די פפליכט פון דעם מאן, וואס ליעבט זי, צו בעשיצען זי געגען דעם אלעם. איך האב דאס געטהאן, ווייל איך האב נור געמיינט אייך צו בעשיצען. פריהער האט די פפליכט אין מיר גערעדט, איצט אבער רעדט נור די ליעבע. מאדעלינע, זאגט וואס איך זאל טהאן, איך וועל אייך פאלגען.

מאד. דע סאלום

דאס איז אלעם אזוי שעהן געזאגט, מיינט איהר עס אבער אויך?

דע ראנדאל

איך שווער אייך!

מאד. דע סאלום

איהר ווילט אנטלויפען מיט מיר?

דע ראנדאל

יא.

מאד. דע סאלום

מיט'ן גאנצען הארצען ווילט איהר עס?

דע ראנדאל

מיט'ן גאנצען הארצען.

מאד. דע סאלום

היינט ?

דע ראנדאל

ווען איהר ווילט.

מאד. דע סאלום

איצט איז א פיערטעל צו אכט. מיין מאן וועט באלד אריינקור־מען, ווייל פונקט אכט עסען מיר. ארום האלב צעהן אדער צעהן בין איך פריי.

דע ראנדאל

וואו זאל איך אויף אייך ווארטען ?

מאד. דע סאלום

אויפ'ן עק גאס אין אן עקיפאזש. (דאס קלינגען פון'ם גלעקעל דערהערט זיך) ער קומט און איך האף, אז איך וועל איהם היינט זעהן צום לעצטען מאל.

הערר דע סאלום (קומט אריין. צו דע ראנדאל, וועלכער האט זיך אויפגעהויבען און וויל אוועקגעהן).

איהר געהט שוין ? מערקווירדיג, ווי נור איך קום, אנטלויפט איהר.

דע ראנדאל

ניין, ניין, מיין פריינד, איך אנטלויף ניט, ווייל איהר זייט אריינגעקומען, נור ווייל איך מוז געהן.

הערר דע סאלום

דאס זאג איך דאך. ווי נור איך קום אריין, מוזט איהר געהן. נאטירליך, איך ווייס, אז א מאן איז ניט אזוי אינטערעסאנט ווי זיין פרוי, אבער, ווענינגסטענס, וואלט איהר כאטש גע־פרובט מיר מאכען א פריינדליכע מינע. (לאכט)

דע ראנדאל

מיין פריינד, איהר ווייסט דאך, אז איך זעה אייך גערן. און אז איהר װאָלט ניט געהאַט די געװעהנהייט אַנצוקלינגגען, ווען איהר קומט אין אייער אייגענער הויז, וואלט איך קיינמאל ניט אוועק באלד, ווי נור איהר קומט אריין.

הערר דע סאלום

וואס מיינט איהר? איז עס אוננאטירליך, ווען מען קלינגט אן?

דע ראנדאל

אה, יא, אבער דאס קלינגען פון'ם טיהר־גלעקעל לאזט מיך אימער פיהלען, אז איך מוז אוועקגעהן.

הערר דע סאלום

איך פערשטעה אייך ניט.

דע ראנדאל

גאנץ איינפאך. ווען איך בעזוך מענשען, וואס איך האב גערן אזוינע ווי מאדאם דע סאלום און איהר, וויל איך דאָרט ניט טרעפען די פאריזער און פאריזערינס, וואס טרייבען רכילות און נודען אין דער וועלט אריין. איך קען זיי צו גוט און איך מייד זיי אויס, ווי ווייט איך קען. טרעף איך עמיצען פון זיי אין א הויז, פערשילט איך זיך די יאהרען. זייערע רכילות און זייער נארישער נודען ווענען די לעצטע קאמעדיע אין'ם טהעאטער, ווענען דעם לעצטען ראמאן, וואס איז ערשינען, ווענען דעם לעצטען סקאנדאל, שלאגט מיר צום הארצען ביז צו חלשות. דערפאר ווען איך דערהער דאס קלינגען פון'ם טהיר־גלאק, ווייזט זיך מיר אויס אימער, אז אימיצער פון די דאָזיגע נודניקעס געהן, און גלייך גרייט איך זיך צו אנט־לויפען. פערשטעהט איהר שוין איצט ווארום, ווען איהר קומט אריין, טרעפט איהר מיך אימער גרייט צו אנטלויפען?

איך אנטלויף ניט פון אייך, נור פון דעם קלינגען פון דעם טהיר־גלאק.

הערר דע סאלום (לאכט)

דאס איז גאנץ ריכטיג. אין אונזערע סאלונען נודעט מען און דערפאר דארפען אונזערע פרויען ניט פאריבעל האבען אויף אונז ווען עס איז אונז אנגענעהמער צו פערברייננגען אין די קלובס.

מאד. דע סאלום (סארקאסטיש)

ווירקליך, איך האב געדארפט איינלאדען באלעט־טענצערינס, אדער כאריסטקעס, אדער אקטריסעס, אדער די זאגענאנטע ארטיסטען, מאהלער, פאעטען, מוזיקער און נאך אזוינע, דאן וואלט איהר אימער געבליבען נעבען מיר.

הערר דע סאלום

אזוי פיעל פערלאנג איך ניט. א פאאר וויציגע מענער און א פאאר רייצענדע פרויען וואלטען גענוג געווען. ווי אנגע־נעהם וואלט מיר געווען צו פערברייננגען אין אן אויסגעוועהל־טען אינטימען קרייז פון מענער און פרויען.

מאד. דע סאלום

אייך?

הערר דע סאלום

מיר וואלט אנגענעהם געווען. ווארום ניט?

מאד. דע סאלום

כא! כא! כא! איך שטעל זיך מיר פאר, וואס פיר א ריי־צענדען אינטימען קרייז איהר וואלט איינגעלאדען, וואס פיר א מענער, וואס פאר א פרויען! מיין הערר, דאן וואלט איך און ניט איהר דאס הויז פערלאזען!

הערר דע סאלום

מיין ליעבע מאדעלינע, איך האב געמיינט א דריי־פיער פרויען אזוינע ווי איהר.

מאד. דע סאלום

וואס זאגט איהר? זאגט עס נאך אמאל.

הערר דע סאלום

דריי אדער פיער פרויען אזוינע ווי איהר.

מאד. דע סאלום

אויב איהר נויטהיגט זיך אין פיער, פערשטעה איך שוין ווארום איינע איז אייך ווענינ.

הערר דע סאלום

איהר פערשטעהט גאנץ גוט וואס איך מיין און איך געפין ניט פאר נויטהיג דאס אייך צו ערקלעהרען. איהר ווייסט גאנץ גוט, אז איך וויל מעהר קיינעם ניט, אויסער אייך.

מאד. דע סאלום

ווירקליך, איך דערקען אייך גארניט. איך האב מורא, אז איהר זייט קראנק, זעהר קראנק. קלייבט איהר זיך פיליכט שטאר־בען?

הערר דע סאלום

איהר קענט ריידען, וואס איהר ווילט, איך האב געדולד.

מאד. דע סאלום

אויף ווי לאנג?

הערר דע סאלום

אויף אימער.

מאד. דע סאלום

אבער די מענער ענדערען זיך אזוי אפט.

הערר דע סאלום (ווענדעט זיך צו דע ראנדאל)

מיין ליעבער ראנדאל, ווילט איהר אונז היינט פערשאפען דאס פערגעניגען און עסען מיט אונז? איהר וועט מיר דאן פיליכט העלפען געגען די שטעכווערטלאך, וואס מיין פרוי האט פיר מיר, קאנטיג, אנגעגרייט.

דע ראנדאל

טויזענד דאנק, מיין ליעבער סאלום! איהר זייט זעהר, זעהר ליעבענסווירדיג, אבער צום בעדויערען, בין איך גראד היינט פערנומען.

הערר דע סאלום

ליעבער פריינד, איהר וועט מיר ניט ענטזאגען. איהר וועט בלייבען.

דע ראנדאל

איך קען ניט.

הערר דע סאלום

וואס דארפט איהר אזוינס טהאן?

דע ראנדאל

איך מוז באלד עמיצען טרעפען, אום ניין מוז איך עמיצען טרעפען.

הערר דע סאלום

איז עס אזוי נויטהיג?

דע ראנדאל

זעהר נויטיג.

הערר דע סאלום
א דאמע ?

דע ראנדאל
מיין פריינד, וואס פאר א פראגע ?

הערר דע סאלום
ענטשולדיגט מיך, איך האב עס ניט געדארפט פרעגען, אבער איהר וועט דאך קענען געהן נאכ'ן עסען.

דע ראנדאל
איך מוז זיך נאך איבערטאן.

הערר דע סאלום
איך קען לייכט שיקען נאך אייערע זאכען.

דע ראנדאל
ווירקליך איך קען ניט, איך דאנק אייך.

הערר דע סאלום (צו זיין פרוי)
ליעבע מארעלינע, פיליכט וואלט ער אייך געפאלגט ?

מאד. דע סאלום
איהר ווייסט דאך, אז איך האב אויף איהם ניט קיין איינפלוס.

הערר דע סאלום
היינט ביינאכט זייט איהר אזוי רייצענד, דאס איהר וואלט געקענט אן איינפלוס האבען אויף די גאנצע וועלט, ווארום זאלט איהר אויף איהם ניט האבען ?

מאד. דע סאלום
מיין גאט, איך קען ניט פערלאנגען פון מיינע פריינד, זיי

זאלען זיך אפשטעלען אין אייער הויז נור דערפאר, ווייל איהר ווילט אזוי. ברענגט אייערע פריינד.

הערר דע סאלום

אלענפאלס וועל איך היינט דעם גאנצען אבענד פערברענגען מיט אייך.

מאד. דע סאלום

ווירקליך?

הערר דע סאלום

יא.

מאדאם דע סאלום

דעם גאנצען אבענד וועט איהר זיין אין דער היים?

הערר דע סאלום

דעם גאנצען אבענד.

מאדאם דע סאלום (סארקאַסטיש)

ווירקליך א גרויסע עהרע פיר מיר!

הערר דע סאלום

און פאר מיר א גרויס פערגעניגען!

מאד. דע סאלום

ווי גוט איהר זייט געווארען!

הערר דע סאלום

ניט אמת? איצט בעט ראנדאל צו פערבלייבען.

מאדאם דע סאלום

מיין הערר, ער ווייסט, אז איך בין אימער צופריעדען איהם צו זעהן. (הויבט זיך אויף און טראכט א ווייל) וועט איהר

מיט אונז עסען, הערר דע ראנדאל? דערנאך וועט איהר קענען גלייך געהן.

דע ראנדאל

מיט דעם גרעסטען פערגעניגען, מאדאם.

מאדאם דע סאלום

ענטשולדיגט מיר, איך בין גלייך צוריק. עס איז שוין אכט. און איך מוז געהן עפעס בעזארגען וועגען דינער. (אב)

הערר דע סאלום (ווען זיין פרוי איז ארויס)

מיין ליעבער ראנדאל, איהר וועט מיר טהאן א גרויס געפאלען, ווען איהר וועט דא פערברענגען דעם גאנצען אבענד.

דע ראנדאל

איך האב אבער אייך געזאגט, אז איך קען ניט.

הערר דע סאלום

פיליכט איז דא א מעגליכקייט?

דע ראנדאל

ניין.

הערר דע סאלום

איך בעט אייך צו פערבלייבען.

דע ראנדאל

ווארום?

הערר דע סאלום

ווייל... ווייל איך וויל מאכען שלום מיט מיין פרוי.

דע ראנדאל

שלום? זייט איהר דען צוקריעגט?

הערר דע סאלום

ניט זעהר שטארק, אבער איהר האט דאך בעמערקט, ווי זי האט זיך היינט געהאלטען...

דע ראנדאל

ווער איז אין דעם שולדיג, זי אדער איהר?

הערר דע סאלום

איך רעכען אז איך.

דע ראנדאל

אזוי גאר?

הערר דע סאלום

איך האב געהאט געוויסע אונאנגענעהמליכקייטען, ערנסטע אונאנגענעהמליכקייטען, און זיי האבען מיך אזוי נערוועז געמאכט, דאס איך בין געווארען גראב צו איהר.

דע ראנדאל

אבער איך ווייס ניט, ווי אזוי א דריטע פערזאן קען מאכען שלום צווישען אייך.

הערר דע סאלום

ליעבער פריינד, איהר וואלט איהר געקענט געבען צו פערשטעהן אויף א דעליקאטען אופן, אז מיין בליק אויפ'ן לעבען האט זיך אין גאנצען געענדערט.

דע ראנדאל

איהר ווילט אלזא אין גאנצען... אין גאנצען מיט איהר שלום ווערען?

הערר דע סאלום

אה, ניין, ניין, ניין — פונקט פערקעהרט...

דע ראנדאל

ענטשולדיגט, איך פערשטעה אייך ניט.

הערר דע סאלום

איך מיין... פערשטעהט מיך, איך וויל... איך וויל פריעדליכע נייטראליטעט, א סארט פלאטאנישען שלום. (לאכט) אבער איך בעריהר איינצעלהייטען, וועלכע וועלען אייך ניט אינ־טערעסירען.

דע ראנדאל

ענטשולדיגט מיר ווידער. אויב איהר ווילט, איך זאל שפיע־לען א ראלע אין דער ראזיגער אינטערעסאנטער אנגעלעגענהייט מוז איך צוערשט קלאר וויסען וואס איז מיין ראלע.

הערר דע סאלום

גאנץ איינפאך, די ראלע פון א שלום־מאכער.

דע ראנדאל

אויף וועלכע קאנדיציאנען זאל דער שלום געמאכט ווערען. איהר אליין זאלט זיך מעגען לעבען אזוי ווי פריהער?

הערר דע סאלום

גאנץ ריכטיג.

דע ראנדאל

דאס הייסט, אז נאך די אלע אונאנגענעהמליכקייטען, פון וועלכע איהר האט ערשט גערעדט, ווילט איהר, אין דער היים זאל זיין רוהיג, ווען איהר וועט דארט לעבען א גוטען טאג ערגעץ אנדערש־וואו.

הערר דע סאלום

מיין פריינד, די איצטיגע בעציהונגען צווישען מיר און מיין

פרוי זיינען אזוינע, דאס איך מוז זוכען לעבען ערגעץ אנדערש־וואו.

דע ראנדאל

אויב אזוי, מיין פריינד, בלייב איך.

הערר דע סאלום

דעם גאנצען אבענד?

דע ראנדאל

דעם גאנצען אבענד.

הערר דע סאלום

מיין ליעבער ראנדאל, איהר זייט ווירקליך א פריינד. איך וועל עס אייך קיינמאל ניט פערגעסען.

דע ראנדאל (נאך א קורצען שווייגען).

זייט איהר געוועזען אין דער אפערא נעכטען?

הערר דע סאלום

ווי געוועהנליך.

דע ראנדאל

ווי איז די פארשטעלונג?

הערר דע סאלום

ניט שלעכט.

דע ראנדאל

איך הער, אז מאדאם סאנטעללי האט א פוראר געמאכט.

הערר דע סאלום

א גרויסען פוראר. זעקס מאל האט מען זי ארויסגערופען.

דע ראנדאל

זי זינגט גוט איהר ראלע ?

הערר דע סאלום

מעהר ווי גוט. זי האט קיינמאל בעסער ניט געזונגען. אין דעם ערשטען אקט האט זי דארט צו זינגען א לאנגע זאך, האט זי געזונגען אזוי, דאס דער גאנצער עולם האט זיך פון די פלעצער אויפגעהויבען און אפלאדירט. און אין דריטען אקט האט זי נאך מעהר ענטהוזיאזמוס ארויסגערופען.

דע ראנדאל

איז זי געווען צופריערען ?

הערר דע סאלום

נור צופריערען ? זי איז געווען גליקליך.

דע ראנדאל

איהר קענט זי גוט, ניט אמת ?

הערר דע סאלום

אה, יא, פון פריהער. נאך דער פארשטעלונג האב איך און נאך א פאאר איהרע פריינד מיט איהר סאפער געגעסען.

דע ראנדאל

עס איז אנגענעהם מיט איהר צו פערברייננגען, ניט אזוי ?

הערר דע סאלום

זעהר ! צווישען א מיליאן פרויען קען מען פיליכט איינע אזא געפינען. אזוי ווענינ ווירקליכע פרויען וועט איהר געפינען צווישען פרויען.

דע ראנדאל (לאכט).

דאס איז ריכטיג.

הערר דע סאלום

די פרויען פון אונזער בעסערער געזעלשאפט זיינען, מיט זעהר ווענינ אויסנאהמען, ניט מעהר ווי בילדער, זיי זיינען שעהן. זיי זיינען פארנעהם, אבער זיי בעצויבערען אייך נור אין זייערע סאלאנען. זיי זוכען נור, אז זייערע קליידער און מאנירען זאלען געפעהלען די מענער.

דע ראנדאל

דאך ליעבען די מענער זיי.

הערר דע סאלום

זעהר זעלטען, מיין פריינד.

דע ראנדאל

דאך...

הערר דע סאלום

נור טרוימערס ליעבען זיי. אבער מענער, ווירקליכע מענער, מענער מיט ליידענשאפט, מיט ליעבע, ליעבען ניט די היינטיגע פרויען פון דער געזעלשאפט, ווייל זיי זיינען ניט פאסענד פאר ליעבע. טהוט א קוק ארום זיך, ליעבער פריינד, וואס זעהט איהר? אינטריגעס! יעדער זעהט עס. אבער קענט איהר אנווייזען אויף איין ריכטינע ליעבע, אויף איין ליעבע ווי אין אמאליגע צייטען מיט אונזערער א בעקאנטער פרוי? איז עס דען ניט אמת? יעדען מאן איז אנגענעהם צו האבען א געליעבטע, אבער די דאזיגע געליעבטע דערעזען איהם באלד, ווייל אין דער ווירקליכקייט קענען זיי ניט זיין קיין געליעבטע. ניט אזוי אבער זיינען די פרויען פון דער ביהנע. יעדע פון זיי האט א האלב דוצענד ליעבהאבער געהאט, ליעבהאבער, וועלכע האבען צוליעב איהר באנקראטירט, זעלבסטמארד בעגאנגען. די מענער ליעבען אזוינע פרויען, זיי ליעבען זיי ווייל די דאזיגע פרויען ווייסען ווי אזוי ארויסצורופען די ליעבע און ווי אזוי

אליין צו ליעבען. יא, זיי פערשטעהן, ווי אזוי צו בעזיעגען די מענער, זיי וויסען, ווי אזוי צו בעצויבערען מיט א שמייכעל, ווי אזוי צו זיין אנציהענד, ווי אזוי צו פערפיהרען דעם מאן און ווי אזוי איהם איינצוהאלטען, און ווי אזוי איהם צו פער־שקלאפען מיט א בליק, און דערצו דארפען זיי גאר ניט זיין בעזונדערס שעהן. זיי האבען יענע צויבער־קראפט, וועלכע פעהלט אין גאנצען אונזערע פרויען.

דע ראנדאל

איז מאדאם סאנטעללי אויך אזא פערפיהרערין?

העררד דע סאלום

זי איז ערשט די ריכטיגע פערפיהרערין! אה, די רייצענדע קאקעטקע! זי פערשטעהט שוין, ווי צו בעצויבערען מענער.

דע ראנדאל

איהר רעדט וועגען איהר מיט אזא בעגייסטערונג, דאס עס איז שוין באלד קיין וואונדער ניט, פארוואס איהר זוכט רוה אין דער היים...

(מאדאם דע סאלום קומט אריין).

העררד דע סאלום (פרעהליך)

מיין פריינד, זשעק בלייבט. ער האט איינגעווילינט צוליעב מיר.

מאדאם דע סאלום

איך קאנגראטוליר אייך. און ווי אזוי האט איהר עס ביי איהם גע'פועל'ט?

העררד דע סאלום

גאנץ איינפאך, איך האב זיך מיט איהם דורכגערעדט...

מאד. דע סאלום

וועגען וואס האט איהר גערעדט?

הערר דע סאלום

וועגען דעם, אז די רוה אין'ם הויז איז א גליק פיר א מאן.

מאד. דע סאלום

און ביי מיר איז גליק ניט די רוה אין'ם הויז, נור די אויפ־רעגונג פון א רייזע...

דע ראנדאל

יעדע זאך איז גוט אין דער ריכטיגער צייט: און צו מאכען א רייזע ניט אין דער ריכטיגער צייט איז אפטמאל ניט בעקוועם.

מאדאם דע סאלום

הערר דע ראנדאל, אום ניין דארפט איהר, דאכט זיך, עמיצען זעהן? וועט איהר געהן?

דע ראנדאל

ניין, מאדאם, איך וועל ניט געהן.

מאדאם דע סאלום

ווי שנעל איהר ענדערט אייער מיינונג.

דע ראנדאל

ניין, ניין, איך רעכען זיך נור מיט די אומשטענדען.

הערר דע סאלום

איהר וועט מיר ענטשולדיגען, איך דארף עפעס שרייבען.
(זעצט זיך ביים שרייב־טיש אויף דער אנדער עק פונ'ם סאלאן)

מאדאם דע סאלום (שטיל צו ראנדאל)

וואס האט פאסירט?

דע ראנדאל

אה, גאר נישט.

מאדאם דע סאלום

ווען פאהרען מיר?

דע ראנדאל

קיינמאל ניט.

מאדאם דע סאלום

זייט איהר משוגע? ווארום?

דע ראנדאל

איך בעט אייך, פרעגט מיך ניט וועגען דעם.

מאד. דע סאלום

איך בין זיכער, אז ער זוכט אונז אריינצוכאפען אין א נעץ.

דע ראנדאל

ניט אמת. ער איז זעהר רוהיג, זעהר צופריעדען און האט ניט דעם מינדסטען פערדאכט.

מאד. דע סאלום

איך פערשטעה ניט, וואס מיינט דאס?

דע ראנדאל

בערוהיגט זיך, איך בעט אייך. ער איז גליקליך, זאג איך אייך, און רוהיג.

מאד. דע סאלום

ניט אמת.

דע ראנדאל

איך זאג אייך, אז יא. ער האט מיר זיין גליק פערטרויט.

מאד. דע סאלום

דאס איז נור א שפיצעל. ער וויל אונז היטען.

דע ראנדאל

אה, ניין, ער האט ניט דעם מינדסטען פערדאכט. ער האט נור מורא פאר אייך.

מאד. דע סאלום

פאר מיר ?

דע ראנדאל

יא, פונקט אזוי ווי איהר האט די גאנצע צייט מורא פאר איהם... דאס הייסט, טאמער דערוויסט ער זיך וועגען אייערע פערהעלטניסען און טאמער דערוויסט איהר זיך וועגען זיינע פערהעלטניסען.

מאד. דע סאלום

איהר זייט משוגע, איהר רעדט פון היטץ.

דע ראנדאל

הערט, איך בין זיכער, אז היינט אבענד וועט ער אין דער־היים ניט בלייבען.

מאד. דע סאלום

דאן זאלען מיר אויך ניט בלייבען.

דע ראנדאל

ניין, ניין, איך זאג אייך, אז מיר דארפען מעהר ניט מורא האבען.

מאד. דע סאלום

איהר זייט בלינד !

הערר דע סאלום (זיצענדיג ביים שרייבטיש)

מיין פריינד, איך האב פאר אייך גוטע נייעס. איך בין אומ־שטאנד צו קריגען פיר אייך אן אבענד אין דער אפערא יעדע וואד.

מאד. דע סאלום

ווירקליך? עס איז זעהר שעהן פון אייך צו פערשאפען מיר די מעגליכקייט צו אפלאדירען אזוי אפט מאראם סאנטעללי.

הערר דע סאלום

זי איז זעהר א זיסע זינגעריז.

דע ראנדאל

און זעהר רייצענד.

מאד. דע סאלום (מיט ביטערניש)

יא, נור אזוינע פרויען געפעלען אייך מענער.

דע ראנדאל

איהר זייט אונגערעכט.

מאד. דע סאלום

יא, מיין פריינד, נור צוליעב אזוינע פרויען ווען די מענער בעגעהן פערברעכען, און (סארקאסטיש) און וואס גרעסער דאס פערברעכען, אלץ גרעסער איז די ליעבע.

הערר דע סאלום

אה, נייז, מיין ליעבע, די מענער הייראטען זיי ניט, און דאס איינציגע ווירקליכע פערברעכען, וואס א מאן בעגעהט צוליעב א פרוי, איז ווען ער הייראט זי.

מאד. דע סאלום

א פערברעכען געגען דער פרוי?

הערר דע סאלום (זיצענדיג נאָך אַלץ ביים שרייב־טיש).
און געגעבן זיך!

מאד. דע סאלום
טאקי זעהר ריכטיג! זיי הייראטען היינט א יונגע ווייבעל, ווייל זי איז ריין און אונשולדיג. און אויף מארגען לויפען זיי שוין נאָך אַנאַנדערער, וועלכע איז ניט יונג, און אונשולדיג אווודאי ניט. איהר הויפט צוציהונגס־קראפט בעשטעהט נור אין דעם, וואס פיעל רייכע און בעקאנטע מענער זיינען איהרע ליעבהאבער געווען. וואס מעהר ליעבהאבער זי האט געהאט, אַלץ טהייערער איז זי, אַלץ מעהר זוכט מען זי, אַלץ מעהר איז זי געשעצט, אַלץ מעהר ליארעמט מען וועגען איהר. אה, יא, איהר מענער געהט איינפאך אוים נאָך אַזוינע פרויען.

הערר דע סאלום (לאכט)
איהר דארפט אזוי ניט ריידען, ווייל מען קען נאָך מיינען, אז איהר זייט אייפערזיכטיג.

מאד. דע סאלום
איך? אייפערזיכטיג? פיר וועמען האלט איהר מיך? (דער דיענער ערשיינט)

דיענער
מאדאם, די טישען זיינען געגרייט. (דערלאנגט הערר דע סאלום א בריעף)

מאד. דע סאלום
(צו דע ראנדאל) אייער ארם, הערר דע ראנדאל.

דע ראנדאל (שטיל)
ווי איך ליעב אייך!

מאד. דע סאלום (גלײכגילטיג)
נאר גאר אביסעלע, מײן איד.

דע ראנדאל
אה, נײן, מיט מײן נאנצער נשמה!

הערר דע סאלום (אז ער האט איבערגעלעזען דעם בריעף)
קומט שנעל צום טיש. איך דארף הײנט אבענד ערגעץ געהן.

פ א ר ה א נ נ.

דער טוגענד פּרייז.

מיר זיינען נור וואָס געוועסט דורכגעפאָהרען גיזארם. איך האָב זיך אויפגעכאפּט, ווען איך האָב דערהערט ווי דער קאָנדוקטאָר רופט אוים דעם נאָמען פון דער שטאָדט און האָב שוין געוואָלט ווידער איינדרעמלען, ווען א מורא'דיגער שטוים האָט מיך ארויפגעשליידערט אויף דער דיקער פרוי, וואָס איז געזעסען אנטקעגען מיר.

אין דער מאשין איז א ראָד צובראָכען געוואָרען, און זי איז געבליבען אין דער סקווער איבער די רעלסען; די פראַכט־וואגאנעס האָבען זיך אויף אויסגעגליטשט און זיינען געלעגען נעבען דער צוקאליעטשעטער מאשין, וועלכע האָט געקרעכצט, געפּייפט און געשפּיען, ווי א פערד, וואָס פאלט אין מיטען גאס. זיין אָטהעם קלאַפּט, די ברוסט ציטערט, די נאָזלעכער סאָפּען, דער גאנצער קערפּער זיינער טרייסעלט זיך און ראָך איז ער ניט אימשטאַנד צו מאַכען די קלענסטע בעוועגונג, כדי אויפצושטעהן און ווייטער צו לויפען.

עס זיינען ניט געווען קיין טויטע און ניט קיין פערוואונדעטע. נור אייניגע מענשען האָבען געקראָגען א פּאָר לייכטע קלעפּ, ווייל דער צוג איז נאָך ניט געווען אין רעכטען גאנג. און מיר האָבען מיט פערצווייפלונג אנגעקוקט די גרויסע, צוקאליעטשעטע, אייזערנע חיה, וועלכע האָט אונז מעהר ניט געקענט שלעפּען און האָט אונז איצט אפשר אויף א לאַנגע צייט דעם וועג פערשפּאַרט. געוויס אויף א לאנגע צייט, דען מען האָט געמוזט דורך א טעלעגראַם ארויס־

רופען א הילפס־צוג פון פאריז.

עס איז געווען צעהן אזייגער אין דער פריה, און איך האב בע־שלאסען צו געהן צוריק קיין גיזארס און דארט האבען פריהשטיק.

און געהענדיג אויפ׳ן וועג האב איך צו זיך אליין געזאגט:

— גיזארס? גיזארס? דארט האב איך עפעס א בעקאנטען. אבער וועמען? גיזארס? איך מוז דארטען אימיצען האבען.

פלוצים איז מיר אין זכרון א נאמען איינגעפאלען: אלבערט מאראמבאט.

אן אמאליגער שול־חבר, וועמען איך האב שוין צוואנציג יאהר ניט געזעהן און וועלכער האט געפראקטיצירט מעדיצין אין גיזארס.

ער האט מיך אפט איינגעלאדען צו זיך, איך האב אימער צו־געזאגט איהם צו בעזוכען, בין אבער קיינמאל ניט געקומען. איצט האב איך געקענט אויסנוצען די געלעגענהייט.

דעם ערשטען פארבייגעהער האב איך געפרעגט: — ווייסט איהר ניט, וואו עס וואהנט דער דאקטאר מאראמבאט? — ער האט געענטפערט אויפ׳ן ארט מיט דעם בעזונדערען אקצענט פון די נארמאנער: — רוע דאופין. — און ווירקליך האב איך גלייך דערזעהן אויף דער טהיר פון דער אנגעגעבענער הויז א קופערנע פלאטקע, אויף וועלכער עס איז אבגעדרוקט געווען דער נאמען פון מיין אמאליגען שול־פריינד. איך האב אנגעקלונגען, אבער א דיענסט־מיידעל, מיט בלאנדע האהר ווי שטריי, און לאנגזאמע בע־וועגונגען, האט געזאגט מיט א נארישען אויסדרוק אין פנים:

— ער איז נישטא, ער איז נישטא!

איך האב דערהערט טאצען קלאפען און גלעזער קלינגען און איך האב א רוף געטהאן:

— הע, מאראמבאט! — א טהיר האט זיך געעפענט און א דיי־קער מאן מיט וואנצעס און א צופריעדענער מינע האט זיך בעוויזען מיט א סערוועטקע אין האנד.

איך וואלט איהם בשום אופן ניט דערקענט. ער האט אויסגע־זעהן ווי א יאהר פינף און פופציג און אין איין מינוט האט פאר מיי־

נע געראנקען פערבייגעשוועבט דאס פראווינציאלע לעבען, וועלכע מאכט א מענשען שווער, דיק און אלט. עס האט מיר א בליץ גע־טהאן אין מוח און מיר איז אין איין איינציגער סעקונדע קלאהר געווארען זיין גאנצע עקזיסטענץ, זיין ארט לעבען, זיין גייסטיגער שטערבען, זיין וועלט־אנשויאונג. איך האב זיך אנגעשטויסען, אז ער האט ליעב גוט אריינצועסען און דאס האט ער צו פערדאנקען זיין גראבען בויך, אז דערנאך שלאפט ער א צייט לאנג ווי א גע׳־הרג׳עטער, בערוישט פון קאניאק, וועלכעס מאכט איהם שווער צו פערדייהען דאס עסען. איך האב אין זיינע גערענקען געזעהן, ווי ער קוקט אן שלעפעריג זיינע פאציענטען, פערטהאן אין די גערענ־קען וועגען דער פעטער הוהן, וואס פרעגעלט זיך אויפ׳ן אויווען. איך האב געהערט די אונטערהאלטונג וועגען קיך־זאכען, איבער עפעל און קארשען־וויין, שנאפס, איבער דעם ארט געוויסע שפייזען צו צוגרייטען, סאוסען, שען, געשמאק און פול צו מאכען, דאס אלעס איז מיר געשטאנען פאר די אויגען, ווען איך האב דערזעהן זיינע דיקע, רונדע באקען, זיינע שווערע ליפען און דעם טויטען בליק אין די אויגען.

איך האב זיך צו איהם אנגערופען:

— דו דערקענסט מיך דען ניט? איך בין ראאול אובערטין.

ער האט געעפענט די ארעמס און מיך שיער ניט דערשטיקט. דאן איז זיין ערשטערווארט געווען:

— דו האסט נאך האפענטליך ניט געפריהשטיקט?

— ניין.

— אזא גליק! איך זיץ איצט גראד ביים טיש און איך האב וואונדערבארע פארעללען.

אין פינף מינוט ארום האב איך מיט איהם געפריהשטיקט. איך האב איהם געפרעגט:

— ביזטו געבליבען אן אלטער בחור?

— געוויס.

— און דו פיהלסט זיך דא גוט?

— איך לאנגווייל זיך ניט, איך בין פערגומעז. איך האב פא־ציענטען און פריינד, איך עס גוט אריין, איך לאך גערן, איך געה אויף געיעג — עס לעבט זיך גאנץ גוט.

— ווערט דיר דאס לעבען אין א קליין שטערטעל ניט דער־עסען?

— ניין, ליעבער פריינד, ווען מען פערשטעהט, ווי זיך צו בעשעפטיגען... אין אלגעמיין איז אין א קליין שטעדטעל פונקט ווי אין א גרויסע שטאדט. די פאסירונגען און פריידען זיינען דינער געזייהט, אבער מען לייגט אויף זיי מעהר ווערטה, מען האט וויי־נער בעקאנטע און פריינד, דערפאר אבער זעהט מען זיך אפטער. ווען מען קען אלע פענסטער אין איין גאס, אינטערעסירט איינעם יעדעס איינצעלנע מעהר, ווי א גאנצע גאס אין פאריז.

ווייסטו, א קליין שטעדטעל איז זעהר אמוזאנט, זעהר אמו־זאנט. נעהם, צוםביישפיעל, גיזארס. איך קען עס אינווייניג און אויסווייניג, פון איהר אנהויב אז ביז'ן היינטיגען טאג. דו האסט קיין בעגריף ניט ווי מערקווירדיג עס איז די געשיכטע פון דיעזער שטאדט.

— ביזטו פון גיזארס?

— איך? ניין,, איך בין פון גאורנאו, די שכנה און די קאנ־קורענטקע פון גיזארס. גאורנאו איז נעבען גיזארס, וואס לוצולוס איז געווען נעבען ציצעראן. דא שטעהט אלעס אויף כבוד, אויף עהרע און מען רעדט פון די ,,עהרגייציגע פון גיזארס". אין גאורנאו זיינען אלע פאר א גוט לעבען און עס הייסט ,,די לעבעדיגע חברה פון גאורנאו".

גיזארס פעראכטעט גאורנאו, אבער גאורנאו לאכט זיך אויס פון גיזארס.

איך האב בעמערקט אז איך עס עטוואס, וואס שמעקט טאקע אויף אן אמת זעהר גוט, ווייכע אויער אין פלייש דזשעלי, וועלכע זיינען דורך אזעלכע גראזען געמאכט געווארען זעהר געשמאק און לייכט.

אום צו שמייכלען מאראמבעט׳ן, האב איך געזאגט סמאקטשעג־דיג מיט׳ן צונג:

— דאס שמעקט פיין!

ער האט געשמייכעלט:

— צוויי זאכען זיינען דערצו נויטהיג: גוטע דזשעלי, דאס איז שווער צו קריגען, און גוטע אויער. אך, גוטע אויער זיינען אזוי זעלטען! דאס געלכעל מוז זיין אביסעל רויטלאד, דאן ערשט איז עס געשמאק. איך האב צוויי היהנער הויפען, איינעם פאר אויער פראדוקציאן און דעם צווייטען צוליעב די עופות אליין. מיינע לייג־היהנער קארמע איך אויף א גאנץ בעזונדערען שטייגער. איך האב זיך איבער דעם מיינע גאנץ בעזונדערע אידעען. אין דער אוי, פונקט אזוי ווי אין פלייש פון דער הוהן, דעם אקס און דעם שעפס, אין מילך, אין אלעם געפינט מען צוריק און מען מוז געפינען דעם קערן, די הויפט זאך, מיט וואס די חיה האט זיך ביז אהער ער־נעהרט. מען האט געקענט א סך בעסער עסען, ווען מען זאל זיך מעהר וועגען דעם קימערען.

איך האב געלאכט:

— דו ביזט אלזא א פיינשמעקער?

— יא, געווים. נור נארישע מענשען זיינען נישט קיין פיינ־שמעקער. א פיינשמעקער איז פונקט אזוי ווי א קינסטלער, א גע־לעהרטער אדער א דיכטער. דער געשמאק, ליעבער פריינד, איז א איידעלער חוש, וועלכער לאזט זיך פערבעסערען און וועלכען מען מוז היטען, ווי דאס אויג און דעם אויער. ווער עס האט קיין גע־שמאק ניט, דעם פעהלט עטוואס וואונדערבארעס, עס פעהלט איהם די פעהיגקייט צו אונטערשיידען די קוואליטעט פון די שפייזען, אט פונקט אזוי ווי אז אנדערער קען ניט אונטערשיידען די שעהנ־קייטען פון א בוך אדער א קונסט ווערק. ווער עס האט נישט קיין געשמאק, דעם פעהלט א וויכטיגער חוש, איינער פון די וויכטיגסטע אין לעבען און ער געהערט צו יענע סארטען קריפעלס, מיט וועלכע אונזער ראסע איז פול. אזעלכע מענשען האבען א „נארי׳ן צונג״

גראדע אזוי, ווי מען קען האבען א נארישען מוח. א מענש, וואס קען ניט אונטערשיידען איין געריכט פון א צווייטען, איין סארט פיש פון אן אנדערן, געוועהנליכע פרוכט פון גוטע, ריכטיגע איז נישט בעסער פון א געוועהנליכען עם הארץ, וואס מישט צוזאמען באלזאק מיט יעווגעני סו, אדער א סימפאניע פון בעטכאווען מיט אן ארמעע־מארש פון עפעס א מיליטער־דיריגענט, און דעם אפאללא פון בעלוועדער מיט דער סטאטוע פון׳ם גענעראל דע בלאנמאנט.

— ווער איז דען דער גענעראל בלאנמאנט?

— אך, אזוי דאס ווייסטו ניט? נו, מען זעהט גלייך, אז דו ביזט ניט פון גיזארס. ליעבער פריינד, איך האב דיר שוין פריהער געזאגט, אז מען רופט די איינוואהנער פון דער דאזיגער שטאדט די עהרגייציגע, און קיינמאל האט נאך קיינער דעם דאזיגען נאמען ניט פערדיענט אזוי כשר. אבער לאמיר אפריהער אבעסען אונזער פריהשטיק און איך וועל מיט דיר ריידען וועגען דער שטאדט דאן, ווען איך וועל זי דיר צייגען.

פון צייט צו צייט האט ער זיך אונטערבראכען, אום לאנגזאם א גלאז וויין צו טרינקען, וועלכעס ער האט צערטליך אנגעקוקט. בעת ער האט עס געשטעלט פאר זיך אויפ׳ן טיש.

מיט דער סערוועטקע ארום האלז, די רויטע באקען, די הונגע־ריגע אויגען און דעם בעוועגליכען מויל אונטער די פעטע וואנצעס האט ער אויסגעזעהן זעהר קאמיש.

איך האב געמוזט עסען, וויפיעל עס איז נור איין מיר אריין. ווען איך האב דערנאך געוואלט געהן צוריק צום וואקזאל, האט ער מיך גענומען אונטער׳ן ארעם און אוועקגעשלעפט איין די גאסען. די שטאדט האט געטראגען אן אנגענעהמען, פראווינציאלען כא־ראקטער, הויך, איבער די הייזער האט זיך געזעהן איהר גרויסע פעסטונג, די וואונדערבארסטע מיליטערישע געביידע פון דעם זיע־בעטען יאהר־הונדערט אין פראנקרייך. די שטאדט אליין ליגט אי־בער א לאנגען, גרינעם טהאל, אין וועלכען עס פאשען זיך שווערע קיה פון דער נארמאנדיע און קייהען די גראז פון די גרינע לאנקעס.

דער דאקטאר האט צו מיר געזאגט: „

— גיזארס, א שטאדט פון פיער טויזענד איינוואהנער, ווערט נאך דערמאנט ביי צעזאר'ן. איך וועל דיר אבער ניט פיהרען צום רוימישען לאגער, וועמעס שפורען מען קען זעהן נאך גאנץ דייט־ליך.

איך האב זיך צולאכט און געענטפערט:

— ליעבער פריינד, עס זעהט אויס, אז דו אליין האסט עפעס א בעזונדערע קראנקהייט. אלס דאקטאר האסטו זי געדארפט שטו־דירען גאנץ גענוי. מען רופט זי די קירך־טורעם־קראנקהייט.

ער האט זיך אויף א ווײַלע אבגעשטעלט, דאן האט ער גע־זאגט:

— דער קירך־טורעם־גייסט, ליעבער פריינד, איז קיין אנדער זאך ניט, ווי דער נאטירליכער פאטריאטיזמוס. איך האב ליעב מיין הויז, מיין שטאדט און מיין פראווינץ מעהר פון אלץ אויף דער וועלט, ווייל דארט געפין איך צוריק די זיטען פון מיין דארף. דעם גרענעץ האב איך ליעב און פערטהיידיג. מיך פערדריסט, ווען א שכן רוקט דארט אריין א פוס, ווייל דאן פיהל איך זיך ניט זיכער אין מיין אייגען הויז, ווארים דער גרענעץ, וועלכען איך קען אפילו ניט, איז מיין שטאדט, מיין היים. אט אזוי בין איך, א נארמאנער, אן אמת'ער נארמאנער און טראץ מיין האס צו די דייטשען, מיין ראכע דורשט צו זיי, פעראכט איך זיי ניט, האב זיי ניט אזוי פיינט ווי די ענגלענדער, אונזערע אמת'ע שונאים, וועלכע האבען אפשר צוואנציג מאל אונזער לאנד פערוויסטעט און צו וועלכע מיין פא־טער האט אין מיר איינגעפלאנצט א האס פון קינדווייז אן. אט, זעה, דא איז די סטאטוע פון'ם גענעראל.

— וועלכען גענעראל?

— דעם גענעראל דע בלאנמאנט. מיר האבען געמוזט האבען א סטאטוע! ניט אומזיסט זיינען מיר די עהרגייציגע פון גיזארס, און דא האבען מיר ענטדעקט דעם גענעראל דע בלאנמאנט. טהו אקארשט א קוק אין פענסטער פון אט דעם בוך־געשעפט.

ער האט מיך צוגעפיהרט צו א פענסטער פון א בוד־קראם, וואו א פאר טוץ רויטע, געלע, בלויע ביכער האבען גלייך צוגעצויגען צו זיך די אויפמערקזאמקייט.

ווען איך האב איבערגעלעזען די נעמען, האב איך ארויסגע־פלאצט אין א געלעכטער. אויף די פאדער־בלעטלאך איז געשטאנען: „גיזארס, זיין פערגאנגענהייט און זיין צוקונפט", פון מ. עקס...., מיטגליעד פון פיעלע געלעהרטע געזעלשאפטען.

„די געשיכטע פון גיזארס, פון פריסטער א....".

„גיזארס פון צעזאר'ן ביז צו אונזערע צייטען, פון מ. ב... גרונדבעזיצער".

„גיזארס און זיין בעריהמטקייט, פון א קענער„.

— ליעבער פריינד, האט זיך אבגערופען מאראמבאלט — עס געהט ניט אוועק קיין יאהר, קיין איין איינציגער יאהר, אז עס זאל ניט ערשיינען א נייע געשיכטע פון גיזארס. עס זיינען שוין דא אזעלכע דריי און צוואנציג שטיק.

— יא, און ווי שטעהט עס מיט די בעריהמטהייטען פון גי־זארס? — האב איך געפרעגט.

— איך קען דיר ניט אויסרעכענען יעדערען פון זיי, אבער א פאר וועל איך דיר אנרופען. צוערשט האבען מיר געהאט גענעראל בלאנמאנט, דאן דעם באראן דאווילליער, דעם פארשער פון שפא־ניען, וועלכער האט פאר אונזערע קענער מעגליך געמאכט זיך צו ערווערבען וואונדערבארע שפאניש־אראבישע פאיאנסען. אין דער ליטעראטור האבען מיר געהאט איינעם פון די גרעסטע זשורנא־ליסטען, קארל בראיננע, וועלכער איז יעצט שוין טויט און אונטער די לעבעדיגע דעם זעהר וויכטיגען ארויסגעבער פון די „רוען'ער נייעסטע נאכריכטען", קארל לאפיערר און נאך א סך, א סך אנדערע.

מיר זיינען צוגעקומען צו א לאנגער גאס, וואס האט זיך געצווי־גען עטוואס בארג אראב. די הייסע יוני זון האט זי אזוי שטארק אנ־געברענט, אז די לייטע זיינען אלע געבליבען אין זייערע הייזער.

פלוצים האט זיך פון דער אנדער זייט גאס בעוויזען א שיכור'ער מאן, וועלכער האט זיך געשאקעלט אויף די פיס.

ער איז געגאנגען, דעם קאפ אויסגעצויגען אין פאראויס, מיט שלאף אראבהייגענדיגע הענד און אונטערגעבויגענע קניה, האט גע־מאכט עטליכע שנעלע טריט און זיך אלע ווײלע אבגעשטעלט. און אבגעלאפען מיט דער גרעסטער אנשטרענגונג ביז אין מיטען גאס, האט ער זיך אבגעשטעלט שוואנקענדיג אויף די פיס, עפעס אזוי ווי ער וואלט זיך מישב געווען צו זאל ער דא אומפאלען, אדער זאל צוזאמעננעהמען אלע זיינע קרעפטען און זאל ווייטער לויפען. דאן האט ער זיך פלוצים א לאז געטהאן און גענומען לויפען אין וועלכער ניט איז ריכטונג. אט האט ער זיך אנגעשטויסען אן א הויז, צו וועלכער ער האט זיך ווי עפעס צוגעקלעפט, ווי ער וואלט זיך וועלען דורכ'ן וואנד אין הויז אריינרייסען, אבער באלד האט עס איהם א שטויס געטהאן צוריק און ער האט זיך ארומגעקוקט מיט א אפע־נעם מויל, צוטומעלטע אויגען און זיך גלייך ווידער אוועקגעלאזט לויפען.

א קליין, געל הינטעל איז איהם נאכגעלאפען האווקענדיג, האט זיך אבגעשטעלט, ווען יענער איז שטעהן געבליבען, און איז ווייטער געלאפען, ווען ער איז געגאנגען ווייטער.

— אט, זעה אקארשט — האט געזאגט מאראמבאט — דאס איז דער בעזיצער פון'ם טוגענד פרייז פון מאדאם הוססאן.

איך בין געווארען זעהר פערוואונדערט און געפרעגט:

— דער טוגענד פרייז פון מאדאם הוססאן? וואס מיינט עס?

דער דאקטאר האט זיך צולאכט:

— אט אזוי רופען מיר ביי אונז די שיכורים. דאס קומט פון אן אלטע געשיכטע, וועלכע איז יעצט געווארען כמעט ווי א לעגענדע. הגם זי איז אמת פון אנהויב ביז צום סוף.

— דאס מוז זיין זעהר א קאמישע געשיכטע?

— יא, זעהר א קאמישע.

— דאס מוזטו מיר דערצעהלען.

— מיט פערגעניגען. אמאָל האָט זיך אין דער דאָזיגער שטאָדט געפונען אַן אַלטע דאַמע, וועלכע איז געווען זעהר טוגענהאַפט און אין דער זעלבער צייט האָט זי געוואָלט זיין די בעשיצערין פון דער טוגענד. זי האָט זיך גערופען מאַדאַם הוססאָן. איך רוף דיר אַן ווירקליכע נעמען, זאָלסט ניט מיינען אַז איך טראַכט זיי איצט אויס. מאַדאַם הוססאָן האָט זיך זעהר פיעל בעשעפטיגט מיט צדקה, האָט געהאָלפען די אָרימע לייט און אונטערשטיצט אַזעלכע, וועלכע זיינען עס באמת ווערטה געווען. זי איז געווען קליין, האָט געטראָגען אַ פּאַרוק און איז שטענדיג געווען געקליידעט אין שוואַרצען זייד. זי האָט געטראָטען מיט קליינע טריט, איז געווען פייערליך און העפליך, און איז געווען מיט'ן ליעבען גאָט, ווי אַנדערע צוויי, אַ דאַנק זיין פערטרעטער אויף דער ערד, דעם פּריסטער מאַלאָו. זי האָט געפיהלט אַ טיעפען עקעל, אַ נאַטירליכען עקעל צו דעם לאַסטער און איבערהויפּט צו דעם סאָרט, וואָס די קירכע רופט אַן אויסגעלאַסענהייט. שוואַנגערשאַפטען פאַר דער חתונה האָבען זי געבראַכט צו פערצווייפלונג, האָבען זי אַזוי אויפגערעגט, אַז זי פלעגט פשוט פון די כלים אַרויס.

עס איז געווען גראַדע אין דער צייט, ווען אין דער אומגעגענד פון פּאַריז האָט מען די אונשולדיגע מיידלאַך, די ראָזען יונג־פרויען, ווי מען רופט זיי דאָרט, געקרוינט, און דאַן איז מאַדאַם הוססאָן איינגעפאַלען אַן אידעע, אַז גיזאָרס זאָל זיך אויך האָבען איהר אייגענע אונשולדיגע מיידעל, איהר ראָזען־יונג־פרוי.

זי האָט וועגען דעם מיטגעטהיילט דעם פּריסטער מאַלאָו און ער האָט איהר גלייך אויסגעמאַכט אַ גאַנצע ליסטע פון קאַנדידאַטקעס.

אָבער מאַדאַם הוססאָן האָט געהאַט אַן אַלטע דיענסט־מיידעל מיט'ן נאָמען פרענצעלע, וועלכע איז געווען נאָך ערגער פון איהר אַליין.

אַזוי שנעל ווי דער פּריסטער איז אוועק, האָט מאַדאַם הוססאָן

ארייננערופען איהר דיענסט און זיך צו איהר אבגערופען בזה הלשון:

— אט דא, פרענצעלע, איז די ליסטע פון די מיידלאך, וועלכע דער פריסטער האט מיר פארגעשלאגען פאר דעם טוגענד פרייז. איצט זעה אקארשט ארויסצוקריגען, וואס מען דענקט פון זיי אין דעם געגענד.

און פרענצעלע האט זיך גענומען צו דער ארבייט. זי האט אויפ־געקליבען אלע בארעדרייען, אלע מעשה׳לאך, יעדען פערדאכט, יעדע ניעדערטרעכטיגקייט און כדי ניט צו פערגעסען קיין זאך, האט זי די אלע געזאמעלטע בלבולים אויפגעשריבען אין איהר קיך־בוך צוזאמען מיט די הוצאות און עם יעדען פריהמארגען דערלאנגט דער מאדאם הוססאן, וועלכע האט אנגעטהאן די ברילען אויף איהר שפיציג נעזעל און געלעזען אין דער הויך:

ברויט, צוויי סו.

מילך, צוויי סו.

פוטער, אכט סו.

מאלווינע לעוועסק האט פאר א יאהרען געפיהרט א ראמאן מיט צעזאר פאילו.

קאלב פלייש, פינף און צוואנציג סו.

זאלץ, איין סו.

ראזאליע וואטינעל איז דעם צוואנציגסטען יולי געווען אליין אין ריבאודעט וועלדעל מיט צעזאר פיענאר. דארט האט זיי געטראָ־פען די וואש־פרוי, מאדאם אנעסימע.

רעטעכלאך, איין סו.

עססיג, צוויי סו.

זויער־זאלץ, צוויי סו.

יאזעפינע דיוורדענט, מען זאל נור ניט דענקען אז זי איז אן אונשולדיג שעפעלע, ווארים זי שרייבט זיך דורך מיט אפארטום׳ס זוהן, וועלכער דיענט אין רועץ און וועלכער האט איהר געשיקט א הייבעל דורך פאסט.

נאָך דער דאָזיגער שפּיאָנעריי איז קיין איינציגע פון די מיידלאָך געבליבען ריין. פרענצעלע האָט אויסגעפרעגט די גאַנצע וועלט, די שכנים, די ליפעראַנטען, דעם לעהרער, די נאָנען אין דער שולע, מיט איין וואָרט אַלעמען, וועך עס האָט נור געקענט עפּעס זאָגען. אַזוי ווי אויף דער גאַנצער וועלט איז נישטאָ קיין מיידעל איבער וועלכער אַלטע ווייבער זאָלען נישט האָבען וואָס צו ריידען, אַזוי האָט זיך אויך אין דער גאַנצער שטאָדט ניט געפונען קיין איין איינציגע, וועלכען מען זאָל ניט האָבען בערעדט.

מאַדאַם הוססאַן האָט אָבער ניט אַנדערש געוואָלט, אַז די אונשולד פון גיזאָרס זאָל, ווי צעזאַר׳ס ווייב, אפילו ניט זיין בערעדט. און איז געוועזען פערצווייפעלט, ניעדערגעשלאַגען און שטאַרק דערשראָקען, קוקענדיג אויף דעם קיך־בוך פון איהר געטרייער דיענסט.

איצט האָט מען גענומען זוכען ווייטער, אין די ארומיגע דערפער, טאָמער געפינט זיך דאָרט אימיצער, וואָס זאָל ווערטה זיין דעם פּרייז.

אָבער מען האָט קיינעם נישט געפונען. מען האָט זיך געווענדעט צום פאַרשטאַנד. אָבער די, וועלכע ער האָט רעקאָמענדירט, זיינען פונקט אַזוי ווייניג ווי אַלע איבעריגע ווערטה געוועזען דעם פּרייז. די מיידלאָך, וועלכע דאָקטאָר בארבעסאָל האָט אַנגערופען, האָבען אויך קיין מזל נישט געהאַט, ניט קוקענדיג אויף דעם, וואָס ער האָט זיי אַזוי הויך פערלויבט.

ביז איין מאָל, אַ אין דער פריה, ווען פרענצעלע האָט זיך אומגעקעהרט פון מאַרק, האָט זי זיך אָבגערופען צו איהר בעל־הבית׳טע:

— איהר ווייסט, מאַדאַם הוססאַן, אויב איהר ווילט אימיצען קרוינען, דאַן איז אין דער געגענד נור פאַראַן איינער וואָס איז עס אויף אַן אמת ווערטה: איזידאָר.

מאַדאַם הוססאַן האָט זיך פערטראַכט. זי האָט גוט געקענט איזידאָר׳ן, דעם זוהן פון ווירגיניע, די פרוכט־הענדלערקע. זיין אונשולדיגקייט, זיין צניעות׳דיגקייט איז שוין זייט עטליכע יאָהר אויסגעלאַכט געוואָרען און האָט געדיענט פאַר אַלערליי וויצען.

שפאסען און פרעהליכע שטיק. איבערהויפט האט עס אמוזירט די מיידלאך און זיי האבען זיך אפט מיט איהם גערייצט און פון איהם שפאס געמאכט. ער איז אלט געווען פינף און צוואנציג יאהר, גרויס, אומגעלומפערט, לאנגזאם, פורכטזאם; ער האט געהאלפען דער מוטער אין קראם און א גאנצען טאג געפוצט פרוכטען אדער גרינסען, זיצענדיג אויף א שטוהל פאר דער טהיר.

פאר אונטער־קליידלאך האט ער מורא געהאט ווי פאר פייער, און ער האט ארונטערגעלאזען די אויגען אזוי שנעל, ווי א פרוי האט אויף איהם מיט א שמייכעל א קוק געטהאן. און די דאזיגע פערשעהמטקייט זיינע, וועלכע איז אלעמען געווען בעקאנט, האט געפיהרט דערצו, אז אלע ווינצלינגער פון דער גענענד האבען פון איהם חוזק געמאכט.

ביי מיאוס'ע ווערטלאך און אנצוהערענישען איז ער אזוי שנעל רויט געווארען, אז דאקטאר בארבעסאל האט איהם א נאמען געגעבען „דער טערמאמעטער פון שאנדע". האט ער געוואוסט פאר וואס ער שעהמט זיך אדער ניין? האבען זיך לאכענדיג געפרעגט די שכנים. יונגען זיינען אפט פארבייגעלאפען פאר דער קרעמעל און אריינגעשריען שמוציגע ווערטלאך, כדי ער זאל די אויגען ארונטערלאזען. די מיידלאך האבען געמאכט שפאס איהם צו שעפטשען עפעס אויפ'ן אויער און צו זעהן, ווי ער אנטלויפט פון זיי אין הויז אריין. די פרעכערע האבען איהם געלאכט אין פנים אריין, גערופען צו זיך, בעשטעלט צוזאמענקונפטען און זיך געקייכט פאר געלעכטער.

מאדאם הוססאן האט זיך מישב געווען.

איזידאר איז ווירקליך געווען אן אויסערגעוועהנליכער יונגער מאן, אין זיין טוגענד האט קיין מענש ניט געצווייפעלט. מען האט איהם אויך קיינמאל ניט געזעהן אין א שענק, ניט געטראפען איהם קיינמאל ביינאכט אין גאס, אכט אזייגער איז ער שוין געלעגען אין בעט און אום פיער איז ער אויפגעשטאנען — ער איז געווען די טוגענד אליין, רייז און אונשולדיג.

אבער מאדאם הוססאן האט זיך נאך אלץ געשלאגען מיט דער דעה. דער געדאנק צו ערוועהלען אן אונשולדיגען איננעל אנשטאט אן אונשולדיג מיידעל איז איהר פארגעקומען עפעס מאדנע און זי האט זיך בעשלאסען איבערצוריידען מיט'ן פריסטער מאלאו און פרעגען ביי איהם אן עצה.

דער פריסטער מאלאו האט געענטפערט: — הערט אויס, מאַ־דאם הוססאן, וואס ווילט איהר בעלוינען? די טוגענד, ניט אמת. נור די טוגענד?

דאן איז דאך ניט קיין אונטערשיעד, אויב דאס איז א פרוי אדער א מאן. די טוגענד איז אן אלגעמיינע זאך, די טוגענד האט נישט קיין פאטערלאנד און ניט קיין געשלעכט, זי איז פשוט די טוגענד און דאס אלעס.

אזוי ווי ער האט איהר אזוי צוגערעדט, איז פרוי הוססאן אוועק צום פארשטאנד.

ער האט אויסגעדריקט די זעלבע מיינונג: „מיר וועלען מאכען א שעהנעם פאראד" — האט ער געזאגט, — „און טאמער געפינען מיר שפעטער א מיידעל, וואס איז פונקט אזוי ווירדיג ווי איזידאר דאן גיבען מיר איהר אויך א טוגענד־פרייז. דערמיט וועלען מיר נאך געבען דער וועלט א גוטען ביישפיעל. לאמיר ניט זיין אזוי ענג־הערציג, און לאמיר בעלוינען די גוטע מידות דארט, וואו מיר געפינען זיי.

מען האט וועגען דעם געלאזט וויסען איזידאר'ן. ער איז גע־ווארען רויט ווי פייער און האט געשיינט זיין זעהר צופריעדען דער־מיט.

דער פאראד איז אבגעלייגט געווארען אויף דעם פופצעהנטען אויגוסט, דעם געבורטס־טאג פון קייזער נאפאלעאן.

דער מאגיסטראט האט געוואלט, אז די פייערליכקייטען זאלען מאכען אויף דעם עולם א שטארקען איינדרוק און ער האט געלאזט אויפבויען א פלאטפארמע נעבען דער אלטער פעסטונג, וואו מיר וועלען שפעטער צוגעהן.

דורך א נאטירליכער איבערקעהרעניש אין דער עפענטלי־כער מיינונג האט מען אויף איזידאר'ס טוגענד, וועלכע איז ביז אהער אויסגעלאכט געווארען, גענומען קוקען מיט אנדערע אויגען. א זאך, וואס קען אריינברייגנען פינף הונדערט פראנק, א באנק־ביכעל און אזוי פיעל כבוד און אכטונג איז כדאי צו האבען. די מיידלאך האבען איצט גענומען בעדויערען זייער לייכטזיניגקייט, זייער געלעכטער, זייער פרייע האלטונג. און הגם איזידאר איז נאך אלץ געווען בעשיידען און צוריקגעהאלטען, איז אבער אויף איהם ראך ארויף עפעס א נייע הויט, פון וועלכע עס האט ארויסגעשיינט זיין צופריעדענהייט, זיין גליק.

נאך מיט א טאג פאר דעם פופצעהנטען אויגוסט, איז די רוע ראופין אויסגעפוצט געווארען מיט פאהנען.

דער גאנצער וועג איז בעשאטען געווארען מיט בלומען. די נא־ציאנאלע גווארדיע איז געווען אויסגעשטעלט אויף דעם בעפעהל פון'ם הויפט־מאן דעסבארעס, אן אלטען סאלדאט, וועלכער האט מיט שטאלץ בעהאלטען דעם קרייץ פון עהרען־לעגיאן, וועלכען דער קייזער אליין האט איהם געגעבען נעבען א קאזאצקער בארד. וואס ער האט ארונטערגעהאקט מיט זיין שווערד אין צייט פון'ם רוסישען קריעג. ביידע זאכען האט ער ווי הייליגטהימער געהאלטען אין דער היים אונטער א גלאז.

די טרופע וועלכע איז געשטאנען אונטער זיין הערשאפט, איז געווען בעריהמט אין דער גאנצער פראווינץ און פון פינף און צוואנציג ביז דרייסיג מייל ארום און ארום. וואו עס איז נור געווען א פעסט, האט מען די דאזיגע טרופע פון גיזארס ארויסגערופען. מען דערצעהלט, אז קעניג לואיס פיליפ, ווען ער האט איין מאל ביי א פאראד געמושטרירט דאס מיליטער פון'ם דעפארטמענ־קיורע, איז פלוצים געבליבען שטעהן גאנץ ערשטוינט פאר דער טרופע פון גיזארס און האט אויסגערופען: פון וואנען קומען אט די דאזיגע שעהנע גרענאדערען?

— זיי זיינען פון גיזארס — האט געענטפערט דער גענעראל.

— אויב אזוי איז שוין רעכט, — האט געמורמעלט דער קעניג.

דער הויפּט־מאַן דעסבארעס איז אלזא געקומען מיט זיינע לייט. די מוזיקאַנטען אין פאַראויס, כדי אָבצונעהמען איזידאָר'ן פון זיין מוטער'ס קראַם.

נאָך דעם, ווי מען האט אונטער די פענסטער אָבגעשפּיעלט א מארש, האט זיך דער יונגערמאן אליין בעוויזען אויפ'ן שוועל.

ער איז פון קאָפּ ביז די פיס געווען אנגעטהאן אין ווייסען וועב און אויף זיין ווייסער הוט האט ער געטראָגען א בוקעט פון אראנ־גען בליטען, ווי א מין קאָקארדע.

איבער דער פראגע ווי אזוי ער זאל זיין געקליידעט, האט זיך מאַדאַם הוססאַן א לאנגע צייט דעם קאָפּ צובראכען. זי האט זיך געקווינקעלט און איז געשטאַנען צווישען דעם שווארצען אנצוג פון א קאָמיוניקאַנט און א גאַנץ ווייסען געוואַנד. אָבער פרענצעלע, מיט וועלכער זי איז זיך מישב געווען, איז געווען פאר א ווייסען אנצוג, ווייל, האט זי טיעפזיניג בעמערקט, דער טוגענדהאַפטער יונגער מאַן וועט דאַן אויסזעהן ווי א שוואַן־פויגעל.

הינטער איהם איז געשטאַנען זיין וואהלטהעטערין, מאַדאַם הוססאַן, מיט א טריאומפירענדער מינע. זי האט אנגענומען זיין אָרעם אום ארויסצוגעהן, און דער פאַרשטאַנד האט זיך אוועקגע־שטעלט רעכטס נעבען דעם אויסערוועהלטען. די פּויקען האבען גענומען קלאַפּען, הויפּט־מאַן דעסבארעס האט א קאָמאַנדעווע גע־טהאַן: אכטונג! הויבט אויף דאָס געוועהר! דער צוג האט זיך א לאז געטהאַן צו דער קירכע, בעגלייט פון א גרויסען עולם מענשען, וועלכער איז זיך צוזאַמענגעלאָפען פון אלע ארומיגע דערפער.

נאָך א קורצען געבעט און א ריהרענדער רעדע פון דעם פּריסטער מאַלאָו, האבען זיי זיך צוריקגעקעהרט צו דער פעסטונג, וואו אונ־טער א צעלט איז געשטאַנען אנגעגרייט א רייכער מאַלצייט.

איידער זיי האבען זיך געזעצט צום טיש, האט דער פאַרשטאַנד גענומען דאָס וואָרט. איך זאָג דיר, איך קען די רעדע אויף אויסענ־

וועניג, וואָרט פאר וואָרט, דען די רעדע איזווירקליך געוועזן זעהר אַ שעהנע. און אַט וואָס ער האָט געזאָגט:

„יונגער מאַן! אַן אויסגעצייכענטע פרוי, וועלכע איז געליעבט פון די אָרימע און געשעצט פון די רייכע, ווענען דאָס גאַנצע דאָרף ארום און ארום דאנקט איצט דורך מיין מויל, איך מיין מאַדאַם הוססאַן, איז איינגעפאַלען אַ גליקליכער געדאַנק צו גרינדען אַ טוגענד־פּרייז געזעלשאַפט און אויסצוטהיילען טוגענד־ פּרייזע, וועלכע זאָלען זיין אַ גוטערביישפּיעל פאר אַלע איינוואָהנער פון אונזער וואונדער־שעהנער געגענד.

„איהר יונגער מאַן, זייט דער ערשטער, וועלכער וועט קריגען דעם דאָזיגען טוגענד־פּרייז, דער ערשטער פון דער דינאסטיע פון די ריינע און צנועות'דיגע, ווערטה געקרוינט צו ווערען. אייער נאָמען וועט אויף אימער בלייבען אין דער שפּיצע אויף דער ליסטע פון די ווירדיגע, און פון היינט אָן מוז אייער גאַנץ לעבען ענטשפּרעכען דעם דאָזיגען שעהנעם און גליקליכען אָנפאַנג. פון היינט אָן און ווייטער זייט איהר פערפּפליכטעט צו דיעזער ערלער פרוי, וועלכע האָט אייער גוטע אויפפיהרונג בעלאָהנט, צו דיעזער טרופּע, וועלכע האָט פון אייער כבוד וועגען דאָס געוועהר אויפגעהויבען, צו דער דאָזיגער טיעף־בעוועגטער פערזאַמלונג, וועלכע האָט זיך צוזאַמענגעקליבען, אום אייך צו אַפּלאָדירען, אָדער בעסער געזאָגט, אין אייך די טוגענד צו בעגריסען. איהר זייט פערפּפליכטעט צו דער שטאָדט, צו אונז אַלעמען און ביז צו אייער טויט מוזט איהר אונז ווייטער געבען דעם גוטען ביישפּיעל, וועלכען איהר האָט אונז געגעבען אין אייער יוגענד.

„פערגעסט עס נישט, יונגער מאַן! איהר זייט דער ערשטער קערן, וועלכען מיר פערזייהען אויף דעם פעלד פון האָפנונג, גיט אונז די פרוכט, וואָס מיר ערוואַרטען פון אייך".

דער פאָרשטאַנד האָט געמאַכט דריי טריט, געעפענט זיינע אָרעמס און צוגעדריקט דעם שלוכצענדיגען איזידאָר'ן צו זיין הארצען.

דער יונגער מאַן האָט געוויינט אַליין ניט וויסענדיג פאַרוואָס, אין אונבעוואוסטער ריהרונג, פול שטאָלץ, פול גליקליכער אונבע־שטימטער ווייכקייט.

דאַן האָט איהם דער פאָרשטאַנד דערלאַנגט אין איין האַנד אַ זיידענע בייטעל, אין וועלכער עס האָט געקלונגען גאָלד, פינף הונדערט פראַנק אין גאָלד און אין דער אנדערער האַנד אַ באַנק־בוך. דאַן האָט ער געזאָגט מיט אַ פייערליכער שטימע : זאָל דיר גאָט געבען גליק און זאָל היטען און בעשיצען דיין טוגענד !

דער הויפּט־מאַן דעסבאַרעס האָט אַ געשריי געטהאָן : בראַוואָ! די גרענאַדערען האָבען געזעוועט נאָך איהם, דאָס פאָלק האָט גע־פּאַטשט אין די הענד.

מאַדאַם הוססאָן האָט זיך געווישט די אויגען.

דאַן האָט מען זיך געזעצט צום טיש, אויף וועלכען עס איז גע־ווען סערווירט אַ מאָהלצייט.

דאָס עסען האָט געדויערט זעהר לאַנג און עס איז געווען פּראַכטפאָל. איין שיסעל האָט געפאָלגט דער אנדערער, דער גע־לער עפּעל־וויין און דער רויטער יאַגדעס־וויין האָבען זיך פער־ברידערט אין די גלעזער און אויסגעמישט אין מאָגען. דאָס קלאַ־פּען פון די טעלער, דער גערויש פון די שטימען, דאָס שפּיעלען פון מוזיק, אַלעס האָט זיך אויסגעמישט אין איין שרעקליכען טומעל און זיך געטראָגען הויך אין דער לופטען, וואו די לערכען־פויגעלאך זיינען געפלויגען. מאַדאַם הוססאָן האָט אַלע ווייַלע צורעכט גע־מאַכט איהר שוואַרץ זיידענעם פאַרוק, וואָס האָט זיך געווען אַראָבגע־רוקט אויף איין אויער און האָט זיך אונטערהאַלטען מיט"ן פּריסטער מאַלאו. דער פאָרשטאַנד איז געווען גוט אויפגעלעגט און האָט גע־רעדט מיט דעם הויפּט־מאַן דעסבאַרעס איבער פּאָליטיק. און אי־זידאָר האָט געגעסען, און איזידאָר האָט געטרונקען, ווי ער האָט נאָך קיינמאָל אין זיין לעבען ניט געגעסען און ניט געטרונקען. ער האָט פון יעדען געריכט זיך גענומען צו עטליכע מאָל און צום ערשטען מאָל האָט ער דערזעהן, אז עס איז אַ גאַנץ גוטע זאַך

זיך אַנצושטאָפּען דעם בויך מיט אַזעלכע געשמאַקע עסענוואַרג. ער האָט פלינק לייז געמאַכט דעם גאַרטעל אויף זיינע הויזן, וועלכער האָט גענומען דריקען זיין געשוואָלען בייכעל און שוויי־גענדיג, אָבער דאָך עטוואָס פערשעהמט צוליעב דעם וויין פלעק אויף זיין ווייסען ראָק, האָט ער אויפגעהערט צו קייהען און זיך גענומען צו זיין גלאָז וויין, וועלכע ער האָט געטרונקען לאַנגזאַם, כדי וואָס לייננער צו פיהלען דעם גוטען טעם אין מויל.

דער אבענד איז אַנגעפאַלען, און מען איז נאָך אַלץ ביים טיש געזעסען, פון מיטאָג אָן האָט מען ניט אויפגעהערט צו עסען. עס איז טונקעל געוואָרען. מילך־ווייסע נעבעלס האָבען זיך איבער'ן טהאָל פערשפּרייט, דאָס לייכטע נאַכט־קלייד פון די טייכען און לאַנקעס. די זון איז אונטערגעגאַנגען אונטער'ן האָריזאָנט, די קיה האָבען גע'מעע'קעט ערגעץ אין די פעלדער, איינגעוויקעלט אין נעבעל. דער מאָלצייט האָט זיך געענדיגט, מען האָט זיך אומ־געקעהרט צוריק אין גיזארס. דער צוג איז יעצט צופאַלען, און מען איז געגאַנגען אין אונאָרדנונג. מאדאם הוססאָן האָט גענומען אי־זידאָר'ן אונטער'ן אָרעם און געהענדיג מיט איהם, האָט זי איהם געגעבען עטליכע גוטע, נויטהיגע עצות.

פאַר דער הויז פון דער גרינס־הענדלערקע האָט זי זיך אָב־געשטעלט און דער געקרוינטער יונגער מאַן איז געבליבען ביי זיין מאַמען אין הויז.

די מאַמע האָט זיך נאָך ניט אומגעקעהרט אַהיים. איהר משפחה האָט איהר איינגעלאַדען צו זיך, דאָרט ביי זיי צו פייערען דעם טריאומף פון איהר זוהן, און נאָכדעם ווי זי האָט בעגלייט דעם צוג ביז צו דעם געצעלט, וואו דער באַנקעט האָט געזאָלט זיין, איז זי אווועק עסען צו איהר שוועסטער.

איזידאָר איז אַלזאָ געבליבען אַליין אין דעם טונקעל קרעצ־מעל. ער האָט זיך געזעצט אויף אַ שטוהל, דער וויין און דער שטאָלץ האָבען איהם אויפגערעגט, און ער האָט זיך ארומגע־קוקט ארום זיך.

די מערען, די קרויט, די ציבעלע האָבען איהם אין דעם פער־מאַכטען צימער פערשפרייט אַ שטאַרקען גאַרטען גערוך, וועלכער האָט זיך אויסגעמישט מיט דעם לייכטען אַראָמאַט פון פיטשעס.

דער יונגער מאַן האָט גענומען אַ פיטש און זי אויפגעגעסען, הגם זיין בויך איז געווען רונד ווי אַ קירבעס. פלוצים איז אויף איהם אָנגעפאַלען אַ משונה'דיגע פרייד און ער האָט גענומען טאַנ־צען, דערביי האָט אין זיין ראָק עפּעס מאָדנע געקלונגען. ער איז געוואָרען ערשטוינט, האָט אריינגעשטעקט די הענד אין די קע־שענעס און ארויסגעשלעפּט דעם בייטעל מיט די פינף הונדערט פראַנק, וועלכע ער האָט אין גאַנצען פערגעסען. פינף הונדערט פראַנק, אַ גאַנצער פערמעגען! ער האָט אויסגעשאָטען די גאָלד־שטיקער אויף דעם קאַנטאָר, זיי צערטליך צושפרייט מיט זיין גרוי־סער, אָפענער האַנד, כדי זיי גוט אָנצוקוקען. פינף און צוואַנציג רונדע גאָלד־שטיק, אלע גאָלד... זיי האָבען געבליסטשעט אויפ'ן ברעט אין דער טיפער דונקעלהייט און ער האָט זיי געצעהלט און געצעהלט, געטאַפּט מיט'ן פינגער יעדע איינציגע בעזונדער: איינס, צוויי, דריי, פיר, פינף, הונדערט, זעקס, זיעבען, אכט, ניין, צעהן — צוויי הונדערט... דאן האָט ער זיי ווידער אריינגעלעגט אין געלד־בייטעל, וועלכען ער האָט אריינגערוקט אין קעשענע.

ווער קען וויסען, ווער וועט ווען עס איז בעגרייפען דעם מורא'דיגען קאַמפף צווישען דעם יצר הרע און דעם יצר טוב אין דער נשמה פון דעם דאָזיגען ריינעם, אונשולדיגען, נאַאיווען מענ־שען? ווער קען וויסען דעם ווילדען אנגריף פון טייפעל, וואָס פאַר אַ נסיון, וואָס פאַר אַ פאַסטקע ער האָט אוועקגעשטעלט פאַר זיין יונג, ריין האַרץ! וואָס פאַר אַ בילדער, וואָס פאַר אַ טרוימען האָט אויסגעטראַכט דער בייזער שטן, אום דעם דאָזיגען אויסער־וועהלטען צו כאַפּען און צו פערדאַרבען? דער טוגענדהאַפטער יונגער מאַן, וועמען מאַדאַם הוססאָן האָט אויסגעקליבען אלס דעם ריינסטען פון אלע ארומיגע מענשען האָט גענומען זיין הוט, זיין הוט אויף וועלכען עס האָט נאָך געשטעקט דאָס קליין אראַנגענ־

בליטען בוקעטעל און איז ארויס אין גאס הינטער'ן הויז און איז פערשוואונדען געווארען אין דער נאכט.........

ווען מען האט אנגעזאגט דער גרינס-הענדלערקע ווירגיניע, אז איהר זוהן איז אהיים געקומען, האט זי גלייך אויפ'ן שטעל זיך אומגעקעהרט אהיים און געפונען די שטוב א ליידיגע. דאס האט זי אין אנהויב גארנישט פערוואונדערט און זי האט רוהיג געווארט אויף איהם; דאן אין א פיערטעל שעה ארום האט זי זיך גענומען נאכפרעגען. די שכנים אין דער רוע דאופין האבען געזעהן איזי־ דאר'ן קומענדיג אהיים, אבער זיי האבען איהם נישט געזעהן אוועקגעהענדיג. מען האט איהם גענומען זוכען, מען האט איהם אבער ניט געקענט געפינען. די מוטער איז געווארען אונרוהיג און איז געלאפען צום פארשטאנד. ער האט פון גארנישט גע־ וואוסט, אויסער אז זיי האבען געבראכט דעם יונגען מאן ביז צו זיין טהיר. מאדאם הוססאן איז שוין געלעגען אין בעט, ווען מען האט איהר אנגעזאגט, אז איהר בעשעצטער איז פערשוואונדען געווארען. זי האט גלייך צוריק אנגעטהאן איהר פאריק, האט זיך אויפגע־ הויבען און איז אליין אוועק צו ווירגיניען. ווירגיניע, וועמעס איינ־ פאכע הארץ איז לייכט בעאיינפלוסט געווארען פון די ארומיגע אומשטענדען, איז געזעסען הינטער איהרע קעפלאך קרויט, איהרע מערען און ציבעלע און האט געיאמערט.

מען האט מורא געהאט, אז אן אונגליק איז געשעהן. וואס? דאס האט קיינער ניט געוואוסט. הויפט-מאן דעסבארעס האט גע־ לאזט וויסען די זשאנדארען, וועלכע האבען דורכגעזוכט די גאנצע שטאדט, און אויף דער גאס צו פאנטאיזע האט מען געפונען דעם קליינעם בוקעטעל אראנגענבליהטען. מען האט איהם אוועקגע־ לייגט אויפ'ן טיש, ארום וועלכען עס זיינען געזעסען די שטאדט בעל הבתים און האבען זיך בעראטהען. דער טוגענדהאפטער יונגער מאן איז הפנים געפאלען אלס אפפער פון קנאה, פון פערדרוס. אבער ווי אזוי? וועלכע מיטלען זיינען אנגעווענדעט געווארען

אום דעם אונשולדיגען צו פערנארען און צו וואָס פאר אַ צוועק האָט מען עס געטהאָן?

צום סוף איז אַלעמען מיאוס געוואָרען נאָך לייגגער צו זוכען אומזיסט און זיי זיינען אַלע אוועק שלאָפען. נור ווירגיניע איז געבליבען וואך און האָט ניט אויפגעהערט צו וויינען.

ווען דער פאָסט־וואָגען האָט זיך אויפ'ן צווייטען טאָג אומגעקעהרט צוריק פון פאריז, האָט גיזארם מיט שרעק זיך דערוואוסט, אַז איזידאָר האָט אַבגעשטעלט דעם וואָגען צוויי הונדערט מעטער פון דאנען, אַז ער איז אריין אינוויינינג, האָט בעצאָהלט פאר זיין פלאַץ מיט אַ גאָלד־שטיק, פון וועלכען ער האָט זיך געלאָזט געבען רעשטע און אַז ער איז דאן גאַנץ רוהיג אויסגעשטיגען אין מיטען פון דער גרויסער שטאָדט.

די אויפרעגונג אין גיזארם איז געוואקסען. בריעף זיינען געלאָפען פון'ם פאָרשטאַנד צום פאריזער פּאָליציי־שעף און צוריק, אָבער אָהן ערפאָלג.

איין טאָג אוועק נאָכ'ן אנדערען, ביז אַ גאַנצע וואך איז אריבער.

דאן איין מאָל, ווען דאָקטאָר בארבעסאָל איז אין דער פריה ארוים צו זיינע פאציענטען, האָט ער בעמערקט אויפ'ן שוועל פון אַ טהיר אַ מאַן אין אַ גרויען לייוועגטענעם אנצוג, וועלכער איז געלעגען אָנגעשפארט דעם קאָפּ אָן טהיר און איז געשלאָפען. ער איז צוגעגאַנגען נעהענטער און דערקענט איזידאָר'ן.

ער האָט איהם געוואָלט אויפוועקען, האָט אָבער נישט געקענט. דער פריהערדיגער ביישפּיעל פון טוגענד איז געשלאָפען מיט אַ טיעפען, שטאַרקען, בעאונרוהיגענדען שלאָף און דער פערוואונדערטער דאָקטאָר האָט גענומען רופען נאָך הילף, אום צו ברייגגען דעם יונגען מאַן אין אַן אַפּטייק. ווען מען האָט איהם אויפגעהויבען, האָט מען ביי איהם געפונען אַ ליידיגע פלאַש. דער דאָקטאָר האָט אַ שמעק געטהאָן און ערקלעהרט, אַז אין איהר איז געווען שנאַפּס. דאָס איז געווען אַן אַנצוהערעניש ווי אַזוי איהם צו בעהאנדלען.

און איצט איז געלונגען איהם צו ברייננגען צו זיך. איזידאָר איז געוועזן שיכור, טויט שיכור, שרעקליך אָבגעלאָזען, און אזוי שמור־ציג, אז קיין גאסען־קעהרער וואָלט זיך צו איהם ניט וועלען צו־ריהרען. פון זיין שעהנעם, ווייסען, לייווענטענעם אנצוג איז גע־וואָרען אַ געל־גרויע, צופלעקטע, שטינקענדיגע, שמוציגע טראנטע און פון דעם גאנצען מענשען האָט זיך געהערט רינשטאָק, שמוץ און לאסטער.

מען האָט איהם ארומגעוואשען, אויסגערייניגט, געהאלטען פאר איהם אַ לאנגע דרשה, דאן האָט מען איהם פערשפארט און פיער טעג נאָכאנאנד איז ער ניט ארויס פון הויז. עס האָט געשיינט, אז ער שעהמט זיך און האָט חרטה. מען האָט ביי איהם נישט געפונען ניט דעם בייטעל מיט די פינף הונדערט פראנק, ניט דעם באנק־ביכעל און ניט דעם זילבערנעם זייגער, אַ הייליגע ירושה פון זיין פאָטער, דעם גרינס־הענדלער.

אויפ'ן פינפטען טאָג האָט ער זיך אָנגענומען מיט מוטה און איז ארויס אויף דער רוע דאופין. נייגעריגע בליקען האָבען גע־פאָלגט נאָך איהם, און ער איז געגאנגען ארום די הייזער, דעם קאָפּ צו דר'ערד געבויגען און ניט געוואגט אויף קיינעם אַ קוק צו טהאָן. ער איז פערשוואונדען אונטען אין טהאָל, אָבער אין צוויי שעה ארום האָט ער זיך ווידער בעוויזען לאכענדיג און האל־טענדיג זיך פאר די ווענד. ער איז ווידער געוועזן שיכור, שיכור ווי לוט.

עס איז נישט געוועזן מעגליך איהם צו היילען.

זיין מוטער האָט איהם ארויסגעיאָגט. ער איז געוואָרען אַ פוהרמאַן און געפיהרט וועגען מיט קוילען פאר דער פירמע פאור־ניזעל, וועלכע עקזיסטירט נאָך ביז'ן היינטיגען טאָג.

זיין נאָמען, אלס שיכור, איז געוואָרען אזוי גרויס, אז מיילען און מיילען ארום האָט מען געערדט פון דעם צניעות'דיגען בחור'ל פון דער מאדאם הוססאָן און אלע שיכורים פון דער ארומיגער געגענד רופט מען מיט דעם דאָזיגען נאָמען.

יעדע וואהלטהאט ברייננגט פראַצענט...

דאָקטאָר מאראמבאט האָט זיך געריבען די הענד נאָכהעם ווי ער האָט געענדיגט זיין געשיכטע. איך האָב געפרעגט:

— האָסטו איהם דען געקענט, דעם בעזיצער פון'ם טוגענד־פרייז?

— איך האָב געהאָט די עהרע איהם צו צומאַכען די אויגען.

— פון וואָס איז ער געשטאָרבען?

— פון שיכרות, פון וואָס דען?

מיר זיינען צוגעקומען צו די אלטע פעסטונגען, עטליכע איינגעפאלענע מויערען ווי רואינען איבער וועלכע עס האָבען זיך אויפגעהויבען דער געוואלדיגער טורעם סיינט טהאָמאָס פון קאַנטערביורי, און דער זאַגענאַנטער טורעם פון דעם געפאַנגענעם.

מאראמבאט האָט מיר דערצעהלט די געשיכטע פון דעם דאָזיגען געפאַנגענעם, וועלכער האָט מיט דער הילפע פון אַ טשוואַק בעדעקט די ווענד פון זיין תפיסה מיט די שעהנסטע סקולפּטורען.

דאַן האָב איך זיך דערוואוסט, אַז קלאָטהאַר דער צווייטער האָט איבערגעגעבען זיין פעטער, דעם הייליגען ראָמאַנוס, דעם ערץ־בישאָף פון רועז, די הערשאַפט איבער גיזאַרס, אַז דיעזע שטאָדט איז דער וויכטיגסטער סטראַטעגישער פונקט פון דעם טהייל פראַנקרייך, און אַז צוליעב דעם דאָזיגען פּאַרטהייל איהרען, איז זי שוין פיעל מאָל איינגענומען געוואָרען פון'ם שונא. אויף דעם בעפעהל פון ווילהעלם דעם רויטען, האָט דער בעריהמטער פעסטונגס־בוימייסטער ראָבערט, פון בעלעסמע, דאָרט אויסגעלייגט אַ גוואלדיגע פעסטונג, וועלכע איז שפּעטער פיעל מאָל בעלאַגערט געוואָרען און אזוי ווייטער און ווייטער.

און צום סוף האָט מאראמבאט געזאָגט איבערצייגט:

— די ענגלענדער, אַזעלכע לומפּען! זיי זיינען אַלע שיכורים, אַלע, אַלע זיינען זיי טוגענד־בעזיצער, די אלטע באַנדיטען!

דאַן, נאָך אַ קליין פּויזע, האָט ער אָנגעוויזען מיט דער האַנד אויף אַ שמאָל טייכעל, וועלכע האָט געבליסטשעט אויפ'ן פעלד:

— האסטו געוואוסט, אז הענריך מאנניער איז געווען איינער פון די בעסטע פיש־כאפער אין דיעזען געגענד?

— ניין, דאס האב איך ניט געוואוסט.

— און באופפע? ליעבער פריינד, באופפע איז דא געווען א גלאז־מאהלער.

— ווירקליך?

— יא, יא, גאנץ געוויס. אבער דו זאלסט אזא זאך ניט וויסען!

ע נ ד ע.

דער ערשטער שנעע.

י לאנגע פראמענאדע פון לא קראיסעט ציהט זיך האלב רונד ביז צום ברעג פון'ם בלויען וואסער. דארט, אויף דער רעכטער זייט, געפינט זיך דער אינזעל עסטערעל, וועלכער זעהט זיך ביז ווייט אין ים ארויס. ער פערשטעלט די ווייטקייט און שניידט איבער דעם האריזאנט מיט זיינע פיעלע וואונדער־שעהנע און פאנטאסטישע בערג־שפיצען.

אויף דער לינקער זייט ליגען די אינזלען סיינט־מארגאריטא און סיינט־האנאראט אין סאמע וואסער און פון ווייטען זעהען זיך זייערע לאנגע רייהען סאסנע־בוימער.

און אין דער גאנצער לענג פון גאלף, אין דער גאנצער לענג פון די בערג, וועלכע רינגלען ארום קאננעס, שטעהען ווייסע ווילאס, שעהנע זומער־וואהנונגען און דרימלען, דאכט זיך, אין זון שיין. פון איבער די סאמע שפיצען ביז גאר אונטען פון די בערג, ווי קופ־קעלאך שנעע אין דער ארומיגער טיעפער גרינקייט.

די ווילאס, וואס געפינען זיך נעהענטער צום וואסער, קוקען ארויס אויף דער ריעזיגער פראמענאדע, אז וועלכער עס קלאפען זיך אן לייכטע וועלען. די לופט איז מילד און שמעקעדיג. עס איז איי־נער פון יענע טעג, ווען ס'פיהלט זיך דא ניט די קעלט פון ווינ־טער. איבער די ווענט פון די גארטענס זעהען זיך פאמעראנצען־בוימער און ציטרין־בוימער פול מיט גאלדענע פרוכטען. פרויען שפאצירען מיט לאנגזאמע טריט איבער'ן זאמדיגען וועג, נאך מאנכע

פון זיי לויפען נאך פרעהליכע קינדער קייקלענדיג א רייף, אנדערע פלוידערען מיט יונגע לייט.

— — — — — — — — — — — — — —

א יונגע פרוי איז נאר וואס ארויס פון טהיר און איהר קאקע־טיש קליין הייזעל, וועמעס פענסטער האבען ארויס געקוקט צו לא־קראיסעט. זי האט זיך אויף א ווייל‍ע אבגעשטעלט, כדי צו בע־טראכטען די שפאציר־געהער. דאן האט זי א שמייכעל געטהאן און מיט א שוואכען, אונזיכערען גאנג פון א שווער־קראנקען מענ־שען זיך געלאזט געהן צו א ליידיגער באנק נאהנט ביים ים. אב־נעגאנגען א צוואנציג טריט, האט זי זיך אוועקגעזעצט א פערמאַ־טערטע, אהן אן אטהעם. איהר בלייכער פנים זעהט אויס ווי דאס פנים פון א טויטער. זי הוסט און טראגט צו די ליפען איהרע דורכזיכטיגע פינגער עפּעס אזוי, ווי צו פערהאלטען דעם מורא'די־גען הוסט, וואס צורייסט איהר הארץ.

זי קוקט אויף דעם הימעל פול מיט זון־שיין און אויף די גרינע בוימער, אויף דעם וואונדערליכען זיגזאג פון בערג־שפּיצען, אן דארט, אין עסטערעל און גאנץ נאהענט נעבען איהר אויף דעם ים, וועלכער איז איצט אזוי בלוי, אזוי רוהיג, אזוי שעהן.

זי טהוט ווידער א שמייכעל און מורמעלט ארויס:

— אך, ווי גליקליך איך בין!

און דאס ווייס זי, אז זי האלט אין שטאַרבען, אז זי וועט שוין מעהר ניט זעהן קיין פריהלינג, אז אין א יאהר ארום וועלען די זעלבע מענשען, וועלכע שפאצירען איצט איבער דער פראמענאדע, צוריקקומען אהער צו אטהעמען די ווארימע לופט פון דעם דאזיגען רייצענדען פלאץ, מיט זייערע קינדערלאך אביסעלע אונטערגע־וואקסען, מיט זייערע הערצער פון האפנונג, פול ערוואַרטונג, פול גליק, בעת זי וועט ליגען אין דעם דעמבענעם קאסטען ערגעץ אין א טיעפער גרוב, דאס ארעם ביסעל פלייש, וואס איז היינט נאך דא אויף איהר, צוגעסען און פערפוילט און נאר די ביינער וועלען

נאך פערבלייבען אין דער זיידענער קלייד, וועלכע זי האט אויס־
געקליבען פאר איהר לעצטען פוץ.

זי וועט שוין דאן מעהר נישט זיין. אלעס אין לעבען וועט אנ־
געהן ווי פריהער... פאר אנדערע. פאר איהר וועט דאס לעבען
זיין פארביי. זי וועט מעהר ניט זיין, וועט מעהר ניט לעבען. זי
שמייכעלט, און מיט איהרע קראנקע לונגען ציהט זי אריין אין
זיך, אזוי פיעל ווי זי קען, די שמעקעדיגע לופט פון די גארטענס.

זי פערטראכט זיך און ווערט פערלארען אין עראינערונגען.

— — — — — — — — — — — — —

זי דערמאנט זיך אן דער פערגאנגענהייט. מיט פיער יאהר צו־
ריק האט זי געהייראט מיט א נארמאנישען יונגען מאן. ער איז
געווען שטארק, יונג, געזונד, מיט א בערדעל, מיט א פאר ברייטע
פלייצעס, א שמאלען בליק אויפ'ן לעבען און א צופריעדענעם כא־
ראקטער.

זיי זיינען פערראייניגט געווארען צוליעב וועלטליכע צוועקען,
וועלכע זי האט ניט קלאהר פערשטאנען. עס קען זיין, אז זי וואלט
סיי־ווי־סיי מסכים געווען צום שידוך, אין דעם פאל אבער האט זי
געזאגט „יא", כדי ניט צו ערגערען איהר פאטער און מוטער.
זי איז געווען א פאריזערקע, א לעבעדיגע, א פרעהליכע און פול מיט
לעבענסלוסט.

איהר מאן האט איהר געבראכט צו זיך אהיים אין זיין נארמא־
נישען שלאס. עס איז געווען א גרויסע שטיינערנע געביידע, ארומ־
גערינגעלט מיט הויכע, הונדערטער יאהרען אלטע בוימער. א
מאסע הויכע סאסנעס האבען פון פארענט אין גאנצען פערשטעלט
דאס הויז. אויף דער רעכטער זייט האט אן עפענונג צווישען די
בוימער געלאזט א פלאכע שטיק לאנד, וועלכע האט זיך געצויגען
ביז צו די וויטסטע פארמעס. א געקרייצטער וועג נעבען דער לי־
ניע פון גרעניץ, האט געפיהרט צו דעם גרויסען וועג, דריי קילאמע־
טער פון דאנען.

ווען זי איז פון דער קארעטע ארויס און האָט א קוק געטהאָן אויף דער אלטער געביידע, האָט זי אויסגערופען מיט א געלעכטער:

— עס זעהט ניט אויס פרעהליך!

איהר מאַן האָט זיך אויך צולאכט און געענטפערט:

— עט! מען ווערט צוגעוואָהנט! ווענסט זעהן. איך, פון מיין זייט, פיהל זיך דאָ קיינמאָל ניט אומעדיג.

יענעם טאָג האָבען זיי פערבראכט צוזאמען אין האלובען און צערטלען איינער דעם אנדערען און די צייט איז ניט געווען צו לאנג. דאָס האָט אזוי אָנגעהאלטען ארום דריי מאָנאטען. די טעג זיינען אוועק איינער נאָך דעם אנדערען און הגם זי האָט גיט געטהאָן קיין וויכטיגע ארבייט, דאָך איז זי געווען פערנומען. זי האָט געלערענט צו פערשטעהן די בעדייטונג און די וויכטיגקייט פון די קליינינקייטען פון לעבען. זי האָט זיך דערוואוסט, אז מענשען קענען זיך אינטערעסירען מיט דעם פרייז פון אייער, וועלכע קאָסטען אמאָל עטליכע סאַנטים מעהר און אמאָל וויניגער, נאָכ'ן סיזאָן נאָך.

עס איז געווען זומער. זי איז געגאַנגען אין די פעלדער צו זעהן ווי מען שניידט די תבואה. די פרעהליכקייט פון דער ליכטיגער זון האָט אויפגעהאלטען די פרעהליכקייט פון איהר הארצען.

דער אסען איז געקומען. איהר מאַן איז אוועק אויף געיעג. גאנץ פון פריה האָט ער זיך אוועקגעלאָזען מיט זיינע צוויי הינט, מעדאָר און מירצא. דאַן איז זי געבליבען אליין, אָבער דאָס וואָס הענרי געהט אוועק, האָט זי ניט געארט. זי האָט איהם גאנץ ליעב געהאָט, אָבער ער האָט איהר ניט געפעהלט, זי האָט נאָך איהם ניט געבענקט. ווען ער איז צוריק אהיים געקומען, איז איהר גאנצע צערטליכקייט אוועק צו די הינד. זי איז ארום זיי ארומגעגאַנגען יעדען אבענד מיט דער צוגעבונדענקייט פון א מוטער, האָט זיי געגלעט און געלאָסטשעט און זיי גערופען מיט טויזענד נעמען, וועלכע זיינען איהר קיינמאָל ניט איינגעפאלען צו בענוצען פאר איהר מאַן.

ער האָט איהר שוין פיעל מאָל דערצעהלט אלעס וועגען זיין געיעג. האָט איהר אָנגעוויזען די פלעצער וואו ער האָט געפונען פער־

שיערענע פויגלאך, זיך געוואונדערט, וואס ער האט געוויסע צייטען גארנישט געקענט כאפען, אדער האט גערעדט מיט כעס וועגען הערר לעכאפעליער פון האוור, וועלכער איז אימער געגאנגען אויף געיעג נאהנט נעבען זיינע וועלדער און האט געשאסען חיות, נאך וועלכע ער, הענרי דע פארוויל, האט זיך געיאגט.

זי האט געענטפערט: „יא, ווירקליך: דאס איז ניט רעכט". דענקענדיג די גאנצע צייט וועגען עפעס אנדערש.

דער ווינטער איז געקומען, דער נארמאנישער ווינטער, קאלט און רעגענדיג. דער רעגען האט נאכאנאנד געקלאפט אין די דעכער. דער ווינד האט געוואיעט און געפייפט. דער גרויסער וועג האט אויסגעזעהן ווי א שטראם פון בלאטע, די גאנצע געגענד ווי א פלאכע פעלד פון קויט, און קיין שום גערויש האט זיך ניט געהערט אויסער דעם גערויש פון די וואסער. קיין בעוועגונג האט זיך ניט געזעהן אין ערגעץ ארום, אויסער די מחנות קראהען, וועלכע האבען זיך בעוויזען ווי א וואלקען איבער'ן הימעל און געטריבען פון שטורעם גלייך ווייטער אנטלאפען.

א זייגער פיער פאר־נאכט איז א גאנצע ארמעע דונקעלע פויגלען געקומען צופליהען און זיך בעזעצט צווישען די צווייגען פון די הויכע בירענבוימער אויף דער לינקער זייט פון שלאס. האבען זיי אנגעפילט די לופט מיט פערטויבענדע געשרייען. כמעט א שטונדע נאכאנאנד זיינען זיי ארומגעשפרונגען פון איין שפיץ בוים אויפ'ן צווייטען; עפעס אזוי, ווי זיי וואלטען זיך געשלאגען איינע מיט די אנדערע, דערביי ארויסגעלאזען שניידענדע קולות און בעוועגט די גרויע צווייגען מיט זייערע פליגלען. זי האט אויף זיי געקוקט יעדען אבענד מיט א דריקעניש אין הארצען, אזוי שווער האט אויף איהר געווירקט די טרויעריגע מעלאנכאליע פון דער נאכט, וואס איז אנגעפאלען אויף דער איינזאמער, פערוואר־פענער געגענד.

דאן האט זי אנגעקלונגען נאך דעם לאמפ און זיך צוגערוקט צום פייער. זי האט אויסגעברענט קופעס האלץ און ניט געקענט דער־

ווארימען די גרויסע צימערען, וועלכע זיינען געווען דורכגענומען מיט נעץ. עס איז איהר געווען קאלט יעדען טאג, שטענדיג, און־מעדום. אין זאאל, אין עס־צימער ביים עסען, אין איהר אייגענעם צימער. עס האט זיך איהר געדאכט, אז איהר פרירט ביז צום מארך פון איהרע ביינער. ער איז בלויז געקומען צום מיטאג. ער איז שטענדיג געווען אויף געיעג, אדער ביים זעען און אקערן די ערד און אנדערע לאנד ארבייט.

ער פלעגט קומען אהיים פרעהליך, מונטער, איינגעשמירט אין בלאטע און רייבענדיג די הענד פלעגט ער אויסרופען:

— „וואס פאר א מיאוס'ער וועטער!", אדער „עס איז גוט צו האבען א פייער!", אדער מאנכעס מאל „נו, וואס מאכסטו עפעס היינט? ביזט פריש און מונטער?"

ער איז געווען גליקליך, געזונד, האט ניט געהאט קיין שום פער־לאנגען, האט פון קיין זאך ניט געטראכט אויסער פון זיין איינפא־כען, געזונדען און רוהיגען לעבען.

ארום דעצעמבער צייט, ווען דער ערשטער שנעע איז ארויס־געפאלען, האט זי אזוי פיעל געליטען פון דער אייז־קאלטער לופט מיט וועלכער דער שלאס איז געווען דורכגענומען. עפעס אזוי, זוי ער וואלט דורך די יאהרהונדערטע די פייכטקייט און די קעלט אין זיך אנגעזאפט, אז זי האט זיך איין מאל אין אבענד אבגערופען צו איהר מאן:

— הער אויס, הענרי! דו מוזט איין קעלער ארייגשטעלען אזא מין אויווען, וואס זאל בעהייצען דאס גאנצע הויז; דאס וואלט אויסגעטריקענט די ווענד און ארויסגעצויגען די פייכטקייט. איך פערזיכער דיר, איך קען זיך ניט דערוואריעמען פון פריה ביז נאכט.

אין אנהויב איז ער געווארען ערשטוינט איבער דעם משוגע'נעם איינפאל ארייגצופיהרען מאדערנע בעהייצונג אין זיין גרויסען אלטען הויז. עס וואלט איהם אויסגעזעהן מעהר נאטירליך, ווען ער זאל קארמענען די הינד פון זיין אייגענעם זילבערנעם טעלער.

דאן האט ער זיך צולאכט הויך אויפ'ן קול, מיט זיין פולער ברוסט, און אויסגערופען:

— דו ווילסט האבען בעהייצונג דא אין הויז! אין דער הויז! אך, וואס פאר א גוטער וויץ!

זי איז געוועז איינגעשפארט:

— איך פערזיכער דיר, מיין טהייערער, איך בין א דערפרא־רענע: דו פיהלסט ניט די קעלט, ווייל דו בעוועגסט זיך שטענדיג. איך, אבער, פיהל, אז איך פריהר.

ער האט געענטפערט נאך אלץ לאכענדיג:

— עט! דו ווערסט זיך צוגעוואהנען און אויסער דעם איז עס אויסגעצייכענט פאר'ן געזונד. עס וועט דיר גאר נישט שאדען: דו ווערסט דערפון נאך געווינען. צום טייפעל! מיר זיינען ניט קיין פאריזער, צו לעבען אין אנגעהייצטע הייזער. און אויסער דעם איז פריהלינג שוין ניט ווייט.

— — — — — — — — — — — —

אין אנהויב פון יאנואר האט איהר א גרויס אונגליק געטראפען. איהר פאטער און מוטער זיינען דער'הרג'עט געווארען פון א קארעטע. זי איז געקומען אין פאריז צו דער לויה. דער דאזיגער אונגליק האט זי אריינגעווארפען אין פערצווייפלונג, א טיעפער טרויער איז אויף איהר אנגעפאלען און ארומגעכאפט איהר נשמה, איהר הארץ, איהר קאפ. זעקס מאנאטען נאכאנאנד איז זי געוועזן פערנומען מיט דעם איין איינציגען געדאנק וועגען איהרע פערלארענע עלטערען.

די ווארימקייט פון די שעהנע טעג האבען צום סוף איהר אויפ־געוועקט. דערנאך איז איהר לעבען אוועק אומעדיג, טרויעריג און פול בענקעניש ביז דער אסען איז אנגעקומען.

ווען די קאלטע וועטערען זיינען צוריקגעקומען, האט זי צום ערשטען מאל א טראכט געטהאן וועגען איהר אומעדיגער צוקונפט. וואס זאל זי טהאן? גאר נישט. וואס וועט מיט איהר פאסירען פון היינט אן? גאר נישט. וואס פאר ערווארטונגען, וועלכע

האפנונגען קענען בעלעבען איהר צואוועהטאגט הארץ? קיינע. א דאקטאר, וועלכען מען האט צו איהר גערופען, האט ערקלעהרט, אז זי וועט קיינמאל ניט האבען קיין קינדער.

נאך שארפער און פיינליכער ווי פאר א יאהרען, האט זי איצט נאכאנאנד געליטען פון די קעלט.

זי האט אויסגעצויגען איהרע פון קעלט ציטערנדע הענד צו די גרויסע פלאמען. דער קנאקענדיגער פייער האט איהר געברענט דאס פנים; אבער אן אייזיגער ווינד האט איהר געיאגט אין רוקען, זיך דורכגעריסען דורך איהרע קליידער. זי דורכגענומען דורך און דורך. און זי האט זיך געטרייסעלט פון קאפ ביז די פיס. אונצעהליגע קאלטע שטראמען האבען עפעס אזוי ווי זיך בעהאלטען אין אלע צימערען, אין אלע ווענד, אין אלע ווינקלען און פון דארט זיך אויף איהר געיאגט, ווי דם שונאים. זי האט זיי געפיהלט יעדען מאמענט: זיי האבען איהר נאכאנאנד געשמיסען, דא אין פנים, דא אין די הענד, דא אויפ'ן האלז מיט זייער בייסענ־דען, פראסטיגען אטהעם.

און זי האט נאך אמאל פרובירט ריידען וועגען א גרויסען אויוועז אין קעלער, וועלכער זאל מיט הייסער לופט בעהייצען דאס גאנצע הויז. אבער איהר מאן האט אויסגעהערט איהר פערלאנג מיט אזא מינע, ווי זי וואלט געבעטען דאס טעלערעל פון הימעל. דאס אריינפיהרען אזא מין בעהייצונג אין פארוויללע האט איהם אויסגעזעהן פונקט אזוי אונמעגליך.

זייענדיג איין מאל אין רואן וועגען געשעפט, האט ער פון דארט געבראכט פאר זיין ווייב א קליין פוס־פייער־טעפעל, געמאכט פון קופער, וועלכען ער האט אויף שפאס אנגערופען „בעוועגליכע הייסע וואסער־בעהייצונג". ער האט געדענקט, אז דאס וועט זי אנוואריי־מען און עס וועט איהר שוין מעהר ניט זיין קאלט.

ארום סוף דעצעמבער האט זי פערשטאנען, אז אזוי שטענדיג

לעבען קען זי ניט און איין מאל אין אבענד ביים עסען האט זי ניט דרייסט געזאגט:

— הער אויס, טהייערער! טאמער וואלטען מיר פערבראכט א וואך אדער צוויי אין פאריז איידער דער פריהלינג קומט אן?

ער איז געווארען צוטומעלט:

— אין פאריז? אין פאריז? אבער וואס האבען מיר דארט וואס צו טהאן? ביי גאט, ניין.. אונז איז א סך בעסער דא. וואס פאר משוגה'דיגע אידעען דיר פאלען אמאל אין קאפ אריין.

זי האט אויסגעשטאמעלט:

— עס וואלט אונז אביסעל צושטרייט.

ער האט ניט פערשטאנען:

— וואס פאר א צושטרייאונגען ווילסטו? טהעאטערס, אבענדען, אונטערהאלטונגען, דינערס אין שטאדט? דו ווייסט, דאכט זיך, גאנץ גוט, אז קומענדיג אהער האסטו ניט געקענט ער־ווארטען אזעלכע מינים פערגעניגענס!

זי האט דערפיהלט א פארוואורף אין זיינע ווערטער און אין דעם טאן מיט וועלכען ער האט זיי ארויסגערעדט. און זי איז אנ־שוויגען געווארען. זי איז געווען שרעקעדיג און גוטמוטהיג, אהן קראפט צו ווידערשטעהן, אהן א שטארקען ווילען.

אין יאנואר איז געווארען ביטער קאלט און דער שנעע האט די ערד צוגעדעקט.

אין אבענד, ווען זי האט נאכגעקוקט א מחנה שווארצע קרא־ העז, וועלכע האבען זיך געדרעהט ארום די בוימער, האט זי זיך צואווײנט געגען איהר ווילען.

איהר מאן איז אריינגעקומען. ער האט געפרעגט שטארק פערוואונדערט:

— וואס איז מיט דיר?

ער איז געווען גליקליך, צופריעדען און האט קיינמאל ניט געטרוימט פון קיין אנדער לעבען אדער פון אנדערע פערגעניגענס. ער איז געבארען געווארען און איז אויסגעוואקסען אין דיעזער או־

מערדיגער געגענד. אבער איהם איז נישט געווען אומעדיג. ער האט זיך געפיהלט גוט אין זיין אייגען הויז, גוט אין קערפער און אויף דער נשמה.

ער האט זיך ניט געקענט פארשטעלען, אז מען קען האבען פער־לאנגען נאך עפעס אן אנדער לעבען, נאך אינטערעסאנטע פאסירונ־גען, אז מען קען דורשטען נאך פערשיעדענע פערגעניגענס. ער האט ניט פערשטאנען, אז פאר מאנכען מענשען איז אוממגליך צו פערברענגען א גאנץ יאהר אויף איין פלאץ. ער האט געשיינט ניט צו וויסען, אז פריהלינג, זומער, אסען און ווינטער האבען פאר מאסען מענשען נייע פערגעניגענס און נייע לענדער.

זי האט איהם גאר נישט געקענט ענטפערען און זי האט שנעל אויסגעווישט איהרע אויגען. צום סוף האט זי טרויעריג ארויסגע־מורמעלט:

— מיר איז... מיר איז... אביסעל אומעדיג.

און גלייך האט זי זיך דערשראקען, וואס זי האט געזאגט אזוי פיעל און שנעל צוגעלעגט:

— און אויסער דעם... איז מיר... איז מיר... אביסעל קאלט.

ביי דער דאזיגער בעמערקונג איהרער איז ער געווארען אין כעס.

— אה, איך פערשטעה. דו האסט זיך נאך אלץ ניט ארויס־געשלאגען פון קאפ דיין בעהייצונג מיט הייסע לופט. אבער וואס ווילסטו, צום טייפעל! פאר דער גאנצער צייט וואס דו ביזט דא, ביזטו בלויז איין מאל געווען פערקיהלט.

— — — — — — — — — — — — — — —

די נאכט איז אנגעפאלען. זי איז ארויף אין איהר צימער. אויף איהר אייגענעם ווארנש האט זי געהאט א בעזונדערען שלאף־צימער. זי האט זיך געלעגט צו בעט, אבער אפילו אין בעט איז איהר אויך קאלט געווען. זי האט זיך געטרייסעלט און געטראכט: „וועט אזוי זיין אימער, אימער, אימער ביז'ן טויט?"

און זי האט געטראכט וועגען איהר מאן. ווי אזוי האט ער גע־קענט זאגען צו איהר: „דו ביזט בלויז איין מאל געוועזן פערקיהלט, זייט דו ביזט דא". אויף אזא אופן מוז זי ווערען קראנק; מוז זי הוסטען, כדי ער זאל פערשטעהן וויפיעל זי ליידעט.

און זי האט זיך געפיהלט בעליידיגט און געקריינקט.

זי מוז הוסטען, דאן וועט ער אהן צווייפעל אויף איהר רחמנות האבען. יא, זי וועט הוסטען; ער וועט הערען ווי זי הוסט, ער וועט מוזען רופען א דאקטאר און דער דאקטאר וועט איהם ער־קלעהרען, אז זי איז קראנק.

זי איז אויפגעשטאנען, האט ארונטערגעלאזט פון בעט איהרע נאקעטע פיס און א קינדערשער איינפאל איז איהר אויף די גע־דאנקען געקומען און ביי איהר א שמייכעל ארויסגערופען. זי האט געטראכט:

„איך וויל האבען בעהייצונג אין הויז און איך מוז עס הא־בען. איך וועל הוסטען אזוי לאנג, ביז ער וועט זיין געצוואונגען איינפיהרען די גאזיגע בעהייצונג אין הויז".

און זי האט זיך אוועקגעזעצט כמעט א נאקעטע אויף א שטוהל. זי האט געווארט א שעה, צוויי שעה. עס האט איהר געשוידערט, אבער זי האט זיך ניט פערקיהלט. דאן האט זי זיך בעשלאסען אויף א געוואגטען שריט.

זי האט שטיל פערלאזען איהר צימער, איז ארונטער פון די טרעפ און געעפענט די גארטען־טהיר.

די ערד, אין גאנצען מיט שנעע בעשאטען, האט אויסגעזעהן ווי טויט. זי האט איילינג ארויסגעשטעלט איהר נאקעטען פוס אויף דער קאלטער ערד און ער איז אריין טיעף אין דעם ווייכען אייזיגען שנעע. א קעלט איז איבער איהר גאנצען לייב אריבער און האט ווי א שטארקער וועהטאג איהר אין הארצען א זעץ גע־טהאן. דאך האט זי אויסגעצויגען די אנדער פוס און גענומען געהן מיט לאנגזאמע טריט.

דאן איז זי אוועק ווייטער, זאגענדיג צו זיך אליין:

— איך וועל געהן ביז צו די סאסנע־בוימער!

איצט איז זי געגאנגגען מיט שנעלע טריט, אהן אן אטהעם און שווער געסאפּעט יעדעס מאָל, יעדעס מאָל, וואס זי האָט איהר פוס פון שנעע ארויסגעשלעפּט.

זי האָט אנגעריהרט די ערשטע סאסנע מיט איהר האנד, אזוי ווי זי וואָלט זיך וועלען איבערצייגען, אז זי האָט אויסגעפיהרט איהר פּלאן אין גאנצען; דאן איז זי אוועק צוריק אין הויז. צוויי־דריי מאָל האָט זיך איהר געדאכט, אז זי פאלט צו דר'ערד, אזוי בעטויבט און שוואך האָט זי זיך געפיהלט. איידער זי איז צוריק אין הויז אריין, האָט זי פון דעסטוועגען זיך אוועקגעזעצט אין שנעע און נאָך גענומען אביסעל, כדי אנצורייבען דערמיט די ברוסט.

דאן איז זי ארויף אויבען און אריין אין בעט. עס האָט זיך איהר געדאכט, אז אין א שעה ארום האָט זי דערפיהלט, ווי א ים מוראשקעס זיינען איהר אין האלז אנגעקראָכען און אין אלע גליע־דער. דאָך איז זי געשלאָפען.

אויפ'ן צווייטען טאָג האָט זי געהוסט און ניט געקענט אויפ־שטעהן פון בעט.

זי האָט געקריגען א לונגען־ענטצינדונג. זי האָט גערעדט פון היץ און אין היץ האָט זי אלץ געבעטען מען זאָל איהר בעהייצען דאס הויז. דער דאקטאָר האָט געפאָדערט, אז מען זאָל איהר וואונש ערפילען. העגרי האָט זיך געקווינקעלט, אבער ער האָט געמוזט נאָכקומען געגען זיין אייגענעם ווילען.

— — — — — — — — — — — — — — —

מען האָט זי ניט געקענט אויסהיילען. איהרע לונגען זיינען געווען שטארק אנגעגריפען און די דאקטוירים, וועלכע האבען זי קורירט, זיינען געווען אונרוהיג וועגען איהר לעבען.

„אויב זי בלייבט דא, וועט זי ניט דערציהען ביז צו די קו־מענדע קאלטע וועטערען", — האבען געזאגט די דאקטוירים.

מען האָט זי אוועקגעשיקט אין ווארימע לענדער. זי איז געקו־מען נאָך קאננעס. דארט האָט זי זיך געווארימט אויף דער זון.

גע'חיות'ט מיט'ן ים און איינגעאטהעמט אין זיך די זיסע לופט פון פאמעראנצען בליטהען. און ווען דער פריהלינג איז געקומען, איז זי צוריק אין איהר קאלטער היים אוועק. אבער זי האט גע־לעבט אין שטענדיגער מורא, אז מען וועט זי אויסקורירען, אין אויי־בינגען שרעק פאר די קאלטע ווינטערן אין נארמאנדיע; און אזוי שנעל ווי זי האט געפיהלט, אז זי ווערט אביסעל בעסער, האט זי ביי־נאכט איהר פענסטער געעפענט און דערביי געטראכט פון די זיסע רוחות אויפ'ן זאמדיגען ברעג פון מיטעל־לענדישען ים. און איצט האט זי געהאלטען ביים שטארבען. זי האט עס געוואוסט און דאך איז זי געווען צופריעדען.

זי האט געעפענט א צייטונג, וועלכע זי האט געהאלטען א צוזאמענגעוויקעלטע אין די הענד און דערזעהן די פאלגענדע קעפעל:

„דער ערשטער שנעע אין פאריז".

עס האט איהר א שוידער געטהאן און דאך האט זי געשמייי־כעלט. זי האט געווארפען א בליק אויף עסטערעל, וועלכע די אונ־טערגעהענדע זון האט מיט א ראזאווען שיין בעגאסען. זי האט געקוקט אויף דעם גרויסען, בלויען הימעל, וועלכער איז געווען אזוי בלוי, אזוי בלוי און אויף דעם ריעזיג־גרויסען ים, אויף אזא בלוי־ען, דאן האט זי זיך אויפגעהויבען און איז אוועק צוריק אין איהר הויז מיט לאנגזאמע טריט, זיך אבשטעלענדיג נור דאן, ווען דער הוסט האט זי געשטיקט. זי איז פערבליבען צו לאנג אין דרויסען און האט זיך פערקיהלט, לייכט פערקיהלט.

אין דער היים האט זי געפונען א בריעף פון איהר מאן. זי האט איהם געעפענט און גענומען לעזען:

„מיין טהייערע ווייבעלע:

„איך האף, אז דו פיהלסט זיך גוט און דו בענקסט ניט צו שטארק נאך אונזער שעהנער געגענד. די לעצטע עטליכע טעג האָ־בען מיר געהאט א גוטען פראסט, וועלכער האט אונז אנגעזאגט, אז א שנעע קומט באלד. איך, פון מיין זייט, האב שטארק הנאה

פון אזא וועטער, און דו פערשטעהסט דאך מסתמה, אז איך האלט
אַן פון דיינטוועגען די פערפלוכטע בעהייצונג דיינע —

זי האָט אויפגעהערט צו לעזען גליקליך מיט דעם גערזאנק. אז
דאָרט, אין דער קאלטער הויז, ברענט א פייער, אז זי האָט געהאַט
איהר געווינשטע בעהייצונג. איהר רעכטע האנד, וועלכע האָט
געהאַלטען דעם בריעף, האָט זיך לאנגזאם אויף איהר קניה אראָב־
געלאָזען, בעת איהר לינקע האַנד האָט זיך צום מויל אויפגעהויבען
עפּעס אזוי ווי צו בערוהיגען דעם איינגעשפּארטען הוסט, וועלכער
צורייסט איהר די ברוסט.

ע נ ד ע.

אַ נייע סענסאַציע.

ין דער קליינינקער מאַדאַם ד׳אַרמאַנד איז געזעסען אַ שטיק טייפעל. זי האָט געהאַט אַ פאַנטאַסטישען מוח, דורך וועלכען די אונערהערטעסטע קאַפּריזען פלעגען דורכגעהן, און אין וועלכען פערשיעדענע אידעען און איינפאַלען פלעגען נאָכאַנאַנד אַרומטאַנצען און פערטרייבען איינס דאָס אַנדערע אַזוי, דאָס דער קליגסטער מענשען קענער וואָלט דעם קאָפּ פערלאָרען, ווילענדיג נאָכפאָלגען נאָך איהרע פאַנטאַזיעס.

דאָס איז וואהרשיינליך געווען די אורזאַכע, פאַרוואָס זי האָט אַזוי בעצויבערט און צוגעצויגען צו זיך אפילו די יעניגע, וואָס האָבען זיך איינגערעדט, אַז זיי זיינען פרייע און שטאַרקע מענשען, און אַז די ליידענשאַפטען אונטער וועמעס איינפלוס די מענער פערלירען זייערע קעפּ, האָבען איבער זיי קיין שליטה ניט, אַז די פעררעטערישע נעץ פון דער פרוי קען צו זיי ניט דערגרייכען, אָדער פיליייכט איז עס געווען דער רייץ פון איהרע צאַרטע, ווייסע הענטלאַך, וועלכע האָבען געשמעקט ווי דער טהייערסטער פּאַרפיום און וועמעס פינגער די מענער פלעגען קושען מיט דער גרעסטער איבערגעבענהייט, מיט׳ן העכסטען פערגעניגען, אָדער איהרע גאָלדזיידענע האָהר, איהרע גרויסע, בלויע און רעטזועלהאַפטע אויגען, פול מיט קוריאָזיטעט און לוסט? צו איז דאָס געלעגען אין איהר אויביג־בייטענדיגען מיילכעל, וועלכער, ווען זי האָט די ליפּען פערביסען, איז געווען קליין און קינדעריש, און ווען זי האָט איהם שמייכלענדיג געעפענט, איז ער געווען ווי אַ רויז, וואָס וויקעלט זיך

פארנאנדער אנטקעגנען דער זון ? און האָט זי געלאכט און איהרע פערעל־ווייסע צייהן געוויזען, איז איהר שעהן פערפיהרעריש מייל־כעל געווארען דער ציעל פונקט פאר קושען.

ווער קען פערשטעהן דעם צויבער וואָס מאנכע „אויסגע־וועהלטע פרויען" איבען אויס איבער די מענער ? ווער קען וויסען פון וואנען עס נעהמט זיך די דעספּאָטישע הערשאפט, געגען וועל־כער עס פאלט קיינעם ניט איין צו רעבעלירען ?

צווישען דעם גרויסען צאָהל מענער, וואָס האָבען זי ארומגע־רינגעלט און וואָס האָבען מיט גרוים אנגסט געווארט אויף דער וואונדערבארער מינוט, ווען איהר הארץ וועט ווייך ווערען, ווען זיי־ער שפּאָטישע פריינדין וועט ענדליך מיעד ווערען פון איהר אייגע־נער קאלטקייט און וועט זיך איבערגעבען צו דעם פערגעניגען פון ליעבען און זיין געליעבט... אויף א צייט, ווען זי וועט פער'כשופ'ט ווערען פון זייערע האָניג־זיסע לאסקעס און וועט מעהר ניט ענט־זאגען איהרע ליפען צו דעם יעניגען, וואָס וויל זיי קושען...

צווישען אָט די אלע איז קיינער ניט געווען אזוי ענטשלאָסען צו געווינען דאָס שפּיעל און פארטזעצען די בעלאגערונג ביז צום סוף, ווי קסאווער דע־פאנטרעל.

מיט געדולדיגער ענערגיע און ווילענס־קראפט, וואָס קיין הינ־דערנים קען ניט אָבשוואכען, מיט דער היץ פון א גלויביגען פּילי־גרים וואָס דולדעט אלע יסורים פון א לאנגער רייזע מיט דער בע־שטימטער און טרייסט־פולער האָפנונג, דאס אין א געוויסען טאג וועט ער זיך קענעןווארפען אויף זיינע קניה פאר דעם אלטאר וואו ער וויל תפילה טהאָן, און הערען די געטליכע ווערטער וואס זיינען א גן עדן אין זיינע אויגען, מיט דער זעלבער ענטשלאָסענהייט האָט קסאווער מארשירט נאָך זיין ציעל.

ער האָט אויסגעפיהרט אלע איהרע איינפאלע און געטהאָן אלץ וואָס ער האָט געקענט איהר ניט אויפצורעגען, נישט צו בעליידיגען איהרע געפיהלען, צו ווערען א פריינד אהן וועלכען זי זאָל זיך ניט קענען בעגעהן, א פריינד, וועמען די פרוי דערצעהלט אלעס : איהרע

טעגליכע אונאנגענעהמליכקייטען און איהר צוקונפטס־טרוים.

און עס איז מעגליך, אז זי וואלט אויף אן אמת געליטען, גע־ווײנט און געפיהלט א גרויסע פוסטקייט אין איהר לעבען, אויב זיי ביידע וואלטען זיך אויף אויביג צושיידט און ער וואלט איהר אין גאנצען פערלאזען. זי וואלט איהם זאגאר פערטהיידיגט — הגם זי וואלט זיך דערמיט קאמפרעמאנטירט — אויב אימיצער וואלט איהם אטאקירט אין איהר געגענווארט און אפטמאל פלעגט זי זאגען מיט א טרויעריגען שפאס אין איהר שטימע:

— אויב איך וואלט ווירקליך פעהיג געווען צו ליעבען א מענ־שען פינף מינוט נאכאנאנד, וואלט איך זיכער אייך געליעבט.

און אז זיי פלעגען אמאל שפאצירען נאך מיטאג און זיך צו־רערען וועגען ליעבע, פלעגט מאדאם ד'ארמאנד ארויסזאגען איהרע בעליעבטע טהעאריעם: יא, זי פערשטעהט גאנץ גוט דאס גליק, וואס ליגט אין דער בעזיצונג פון דער זאך, וואס מען האט ליעב. זי פערשטעהט דאס משוגעת וואס כאפט איינעם ארום פון קאפ ביז די פיס, וואס מאכט דאס בלוט הייס און וואס צווינגט דער פרוי אן אלעס צו פערגעסען, ווען זי געפינט זיך אין די ארעמס פון דעם מאן... דאס הימעלשע פערגעניגען, וואס איבערוועל־טיגט דיך און בינדט צוזאמען צוויי וועזענס און מאכט פון זיי איינס. דאס איז אבער נור מעגליך אין א אונערווארטעטער מי־נוט, אויף א פרעמד ארט, אונטער אונגעוועהנליכע אומשטענדען, אין וועלכע עס זאל זיין עטוואס נייעס, עטוואס פרישעס, אזוינס וואס מען קען קיינמאל ניט פערגעסען, וואס איז אמוזירענד און רייצענד און וואס גיט צו א פעפער געשמאק צו דעם איינפאכען געשמאק פון אונמאראליטעט.

קסאוועד האט געטהאן אלעס אין דער וועלט, אום אויסצוגע־פינען אזא ארט, אבער עס האט זיך איהם ניט איינגעגעבען. ער האט שוין פרובירט א צימער מיט זיידענע טאפעטען, ווי אן אל־קער פון זיעבצעהנטען יאהר־הונדערט, א ווילא בעהאלטען ווי א נעסט צווישען בוימער, א יאפאניש הויז מיט פענסטער, פון וועל־

כען מען האט געקענט זעהן דעם ים, אן אלט מאדישע, מעלאנכא־לישע הויז און האטעלען, רעסטאראנען, מעבלירטע צימערען און נאך זעלטענע פלעצער, אבער אלעס איז געווען אומזיסט.

מאדאם ד'ארמאנד האט זיך געפיהרט אויף איהר אלטען שטיי־גער, אבער דער ארימער קסאווער איז יעדען טאג געווארען אלץ מעהר פערליעבט, פערליעבט ווי אן אויסגעוואקסען חדר־אינגעל, וואס האט נאך קיינמאל מיט קיין פרוי ניט גערעדט, פון דעם סארט, וואס הויבט אויף די בלומען, וועלכע פאלען ארונטער פון דער געליעבטער'ס ברוסט און קושט זיי, און וועלכער פערליערט זיך און ווערט טרויעריג, ווען ער זעהט זי ניט, הערט ניט איהר שטי־פערישע שטימע, איהר זיס געלעכטערל...

איין אבענד איז ער מיט איהר געגאנגען אויף א יריד. זיי זיי־נען פארבייגעגאנגען פערשיעדענע ביידלאך און זיינען בעטויבט געווארען פון דעם געפילדער פון די קאטערינקעס און דאס פייפעריי פון די קארוסעלען. פלוצים האבען זיי דערזעהן א ציגיינער ביי־דעל. הערר דע פאנטרעל האט זיך אבגעשטעלט און געזאגט צו מאדאם ד'ארמאנד:

— ווילט איהר אפשר זיך לאזעןווארפען קארטען?

דאס ביידעל איז געווען א שעהן מוסטער פון דעם דאזיגען סארט: אפישען און בילדער, אויף וועלכע עס איז געווען אנ־געשריבען שרייענדע רעקלאמעס, האבען געהאנגען איבער די שוואכע טרעפלאך; די קליינע פענסטערלאך זיינען געווען פער־שטעלט מיט פערשיעדענע צאצקעס און אין דרויסען, אויף א קעס־טעל, וואס איז געשטאנען ביים אריינגאנג, איז געשלאפען אן אל־טער, פליכעוואטער פאפוגיי.

די קארטען־ווארפערקע איז געזעסען שטיל אויף א שטוהל און געשטריקט א זאק. זעהענדיג, אז זיי דערנעהנטערען זיך, האט זי זיך אויפגעהויבען און צוגעגאנגען צו מאדאם ד'ארמאנד, האט זי געזאגט מיט א זיס קול:

— איך ענטדעק די פערגאנגענהייט, געגענוואַרט און צוקונפט, אפילו דעם נאָמען פון צוקונפטיגען מאַן אָדער ווייב און די נעמען פון דער פערשטאָרבענער פאמיליע וויים איך. איך קען זאָגען מיין קליענט אַלעס, וואָס האָט מיט איהם פאסירט און וואָס וועט מיט איהם פאסירען אין דער צוקונפט. איך האָב געוויזען מיינע וואונ־דער פאר פיעלע געקרוינטע קעפּ. דער קייזער פון בראזיליען איז ביי מיר געוועזן, אויך דער בעריהמטער פּאָעט וויקטאָר היוגאָ... מיין פרייז איז פינף פראנק פאר זאָגען בלויז דאָס גליק און צוואנ־ציג פראנק פאר אַלעס... ווילט איהר עס פּרובירען, מאדאם?

מאדאם ד'ארמאָנד האָט זיך צולאכט ווי א גאסען־מיידעל, אָבער הערר פאנטרעל האָט געעפענט די גלעזערנע טהיר, וואָס איז געוועזן פערהאנגען מיט א שווערען רויטען פאָרהאנג און זיי זיינען אריין אינווייניג.

ווען די טהיר האָט זיך הינטער זיי צוריק צוגעמאכט, איז די יונגע דאמע געבליבען שטעהן איבערראשט. דאָס ביידעל איז גע־ווען פול מיט בלומען, דעקאָרירט אויף דעם שעהנסטען אופן, ווי עס וואָלט געווען אן אַלטע פאר ליעבענדע. אויף אַ טיש וואָס איז געווען ארומגערינגעלט מיט געבעטע שטוהלען, איז געווען אָנגע־גרייט א גרויסארטיגער מאָהלצייט, און פון א ווינקעל, וואָס איז פערהאנגען געווען מיט שווערע פּאָרטיערען האָט ארויסגעקוקט א ברייטע בעט, איינע פון יענע בעטען וואָס ברייגנען ארויף אויף זינדיגע געדאנקען.

קסאווער האָט פערמאכט די טהיר און מאדאם ד'ארמאנד האָט אויף איהם א קוק געטהאָן מיט א געהיימניספאָלען בליק. איהרע באקען האָבען זיך פערררויטיגט און איהרע נאָז־לעכער זיינען עפּעס מאָדנע פארנאנדער געשפרייט געוואָרען, וואָס קסאווער האָט ביז אהער ביי איהר נאָך קיינמאָל ניט בעמערקט. דאן האָט ער מיט א שטילע שטימע און א קלאפּעדיגען הארצען איהר איינגערוימט אין אויער אריין:

— זיינען אייך דאָס מאָל די דעקאָראַציעס געפעלען ?
אַנשטאָט אַן ענטפער האָט זי איהם אויסגעשטרעקט איהרע ליפען ... דערנאָך האָט זי אָנגעגאָסען צוויי גלעזער שאַמפּאַניער, מיט איהם געטרונקען, געלאַכט און זיך פער'שיכור'ט ...
און אויף אַזאַ אופן האָט מאדאם ד'ארמאנד צום ערשטען און צום לעצטען מאָל בעטראָגען איהר מאַן אויף א יריד, אין אַ צי־גיינער ביידעל.

ענדע.

רער טאָרט.

אמיר זאָגען, אז איהר נאָמען איז געווען מאדאם אנ־סערר, כדי ניט ארויסצוגעבען איהר אמת'ן נאָמען. זי איז געווען איינע פון יענע פאריזער שטע־רען, וועלכע לאָזען נאָך זיך א לאַנגען פּאַס פייער. זי האָט געשריבען פערזען און ערצעהלונגען: זי האָט געהאַט א פּאָעטישע הארץ און איז געווען זעל־טען שעהן. זי האָט געעפענט איהרע טהירען צו זעהר ווענינע — בלויז אויסנאַהמס מענשען און גייסטיגע אריסטאָקראַטען האָבען געקענט צו איהר קומען.

זיין איינער פון איהרע געסט, האָט געהייסען, אז מען איז ניט קיין פּשוט'ער בשר ודם, נור א מענש מיט מאַרך, מיט וויסען, מיט טאַלאַנט און דערפאַר האָט מען טאַקע אויף איהרער אַן איינלאַ־דונג געלייגט אַ גרויסען ווערטה.

איהר מאַן האָט געשפּיעלט די אונבעדייטענדע ראָליע פון אַ סאטעליט, ס'הייסט אַ קלענערע פּלאַנעטע, וואָס דרעהט זיך ארום אַ גרעסערער. צו זיין דער מאַן פון אַ שטערען איז ניט קיין לייכטע זאַך. דער דאָזיגער מאַן אָבער האָט געהאַט אַן אָריגינעלען איינפאַל, צו בעשאַפען אַ שטאַאַט אין דעם שטאַאַט. ער האָט זיך געהאַט זיי־נע אייגענע פעהיגקייטען, ס'פערשטעהט זיך, קלענערע ווי זיין ווייב'ס, און ער האָט אויך געהאַט פריינד און אַנהענגער. און ער האָט איינגעפיהרט אזוי, אז ווען זיין ווייב האָט געהאַט אונטער־האַלטונגען מיט איהרע געסט האָט ער אין דערזעלבער צייט פער־

בראכט גאנץ בעזונדער מיט זיינע. ער האט געהאט א בעזונ־דערען קרייז וועלכער האט איהם געשעצט, זיך צו איהם צוגע־הערט און געווען מעהר אויפמערקזאם צו איהם ווי צו זיין גלענ־צענדער פרוי.

ער האט זיך געווידמעט צו אגריקולטור — אגריקולטור און דעפוטאטען קאמער. פון דעם זעלבען מין זיינען דא אין דעפוטא־טען קאמער גענעראלען, ס'הייסט אזוינע, וואס זיינען געבארען, ליעבען און שטארבען אויף די רונדע לעדערנע שטוהלען פון'ם קריעגס דעפארטמענט.

די דאזיגע אלע פיהרער געהערען צו איין און דעם זעלבען סארט: זיי זיינען קריעגס פיהרער אין קריעגס דעפארטמענט, קאפיטאנען אין דעם פלאטען דעפארמענט, בויען קאלאניעס אין דעפוטאטען קאמער און אזוי ווייטער. און אזוי האט ער שטודירט אגריקולטור, שטודירט ערנסט און געזוכט צו דערגעהן איהר פער־בינדונג מיט אנדערע וויסענשאפטען, מיט פאלאטישער עקאנאמיע און דער פיינער קונסט — מיר בעפוצען געוועהנליך די פיינע קונסט מיט אלע סארטען וויסענשאפטען און א העסליכער אייזענבאהן־בריק איז ביי אונז אויך א „קונסט־ווערק" — צום סוף האט ער ער־רייכט דעם פונקט, ווען מען האט וועגען איהם גערעדט, ווי פון א מאן מיט פעהיגקייטען. מען האט איהם אפט ציטירט און א דאנק זיין ווייב, האט מען איהם ערוועהלט אלס מיטגליעד פון אגריקול־טור דעפארטמענט.

די דאזיגע עהרע האט איהם פאלשטענדיג צופריעדענגעשטעלט.

אונטער דעם אויסרייד צו פערקלענערען די הוצאות, האט ער זיינע פריינד איינגעלאדען צו זיך אין די זעלבע טעג, ווען זיין פרוי האט צוגענומען איהרע געסט, אזוי, אז זיי זיינען זיך אלע צוזא־מענגעקומען אין איין צייט, אבער פערבראכט האבען זיי אין צוויי גאנץ פערשיעדענע גרופען. די מאדאם מיט איהר סוויטע פון אר־טיסטען, אקאדעמיקער און מיניסטארען האבען פערנומען א מין גאלערעע, וואונדער־שעהן דעקארירט. דער מאן פלעגט זיך געוועהנ־

ליך צוריקציהען מיט זיינע אגריקולטוריסטען איז אז אנדער טהייל פון׳ם הויז, וואס איז בענוצט געווארען אלס רויך־צימער און וועל־כען די מאדאם אנסערר האט איראניש גערופען דעם סאלאן פון אגריקולטור.

די צוויי לאגערען זיינען געווען אין גאנצען פערשיעדען. דער הערר, וועלכער איז ניט געווען א האהר אייפערזיכטיג, האט נאך ווען עס איז פערשמעקט אין דער אקאדעמיע און העפליך בעדריקט הענד מיט די געסט; אבער די אקאדעמיע האט געקוקט מיט פער־אכטונג אויף דעם סאלאן פון אגריקולטור און עס האט זעהר זעלטען פאסירט, אז די פרינצען פון וויסענשאפט, פון געדאנק אדער פון עטוואס אנדערש, זאלען פערברענגען מיט די אגריקולטוריסטען.

די דאזיגע אונטערהאלטונגען האבען זיי גאנץ ווייניג געקאסט— א טאסע טהעע און טארט איז געווען דער גאנצער טראקטאמענט. אין פריהערדיגע צייטען האט דער הערר פערלאנגט צוויי טארטען איינעם פאר דער אקאדעמיע און איינעם פאר די אגריקולטוריס־טען. אבער די מאדאם האט פערשטאנען, אז דאס וואלט געווען אז אפענער בעוויין, דאס ביי זיי געפינען זיך צוויי לאגערען, צוויי פארטייען, צוויי אונטערהאלטונגען און זי האט געגען דעם פראָ־טעסטירט. אזוי ווי דער הערר האט זיך וועגען דעם ניט איינגע־שפארט, האבען זיי געהאט בלויז איין טארט, וועלכען די מאדאם האט פערטהיילט אין דער אקאדעמיע און וועלכער איז דערנאך אריבערגעגאנגען אין דעם סאלאן פון אגריקולטור.

דער דאזיגער טארט איז אין דער אקאדעמיע געווארען א גע־גענשטאנד פון אויפמערקזאמער בעאבאכטונג און אלע אויגען הא־בען אויף איהם געקוקט. מאדאם אנסערר האט איהם קיינמאל אליין ניט געשניטען. דיעזע אויפגאבע איז אימער געפאלען אויף איינעם אדער אויף אז אנדערען פון די בעריהמטע געסט. דער יעניגער אויף וועמען עס איז געפאלען די דאזיגע פפליכט, וועלכע איז בעטראכט געווארען פאר א גאנץ בעזונדערע אויסצייכנונג, האט זי ערפילט א לאנגע צייט נאכאנאנד, אמאל זאגאר גאנצע

דריי מאנאטען, זעלטען ווען מעהר: און עס איז קענטיג געווען, אז די פריווילעגיע „צו שניידען דעם טארט" האט מיטגעטראגען מיט זיך נאך א סך אנדערע אויסצייכנונגען...

דער טארט שניידער האט זיך געהאלטען זעהר שטאלץ, געדערט אין א בעפעהלענדען טאן און איז געווען עפעס א מין רעגיערענדע מאכט אין הויז: און אלע אויפמערקזאמקייטען, אלע פריינדליכקייטען האט די ווירטין פון הויז געשענקט בלויז איהם אליין.

די דאזיגע גליקליכע פערזאנען האבען פריינד איז א אינטימער אונטערהאלטונג הינטער געשלאסענע טהירען א נאמען געגעבען „פאווארימען פון טארט", און יעדער בייט פון א פאווארים האט אין דער אקאדעמיע ארויסגערופען א מין סארט רעוואלוציאן. דער מעסער איז געווען א סצעפטער, א קעניג'ס רוט, די טויג א עמבלעם, א פאהן: דער אויסערוועהלטער איז פון אלעמען גראטולירט געווארען. די אגריקולטוריסטען האבען קיינמאל ניט געשניטען דעם טארט. דער הערר אליין איז אימער געווען אויסגעשלאסען, הגם ער האט געגעסען זיין טהייל.

דעם טארט האבען נאך דער רייהע נאך געשניטען פאעטען, מאהלער, נאוועליסטען. א גרויסער מוזיקער האט א געוויסע צייט געהאט די פריווילעגיע אויסצומעסטען דעם טארט אויף פארציעס; א געזאנדטער האט איהם שפעטער פערביטען. מאנכעס מאל האט א מאן מיט א וויינינגער בעריהמטען נאמען, אבער אן עלעגאנטער און שעהנער, איינער פון די, אויף וועלכען מען זאגט, אז ער איז „אן אמת'ער דזשענטלמען", „א ריטער", אדער „א ספארט", גע־קריגען דעם מעסער צו שניידען דעם סימבאלישען טארט. יעדער פון זיי האט אין צייט פון זיין קורצער הערשאפט ארויסגעוויזען די גרעסטע אויפמערקזאמקייט צו דעם מאן: דאן ווען עס איז גע־קומען די שטונדע פון זיין פאלען, האט ער איבערגעגעבען דעם מעסער צו א מעהר גליקליכען און אליין זיך ווידער אויסגעמישט מיט דעם פשוט'ען עולם פון נאכפאלגער און פערהערער פון דער שעהנער מאדאם אנסערר.

אזוי איז עס אנגעגאנגען א צייט לאנג; אבער שטערען בלישטשען ניט אימער מיט דעם זעלבען גלאנץ. יערע וואך איז דער געזעלשאפט ווערט אבגעניצט. מען האט געקענט זאגען, אז ביס־לעכוויין איז די היציגקייט פון די טארט־שניידער שוואכער גע־ווארען; צייטענוויין, ווען מען האט זיי דערלאנגט די טאץ, האַ־בען זיי געשיינט צו צעגערען. די דאזיגע עהרע, נאך וועלכער זיי האבען זיך פריהער אזוי געזארגט, איז אלץ וויניגער און וויניגער פערלאנגט געווארען און אנגענומען האט מען עס איצט אויך אויף א קירצערער צייט, און שטאלצירט מיט דעם אויך א סך וויניגער.

מאדאם אנסערר איז צו אלעמען געווען זעהר פריינדליך און ליעבענסווירדיג. אבער וועה! קיינער האט זיך מעהר ניט גע־פונען צו שניידען דעם טארט מיט זיין אייגענעם ווילען. די נייע געסט האבען געשיינט זיך צו ענטזאגען פון דער עהרע. די „אלטע פאווריטען" האבען זיך ווידער בעוויזען איינער נאכ'ן צווייטען, ווי ארונטערגעזעצטע פרינצען, וואס זיינען אויף א קורצער ווילע ווידער אין קראפט אריין. דאן זיינען די אויסערוועהלטע געווארען אלץ וויניגער און וויניגער. א מאנאט נאכאנאנד האט הערר אנ־סערר אליין אויפגעשניטען דעם טארט; דאן האט זיך אויף זיין פנים בעוויזען אן אויסדרוק, ווי ער וואלט מיעד געווען פון דער דאַ־זיגער ארבייט, און איין אבענד האט מאדאם אנסערר, די שעהנע מאדאם אנסערר אליין, מיט איהרע צארטע הענדטעלאך, געשני־טען די פארציעס. אבער עס האט געשיינט, אז דאס מאטערט זי זעהר אויס, און דעם צווייטען טאג איז זי אזוי צוגעשטאנען צו איינעם פון איהרע געסט עס צו טהאן, אז ער האט ניט געוואגט איהר צו ענטזאגען.

דער דאזיגער סימבאל איז אלעמען געווען צו גוט בעוואוסט און די געסט האבען געקוקט איינער אויף דעם אנדערען צושראַ־קענע, מיט אונרוהיגע פנים'ער. צו שניידען דעם טארט איז געווען א קלייניגקייט, אבער די פריווילעגיע, וואס מען האט געקראגען צוזאמען מיט דער דאזיגער אויסצייכנונג, האט איצט אבגעשראקען

דעם עולם; דערפאר טאַקע האבען די אקאדעמיקער, ווי נור מען האָט אריינגעבראכט די טאַץ, געכאַפּט הענד און פיס און זיינען אנטלאָפען אין דעם סאלאָן פון אגריקולטור, עפּעס אזוי ווי זיך צו בעהאַלטען הינטער דעם רוקען פון איהר מאַן, וועלכער האָט נאָכאַנאַנד געשמייכעלט. און ווען מאדאם אַנסערר האָט זיך בעוויזען אין טהיר מיט דעם טאָרט אין איין האנד און דעם מעסער אין דער אַנדערער, האָבען זיי אַלע ארומגערינגעלט איהר מאַן, ווי זיי וואָלטען ביי איהם שוץ געזוכט.

נאָך עטליכע יאָהר זיינען אוועק. קיינער האָט שוין איצט ניט געשניטען דעם טאָרט; אבער אויס אַלטער געוועהנהייט, האָט די פרוי, וועלכע מען האָט פון העפליכקייט וועגען נאָך אַלץ גערופען „די שעהנע מאדאם אנסערר", יעדען אבענד געזוכט צווישען איהרע געסט, טאָמער וועט זיך געפינען עפּעס א פערהערער, וועלכער זאָל נעהמען דעם מעסער... אבער יעדעס מאָל האבען איהרע געסט ווי איין מאַן זיך שנעל ארויסגערוקט. נאָך איידער דער פאַרשלאָג איז אויף איהרע ליפּען געקומען.

אבער איין אבענד איז א יונגער מאַן געקומען צו איהר אונטערהאַלטונג — אַן אונשולדיגער, ניט איבערגעשפּיצטער יונגער מאַן. ער האָט גאָר נישט געוואוסט וועגען דער געהיימניס פון טאָרט. דערפאר טאַקע, ווען די צייט איז געקומען און אַלע געסט זיינען אנטלאָפען, בעת זי האָט גענומען פון דעם דיענער'ס האנד די טאַץ מיט'ן טאָרט, איז ער געבליבען זיצען ביי איהר זייט גאַנץ רוהיג.

זי האָט געדענקט, אַז מסתמא ווייס ער וועגען וואָס דאָ האַנדעלט זיך און מיט א בעוועגטער שטימע האָט זי געפרעגט:

— ווילט איהר זיין אזוי גוט, מיין ליעבער הערר, און צושניידען דיעזען טאָרט?

ער האָט ארויסגעוויזען די גרעסטע צופריעדענהייט, געשמייכעלט וואָס מען גיט איהם אַזאַ כבוד:

— אָך, געוויס, מאדאם, מיט דעם גרעסטען פערגעניגען. — האָט ער געזאָגט און אויסגעטהאָן זיין האַנד־שוה.

אביסעל ווייטער, אין א ווינקעל פון דער גאלערעע, הינטער א טהיר וואס האט געפיהרט צום סאלאן פון די אגריקולטוריסטען, זיינען געשטאנען די געסט און געקוקט אויף דעם יונגען מאן מיט דער גרעסטער פערוואונדערונג. דאן, ווען זיי האבען געזעהן, ווי דער נייער גאסט שניידט דעם טארט אהן שום צעגערונג, זיינען זיי שנעל צוריק אריינגעקומען.

און אלטער פאעט האט פרעהליך א קלאפ געטהאן דעם אונער־פאהרענעם יונגען מאן איבער'ן אקסעל:

— בראווא, יונגער מאן! — האט ער איהם אריינגעשושקעט אין אויער אריין.

די אנדערע האבען אויף איהם אויסגעגלאנצט זייערע נייגע־ריגע אויגען. אפילו איהר מאן האט געשיינט צו זיין פערוואונ־דערט. דער יונגער מאן אליין איז געווארען שטארק איבעראשט, וואס אלע האבען איהם פלוצים גענומען שענקען אזוי פיעל אויפ־מערקזאמקייט: איבערהויפט האט ער ניט געקענט פערשטעהן, פארוואס די ווירטין פון הויז איז מיט אמאל געווארען צו איהם אזוי פריינדליך, אזוי ליעבענסווירדיג און האט איהם ארויסגעוויזען עפעס א מין שטומע דאנקבארקייט.

ווי עס שיינט האט ער אבער מיט דער צייט אויסגעפונען די אורזאכע.

אין וועלכען מאמענט, אויף וועלכען פלאץ האט ער די דאזיגע ענטדעקונג געמאכט, קען קיינער ניט זאגען; אבער ווען ער האט זיך א צווייטען מאל בעוויזען צו דער אונטערהאלטונג, האט ער אויסגעמידען צו ריידען מיט וועמען עס איז. אויף זיין פנים איז געלעגען עפעס א פערשעהמטער אויסדרוק, און ער האט געקוקט ארום זיך מיט אונרוהיגע בליקען.

דער גלאק האט גענומען קלינגען צו טהעע. דער דיענער האט זיך בעוויזען. מאדאם אנסערר האט מיט א שמייכעל גענומען די טאץ, זוכענדיג מיט די אויגען איהר יונגען פריינד, אבער ער איז אנטלאפען אין אזא איילעניש, אז מען האט פון איהם אפילו קיין סליעד ניט געקענט געפינען. דאן איז זי אוועק איהם זוכען און עס

האט לאנג ניט געדויערט, ווי זי האט איהם ענטדעקט אין דעם סאלאן פון די אגריקולטוריסטען. ער האט געהאלטען איהר מאן אונטער'ן ארעם און גערעדט מיט איהם שטארק פערטהאן וועגען עפעס א וויסענשאפטליכען עניין.

ער איז רויט געווארען ביז צו די ווארצלען פון זיינע האהר און ארבלאזענדיג דעם קאפ, האט ער אויסגעשטאמעלט עפעס אן ענטשולדיגונג. דאן האט הערר אנסערר אויף איהם רחמנות געהאט און זיך א קעהר טהאענדיג צו זיין ווייב, געזאגט:

— זיי אזוי פריינדליך, מיין ליעבע, און שטער אונז ניט. מיר ריידען דא וועגען אגריקולטור. זאל דער דיענער באפטיסט צושניידען דיין טארט.

און פון יענעם טאג אן האט מעהר קיינער קיינמאל ניט געשני־טען מאדאם אנסערר'ס טארט.

ע נ ד ע.

וועלען כאטש קריגען א טהייל פון דעם, וואס זי פערמאגט, אם וויניגסטענס א דריטעל, אויב זי האט איהר ירושה פערטהיילט פאר אלעמען גלייך.

זי איז געווען גליקליך, זעהר גליקליך, אין גאנצען פערטהאן מיט איהר אדאפטירטען קינד. זי האט פאר איהם געקויפט ביכער צו ענטוויקלען זיין גייסט און ער האט זיי געלעזען מיט היץ, מיט גרויס התמדה.

איצט איז ער שוין מעהר ניט ארויפגעקראכען צו איהר אויפ'ן שוים און זיך ניט געלאסטשעט צו איהר, ווי ער האט עס פריהער געטהאן: אנשטאט דעם, האט ער זיך איצט אנידערגעזעצט אויף זיין קליין שטוהל אין א ווינקעל פון צימער און אריינגעקוקט אין א בוך. דער לאמפ וואס איז געשטאנען אויף א קליין טישעל איבער זיין קאפ, האט געשיינט אויף זיינע געקרויזטע האהר און אויף א טהייל פון זיין שטערען; ער האט זיך ניט געריהרט, האט ניט אויפגעהויבען די אויגען און זיך ניט בעוועגט מיט קיין גליעד. ער האט געלעזען און געלעזען, שטארק פעראינטערעסירט, מיט לייב און לעבען אריינגעטהאן אין די פאסירונגען, וואס האבען זיך געטראפען מיט די העלדען פון זיין בוך.

זי איז געזעסען אנטקעגען איהם, געקוקט אויף איהם מיט א הייסען, דורכדרינגענדען בליק. פערוואונדערט איבער זיין חשק צום לערנען, אייפערזיכטיג און אפט האט זיך איהר געוואלט אויסברעכען אין א געוויין.

פון צייט צו צייט האט זי צו איהם געזאגט: „דו וועסט זיך פערמאטערען אזוי, מיין טהייערינקער!", האפענדיג אז ער וועט אויפהויבען דעם קאפ און וועט צוקומען צו איהר זי א לאסטשע טהאן: אבער ער האט איהר אפילו ניט געענטפערט; ער האט ניט געהערט אדער ניט פערשטאנען וואס זי האט געזאגט. ער האט קיין זאך ניט געהערט און קיין זאך האט איהם ניט געקימערט אויסער וואס ער האט געלעזען אין זיינע ביכער.

אין צוויי יאהר האט ער איינגעשלונגגען אין זיך א אונגעהויער גרויסע צאהל ביכער. זיין כאראקטער האט זיך אין גאנצען גע־ענדערט.

נאכדעם האט ער פיעל מאל געבעטען ביי פריילין סאורסע געלד און זי האט עס איהם געגעבען. אבער אזוי ווי ער האט אלץ מעהר און מעהר פערלאנגט פון איהר, האט זי גע־דיגט דערמיט, וואס זי האט זיך ענטזאגט איהם צו געבען געלד. זי איז געווען קלוג און ענערגיש און האט געקענט האנדלען שטרענג, ווען עס איז נויטהיג געווען. דורך פערשיעדענע סטראשונקעס האט ער ביי איהר איין נאכט ארויסגעקריגען א גרויסע סומע געלד. אבער ווען ער איז אין עטליכע טעג ארום צו איהר צוגעשטאנען, זי זאל איהם געבען א נייע סומע, האט זי פעסט און ענטשלאסען ערקלערט, אז מעהר קריגט ער ניט און... זי האט געהאלטעןווארט.

ער האט געשיינט צו זיין צופריעדען מיט איהר בעשלוס.

ער איז ווידער געווארען רוהיג, ווי ער איז פריהער געווען. האט ווידער געקענט אבזיצען שטונדען לאנג אהן דעם, אז ער זאל א ריהר טהאן מיט אן אבר, פערטהאן אין טיעפע געדאנקען. איצט האט ער שוין אפילו ניט גערעדט מיט פריילין סאורסע און האט נור געענטפערט אויף איהרע בעמערקונגען מיט קורצע, פארמאלע ווער־טער. דאך איז ער געווען אויף זיין שטייגער פריינדליך און אויפ־מערקזאם צו איהר; אבער ער האט זי איצט שוין מעהר ניט גע־לאסטשעט און ניט ארומגענומען.

אין דער צייט ווען זיי פלעגען בלייבען זיצען ביים קאמין איי־נער אנטקעגען דעם אנדערען אין די שטילע נעכט, האט זי אליין ניט וויסענדיג פארוואס, גענומען פאר איהם מורא האבען. זי האט איהם געוואלט אויפוועקען פון זיין פערטראכטקייט, מאכען איהם צו ריידען, עס מאכט ניט אויס וואס, אבי צוברעכען די מורא'דיגע שטילקייט, וועלכע האט זי געשראקען ווי די פינסטערניש אין א וואלד. אבער ער האט ניט געהערט אדער געמאכט זיך ניט הערענ־

דיג און די ארימע, שוואכע פרוי האט זיך געטרייסעלט פאר שרעק און בשום אופן ניט געקענט פון איהם ארויסקריגען קיין ווארט.

וואס אזוינס איז מיט איהם געווען ? וואס איז פארגעקומען אין זיין איינגעשפּארטען קאפּ ? און אבגעזעסען אזוי מיט איהם צוויי־דריי שטונדען, האט זי געפיהלט ווי איהר ווערט שלעכט און עס נעהמט איהר ציהען צו אנטלויפען פון דאנען, אנטלויפען וואוהין די אויגען וועלען זי טראגען אבי ניט צו זיין מיט איהם צו־זאמען אין דער דאזיגער טויטער שטילקייט, ניט זעהן איהם פאר זיך א פערטראכטען מיט פערשלאסענע ליפּען. דאס הארץ האט איהר גענומען קלעמען און עפּעס א פארגעפיהל פאר אן אונבעשטימטער געפאהר האט זי אויף קיין איין מינוט ניט אבגעלאזען.

זי האט אפּט פערגאסען טרעהרען, ווען זי איז אליין געווען. וואס איז פארגעקומען אין זיין נשמה ? ווען זי האט אויסגעדריקט עפּעס א פערלאנג, האט ער עס גלייך ערפילט. ווען זי האט גע־דארפט עפּעס האבען פון שטאדט, איז ער אויפ׳ן שטעל אוועק און עס איהר געבראכט. זי האט זיך אויף איהם ניט געקענט בעקלאגען, קיין שלעכט ווארט האט ער זיך ביי איהר ניט פערדיענט, גע־ווים ניט ! און דאך...

נאך א יאהר איז אוועק און איהר האט זיך געדאכט, אז אין די געדאנקען פון דעם יונגען מאן איז פארגעקומען עפּעס אן ענדע־רונג. זי האט עס בעמערקט, האט עס געפיהלט, איהר הארץ האט עס איהר געזאגט. ווי אזוי ? וואס מאכט עס אויס ! זי איז גע־ווען זיכער, אז זי האט קיין טעות ניט געמאכט ; אבער זי וואלט ניט געקענט ערקלעהרען אין וואס אויגענטליך איז בעשטאנען די דאזיגע ענדערונג און צו וואס פאר א בעשליסע עס האבען גע־בראכט דעם יונגען מאן זיינע געהיימע געדאנקען.

עס האט זיך איהר געדאכט, אז ביז אהער איז ער געווען ווי א מענש, וועלכער טראגט זיך ארום מיט עפּעס א געדאנק, וועלכען ער האט זיך נאך ניט ענטשלאסען דורכצופיהרען און דא, פּלוצים, איז דער געדאנק ביי איהם רייף געווארען און ער האט אנגענו־

מען א בעשלוס. דער דאזיגער געדאנק האט איהר א זעץ געטהאן אין מוח איין אבענד ווען זי האט געטראפען זיין בליק, א פעסטען, ענטשלאסענעם בליק וועלכען זי האט ביז אהער ביי איהם קיינמאל ניט געזעהן.

דאן האט ער זי גענומען נאכאנאנד היטען און איהר האט זיך געוואלט בעהאלטען וואו עס איז, בעגראבען זיך, אום אויסצומיידען זיינע קאלטע אויגען, וועלכע זיינען געווען אנגעשטעלט אויף איהר.

ער האט זיך איינגעגעסען אין איהר מיט זיינע אויגען און געקוקט אויף איהר, געקוקט אבענד נאך אבענד שטונדען לאנג, און נור דאן אבגעקעהרט פון איהר זיינע אויגען, ווען זי האט געזאגט א נערוועזע, א פערמוטשעטע:

— קוק ניט אזוי אויף מיר, מיין קינד!

דאן האט ער ארונטערגעלאזען זיין קאפ.

אבער אין דער מינוט, ווי זי האט זיך אומגעקעהרט צו איהם מיט'ן רוקען, האט זי ווידער געפיהלט זיינע אויגען אויף זיך: וואו זי איז געשטאנען און וואו זי איז געגאנגען, האט ער זי פערפאלגט מיט זיין שטענדיגען בליק.

מאנכעס מאל, ווען זי האט שפאצירט אין איהר קליינעם גאר־טען, האט זי איהם פלוצים בעמערקט שטעהענדיג אנגעשפארט ערגעץ הינטער א בוים, ווי ער וואלט געווארט אויף איהר; און ווען זי איז געזעסען פאר'ן הויז און געצירעוועט זאקען, בעת ער האט פון ווייטען קרויט געגראבען, האט ער זי אויך נאכאנאנד געהיט און געקוקט אויף איהר אויף זיין בעזונדערען, כיטרען שטייגער.

אומזיסט האט זי איהם געפרעגט:

— וואס איז מיט דיר, מיין זוהן? פאר די לעצטע דריי יאהר ביזטו געווארען איז גאנצען אן אנדערער. איך דערקען דיך ניט. זאג מיר, וואס פעהלט דיר, פון וואס טראכסטו, איך בעט דיך.

ער האָט אימער געהאַט איין און דעם זעלבען ענטפער, וועל־כען ער האָט איהר געגעבען אין אַ רוהיגען אָבער עטוואָס אונגע־דולדיגען טאָן:

— גאָרנישט פעהלט מיר, טאַנטע!

און ווען זי איז צו איהם צוגעשטאַנען און אַפּעלירט צו איהם און מיט טרערען אין די אויגען זיך געבעטען ביי איהם:

— אַך, מיין קינד, ענטפער מיר, ענטפער, ווען איך רייד צו דיר. ווען דו וואָלסט וויסען וויפיעל ליידען דו פערשאַפסט מיר, וואָלסטו מיר אימער געענטפערט און וואָלסט ניט געקוקט אויף מיר מיט אַזעלכע בליקען. האָסטו זאָרג? ליידעסטו פון עפּעס? זאָג מיר, איך וועל דיר העלפען.

דאַן האָט ער זיך אָבגעקעהרט פון איהר מיט אַ מיעדער בעוועג־גונג און אַרויסגעמורמעלט:

— מיר איז גאָרנישט און מיר פעהלט גאָרנישט, איך פערזיכער אייך.

ער איז ניט פיעל אונטערגעוואַקסען און האָט נאָך אַלץ גע־האַט דעם אויסזעהן פון אַ קינד, הגם זיינע געזיכטס־שטריכען זיינען געוועזען ווי פון אַ מאַן. אין אַלגעמיין זיינען זיינע שטריכען געוועזען האַרטע און ניט קיין רעגעלמעסיגע. זיין פיגור איז געוועזען קליין, אונענטוויקעלט, ניט דערוואַקסען, ווי אַ מפיל, און ער האָט געמאַכט אַ בעאונרוהיגענדען איינדרוק. ער איז געוועזען אַ פערשלאָסענע, אונדורכדרינגליכע בעשעפעניש, אין וועמען עס האָט אימער גע־שיינט עפּעס צו אַרבייטען און וועמעס קאָפּ איז שטענדיג פול געוועזען מיט געפעהרליכע פּלענער.

פריילין סאָורסע האָט דאָס אַלץ גוט געוואוסט און פון דער צייט אָן, וואָס זי האָט זיין בעזונדערען בליק אויף זיך געכאַפּט, האָט זי ניט געקענט שלאָפען ביינאַכט. אַזוי גרויס איז איהר שרעק גע־ווען. מורא'דיגע אַנגסטען, שרעקליכע חלומות האָבען איהר פער־פאָלגט. זי האָט זיך איינגעשלאָסען ביי זיך אין צימער און פער־

באריקאדירט די טהיר און די מורא האט זי אלץ מעהר און מעהר גע־פייניגט.

פארוואס האט זי מורא געהאט? זי האט עס ניט געקענט זאגען.

זי האט מורא געהאט פאר אלעס, פאר דער נאכט, פאר די ווענט, פאר די שאטענס, וואס די לבנה האט געווארפען אויף די ווייסע פארהאנגען פון איהרע פענסטער און איבער אלעס, האט זי מורא געהאט פאר איהם. פאר וואס? וואס האט זי געהאט זיך צו שרעקען? האט זי דען געהאט א בעשטימטען בעגריף ווע־גען דעם? עס איז איהר אונמעגליך געוועזען ווייטער אזוי צו לעבען! זי האט ניט געקענט אויסהאלטען מעהר! זי האט געפיהלט, אז עפעס אן אונגליק טראגט זיך אויף איהר, עפעס א מורא'דיגער אונגליק.

זי האט זיך אין געהיים ארויסגעריסען איין מאל א פריה־מאר־גען און איז אוועק אין שטאדט זיך צו זעהן מיט איהרע קרובות. מיט א ציטערענדער שטימע האט זי זיי דערצעהלט וועגען איהר לאגע.ביידע פרויען האבען געמיינט, אז זי איז משוגע געווארען און האבען געזעהן זי צו בערוהיגען.

זי האט ניט געקענט קומען צו זיך און האט אלץ גע'טענה'ט:

— ווען איהר וואלט זעהן ווי ער קוקט אויף מיר פון אין דער פריה ביז ביי־נאכט. ער נעהמט קיין מאל פון מיר זיינע אויגען ניט אראב. צייטענווייז פיהל איך א פערלאנג צו נעהמען שרייען „ראַ־טעוועט", אריינרופען די שכנים, אזעלכע אנגסטען פאלען אויף מיר אן. אבער וואס קען איך זיי זאגען? ווי קענען זיי מיר העל־פען? ער טהוט גארנישט, אויסער וואס ער קוקט אויף מיר.

ביידע פרויען האבען געפרעגט:

— איז ער ווען עס איז גראב מיט דיר? ענטפערט ער דיר פרעך?

זי האט געענטפערט:

— ניין, קיינמאל ניט; ער טהוט אלעס וואס איך הייס איהם; ער ארבייט שווער, איז געלאסען. אבער דאס אלעס ארט מיך ניט.

ער האָט זיך עפּעס אַריינגענומען אין קאָפּ, איך בין זיכער אין דעם... גאַנץ זיכער. איך וויל מעהר ניט בלייבען מיט איהם אַליין אויפ'ן לאַנד.

די קרובות, אַנגעשראָקענע פון איהרע רייד, האָבען ערקלעהרט, אַז זיי זיינען פערוואונדערט און פערשטעהען זי ניט; און זיי האָבען איהר געראַטהען, זי זאָל גאָר ניט דערצעהלען וועגען איהר שרעק און איהרע פּלענער און זאָל קומען וואָהנען אין שטאָדט. אויף אַזאַ אופן, האָבען זיי געהאָפּט, אַז די גאַנצע ירושה וועט אַריינפאַלען צו זיי אין די הענד.

זיי האָבען איהר אפילו צוגעזאָגט צו העלפען פערקויפען איהר הויז און וועלען געפינען אַן אַנדערע ניט ווייט פון זיי.

פריילין סאורסע האָט זיך אומגעקעהרט אַהיים, אָבער איהר קאָפּ איז געווען אַזוי צודרעהט און אויפ'ן האַרצען איז איהר געווען אַזוי שווער, אַז זי האָט זיך געטרייסעלט ביים קלענסטען גערויש און איהרע הענד האָבען געציטערט פון אונרוהיגקייט.

נאָך צוויי מאָל איז זי געקומען זיך אַן עצה האַלטען מיט איהרע קרובות, פעסט ענטשלאָסען ניט צו בלייבען מעהר אין איהר אָר־מעדיגער היים, וואו זי האָט מורא געהאַט פאַר איהר אייגענעם שאָטען. צום סוף האָט זי געפונען אַ קליין הייזעל ניט ווייט פון שטאָדט, וועלכע איז איהר געפעלען און זי האָט עס שטילערהייט געקויפט.

אין אַ געוויסען דינסטאַג, אין דער פריה, האָט זי אונטערגע־שריבען דעם קאָנטראַקט און דעם גאַנצען נאָכמיטאָג פון יענעם טאָג, האָט פריילין סאורסע זיך פערנומען מיט פאַרבערייטונגען, זיך אַריבערצוקלייבען אויף איהר נייער וואָהנונג.

אַרום אַכט אַזייגער אין אָבענד איז זי אַריין אין אַ דיליזשאַנס, וועלכער איז פאַרבייגעפאָהרען עטליכע הונדערט אוילען פון איהר הויז, און האָט געזאָגט צום קאָנדוקטאָר, ער זאָל זי אַרונטערלאָזען אויף דעם פּלאַץ, וואו ער פּלעגט זיך שטענדיג פאַר איהר אָבשטעי־

לען. ער האָט אזוי געטהאָן און אַ שמייס־טהאָענדיג די פערד, האָט ער צו איהר אויסגערופען:

— אַ גוטע נאַכט, פריילין סוארסע... גוטע נאַכט!

זי האָט געענטפערט גהעענדיג ווייטער איהר וועג:

— גוט נאַכט, פאטער יאָזעף!

אויף מאָרגען, ארום האַלב נאָך זיעבען אין דער פריה, האָט דער בריעף־טרעגער, וועלכער האָט געטראָגען בריעף אין שטעדטעל, בעמערקט אויף אַ זייטיגען וועג, ניט ווייט פון דעם הויפט וועג, אַ גרויסע לוזשע נאָך ניט פערטריקענטע בלוט. ער האָט געזאָגט צו זיך אליין: „ביי עפּעס אַ שיכור האָט געמוזט גהען בלוט פון נאָז"!

אָבער אין צעהן טריט ווייטער האָט ער בעמערקט אַ טאַשען־טיכעל, וואָס איז אויך געווען פערפלעקט מיט בלוט. ער האָט עס אויפגעהויבען. עס איז געווען אַ פיינע, וועבענע טיכעל, און דער בריעף־טרעגער, שוין אביסעל בעאונרוהיגט, איז אוועק צו דעם גראָבען, וואו איהם האָט זיך אויסגעדאכט, אז ער זעהט עפּעס אַ מאָדנעם געגענשטאַנד.

פריילין סאורסע איז געלעגען אויפ'ן גראָז נעבען ראַנד, מיט אַ איבערגעשניטענער האַלז.

אין אַ שטונדע ארום האָבען זשאַנדאַרען, אַ אונטערזוכונגס־ריכטער און אנדערע בעאַמטע געמאַכט אַן אונטערזוכונג וועגען דער אורזאַכע פון איהר טויט.

די בידע שטאָדטישע קרובות, וועלכע זיינען אַרויסגערופען געוואָרען אלס עדות, האָבען דערצעהלט אלץ וועגען דער אלטער מויד'ס שרעקען און איהרע לעצטע פּלענער.

דער יתום איז ארעסטירט געוואָרען. זייט דעם טויט פון דער פרוי, וועלכע האָט איהם אַדאָפּטירט, האָט ער געוויינט פון פריה ביז נאַכט, פערזונקען, — אזוי אָם וויינ‏יגסטען האָט ער אויסגע־זעהן — אין דעם טיעפסטען טרויער.

ער האָט בעוויזען, אז ער האָט פערבראכט דעם אבענד ביז עלף אזייגער אין א קאפע. צעהן מענשען האבען איהם דאָרט גע־זעהן, וועלכע זיינען געבליבען ביז ער איז אוועק.

דאן האָט דער קאָנדוקטאָר פון'ם דיליזשאַנס געזאָגט, אז ער האָט ארונטערגעלאָזען די ערמאָרדעטע פרוי אויפ'ן וועג צווישען האלב ניין און צעהן א זייגער.

דער בעשולדיגטער איז בעפרייט געוואָרען. א צואה, וועלכע איז נאָך מיט א צייט צוריק געמאכט געוואָרען און האָט זיך גע־פונען אין די הענד פון א נאָטאריוס אין רעננעס, האָט איהם גע־מאכט פאר דעם גאנצען יורש. און אזוי האָט ער אלעס גע־ירש'ענט.

א לאנגע צייט האבען די מענשען אין דאָרף איהם ארייננעלייגט אין א מין חרם, קיינער האָט מיט איהם ניט געוואָלט האבען צו טהאָן, זיי האבען נאָך איהם אל'ץ חושד געווען. זיין הויז, וועלכע האָט פריהער בעלאנגט צו דער טויטער פרוי, איז בעטראכט גע־וואָרען ווי א פערשאָלטענע. מענשען האבען זיך פון איהם אבגע־קעהרט און איהם אויסגעמידען אין גאס.

אבער ער האָט זיך געהאלטען אזוי גוט מוטהיג, אזוי אָפענ־הערציג, אזוי פריינדליך, אז די מורא'דיגע צווייפלען זיינען ביסלעכ־ווייז פערגעסען געוואָרען. ער איז געווען פרייגעביג, האָט גערן גע־טהאָן א טובה, איז גרייט געווען צו רעדען צו דעם קלענסטען און דעם ניעדעריגסטען וועגען וואָס ניט איז, אבי זיי האבען נור געוואָלט ריידען מיט איהם.

דער נאָטאריוס, מעטער ראמעו, איז געווען פון די ערשטע, וואָס האָט זיך פאר איהם אנגענומען. זייענדיג איינמאָל אין אבענד ביי דעם צינזען קאָלעקטאָר צו אן אונטערהאלטונג, האָט ער געזאָגט:

— א מאן, וועלכער האָט אזוי ליעב צו פלוידערען און וועל־כער איז שטענדיג אזוי גוט אויפגעלייגט, קען אויף זיין געוויסען ניט האבען אזא פערברעכען.

געריהרט פון דעם דאָזיגען ארגומענט, האָבען די איבעריגע אנוועזענדע זיך גענומען דערמאָנען אָן די לאַנגע געשפּרעכען, וואָס זיי האָבען געהאַט מיט דיעזען מאַן, וועלכער האָט זיי כמעט מיט געוואלד געצוואונגען אָבצושטעלען זיך אויפ'ן וועג און אויסהער־רען איהם. זיי האָבען זיך דערמאָנט וויפיעל מאָל ער איז צוגע־שטאַנען צו זיי, זיי זאָלען אריינגעהן צו איהם אין הויז, ווען זיי זיינען פערבייגעגאַנגען פאַר זיין גאַרטען, אַז ער פערשטעהט צו זאָגען אַ וויץ נאָך בעסער פון דעם לוּיטענאַנט פון די זשאַנדאַרען אליין און אַז ער איז אַזאַ לעבעדיגער, פרעהליכער יונג, דאָס ניט קוקענדיג אויף דעם, וואָס זיי סטאַרען זיך צו האַלטען פון איהם פון ווייטען, קענען זיי זיך דאָך ניט איינהאַלטען פון געלעכטער, ווען ער שטעהט נור צו זיי צו.

אין אַ קורצער צייט ארום האָבען זיך אַלע טהירען פאַר איהם געעפענט.

היינט איז ער דער בירגערמייסטער פון זיין געמיינדע.

ע נ ד ע.

דער קראליק

ער אלטער לעקאשיר האט זיך בעוויזען ביי דער טהיר פון זיין הויז אין זיין געוועהנליכער צייט, צווישען פינף און א פיערטעל נאך פינף אין דער פריה, אכטונג צו געבען אויף זיינע מענשען, וועלכע זיינען געגאנגען צו דער ארבייט.

זיין פנים איז געוועזען רויט, נאך שטארק פערשלאפען, זיין רעכטע אויג אפען און די לינקע כמעט א העלפט צוגעמאכט. ער האט צוגעשפיעלעט די שלייקעס איבער זיין גרויסען בויך און די גאנצע צייט ארומגעקוקט יעדען ווינקעל פון זיין הויף מיט פארשענדיגע בליקען. די זון האט געווארפען איהרע שטראהלען דורך די ביכען־בוימער ביי דער זייט פון׳ם גראבען און דורך די עפעל־בוימער פון אויסענגוויניג, די העהנער האבען זיך אויפגעכאפט און גענומען קרעהען אין זייערע קאטוכען, און די טויבען האבען געסוויסטשעט איבער׳ן דאך. דער גערוך פון די קיה־שטאלען האט זיך דערטראגען פון דער אפענער טהיר און זיך אויסגעמישט אין דער פרישער פריהמארגענדיגער לופט. מיט דעם שארפען גערוך פון׳ם שטאל, וואו די פערד האבען געהירזשעט אנטקעגען דער זון.

אזוי שנעל ווי זיינע הויזען זיינען געוועזען ריכטיג פערשפיעלעט, איז לעקאשיר ארויס פון הויז און איז פריהער פון אלץ אוועק צום קאטוך איבערצעהלען די אייער, וועלכע די היהנער האבען געלייגט

אין דער פריה, ווייל שוין זייט אַ געוויסער צייט האָט ער געהאַט אַ חשד, אַז מען בע׳גנב׳עט איהם. אָבער די דיענסט־מיידעל איז פּלוצים צוגעלאָפען צו איהם מיט פערבראָכענע הענד און האָט אויסגעשריען:

— בעל הבית! בעל הבית! מען האָט גע׳גנב׳עט אַ קראַליק.

— אַ קראַליק?

— יאַ, בעל הבית, דעם גרויסען גרויען קראַליק פון׳ם שטייג אויף דער לינקער זייט.

דערהערט עס, האָט דער פּארמער געעפענט זיין לינקע אויג און האָט געזאָגט איינפאַך:

— איך מוז עס זעהן!

און ער איז אוועק אויסצופאָרשען יענעם פּלאַץ. דער שטייג איז אויפגעבראָכען געוואָרען און דער קראַליק איז דאָרט ניט געווען. דאַן האָט ער זיך פערטראַכט, ווידער צוגעמאַכט זיין לינקע אויג, אַ קראַץ געטהאָן די נאָז און אין אַ ווײַלע אַרום געזאָגט צו דער צושראָקענער מיידעל, וועלכע איז אַ צוטומעלטע געשטאַנען פאַר איהם:

— געה און רוף די זשאַנדאַרמען; זאָג, אַז איך ערוואַרט זיי אַזוי שנעל ווי מעגליך.

לעקאשיר איז געווען דער מער פון דער שטעדטעל פּאַירגריילע גראַס און ער האָט דאָרט געהערשט ווי אַ טיראַן צוליעב זיין געלד און די הויכע שטעלע וואָס ער האָט פערנומען. אַזוי שנעל ווי דאָס מיידעל איז פערשוואונדען אין דער ריכטונג פון שטעדטעל, וועלכע האָט זיך געפונען אַרום פינף הונדערט איילען פון דאַנען, איז ער צוריק אַריין אין שטוב טרינקען זיין קאַפע און זיך דורכצוריידען וועגען דעם ענין מיט זיין ווייב. ער האָט איהר געפונען אויף די קניה, מאַכענדיג אַ פייער אין אויווען. אַזוי שנעל ווי ער איז צוגעקומען צו דער טהיר, האָט ער געזאָגט:

— אימיצער האָט גע׳גנב׳עט דעם גרויען קראַליק.

זי האָט זיך דערלאַנגט אַקעהר אום אַזוי שנעל, אַז זי האָט

ויך אויסגעצויגען אויפ'ן פארלאגע, און קוקענדיג אויף איהר מאן מיט אויסגעפוטשעטע אויגען, האט זי געפרעגט:

— וואס זאגסטו? אימיצער האט גע'גנב'עט א קראליק?

— יא, דעם גרויסען גרויען קראליק.

זי האט א זיפץ געטהאן:

— אוי, וועה איז מיר! ווער האט עס געקענט טהאן?

זי איז געווען א קליינע, מאגערע, בעוועגליכע און נעטע פרוי, וועלכע האט גוט פערשטאנען פארמעריי. לעקאשיר האט גענענט־פערט:

— דאס מוז אודאי זיין דער פאליט.

זיין ווייב איז פלוצים אויפגעשפרונגען און געזאגט מיט א צורייצטען קול:

— עס איז זיין ארבייט! זיין ארבייט! דו דארפסט מעהר קיינעם ניט זוכען! דו האסט געטראפען! דאס איז ער, ער!

און איהר גאנצער פויערשער כעס, איהר אויפרעגונג און האס פון א שפארזאמער פרוי אנטקעגען דעם מאן, וועלכען זי האט אלע מאל חושד געווען, האט זיך געזעהן אין איהר פערביסענעם מויל, אין די קנייטשען פון איהרע באקען און אין דעם שטערען פון איהר מאגערען, פערצווייפעלטען פנים.

— און וואס האסטו געטהאן? — האט זי געפרעגט.

— איך האב געשיקט נאך די זשאנדארען.

דער דאזיגער פאליט איז געווען אן ארבייטער, וועלכער האט בלויז עטליכע טעג געארבייט אויפ'ן פארם און וועלכען לעקאשיר האט אוועקגעשיקט פאר א פרעכען ענטפער. ער איז געווען אן אלטער סאלדאט און די געוועהנהייט צו גנב'ענען, בעטריגען און פערפיהרען האט ער מיט זיך מיטגעבראכט פון דער מלחמה אין אפריקא. וואו די דאזיגע זאכען זיינען געווען עטוואס גאנץ גע־וועהנליכעס. ער האט געטהאן אלץ אין דער וועלט, כדי צו האבען פון וואס צו לעבען, אבער צו ער האט געארבייט אלס מוליאר, אלס מאטראז, אלס פעלד־ארבייטער, צו ער האט געבראכען שטיינער,

צו געהאקט בוימער, איז ער אומעדום און שטענדיג געווען פויל. און דערפאר איז ער אויף קיין פלאץ ניט פערבליבען און האט צייטענווייז געמוזט אוועק אין אנדערע שטעדטלאך, אום דארט צו קריגען ארבייט.

פון דעם ערשטען טאג אן, וואס ער איז אנגעקומען אויף דעם פארם, האט לעקאשיר'ס ווייב איהם פיינט געקראגען, און איצט איז זי געווען זיכער, אז ער האט זיי בערויבט.

אין א האלבע שעה ארום זיינען אנגעקומעןביידע זשאנדארען. דער בריגאדיר סאנאטעור איז געווען זעהר הויך און מאגער, און דער זשאנדאר לעניענס, קורץ און גראב. לעקאשיר האט זיי געבעטען זיצען און דערצעהלט וואס דא איז געשעהען, און דאן זיינען זיי אוועק און בעטראכט דעם פלאץ, וואו די גנבה איז בעגאנגען געווארען, אום פעסטצושטעלען דעם פאקט, אז דער שטייג איז אויפגעבראכען געווארען און איבערהויפט צו זוכען אלע מעגליכע בעווייזע. ווען זיי זיינען צוריקגעקומען אין קיך אריין האט די בעל הבית'טע געבראכט אביסעל וויין, האט אנגעפילט די גלעזער און געפרעגט מיט א מיסטעריאישען בליק:

— דענקט איהר, אז איהר וועט איהם כאפען?

דער בריגאדיר, וועלכער האט געהאט זיין שווערד צווישען זיינע קניה, האט געשיינט צו זיין אונזיכער. געוויס וואלט ער איהם לייכט געקענט כאפען, ווען מען זאל איהם אנווייזען ווער דאס איז, אבער אזוי, ווען ער אליין זאל איהם דארפען אויסגעפינען, דאן איז דאס אביסעלע שווערלאך. און נאכדעם, ווי ער האט א לאנגע צייט געטראכט און געמאכט פערשיעדענע פלענער, האט ער געפרעגט איינפאך:

— ווייסט איהר ווער דער גנב איז?

און לעקאשיר האט געענטפערט מיט נארמאנישער שלויקייט אין זיינע אויגען:

— ווייסען ווער דער גנב איז, ווייס איך ניט, ווייל איך האב איהם ניט געכאפט ביי דער האנד, בעת ער איז די גנבה בעגאנגען.

וואָלט איך איהם געכאַפּט, וואָלט איך דאַן איהם געצוואונגען אויפצועסען דעם קראַליק אַ לעבעדיגען מיט די הויט און ביינער, ווי ער שטעהט און געהט, אָהן אַ טראָפּען סיידער עס ארונטער־צושוויינקען. זאָגען ווער עס איז אויף בעשטימט, קען איך ניט, הגם איך גלויב, אז עס איז דער טויגעניכטס, דער פּאַליט.

צום סוף האָט ער דערצעהלט די אונאַנגענעהמליכקייטען, וואָס ער האָט געהאַט מיט פּאַליט'ן, ווי יענער האָט געאַרבייט אויף זיין פאַרם און ער האָט איהם ענטזאָגט פאַר זיין גראָבקייט, וועגען זיין שלעכטען נאָמען און די פערשיעדענע מעשים, וואָס ער האָט אָבגע־טהאָן.

דער בריגאַדיר, וועלכער האָט אַלעס אויסגעהערט זעהר אויפ־מערקזאַם בעת ער האָט אויסגעליידיגט איין גלאָז און אַנגעפילט אַ צווייטע, האָט זיך אַ קעהר געטהאָן צום זשאַנדאַר און געזאָגט:

— מיר מוזען געהן איהם זוכען ביי סעווערין'ס ווייב אין הויז.

דער זשאַנדאַר האָט אַ שמייכעל געטהאָן און דריי מאָל אַ שאָקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ.

דאַן איז מאַדאַם לעקאַשיר צו זיי צוגעקומען און גענומען שלוי און פאַרזיכטיג אויספרעגען דעם בריגאַדיר. ער האָט איהר דערצעהלט, אז דער פּאַסטוך סעווערין איז געווען אַ פּראָסטער לע־מעשקע, אַ מין סאָרט חיה, וואָס האָט פון קינדווייז אָן זיך נעהאָ־דעוועט צווישען די שאָף און וועלכער האָט אויסער זיי מעהר גאָר־נישט געוואוסט אויף דער וועלט. דאָך איז טיעף אין זיין האַר־צען פאַרט געבליבען טלויען דער פויערשער אינסטינקט צו שפּאָרען געלד. יאָהרען און יאָהרען האָט ער אין די לעכער און שפּאַרונעס פון די בוימער, אונטער שווערע שטיינער, בעהאַלטען זיינע אָב־געשפּאָרטע געלד, וואָס ער האָט פערדיענט אַלס פּאַסטוך, אָדער אַלס רופא פון פערד און שאָף, דען דער אַלטער פּאַסטור, וועמעס פּלאַץ ער האָט איבערגענומען, האָט איהם איבערגעגעבען דעם סוד, ווי אזוי זיי צו קורירען מיט געוויסע אָבשפּרעכונגען, גראָזען און

קרייטעכצער. און אין א געוויסען טאג האט ער געקויפט א שטי־קעל אייגענטהום, וואס איז בעשטאנען פון א הויז און א שטיק פעלד פאר דריי טויזענד פראנק.

אין עטליכע מאנאטען ארום איז ארויס א קלאנג, אז ער געהט חתונה האבען מיט דעם שענקער'ס דיענסט, וועלכע איז בעוואוסט געוועזען פאר איהר צולאזענקייט. די יונגע לייט האבען דערצעהלט, אז דאס מיידעל האט זיך דערוואוסט, דאס ער האט אביסעל געלד און זי איז אוועק צו איהם אין הויז אריין. דארט האט זי פערבראכט נאכט נאך נאכט, איהם אריינגענומען אין איה־רע הענד אריין, איהם צורייצט, פער'כישופ'ט און ביסלעכווייז איהם געבראכט דערצו, אז ער זאל מיט איהר חתונה האבען.

און דאן, נאכדעם ווי זיי זיינען געוועזען ביים מער און אין קירכע, וואו זיי האבען געזעגליך געהייראט, איז זי אוועק וואה־נען אין דער הויז, וואס איהר מאן האט געקויפט, בעת ער האט ווייטער געפאשעט זיינע שאף אויפ'ן פעלד און האט דארט פער־בראכט טעג און נעכט.

און דער בריגאדיר האט געענדיגט מיט די דאזיגע ווערטער:

— פאליט לעבט דארט מיט איהר שוין זייט דריי וואכען, ווייל דער גנב האט ניט קיין אייגענע היים וואו זיך אהין צו טהאן.

דער זשאנדאר האט געמאכט א שפאס:

— צו וואס דארף ער א היים, עס איז איהם ווארים אין פאליט'ס בעט.

דערהערט די דאזיגע מעשה, איז מאדאם לעקאשיר געווארען נאך מעהר צוקאכט. עס האט אין איהר גענומען ברענען א כעס גענגען איהם אלס גנב, אי אלס פערפיהרער און זי האט אויסגע־רופען:

— דאס איז ער, זיכער ער! געהט אהין, ארעסטירט איהם! אויסראטען דארף מען זיי, אזעלכע נפשות!

אבער דער בריגאדיר איז געבליבען גאנץ רוהיג.

— בערוהיגט זיך — האָט ער געזאָגט — לאָמיר וואַרטען ביז צוועלף אַזייגער; אַזוי ווי פּאַליט געהט אַהין עסען מיטאָג יעדען טאָג, וועלען מיר זיי כאַפּען מיט דער גנבה אין די הענד.

דער זשאַנדאַר האָט אַ שמייכעל געטהאָן, איהם איז געפעלען געוואָרען זיין קאַמעראַד׳ס איינפאַל. לעקאַשיר האָט איצט אויך געשמייכעלט, ווייל די געשיכטע פון׳ם פאַסטוך איז איהם פאַרגע־קומען זעהר קאָמיש: בעטראַגענע מענער זיינען אַלע מאָל אַמר־זאַנט.

— — — — — — — — — — — —

עס האָט נור וואָס געהאָט געשלאָגען צוועלף אַזייגער, ווען דער בריגאַדיר, געפאָלגט פון זיין מיטהעלפער, האָט דריי מאָל העפליך אָנגעקלאַפּט אין טהיר פון אַ קליין איינזאַם הייזעל, וואָס האָט זיך געפונען אויפ׳ן עק וואַלד אַרום פינף הונדערט אוילען פון שטעדטעל.

זיי זיינען געשטאַנען האַרט אָנגעשפּאַרט אָן וואַנט, כדי מען זאָל זיי ניט זעהן פון אינעווייניג און האָבען געוואַרט. אַזוי ווי קיינער האָט ניט געענטפערט, האָט דער בריגאַדיר אין אַ ווײַלע אַרום ווידער אָנגעקלאַפּט עס איז געווען אַזוי שטיל, אַז עס האָט זיך געדאַכט, אַז קיינער וואָהנט ניט דאָרט, אין דער דאָזיגער הויז; אָבער דער זשאַנדאַר לעניענט, וועלכער האָט געהאַט אַ גוטען אויער, האָט געזאָגט, אַז ער האָט געהערט ווי אימיצער בעוועגט זיך דאָרט אינווייניג. דער בריגאַדיר איז געוואָרען אין כעס. ער וואָלט קיינעם ניט ערלויבען זיך צו שטעלען אַנטקעגען דער אויטאָ־ריטעט פון געזעץ אפילו אויף איין מינוט, און אַ זעץ טהאָענדיג אין טהיר מיט דער הענדטעל פון זיין שווערד, האָט ער אַ געשריי געטהאָן:

— עפענט די טהיר אין דעם נאָמען פון געזעץ! .

אַזוי ווי דער דאָזיגער בעפעהל האָט אויך ניט געהאָלפען, האָט ער אייסגערונגערט:

— אויב איהר פאלגט ניט גלייך, צוברעך איך דעם שלאס. איך בין דער בריגאדיר פון די זשאנדארען, צום טייפעל, איך וועל אייך באלד ווייזען מיט ווער איהר האט צו טהאן. לעניענט אהער!

ער האט נאך ניט צייט געהאט צו ענדיגען זיינע רייד, ווען די טהיר האט זיך געעפענט און ער האט דערזעהן פאר זיך א דיקע מויד, שטארק פערוויטיגט, אן אנגעגאסענע, מיט א הויכער ברוסט, א גרויסען בויך און ברייטע היפטען. דאס איז געווען דעם פאסטוך סעווערין'ס ווייב. ער איז אריין אין הויז.

— איך בין געקומען צו אייך מיט א וויזיט, ווייל איך וויל מאכען א קליינע אונטערזוכונג — האט ער געזאגט און זיך ארומגעקוקט אויף אלע זייטען.

אויפ'ן טיש איז געשטאנען א טעלער, א קרוג סיידער און א גלאז האלב־פול, וועלכע האט בעוויזען, אז דא האט מען נור וואס געגעסען מיטאג. צוויי מעסערס זיינען געלעגען איינער נעבען צווייטען און דער כיטרער זשאנדאר האט א וואונק געטהאן צו זיין פארגעזעצטען:

— דא שמעקט עפעס זעהר גוט — האט דער לעצטער געזאגט.

— מען קען שווערען, אז דאס איז א געבראטענער קראליק — האט דער ערשטער צוגעלייגט זעהר פרעהליך.

— וועט איהר טרינקען א גלאז שנאפס? — האט די פרוי געפרעגט.

— ניין, א דאנק; איך וויל בלויז די פעל פון'ם קראליק, וועלכען איהר האט געגעסען.

זי האט זיך געמאכט ניט פערשטעהענדיג, הגם זי האט געציטערט פאר שרעק און געפרעגט:

— וואס פאר א קראליק?

דער בריגאדיר האט זיך רוהיג אוועקגעזעצט און אבגעווישט דעם שוויים פון שטערען.

— געהט, געהט, מאכט זיך ניט פאר אזא נעבאכקע, איהר וועט דאך אונז ניט איינריידען, איז איהר לעבט מיט טרוקענעם

ברויט. וואָס האָט איהר דאָרט געגעסען איינע אליין היינטיגען מיטאָג?

— איך? גאָרנישט, איך שווער אייך. אַ שטיקעל פּוטער מיט ברויט.

— איהר זייט גאָר אַן אונשולדיגע שעפּעלע, מיין גוטע פרוי. אזוי? אַ שטיקעל פוטער מיט ברויט? איהר האָט אַ טעות; איהר האָט געדאַרפט זאָגען אַ שטיקעל קראָליק געבראָטען אין פּוּ־טער. ביי גאָט, אייער פּוטער שמעקט פיין! דאָס איז עפּעס אַ ספּעציעלע פוטער, גאָר גוטע פוטער, וואָס פּאַסט זיך פאַר אַ חתונה; זיכער איז עס ניט קיין היימישע פּוטער!

דער זשאַנדאַר האָט זיך געקייקעלט פאַר געלעכטער און האָט ווידערהאָלט נאָך אַמאָל:

— ניין, קיין היימישע פּוטער איז עס זיכער ניט.

אזוי ווי דער בריגאַדיר איז געוועזן אַ וויצלינג, זיינען די זשאַנדאַרען אויך געוועזן לוסטיגע יונגען און דער בעאַמטער האָט ווייטער געפרעגט:

— וואו איז אייער פּוטער?

— מיין פּוטער?

— יאָ, אייער פּוטער.

— אין דעם סלאָי.

— און וואו איז דער סלאָי?

— אָט איז ער.

זי האָט ארויסגעטראָגען אַן אַלטען סלאָי, וואו אויפ'ן דעק האָט זיך געפונען אַ שטיק געזאַלצענע פוטער. דער בריגאַדיר האָט עס אַ שמעק געטהאָן און געזאָגט אַ שאָקעל טהאָענדיג מיט'ן קאָפּ:

— ניין, דאָס איז ניט די זעלבע. איך וויל די פּוטער וואָס שמעקט מיט קראָליק. קום, לעניענט, עפען דיינע אויגען, טהו אַ זיך הינטער'ן בופעט, מיין גוטער ברודער, און איך וועל אַ קוק טהאָן אונטער'ן בעט.

צוגעמאַכט די טהיר, איז ער אוועק צו דער בעט און פּרובירט זי אַברוקען; אָבער די בעט איז געווען צוגעשלאָגען צום וואנט און איז פון דאָרט נים געריהרט געוואָרען אודאי אַ האַלבען יאָהר הונדערט. דאן האָט זיך דער בריגאדיר אַ גליטש געטהאָן און דער יוניפאָרם וואָס ער האָט אויף זיך געטראָגען, האָט זיך אַזוי אָנגעצויגען, אז ער האָט גענומען פּלאַצען; אַ קנאָפּ איז אָבגעשפּרונגען.

— לעניענט! — האָט ער אַ רוף געטהאָן.

— יאַ, בריגאדיר.

— קום אהער, מיין יונג, און טהו אַ קוק אונטער'ן בעט; איך בין צו הויך... איך וועל געהן זוכען הינטער'ן בופעט.

ער איז אויפגעשטאַנען און געוואַרט, בעת דער צווייטער האָט אויסגעפיהרט זיין בעפעהל.

לעניענט, וועלכער איז געווען קורץ און גראָב, האָט אראָבגענומען זיין קעפּקע, זיך אויסגעצויגען אויפ'ן בויך מיט'ן פּנים צו דר'ערד און אריינגעקוקט אין דער שווארצער לאָך אונטער'ן בעט. דאן האָט ער פּלוצים אויסגערופען:

— ער איז דאָ! ער איז דאָ!

— ווער איז דאָרט. . דער קראַליק?

— ניין, דער גנב.

— דער גנב! שלעפּ איהם ארויס, שלעפּ איהם ארויס!

דער זשנאַדאַר האָט ארונטערגערוקט זיינע הענד אונטער'ן בעט און עפּעס אָנגעכאַפּט. ער האָט גענומען שלעפּען מיט אַלע זיינע קרעפטען, און צום סוף האָט זיך בעוויזען אַ פוס, אָנגעטהאָן אין אַ שווערען שטיוועל, וועלכען דער זשאַנדאַר האָט געהאַלטען אין זיין רעכטער האַנד. דער בריגאדיר האָט איהם אַ כאַפּ געטהאָן שרייענדיג:

— שלעפּ! שלעפּ!

און לעניענט, וועלכער איז אין דיעזער צייט שוין געווען אויף זיינע קניה, האָט גענומען פאַר דער אנדערער פוס, אָבער עס איז געווען אַ שווערע שטיקעל ארבייט, ווייל דער געפאַנגענער האָט זיך

שטארק געבריקעט און מיט'ן אויבערשטען האלבען קערפער זיך איינגעשצימעט אין דער בעט.

— מוטה! מוטה! שלעפ! שלעפ! — האט געשריען דער בריגאדיר און זיי האבען איהם געשלעפט מיט אלע זייערע קרעפטען ביז די הילצערנע ברעטלאך פון בעט, פאר וועלכע ער האט זיך אנגע־האלטען, האבען זיך איבערגעבראכען און דער געפאנגענער איז ארויסגעשלעפט געווארען ביז צום קאפ. צום סוף איז די קאפ אויך ארויס און זיי האבען דערזעהן דעם צושראקענעם און צורייצטען פנים פון פאליט'ן, וועמעס ארעמס זיינען נאך פערבליבען אויס־געצויגען אונטער'ן בעט.

— שלעפ איהם ארויס אין גאנצען! — האט דער בריגאדיר נעקאמאנדעוועט. דאן האט זיך דערהערט עפעס א מאדנער גערויש און בעת די ארעמס האבען זיך נאכגעשלעפט נאך די שולטערען פון'ם געפאנגענעם, און די הענד נאך די ארעמס, האבען זיי אין זיינע הענד דערזעהן די הענדטעל פון א סקאווארדע און אין דער סקאווארדע איז געלעגען דער געבראטענער קראליק.

— אט האבען מיר עם! אט האבען מיר עם! — האט אויס־גערופען דער בריגאדיר א גליקליכער, בעת דער זשאנדאר האט זיך ארויפגעווארפען אויף דעם מאן. דעם קראליק'ס פעל, וואס איז געווען דער שטארקסטער בעווייז, האבען זיי געפונען אונטער'ן מאטראץ אוןביידע זשאנדארען האבען זיך מיט טריאומף אומ־געקעהרט צוריק אין שטערטעל מיט דעם געפאנגענעם און די גנבה.

— — — — — — — — — — —

איז א וואך, נאכדעם ווי די געשיכטע האט אנגעמאכט א גרוי־סען רושם, איז לעקאשיר געגאנגען צום שוזהל־לעהרער זיך מיט איהם וועגען עפעס דורכצוריידען. אויפ'ן וועג האט מען איהם גע־זאגט, אז דער פאסטוך סעוועריןווארט אויף איהם שוין אודאי א שטונדע צייט.

ער איז אוועק און האָט איהם געפונען זיצענדיג אויף אַ שטוהל אין אַ ווינקעל מיט זיין שטעקען צווישען זיינע קניה. ווען ער האָט דערזעהן דעם מער, האָט ער זיך אויפגעהויבען, אראָבגענומען זיין קעפּקע און געזאָגט:

— גוט מאָרגען, מעטר קאשעקס — און איז געבליבען שטעהן צוטומעלט און פערשעהמט.

— וואָס פערלאַנגסטו? — האָט דער לעצטער געפרעגט.

— אָט וואָס, מיין הערר. איז עס אמת, אז אימיצער האָט ביי אייך צוגע'גנב'עט איינעם פון אייערע קראָליקס לעצטע וואָך?

— יא, עס איז אמת, סעווערין.

— ווער האָט דעם קראָליק גע'גנב'עט?

— פּאָליט אַנקאַס, דער ארבייטער.

— ריכטיג! ריכטיג! און איז עס אויך אמת, אז מען האָט עס געפונען אונטער מיין בעט?

— וואָס מיינסטו, דעם קראָליק?

— דעם קראָליק מיט פּאָליט'ן.

— יא, מיין אָרימער סעווערין, עס איז אמת, אָבער ווער האָט עס דיר געזאָגט?

— ווער ניט, אלע! איך פערשטעה! אָבער זאָגט מיר, הערר מער, איהר מוזט דאָך אודאי אלעם ווייסען וועגען חתונה האָבען, ווייל איהר מאַכט דאָך אלע פאָרלאָך חתונה.

— וואָס מיינט איהר וועגען חתונה האָבען?

— אָט איך מיין, וועגען די רעכטע פון דעם מאַן און דער פרוי.

— וואָס פאר אַ רעכטע?

— דעם מאַן'ס רעכטע און דאַן דער ווייב'ס רעכטע.

— אַך, אזוי, געוויס ווייס איך.

— יאָ! דאַן זאָגט מיר, מעטר קאשעקס, האָט מיין ווייב דאָס רעכט צו געהן שלאָפען מיט פּאָליט'ן?

— וואָס מיינסטו געהן שלאָפען מיט פּאָליט'ן?

— גאַנץ פשוט, גיט איהר אייער געזעץ דאָס רעכט, בעת זי איז מיין ווייב, צו געהן שלאָפען מיט פּאַליט'ן?

— געוויס ניט, געוויס ניט.

— אויב איך כאַפּ איהם דאָרט נאָך אמאָל האָב איך אַ רעכט איהם צו צוברעכען די ביינער? און איהר מעג איך אויך צו־פּראַסקען די מאָרדע?

— איך... איך מיין אַזוי, אודאי האָסטו אַ רעכט אויף דעם.

— אָט דאָס איז גוט; איך וועל אייך זאָגען פאַרוואָס איך וויל עס וויסען. איין נאַכט, לעצטע וואָך, איז מיר איינגעפאַלען אַ פערדאַכט. איך בין געקומען אהיים פּלוצים און האָב געזעהן, אַז זיי פיהרען זיך אויף ניט ווי געהעריג איז. איך האָב ארויסגע־טריבען פּאַליט'ן און איהם געהייסען געהן שלאָפען ערגעץ אַנדערש וואו; דאָס אַלעס, ווייל איך האָב ניט געוואוסט וואָס פאַר אַ רעכטע איך האָב. דאָס מאָל האָב איך זיי ניט געזעהן; דאָס איז שוין פערפאַלען און מיר וועלען וועגען דעם מעהר ניט ריידען. אָבער ווען איך זאָל זיי נאָך אַמאָל כאַפּען, נאָך איין איינציגען מאָל, וועל איך זיי אַזוי צופּאַלקעווען די ביינער, איך וועל זיי אַזוי דער־לאַנגען, אַז זיי וועלען ביי מיר פערלירען דעם טעם פון די דאָזיגע אַלע נאַרישקייטען... און דאָס, מעטר קאַשעקס, איז אַזוי זיכער, ווי מיין נאָמען איז סעווערין.

ענדע.

די לעצטע פּראָבע.

אר קיין זאך אין דער וועלט וואָלט הערר דע סיינט־דשוערי קיינמאָל ניט פעררּאָטען זיין אַלטע גע־ליעבטע. אפשר איז דאָס געוועזן פון אַ אינסטיקטי־ווער מורא, ווייל ער האָט אָפט געהערט פון ליעבעס אינטריגעס, וועלכע האָבען געהאַט אַ מיאוס'ן סוף, האָ־בען אריינגעבראַכט פאַמיליען־סקאַנדאַלען און דער געליעבטער האָט זיי לאַנג, לאַנג געהאַט צו געדענקען. אפשר איז דאָס אויך געוועזן, ווייל ער האָט זיך געגוויטהיגט אין אַ רוהיגען, שטילען לע־בען, אָהן אויפרעגונג, אָהן קאָפּ־דרעהעניש; אפשר האָט ביי איהם נאָך געטלייעט אַ פונק פון דער אַמאָליגער ליעבע, וועלכע האָט איהם אין די ערשטע יאָהרען פון זייער פערבינדונג געמאַכט פאַר איהר שקלאַף, דעם שקלאַף פון דער שטאָלצער, הערשזיכטיגער שעהנהייט און איהר פערפיהרערישען חן.

ער האָט כמעט מיט שרעק אויסגעמידען יעדען נסיון, איז איהר געוועזן טריי און אונטערוואָרפען, ווי אַ לעמעלע. ער איז געוועזן צו איהר זעהר אויפמערקזאַם, האָט געשיינט ניט צו בעמערקען ווי איהר פיגור, וועלכע איז פריהער געוועזן אַזוי שלאַנק און אַזוי האַרמאַניש, הויבט אָן צו ווערען צולאָזען און פערגאָסען מיט פעטס, אַז איהר פנים, וועלכער האָט פריהער אויסגעזעהן ווי אַ בליהענדע ראָזע, האָט גענומען ווערען צוקנייטשט און אַז איהרע האָהר האָבען זייער גלאַנץ פערלאָרען און זיינען ווי אויסגעלאָשען

געווארען. ער האט זי פערעהרט ניט קוקענדיג אויף קיין זאך. עפעס אזוי ווי בלינדערהייט, און אין זיין פאנטאזיע האט ער איהר צוגעגעבען אן אויסגעטראכטען חן, האט איהר פערגליכען מיט דער שעהנקייט פון יעסען, מיט דער מאיעסטעטישער און ערנ־סטער פארקלעהרטקייט פון אן אקטאבערדיגען פארנאכט און מיט די לעצטע בליהונגען וואס פאלען מאכטלאז אויפ'ן וועג ארונטער און מישען זיך דארט צונויף מיט די טויטע בלעטער.

אבער הגם זייער פערבינדונג האט אנגעהאלטען א סך יאהרען און זיי זיינען געווען פערבונדען איינער צום צווייטען ווי ווען זיי וואלטען געווען פערהייראט, און הגם שארלאטטע גיונדאל האט איהם נאכאנאנד פערפאלגט מיט סטראשונקעס, נאכאנאנד זיך מיט איהם ארומגעקריעגט איבער דער דאזיגער פראגע, טראץ דעם וואס ער האט געגלויבט, אז זי איז איהם טריי און איז ווערטה זיין צוטרויען און ליעבע, האט העררן רע סיינט דשוערי קיינמאל ניט געקענט ביי זיך פועל'ן איהר צו געבען זיין נאמען און אוועקשטע־לען זייער פערבינדונג אויף א געזעצליכען וועג.

ער האט דערפון אויף אן אמת געליטען, אבער האט זיך גע־האלטען פעסט ביי דאס זייניגע, מיט אלע מעגליכקייטען פערטהיי־דיגט זיין פאזיציע און אויף אלע איהרע טענות, אלע איהרע גע־שרייען, אלע סטראשונקעס געענטפערט רוהיג אבער פעסט:

— וואס פאר א גוטעס וועלען מיר דערפון האבען?

דאס האט שארלאטטען ארויסגעבראכט פון זיך און זי האט דאן געערדט פון פייער און פון וואסער. אבער ער האט איהר גע־לאזען זיך קאכען וויפיעל זי האט געוואלט און אליין איז ער גע־בליבען אונבעוועגליך און שטיל, מיט אן איינגעבויגטען רוקען, ווי אן איינגעשפארטער פערד אונטער'ן בייטש.

ער האט איהר געשטעלט די פראגע צו איז דאס טאקע ווירק־ליך נויטהיג פאר זייער גליק, אזוי לאנג, אז קיין קינדער האבען

זיי סיי־ווי־סיי ניט. האבען ניט אלע ארומיגע געדענקט, אז זיי זיינען פערהייראט? האט מען זי איבעראל סיי ווי ניט גערופען מאדאם דע סיינט־דשוערי און האבען כאטש זייערע דיענער איין מינוט געצווייפעלט, אז זיי דיענען ביי פיינע, אנשטענדיגע פער־הייראטע לייט? איז דען ניט דער ריינער, אונבעפלעקטער, עהר־ליבער נאמען, וועלכער געהט איבער פון פאטער צום זוהן א הייליגע מתנה, וואס קיינער האט ניט קיין רעכט אנצוריהרען? וואס וועט זי געווינען דערמיט, וואס זי וועט עס טראגען געזעצליך? דענקט זי כאטש אויף איין מינוט, אז זי וועט זיך אויפהויבען אין די אויגען פון די מענשען און אז זי וועט צוגעלאזען ווערען צו דער געזעל־שאפט, אדער אז די מענשען וועלען פערגעסען, אז זי איז געווען זיין געליעבטע איידער זי איז געווארען זיין ווייב? אלע געדענקען נאך,אז איידער ער האט זי ארויסגעשלעפט פון דעם פרעהליכען לעבען, וואס זי האט געפיהרט, האט שארלאטטע גיודאל בעזוכט אלע עפענטליכע בעלער, און האט פריי געצייגט איהרע פיס אין דעם קאפע־שאנטאן מאולין־ראזשע.

שארלאטטע האט צו גוט געקענט זיין איינגעשפארטען, הגם גר־טען כאראקטער, אום צו האפען, אז זי וועט איהם ווען עס איז קע־נען איינברעכען, סיידען דורך עפעס א קלוגען, ווייבערשען שפי־צעל, עפעס א געלונגענער קאמעדיע. זי האט, ווי עס האט גע־שיינט, זיך אונטערגעגעבען און איז געווען צופריעדען צו לאזען זייער לעבען געהן ווי עס געהט. זי איז אויך ביסלעכווייז רוהיגער געווארען און האט מעהר ניט בעאונרוהיגט הערר דע סיינט־דשו־ערי'ן מיט איהרע פארווירפע. אזוי איז אוועק א צייט לאנג אין רוהיגער איינטאניגקייט, אהן אומזיסטע קריעגערייען אדער מורא'דיגע דיספוטען.

שארלאטטע גיודאל'ס דאקטאר איז געווען איינער פון יענע קלוגע מענער, וועלכע שיינען צו וויסען אלס אין דער וועלט, אבער וועמען א קליין שטערטעלדיגער דאקטאר וואלט פערשעהמען מיט א פאר פראגען. ער איז געווען פון דעם בעשטימטען סארט מענ־

שען. וועלכע ווילען אויף אלעמען מאכען אן איינדרוק מיט זייער וויכטיגקייט. און וועלכע נוצען אויס זייער מעדיצינישע וויסענשאפט, ווי דאָס וואָלט געווען עפּעס אַ שטיקעל גוטע, גאַנגבאַרע סחורה. ער האָט גלייך געקענט דערשמעקען מענשען און האָט געוואוסט וועמען מען קען אריינגעהמען אין די הענד אריין ווי אַ שטיקעל וואקס, און מאכען פון איהם וואָס מען וויל אונטער דער שטענדיגער מורא פאַר'ן טויט. וועלכען ער האָט נאָכאַנאַנד געהאַלטען פאַר זייערע אויגען.

און געקריגען די דאָזיגע הערשאַפט איבער זיינע קראַנקע, קען זיי זיי אויספאָרשען פּונקט אזוי גוט, ווי דער קליגסטער פּריסטער קען עס טהאָן. זיי קריגען ארויס די פאַמיליען־געהיימנ־ניסע און נוצען זיי דאַן אויס, כדי מען זאָל זיי גוט בעצאָהלען און גאַנץ אָפּט אויך, אום אויסצופּרעסען געלד פאַר זייער שווייגען.

געוואָרען שאַרלאָטטע'ס דאָקטאָר, האָט דאָקטאָר ראַבאָטעל גלייך דערפיהלט, אַז זיין מיטעל־יעהריגע פּאַציענטקע פערלאַנגט עפּעס פון איהם. גראַדע איז ער געווען אַ מאַן, וועמען עס זיינען געפעלען געווען די איבערבלייבאַכצען פון אַ פרוי וואָס איז אַמאָל שעהן געווען, איבערהויפּט נאָך, אַז זי האָט זיך גוט איינגעהאַלטען און זיך אליין איהם פאַרגעשלאָגען. ער האָט ליעב געהאַט דעם דופט פון ליפּען, וועלכע זיינען צערטליך געוואָרען דורך די יאָהרען קושען, די גרויע, מיט פאודער בעזילבערטע האָהר, דעם קערפּער, וועלכער קעמפּפט דעם לעצטען קאַמפף פאַר ליעבע. און ער האָט אַ מינוט ניט געטראַכט און איז געוואָרען זיין נייער פּאַציענטקע'ס געליעבטער.

ווען דער ווינטער איז געקומען, איז שאַרלאָטטע, וועלכע איז ביז אהער שטענדיג געווען געזונד און שטאַרק, פּלוצים שטאַרק פערענדערט געוואָרען. זי האָט ניט געהאַט קיין כח צו טהאָן די קלענסטע זאַך. זי איז געוואָרען קראַנק פון דער קלענסטער אַנשטרענגונג, האָט זיך געקלאָגט אויף אינוויינינגסטע יסורים

און האט פערבראכט טעג ליגענדיג אויפ׳ן זאפע מיט די אוי־
גען אנגעשטעלט אויף איין פונקט און ניט ארויסרעדענדיג א ווארט.
אלע האבען געדענקט, אז זי ליידעט פון עפעס א געהיימער קראנק־
הייט, וועלכע מען קען ניט ערקלעהרען, אבער וועלכע גראבט אונטער
דעם גאנצען מענשליכען ארגאניזם. עס איז געווען א רחמנות צו
קוקען ווי זי געהט אויס, ליגענדיג אונבעוועגליך אויף איהרע קי־
שענס. איהרע אויגען האבען זיך עפעס ווי מיט א מין שלייער
פערצויגען, איהרע הענד זיינען מאכטלאז געלעגען אויפ׳ן בעט, און
איהר מויל איז פער׳חתמ׳עט געווארען פון עפעס אן אונזיכטבא־
רען פינגער.

הערר דע סיינט־דשוערי איז געווען פערצווייפעלט: ער האט
געוויינט ווי א קינד און איז א פערציטערטער געווארען, ווען דער
דאקטאר האט צו איהם געזאגט אין זיין ערנסטען טאן:

— איך ווייס, אז איהר זייט א שטארקער מאן, מיין ליעבער
הערר, און איך וועל נעהמען אויף זיך אייך צו זאגען דעם גאנצען
אמת. מאדאם דע סיינט־דשוערי איז פעראורטהיילט צום טויט,
זי מוז שטארבען. קיין זאך, אויסער א נס, קען זי ניט רעטען, און
מיין גאט! ניסים געשעהען ניט מעהר היינטיגע צייטען. איהר
סוף איז נור א פראגע פון עטליכע שטונדען און קען קומען גאר
פלוצלינג.

הערר דע סיינט־דשוערי האט זיך א ווארף געטהאן אויף א
שטוהל און זיך ביטער צוכליפעט, פערשטעלענדיג זיין פנים
מיט בײדע הענד:

— מיין ארימע, מיין טהייערע שארלאטטע, — האט ער נע־
זאגט דורך טרעהרען.

— איך בעט אייך, קומט צו זיך און זייט שטארק — האט דער
דאקטאר ווייטער גערעדט, זעצענדיג זיך נעבען איהם — ווייל איך
האב נאך עטוואס מיט אייך צו ריידען און איך מוז אייך איבער־

געבען דעם לעצטען וואונש פון מיין ארימער פאציענטקע. מיט א פאר מינוטען צוריק האט זי מיר פערטרויט דאס געהיימניס פון אייער פאלשען פאמיליען לעבען און פון אייער פערבינדונג מיט איהר. זעהענדיג פאר זיך דעם טויט, וועלכען זי פיהלט ראפטאם אנקומענדיג — און זי איז א האהר ניט גענארט, די ארימע פרוי— וויל זי שלום מאכען מיט'ן הימעל, פערריכטען דעם פעהלער פון איהר זינדיגען לעבען און שטארבען אין רוה אלס אייער געזעצ־ליכע פרוי.

הערר דע סיינט־דשוערי האט זיך א הויב געטהאן פון שטוהל מיט א צוטומעלטען בליק, בעת זיינע הענד האבען זיך נערוועז בעוועגט; אין זיין טיעפען שמערץ איז ער ניט אימשטאנד געווען צו בעשטעהן אויף זיין ווילען אדער זיך אנטקעגען שטעלען דער ראזיגער אונערווארטעטער אטאקע, און ער האט געענטפערט אן אויפגערעגטער:

— אך! איך וועל טהאן אלעס, וואס שארלאטטע וויל, דאק־טאר; אלעס אין דער וועלט און איך וועל אליין געהן און עס איהר זאגען אויף מיינע קניה!

— — — — — — — — — — —

די חתונה איז געפראוועט געווארען זעהר אויסגערעכענט, אין א דונקעלען צימער, וואו עס האט זיך געפיהלט עפעס אזוינס, ווי ביי א לויה און די ווערטער וועלכע זיינען ארויסגערעדט גע־ווארען, האבען געהאט עפעס א מאדנעם קלאנג פול מיט אנגסט. שארלאטטע, וועלכע איז געלעגען אין בעט מיט ברייט אפענע אויגען פאר גליק, האט אריינגעלייגט איהרע ביידע ציטערענדע הענד אין די הענד פון הערר דע סיינט־דשוערי און האט געשיינט אויס־צוגעהן מיט דעם ווארט „יא" אויף איהרע ליפען. דער דאקטאר האט געקוקט אויף דער ריהרענדער סצענע, ערנסט און שטיל, זיין מאדרע אריינגעגראבען אין זיין ווייסען שניפס און זיינע ביידע

אָרעמס אַנגעשפּאַרט אויף דעם קאַמין, בעת זיינע אויגען האָבען געפינטעלט אונטער זיינע ברילען.

אויף דער צווייטער וואָך האָט מאדאם דע סיינט־דשוערי גע־נומען זיך בעסערען, און די דאָזיגע וואונדערבארע גענעזונג, פון וועלכער הערר דע סיינט־דשוערי דערצעהלט מיט גרויס דאנק־בארקייט יעדען איינעם, וואָס וויל איהם נור אויסהערען, האָט אויף אזוי פיעל אויפגעהויבען דאָקטאָר ראָבאָטעל'ס רעפּוטאציע, אז ביי די נעקסטע וואהלען וועט ער ווערען אַ מיטגליעד פון דער אַקאַדעמיע פון מעדיצין.

ע נ ד ע.

ווענען פארפיומען.

רייי דאמען פון דער הויכער געזעלשאפט זיינען געזעסען אויף א בארג, אונטער דעם שאטען פון א געדיכטען נוס־בוים, און האבען געפלוידערט. פלוצים איז דער געשפרעך אויפגעקומען אויף דער פראגע: „וואס איז דער בעסטער גערוך?“

איינע פון זיי, פרינצעסין פ., א שלאנקע ברונעטקע, האט ערקלעהרט, אז עס איז נישטא קיין בעסערער גערוך ווי דער גערוך פון רוסישע לעדער. זי טראגט שיך פון געלע רוסישע לעדער, א קליין האנד־בייטעל געמאכט פון רוסישען לעדער און דער גארטעל וואס האט ארומגעכאפט איהר שלאנקע טאליע, איז אויך פון רוסישען לעדער. אויף דער ברוסט טראגט זי א שפילקע, אויף דער האנד א בראנזעלעט אויך פון׳ם זעלבען מאטעריאל.

מענשען זאגען אז איהר שלאף־צימער איז אויסגעקלעפט מיט רוסישען לעדער, און דאס איהר געליעבטער איז געצוואונגען צו טראגען לאנגע רוסישע שטיוועל און געפארבטע הויזען פון׳ם זעלבען מאטעריאל, בעת איהר מאן איז דערפון בעפרייט.

מאדאם ה., א זעהר דיקע דאמע, וועלכע איז אמאל גאנץ שעהן געווען, האט בשום אופן ניט געקענט פערשטעהן, ווי אזוי א פרינצעסין קען האבען אזא װאולגארען געשמאק. דאס איינציגע וואס זי האט ליעב, איז דער ריח פון פריש־געשניטענע היי, און זי איז ווירקליך געווען די ערשטע, וואס האט אריינגעבראכט דעם „היי פארפיום“ אין דער מאדע אריין. איהר אידעאל איז א פריש־

געשניטענע היי־פעלדער, בעלויכטענע פון דער לבנה־שיין. ווען זי שפאצירט אמאל לאנגזאם איבער אזא פעלד, זויגט זי איין אין זיך מיט יעדען אטהעם־צוג דעם דאזיגען היי־גערוך און פיהלט זיך דאן פאלשטענדיג גליקליך.

דער געשמאק פון דער דריטער דאמע איז געווען מעהר זאנ־דערבאר, ווי דער פון דער צווייטער און מעהר וואולגאר ווי דער פון דער ערשטער. די קליינע, צארטע, בלאנדע גרעפין וו. האט ליעב בלויז דעם שטאל־גערוך. איהרע פריינדינען האבען עס בשום אופן ניט געקענט פערשטעהן; די פרינצעסין האט גראציעז צוגעטראגען איהר שעהנע און פולע האנד, ואיף וועלכער עס איז געהאנגען דער ברייטער, לעדענער בראנזעלעט, צו איהר גריכישען נאז און האט איינגעאטהעמט דעם זאנפטען רוח פון דעם רוסישען לעדער, בעת די סענטימענטאלע היי־ליעבהאבערין האט געהאלטען אין איין ווידערהאלען:

— ווי שרעקליך! ווי שרעקליך!

די צארטע גרעפין האט זיך אביסעל פערשעהמט, זעהענדיג וואס פאר א ווירקונג איהר ערקלעהרונג האט געמאכט און זי האט פרובירט פערענטפערען איהר געשמאק:

— פרינץ ט. האט מיר אמאל דערצעהלט, אז דער דאזיגער גערוך האט איהם אמאל שטארק פער'כשופ'ט, — האט זי גזאגט— עס איז געווען אין א קליין אידיש שטעדטעל אין גאליציען. ער איז דארט געשטאנען מיט זיין הוסארען רעגימענט. מיט אמאל זיינען אהין אנגעקומען פון רוסלאנד עטליכע אבגעריסענע צירק־רייטער, וועלכע האבען מיט זיך געהאט עטליכע אויסגעהונגערטע פערד און האבען דארט אויסגעשטעלט א צירק. דער פרינץ איז זיי געגאנגען זעהן און האט בעמערקט צווישען זיי א פרוי, וואס איז געווען ניט יונג, ניט שעהן, נאר פריי און חוצפה'דיג. די דא־זיגע פרוי האט געטראגען א אבגעבליאקירטען, העל־רויטען מאנ־טעלע, אן ארומגעזוימטען מיט פאלשען דזשעט. פון דעם מאנטעלע האט זיך געטראגען א שטאל גערוך, און דער דאזיגער גערוך האט

איהם פער׳כשופ׳ט. און יעדעס מאָל, וואָס די אונפערשעהמטע פרוי איז געלעגען אין זיינע אָרעמס, פרעך געלאַכט און געלאָזט פון זיך פיהלען דעם שרעקליכען שטאַל־גע׳רוך, האָט ער זיך געפיהלט ווי מאַגנעטיזירט.

— ווי שרעקליך! — האָבען געזאָגט די צוויי דאַמען און ניט ווילענדיג צוגעהאַלטען זייערע נעזער. די קליינע גרעפין האָט זיך אויפ׳ס ניי פערשעהמט און דאָס מאָל אין גאַנצען אנשוויגען געוואָרען.

אין אָנהויב ווינטער זיינען די דריי פריינדינען ווידער געוועזן אין דער זעלבער שטאָדט, און האָבען זיך אין אַ שעהנעם טאָג גע־טראָפען אין דער הויז פון דער בלאָנדער גרעפין. די היי־ענטהור־זיאסטקע האָט בעגריסט די אָנהענגעריין פון רוסישען לעדער און זיי האָבען זיך צורעדט. אביסעל שפעטער האָט זיי די גרעפין אריינגעפיהרט אין איהר פריוואַטער רייט־שוהלע, וואו זי פלעגט זיך אַלע טאָג לערנען רייטען.

נאָך דעם ווי זי האָט זיי געוויזען פערשיעדענע רייט־קונצען, האָט זי צוגערופען איהר לעהרער און איהם געבעטען, ער זאָל איהר העלפען ארונטער פון פערד.

ער איז געוועזן אַ שעהנער יונגער מאַן, שטאַרק געבויט און די געפּאַסטע הויזען זיינע און דער קורצער סאַמעטענער זשאַקעט, האָבען איהם צוגעגעבען אַ בעזונדערען חן. ער איז צוגעלאָפען מיט לייכטע טריט, אַ כאַפּ געטהאָן די שעהנע יונגע פרוי אויף די הענד ווי אַ קינד, און איהר ארונטערגענומען פון פערד.

אז די דריי דאַמען האָבען אַ קוק געטהאָן אויף דעם שעהנעם שטאַרקען מאַן, האָבען זיי פערשטאַנען, פאַרוואָס זייער פריינדין האָט אזוי ליעב דעם שטאַל גערוך. זיי האָבען זיך איינס דאָס אנדערע אָנגעקוקט און די גרעפין, וועלכע האָט געכאַפּט זייער בליק, איז רויט געוואָרען ביז איבער די אויערען. כדי זיך צו בע־פרייען פון דער פערלעגענהייט, האָט זי מיט אַ שטרענגען טאָן בעפוילען דעם רייטמייסטער, ער זאָל דעם פערד צוריק אריינפיה־

רען אין שטאל אריין. ער האט זיך פאר איהר פערנויגט און גע־טהאן וואס זי האט איהם בעפוילען מיט א גאנץ בעזונדערען שמייכעל, וועלכער לאזט זיך ניט בעשרייבען.

אין א פאר מאנאטען ארום איז גאנץ וויען געוועזן איבערראשט פון דעם נייעס, אז די גרעפין וו. האט זיך געשגט מיט איהר מאן. די דאזיגע נייעס איז געוועזן זעהר אונערווארטעט, ווייל אלע זיינען געוועזן אונטער דעם איינדרוק, אז זי לעבט גוט מיט איהר מאן, דערצו האט קיינער ניט געקענט זאגען אויף איהר, אז זי האט א געליעבטען, ווייל מען האט קיינמאל ניט בעמערקט, אז זי זאל ארויסווייזען בעזונדערע אויפמערקזאמקייט צו וועלכען ניט איז פרעמדען מאן.

אין א צייט ארום האט זיך פערשפרייט א נייער קלאנג. א דיענסט־מיידעל, מיט א לאנגען צונג, האט געפלוידערט, אז דער שעהנער רייט־מייסטער האט זיך אמאל אזוי פערגעסען, אז ער האט א שמיץ געטהאן דער גרעפין מיט זיין רייט־שטעקעלע. א דיענער האט עס דערצעהלט דעם גראף, און אז ער לעצטער האט דעם פרעכען חברה־מאן אריינגערופען און פון איהם געפאדערט אן ערקלעהרונג, האט איהם די גרעפין פערטהיידיגט, און דאס האט געפיהרט צום גט.

יאהרען זיינען אוועק. מאדאם ה. איז געווארען דיקער און מעהר סענטימענטאל. א פעלד מיט פריש־געשניטענע היי איז פאר איהר שוין וויניג געוועזן און זי האט פערבראכט די צייט אין ווארימע לענדער. ביי־טאג פלעגט זי ארומשפאצירען צווישען די ציפרעסען־בוימער און ביי־נאכט זיך שיפען אויף א שיפעל.

איין אבענד, בעת זי האט זיך אומגעקעהרט אהיים אין דער בעגלייטונג פון אן ענגלישע דאמע, וואס איז אויך געוועזן א גרויסע ליעבהאבערין פון דער נאטור, האבען זיי אנגעטראפען א פריוואט שיפעל, אין וועלכער עס איז געזעסען אן אונגעוועהנליך פארעל: א קליינע דאמע, איינגעוויקעלט אין א ווייסען כשטעל און הארט ביי איהר א שעהנער, שטארקער מאן, אין געפארבטע הויזען, א

קורץ שוואריץ סאמעטענעם זשאקעט ארוימגעזוימט מיט פוטער, א רויט מיצעל אויפ׳ן קאפ און א רייט־שטעקעלע אין האנד.

מאדאם ה. האט ניט ווילענדיג א געשריי געטהאן:

— וואס איז מיט אייך? — האט געפרעגט די ענגלישע דאַ־מע — קענט איהר דען די דאזיגע לייטע?

— געוויס, זי איז א וויענער דאמע, גרעפין וו. — האט מאַ־דאם ה. געענטפערט.

— איהר האט א טעות! — האט געזאגט די ענגלישע דאַ־מע — דאס איז גראף סאוועלי און זיין פרוי. א שעהן פארעל, ניט אמת?

אז דאס שיפעל האט זיך דערנעהנטערט, האט מאדאם ה. דאך געזעהן, אז דאס איז די קליינע גרעפין און דאס דער מאן איז איהר אמאליגער ראייט־מייסטער, מיט וועמען זי האט חתונה געהאט. און אז דאס שיפעל איז פאר זיי פארבייגעגאנגען, האט דער קור־צער סאמעטענער זשאקעט, וועלכער איז נאכלעסיג געהאנגען אויף זיינע שולטערען, פון זיך ארויסגעלאזען, ווי יענער זשאקעט פון דער פרעכער צירק־רייטערין: א שטארקען שטאל־גערוך.

ע נ ד ע.

מאַדמאַזעל

ר איז געווען פערשריבען אונטער דעם נאָמען זשאַן מאַריע מאַטהיע וואַלאַט, אָבער קיינער האָט איהם קיינמאָל אנדערש ניט גערופען ווי „מאַדמאַזעל". ער איז געווען דער אידיאָט פון דעם קוואַרטאַל, אָבער ניט איינער פון יענע אָבגעריסענע, אָבגעשליסענע און־גליקליכע אידיאָטען, וועלכע לעבען אויף קהל'שען חשבון. ער האָט זיך געלעבט גאַנץ שעהן אויף דעם קליינעם איינ־קונפט, וואָס זיין מוטער האָט איהם איבערגעלאָזען, און וועלכען זיין אָפּעקון האָט איהם רעגעלמעסיג אויסגעצאָהלט אזוי, אז מען האָט איהם גיכער מקנא געווען, ווי אויף איהם רחמנות געהאָט. און דערצו איז ער ניט געווען איינער פון יענע אידיאָטען מיט די ווילדע בליקען און מאַניערען פון אַ חיה. פערקעהרט, ער איז גע־ווען אַ גאַנץ אנגענעהמע בעשעפעניש, מיט זיינע האַלב אָפענע ליפּען און שמייכלענדיגע אויגען און איבערהויפּט איז ער געווען אינטערעסאַנט אין זיינע פרויען קליידער. ער האָט זיך געקליידעט ווי אַ מיידעל און דערמיט געוויזען ווי ווייניג ער האָט געגען דעם, וואָס מען רופט איהם מאַדמאַזעל.

און פאַרוואָס זאָל ער ניט ליעב האָבען דעם צונעמעניש, וועל־כען זיין מוטער האָט איהם געגעבען פול ליעבע, ווען ער איז נאָך גע־ווען אַ ברעקעל קינד? ער איז געווען אזוי צאַרט, אזוי שוואַך. מיט אַזאַ העלער געזיכט פאַרב — אַן אָרעם, קליין אינגעל, פּיעל

קלענער פון די מיידלאך אין זיינע יאהרען. עס איז געוועזן אויס לויטער ליעבע, ווען אין זיינע פריהערדיגע יאהרען פלעגט זיין מאמע איהם נעהמען אויף איהרע הענד און שעפּצשען איהם אין די אויערען מיט צערטליכקייט: „טאַכטער'ל מיינס, זיסינקע מיינע, מאדמאזעל". און די אלטע באבע פלעגט זאגען, זיך וויצלענדיג:

— גאָט זאָל מיך ניט שטראָפען פאר די רייד, אָבער מיר דאכט זיך, אז ער איז טאקע גאָר קיין מאַן ניט...

און זיין זיידע, וועלכער האָט אויך ניט פיינט געהאַט צו מאַכען אַ שפּאַס, האָט צוגעלייגט: „איך האָף בלויז, אז ווען ער וועט אויסוואקסען, וועט ער זיין ווי מען דאַרף...

און זיי האבען איהם בעהאנדעלט אזוי, ווי ער וואָלט טאקע אויף אַן אמת געווען אַ מיידעל; האבען איהם געצערטעלט און געלאַסטשעט און זיך שטענדיג מיט איהם אבגעגעבען, ווייל זיי זיינען געווען רייך און האבען קיין אנדער זאך ניט געהאַט צו טהאָן.

ווען זיין מוטער, זיין באבע און זיידע זיינען געשטארבען, האָט מאדמאזעל זיך געפיהלט פונקט אזוי גליקליך מיט זיין אנקעל, אַ אונפערהייראטען מאַן, וועלכער האָט איהם בעהאנדעלט זעהר זארגפעלטיג. ער האָט אויך איהם אַכטונג געגעבען מיט דער ליעבע פון אַ פאָטער און האָט איהם ווייטער גערופען מאדמאזעל.

אזוי האָט מען איהם אויך גערופען אין דער גאנצער שטאָדט, ניט מיט דעם אבזיכט איהם צו בעליידיגען, נור פערקעהרט, אלע האָבען געמיינט, אז דאס וועט הנאה טהאָן דער אָרימער, צארטער בעשעפעניש, וועלכע האָט קיינעם קיין שלעכטס נישט געטהאָן.

אפילו די גאסען יונגען האבען מיט דעם ראָזיגען נאָמען קיין שלעכטס ניט געמיינט, ווייל זיי זיינען פון שטענדיג אָן געוועהנט געווען צו רופען דעם הויכען אידיאָט מיט דעם ראָזיגען צונעמעניש; פערקעהרט, עס וואָלט זיי פארגעקומען זעהר קאָמיש און זיי וואָל־

טען פון איהם חוזק געמאכט, ווען זיי זאָלען איהם זעהן אנגעטהאן ווי אַ מאַן.

אָבער מאַדמאַזעל האָט אויף דעם שטארק אכטונג געגעבען, ווייל די קליידער זיינען איהם געווען פונקט אזוי טהייער ווי דער צונעמעניש. עס האָט איהם פערשאפט פערגעניגען זיי צו טראָגען און קיין אנדער זאך האָט איהם ניט געאינטערעסירט. איבערהויפט האָט איהם הנאה געטהאן דער געדאנק, אז אין דער אמת'ן איז ער ניט קיין מיידעל, נור ער פערמאסקירט זיך דאָס אזוי פאר דער וועלט. און דאָס האָט מען געקענט זעהן פון זיין איבערגעטריבענער האַלטונג, דעם ווייבערשען גאנג און אלע זיינע קאָקעטישע בעוועגונגען. זיין גרויסע היטעל איז געווען בעפוצט מיט לאַנגע קאָלירטע סטיינגעס. זיין אונטער-קלייד, מיט אַ סך קרייזלאַך, איז געמאכט געווען אויף רייפען, וועלכע זיינען אַבגעשטאַנען אַ שטיק פון הינטען. ער איז געגאַנגען מיט קורצע טריט, האָט געדרעהט מיט די היפטען און קאָקעטיש געמאכט מיט די צוזאַמענגעלייגטע הענד.

אין אַזעלכע פעלע, ווען אימיצער האָט געוואָלט ווערען גוט פריינד מיט איהם, האָט ער געמוזט זאָגען:

— אַך, מאַדמאַזעל, וואָס פאר אַ שעהן מיידעל איהר וואָלט געקענט זיין.

דאָס האָט איהם אימער זעהר גוט אויפגעלייגט און ער פלעגט ענטפערען שטארק צופריעדען:

— ניט אמת? אָבער מענשען קענען זעהן, אז איך טהו דאָס בלויז אויף שפּאַס.

פון דעסטוועגען, ווען עס פלעגט אויסקומען צו טאַנצען אויף די דאָרפישע הוליאנקעס, פלעגט מען איהם אימער איינלאַדען צו טאַנצען אלס מאַדמאַזעל, און ער האָט קיינמאָל ניט איינגעלאַדען קיינע פון די מיידלאַך מיט איהם צו טאַנצען: אין איין אבענד, ווען מען האָט ביי איהם געפרעגט די אורזאכע דערפון, האָט ער

ברייט פאנאנדערגעפענט די אויגען, זיך צולאכט, ווי דער מאן וואלט געזאגט א גרויסע נארישקייט און געענטפערט:

— איך קען ניט בעטען די מיידלאך צו טאנצען מיט מיר, ווייל איך בין ניט אנגעטהאן ווי א בחור. טהוט א קוק אויף מיינע קליי־דער, איהר נאר, וואס איהר זייט!

אזוי ווי זיין פראגע־שטעלער איז געוועז א פערשטענדיגער מאן, האט ער צו איהם געזאגט:

— דאן טהוט זיך אן ווי א בחור, מאדמאזעל.

ער האט א ווײלע געטראכט און דאן האט ער געזאגט מיט א ביטרען שמייכעל:

— אבער ווען איך זאל זיך אנטהאן ווי א בחור, וועל איך שוין מעהר ניט זיין קיין מיידעל. און איך וויל זיין א מיידעל.

אבער די דאזיגע בעמערקונג האט, ווי עס שיינט, געמאכט אויף איהם אן איינדרוק און איהם געמאכט נאכצודענקען.

אין א געוויסער צייט ארום, ווען ער האט געטראפען דעם זעל־בען מאן, האט ער איהם פלוצים געפרעגט:

— אויב איך וועל זיך אנטהאן ווי א בחור, וועט איהר מיך נאך אלץ רופען מאדמאזעל?

— געוויס, — האט יענער געענטפערט — אייך וועט מען אימער אזוי רופען.

דער אידיאט האט געשיינט צו זיין גליקליך, ווייל ער האט אהן צווייפעל מעהר געזשאלעוועט זיין צונעמעניש, ווי זיינע ווייבערשע קליידער און אויפ'ן צווייטען טאג האט ער זיך בעוויזען אויף דער הויפט גאס פון שטעדטעל אהן זיינע אונטער־קליידער און אנגע־טהאן ווי א מאן. ער האט ארויסגענומען פון זיין אפעקון'ס קליי־דער שאפע א פאר הויזען, א רעקעל, א הוט און האט זיי אנגעטהאן. דאס האט אין דער נאכבארשאפט ארויסגערופען א גאנצע רעוואי־

לוציאָן, ווייל די מענשען, וועלכע זיינען געוועהנט געווען צו שמייכ־לען צו איהם גוטמוטיג, ווען ער איז געווען אנגעטהאָן אלס פּרוי האָ־בען איצט געקוקט אויף איהם פערוואונדערט, כמעט מיט שרעק, בעת די פרעהליכע יונגען האָבען זיך ניט געקענט איינהאלטען פון געלעכטער און האָבען אָפען פון איהם חוזק געמאַכט.

די שטומע פערוואונדערונג פון איין זייט, דער הויכער געלעכ־טער פון דער אנדערער און די אונאנגענעהמע איבערראשונג פון אלע־מען ארום איהם איז געווען צו גרויס, אז ער זאָל דאָס ניט בעמער־קען און עס זאָל איהם ניט וועה טהאָן. און נאָך מעהר האָט איהם בעליידיגט, ווען אַ גאסען־יונג האָט גענומען ארום איהם ארומ־טאַנצען און האָט אויסגערופען מיט אַ אַבלאַכעדיגען קול:

— או! או! מאדמאזעל האָט אָנגעטהאָן הויזען! מאַד־מאזעל האָט אָנגעטהאָן הויזען!

און עס איז געוואָרען אלץ ערגער און ערגער. באלד איז אַ גאַנצע באַנדע גאסען־יונגען נאָך איהם נאָכגעלאָפען מיט ליארעם, געפילדער, געלעכטער, און האָט פון איהם חוזק געמאַכט, ווי ער וואלט געווען עפּעס אַ פערמאַסקירטער אין דער קאַראַנאוואל צייט.

עס איז געווען כמעט זיכער, אז דער אונגליקליכער אידיאָט זעהט איצט אויס אין די מענער־קליידער מעהר פערמאַסקירט, ווי פריהער. לעבענדיג אַ צייט אַלס מיידעל און איבערטרייבענדיג דעם ווייבערשען גאַנג און די מאַניערען, האָט ער אין גאַנצען פער־לאָרען די מענערשע האַלטונג, דעם בליק, דעם טראָט, די ארט און ווייזע פון אַ מאַן. זיין גלאַטער פנים, זיינע לאַנגע פלאַקסענע האָהר האָבען זיך געפּאַסט פאַר אַ הוט מיט סטיינגעס, און האָבען אויסגעזעהן ווי אַ קאַריקאַטור אונטער דעם הויכען צילינדער־הוט פון דעם אלטען דאָקטאָר, זיין אָפּעקון.

מאַדמאַזעל'ס גליעדער האָבען עפּעס מאָדנע ארומגעטאַנצט אין דעם אַלט פריינקישען רעקעל און אין די ברייטע הויזען, און קיין זאַך איז ניט געווען אזוי קאָמיש ווי דער קאָנטראַסט צווישען די

קליידער און דעם לאַנגזאַמען אונטערטאַנצענדיגען גאַנג, דער קאַ־קעטישער האַלטונג, פון'ם קאָפּ און די בעוועגונגען פון זיינע הענד, מיט וועלכע ער האָט זיך געפּאַרעט, ווי אַ נאָכגעגעבען מיידעל.

באַלד האָבען זיך אין גאַס בעוויזען די עלטערע בחורים און מיידלאַך, אַלטע פרויען און מענער און אפילו דער אַדוואָקאַט האָט זיך אויסגעמישט מיט'ן עולם און אַלע זיינען מיט אַ געלעכטער נאָכגעלאָפען נאָך מאַרמאַזעל. בעת דער פערוואונדערטער אידיאָט האָט זיך געלאָזט לויפען פון זיי און איז ניט טויט, ניט לעבעדיג פאַר שרעק אריינגעפאַלען אין שטוב אריין. דאָרט האָט ער אריינ־גענומען זיין קאָפּ צווישעןביידע הענד און געזוכט צו פערשטעהן, וואָס דאָ טהוט זיך. פאַרוואָס זיינען זיי געווען אין כעס אויף איהם? ווייל מען האָט דאָך לייכט געקענט זעהן, אז זיי זיינען געווען אויף איהם אין כעס. וואָס פאַר אַן עולה האָט ער בעגאַנגען און וועמען האָט ער שלעכטס געטהאָן דערמיט, וואָס ער האָט זיך אָנגעטהאָן אַלס בחור? איז ער נאָך אַלעמען ניט געווען אַ בחור? און דעם ערשטען מאָל אין לעבען איז אויף איהם אָנגעפאַלען אַ שרעק פאַר זיין צונעמעניש, ווייל איז דאָס דען ניט געווען די אורזאַכע, צו־ליעב וואָס מען האָט איהם היינט אַזוי בעליידיגט? אָבער גלייך אויפ'ן שטעל איז איהם בעפאַלען אַ מורא'דיגער צווייפעל:

— און טאָמער בין איך, נאָך אַלעם דעם, טאַקע אין דער אמת'ן אַ מיידעל?

ער האָט געוואָלט וועגען דעם פרעגען זיין אַפּעקון. אָבער ער האָט זיך אָבגעהאַלטען. עפּעס האָט ער געפיהלט, הגם ניט גאַנץ קלאָהר, אַז דער גוטער מאַן וועט איהם ניט זאָגען דעם אמת, צו־ליעב זיין גוטסקייט וועגען. און אויסער דעם האָט ער בעסער גע־וואָלט אַליין אויסגעפינען און זיך ביי קיינעם ניט פרעגען.

זיין גאַנצע אידיאָטישע שלויקייט, וועלכע איז ביז אהער גע־לעגען פערבאָרגען, ווייל ער האָט ניט געהאַט קיין געלעגענהייט עס

אויסצונוצען. איז איצט אַרויסגעשוואָומען פון אויבען און האַט איהם געצוואונגען צו בעגעהן אַ מיאוס'ען און אַ פערברעכערישען טהאַט.

אויף מאָרגען האַט ער זיך ווידער אַנגעטהאַן ווי אַ מיידעל און האַט זיך בעוויזען אין גאַס מיט אַן אַנשטעל, ווי ער וואָלט אין גאַנצען פערגעסען דעם צופאַל, וואָס מיט איהם האַט מיט אַ טאָג צוריק געטראָפען, אבער מענשען, און איבערהויפּט די גאַסען־יונגען, האָבען עס ניט פערגעסען. זיי האָבען געקוקט אויף איהם פון דער זייט און אפילו די בעסטע פון זיי האָבען זיך ניט געקענט איינ־האַלטען פון אַ שמייכעל צו טהאָן, און די קליינע ווילדעקעס זיינען נאָך איהם נאָכגעלאָפען און געשריען:

— מאַרמאַזעל איז געגאַנגען אין הויזען! מאַרמאַזעל אין הויזען!

אָבער ער האַט זיך געמאַכט ניט הערענדיג און אפילו ניט פער־שטעהענדיג, וואָס זיי מיינען. ער האָט געשיינט צו זיין פונקט אַזוי גליקליך און צופריעדען, ווי אימער און האָט געקוקט אַרום זיך ווי געוועהנליך, מיט זיינע האַלב־אָפענע ליפּען און שמייכלענ־דיגע אויגען. ווי געוועהנליך האָט ער געטראָגען אַ גרויסע הוט מיט קאָלירטע סטייגעס און די זעלבע ברייטע אונטער־קלייד מיט די רייפען. ער איז געגאַנגען מיט קורצע טאַנצענדיגע טריט, גע־דרעהט מיט די היפטען ווי אַ קאָקעטקע און געלעקט זיינע ליפּען. ווען מען האָט איהם גערופען מאַרמאַזעל. אין דער אמת'ן, אָבער, האָט זיך איהם געוואָלט אַרויפוואַרפען אויף די דאָזיגע מענשען, וועלכע האָבען איהם אַזוי גערופען, און זיי דערווערגען.

טעג און מאָנאַטען זיינען אַוועק און ביסלעכווייז האָבען די אַרומיגע פערגעסען וועגען זיין מאָרנעם שפּיצעל, וואָס ער האָט אָבגעטהאָן, זיך פערקליידענדיג אַלס מאַן. אָבער ער האָט אויף אַ מינוט ניט אויפגעהערט צו טראַכטען וועגען דעם און האָט נאָכ־

אנאנד געזוכט מיטלען, ווי אזוי אויסצוגעפינען זיינע אייגענשאפטען אלס בחור און איבערהויפט ווי אזוי עס צו בעווייזען דער וועלט, אז עס זאל מעהר קיין שום צווייפעל ניט זיין. זייענדיג אונשול־דיג, האט ער ערדייכט דעם צוואנציג יאהריגען עלטער, ניט ווי־סענדיג און ניט פיהלענדיג קיין שום נאטירליכען אימפולס... אבער ער איז אומישנע געווען צוגעטהאן צו מענשען, נייגעריג און פער־שטעלט, האט ניט געפרעגט קיין שאלות און אויפמערקזאם בע־אבאכטעט אלץ, וואס איז געזאגט און געטהאן געווארען ארום איהם.

אפט, בעזוכענדיג די דארפישע טענץ, האט ער געהערט ווי יונגע לייט האבען זיך בעריהמט וועגען מיידלאך, וועלכע זיי האַ־בען פערפיהרט, און מיידלאך, וואס האבען געליעבט דעם אדער יע־נעם יונגען מאן. אפט האט ער אויך געזעהן די פארלאך, אוועקגע־הענדיג צוזאמען, מיט די ארעמס ארום טאליע ארומגענומען. זיי האבען זיך מיט איהם ניט גערעכענט, ניט געהיט זיך פאר איהם און ער האט געהערט, געקוקט און געהיט אזוי לאנג, ביז ער האט אויסגעפונען וואס דא טהוט זיך.

און דאן, איין נאכט, נאך דעם ווי מען האט שוין אבגעטאנצט, און די פארלאך זיינען אוועק פעסט ארומגענומען, האט זיך דער־הערט א מורא׳דיגער געשריי פון וואלד, דורך וועלכען די וואס זיי־נען געגאנגען אין צווייטען דערפעל, האבען געמוזט דורכגעהן. דאס איז געווען יאזעפינע, די שעהנע יאזעפינע, און ווען מען האט דער־הערט איהרע געשרייען, האבען די פארלאך זיך א לאז געטהאן איהר צו הילף, און זיינען אנגעקומען פונקט אין צייט איהר צו ראטעווען, האלב א דערשטיקטע, פון מאדמאזעל׳ס לאפעס.

דער אידיאט האט זי אבגעהיט און זיך אויף איהר ארויפגע־ווארפען, כדי צו טהאן מיט איהר דאס, וואס אנדערע יונגע לייט האבען געטהאן מיט די מיידלאך, אבער זי האט זיך אנטקעגען איהם געוועהרט אזוי שטארק, אז ער האט איהר אנגעכאפט פאר׳ן האלז און זי געשטיקט מיט אלע זיינע קרעפטען, ביז זי

האט מעהר ניט געקענט אטהעמען און איז געבליבען א האלב טויטע אין זיינע הענד.

זיך ראנגלענדיג מיט איהם, בעת זיי האבען געזוכט ארויסצו־ראטעווען יאזעפינען פון זיינע הענד, האבען זיי איהם א ווארף גע־טהאן אן דר׳ערד, אבער ער איז ווידער גלייך אויפגעשפרונגען און מיט שוים אין מויל גענומען שרייען:

— איך בין ניט מעהר קיין מיידעל... איך בין א יונגער מאן... איך בין א יונגער מאן... איך זאג אייך... איך בין זיכער...

ע נ ד ע.

דער אונגלייכער שידוך.

אס איז א בעוואוסטער פאקט אז די אריסטאקראטיע האלט איין איהרע פריווילעגיעס אין היינטיגע צייטען בלויז צוליעב דער שוואכקייט פון די מיטעלקלאסען. פיעלע פון די וואס האבען ערווארבען א שטעלונג פאר זיך און זייערע פאמיליען מיט זייער וויסען, מיט זייערע גרויסע געשעפטס־פעהיגקייטען, מיט זייער ניצליכער ארבייט, פיהלען זיך ווי אויפ'ן זיעבעטען הימעל פאר גליק, ווען עס געליגגגט זיי אריינצוקומען אין די אריסטאקראטישע קרייזען, אדער ווען זיי קענען זיך ווייזען עפענטליך מיט א באראן, א גראף אדער אן אנדער אריסטאקראט. נאך מעהר פיהלען זיי זיך געשמייכעלט, ווען יענע בעהאנדלען זיי ווי פריינד, מעגען זיי דערביי האבען וועלכע ניט איז מאטיווען, אדער ווען זיי זעהן א'ן אויסזיכט פאר זייערע א טאכטער ארויסצופאהרען אין א קארעטע מיט א הערב אויף די ראמען.

פיעלע פרויען און מיידלאך פון מיטעלקלאס וועלען אפילו א מינוט ניט טראכטען און ענטזאגען א עהרליכען, שעהנעם יונגען־מאן פון זייער אייגענעם קלאס כדי צו נעהן צום אלטאר מיט וועלכען ניט איז אלטען, מיאוסען, העסליכען און נארישען פאסקודניאק, אבי ער געהערט נאר צו דער אריסטאקראטיע.

איך וועל קיינמאל ניט פערגעסען ווי איך האב אמאל געזאגט אויף שפאס צו א יונגער, פיין געבילדעטער שטאלצער מיידעל פון

א רייכער מיטעלקלאס פאמיליע, א קורצע צייט פאר איהר חתונה, אז זי זאל אין איהר גארדעראבע ניט פערגעסען דעם הערמעלין מאנטעל.

— איך ווייס, ער וואלט מיר זעהר געקליידעט—האט זי גע־ ענטפערט זעהר ערנסט — און איך וואלט איהם זיכער געטראגען. ווען איך וואלט געהייראט מיט דעם באראן ר— מיט וועלכען, ווי איהר ווייסט, איך האב שיער ניט חתונה געהאט, אבער ער פאסט זיך ניט פאר דער פרוי פון א רעגיערונגס בעאמטען.

ווען א מיידעל פון׳ם מיטעל קלאס געהט אראב פון גלייכען וועג קען איהר פאל מייסטענטהייל זיכער צוגערעכענט ווערען צו איהר יאגעניש נאך דער אריסטאקראטיע.

אין א קליינער דייטשער שטעדטעל האט מיט יאהרען צוריק געלעבט א שניידער. ווערמען מיר וועלען אנרופען לעווענפוס. א מאן וועלכער איז ווי אלע העלדען פון דער שעער געשטאנען פאר ביל־ דונג און פרייהייט. נאכדעם ווי ער האט אבגעארבייט ביי זיין מייסטער א צייט לאנג אלס אן איינפאכער שניידער־יונג, האט ער חתונה געהאט מיט זיין טאכטער און נאך דעם שווער׳ס טויט, האט ער איבערגענומען זיין געשעפט. אזוי ווי ער איז געווען פלייסיג, האט געהאט מזל און האט זיין געשעפט גוט געפיהרט, איז ער אין גיכען געווארען זעהר רייך און איז אימשטאנד געווען צו געבען זיינע טעכטער א׳ן ערציהונג, וועלכע א סך אריסטאקראטען האבען איהם געקענט מקנא זיין. זיי האבען ניט נור געלערענט פראנצויזיש און מוזיק, נור זיינען אויך געווען בעהאווענט אין פיעלע אנדערע ערנסטע צווייגען פון דער וויסענשאפט און אזוי ווי זיי זיינעןביידע געווען שעהנע און רייצענדע מיידלעך, האט מען וועגען זיי א סך גערעדט און קיין חתנים האט זיי ניט געפעהלט.

פענני, די עלטערע איז געווען א ליעבלינג פון דער געזעלשאפט און דער פאטער איז אויף איהר בעזאנדער שטאלץ געווען. זי איז געווען פון מיטעלען וואוקס, שלאנק, מיט א איידעלע פיגור און מיט כמעט א איטאליאנישען פנים אין וועלכען א פאאר דונקעלע

גרויסע אויגען האָבען געגאַרט נאָך ליעבע און אונטערוואַרפענקייט אין איין און דערזעלבער צייט. דאָך איז דאָס דאָזיגע מיידעל מיט איהרע גערינגסטע שוואַרצע האָהר ניט בעשאַפען געוואָרען צו הערשען, ווייל זי איז געווען איינע פון יענע ראָמאַנטישע פרויען, וועלכע גיבען זיך לייכט אָב, וואַרפען זיך זאָגאַר אַליין אַריין אין די אָרעמס פון דעם ערשטען בעסטען מאַן, אָבער אונטערדריקען לאָזען זיי זיך פון קיינעם ניט. אַ יונגער דאָקטאָר האָט זיך אין איהר פער־ליעבט און געוואָלט מיט איהר הייראַטען; פעננע האָט איהם אויך געליעבט און איהרע עלטערן האָבען מיט פערגעניגען צוגעשטימט צו דעם שידוך. אָבער זי האָט איהם געשטעלט די בעדינגונג, אַז איידער זי וועט איהם געבען איהר וואָרט צו ווערען זיין פרוי, זאָל ער צוויי יאָהר נאָכאַנאַנד מיט איהר אַרומגעהן. זי האָט ער־קלעהרט, אַז זי וועט ניט געהן מיט איהם צו דער חופה ביז וואַנען זי וועט ניט ווערען איבערצייגט, אַז ניט נור זייערע הערצער נור אויך זייערע כאַראַקטערען פּאַסען איינער צום אַנדערען. ער האָט נאָכגעגעבען איהר פערלאַנג און איז געוואָרען אַ אָפטער אַריינגעהער ביים געבילדעטען שניידער אין הויז. אַ סך גליקליכע שטונדען האָבען די פערליעבטע פערבראַכט צוזאַמען. זיי האָבען געשפּיעלט, געזונגען און געלעזען צוזאַמען. ער האָט איהר זאָגאַר דערצעהלט פון זיינע פּאַציענטען, פון דער מעדיצינישער פּראַקטיק און פיעלע פון זיינע וויסענשאַפטליכע עקספּערימענטען האָבען זי שטאַרק פאַר־אינטערעסירט.

גראָדע איז אין יענער צייט אַן אָפיציער געקומען צום שניידער אין פאַבריק, צו באַשטעלען ציווילע קליידער. דאָס אַליין איז געווען ניט אַן אונגעוועהנליכע זאַך, אָבער פון דעם דאָזיגען בע־זוך איז אין גיכען אַרויסגעקומען עטוואָס גאַנץ אונגעוועהנליכעס. עס האָט זיך געדאַרפט מאַכען, אַז די טאָכטער פון דעם שניידער איז צופעליג אַריינגעקומען אין פאַבריק פּונקט דאַן, ווען דער אָפיצער האָט געהאַלטען אין אָוועקגעהן. אין דערזעהן איהר האָט ער זיך אָוועקגעשטעלט און געפרעגט דעם שניידער ווער די יונגע דאַמע איז.

— מיין טאָכטער — האָט דער שניידער געענטפערט שטאָלץ.
— קען איך אייך בעטען איהר זאָלט מיר פאר איהר פאר־שטעלען, הערר לעווענפוס? — האָט געפרעגט דער הוסאר.
— איך פיהל זיך געשמייכעלט פאר דער עהרע, וואס איהר פערשאפט מיר — האט געענטפערט דער שניידער שטארק דער־פרעהט.
— פֿענני, דער קאפּיטאן וויל מיט דיר בעקאנט ווערען: דאס איז מיין טאכטער, פעננע, קאפיטאן...
—קאפיטאן גראף קאזימיר וו— האט אונטערגעבראָכט דער הוזאר, איז צוגעגאנגען צו דער שעהנער מיידעל און איהר געמאכט א פּאאר קאמפּלימענטען. דאס זיינען געווען זעהר געוועהנליכע. אלטע אויסגעדראשענע פראזען און ווי געבילדעט דאס מיידעל איז ניט געווען, דאך האבען זיי איהר שטארק הנאה געטהאן, ווייל א קאוואלעריע־אפיציער, א גראף האט זיי צו איהר געזאגט. און שפעטער ווען דער אפיצער האט געבעטען דעם שניידער ער זאל איהם ערלויבען קומען צו זיי אהיים, האבען ביידע אי דער פאטער אי די טאכטער עס איהם מיט פערגעניגען ערלויבט.
גלייך אויפ׳ן צווייטען טאג איז גראף וו— אין א בליסטשענדער יוניפארם געקומען זיי בעזוכען, און ווען פרוי לעווענפוס האט בעמערקט ווי שעהן עס זעהען אוים זיינע קליידער און ווי זיי פאסען צו איהם, האט ער געענטפערט, אז ער וועט זיי שוין ניט לאנג טראגען, אז ער האט זיך בעשלאסען ארויסגעהן פון דיענסט און זוכען פאר זיך א פרוי, וועלכע זאל האבען בילדונג, זאל זיין גוט ערצויגען און זאל פארשטעהן צו פיהרען א גרויסע הויז, פאר רייכטום און יחוס ארט איהם ניט, דאס האט ער אליין גענוג און ער האט צו־געלייגט, אז אזוי שנעל ווי ער וועט אזא פרוי געפינען, דיינקט ער זיך צו בעזעצען אין זיינע אימעניעס.
פון דעם מאמענט אן האבען פאטער און מוטער גענומען קוקען אויף דעם גראף ווי אויף א גוטען שידוך פאר זייער טאכטער. עס איז זעלבסט־פערשטענדליך, אז ער איז געווען משוגע פערליעבט

אין פענני'ן: ער פלעגט קומען צו זיי אין הויז יעדען אבענד און האט זיך געמאכט אזוי בעליעבט ביי אלעמען, אז דער יונגער דאק־טאר האט זיך אין גיכען דערפיהלט, ווי א איבעריגער און זיינע ווי־זיטען זיינען געווארען זעלטענער און זעלטענער. אין א שעהנער לבנה נאכט, ווען זיי זיינען געזעסען אין דער מיט גרינע בלעטער בעוואקסענער גארטען הייזעל, האט זיך דער גראף פאר פענני'ן אין ליעבע ערקלעהרט. ער האט געשווארען, אז ער ליעבט זי, אז ער פארגעטערט זי און צום סוף, ווען זי איז א ציטערענדע אין זיינע ארעמס געלעגען, האט ער פרובירט זי נעהמען מיט שטורם. אבער די דאזיגע געוואגטע אפיצערסקע העלדענטהאט האט זיך ניט איינ־געגעבען, און דער שעהנער הוסאר האט אויסגעפונען דעם ערשטען מאל אין זיין לעבען, אז א פרוי קען זיין ראמאנטיש, ליידענשאפט־ליך פארליעבט און דאך טוגענדהאפט.

אויף מארגען אין דער פריה איז דער שניידער געקומען צום גראף און האט איהם זעהר בעשיידען געבעטען, ער זאל זיך אפען ערקלעהרען אין וואס פאר בעציהונגען ער וויל זיך שטעלען צו פענני'ן. דער פערליעבטער הוסאר האט ערקלעהרט, אז ער איז ענטשלאסען צו מאכען דעם שניידער'ס קליין טעכטערל פאר גרעפין וו—. הערר לעווענפוס איז געווען אזוי גערירט, אז איהם האט זיך שטארק געוואלט פאלען אויפ'ן האלז זיין צוקינפטיגען איידעם. אבער דער גראף האט אוועקגעשטעלט געוויסע קאנדיציאנען. די גאנצע געשיכטע מוז געהאלטען ווערען אין געהיים, ווייל ער האט אויסזיכטען צו ירש'ענען א האלבען מיליאן פלארינס פון אן אלטער מאנטע, וועלכע איז שוין א יאהר אכטציג אלט און וועלכע ער וועט פערלירען, ווען מ'זאל זיך דערוויסען פון דעם שידוך.

דערהערט עס, האבען דער מיידעל'ס עלטערען א ווייל געצענערט צו געבען זייער צושטימונג צו דער פערבינדונג, אבער דער שעהנער הוסאר, וועמעס הייסע ליידענשאפט האט פענני'ן די קאפ פערדרעהט האט צום סוף זיי אלעמען בעזיעגט. דער דאקטאר האט ערהאלטען א קליין בריוועלע פון דעם שניידערס טאכטער, אין וועלכען זי האט

איהם געזאגט, אז זי גיט איהם צוריק זיין ווארט, ווייל זי האט ניט געפונען אין איהם איהר אידעאל. דאן האט פעני אונטערגעשריבען א פאפיער אין וועלכען זי האט זיך ענטזאגט פון איהר טהייל אין דעם פאטערס אייגענטהום צו גונסטען פון איהר שוועסטער, האט פערלאזען איהר היים, איהרע עלטערען און איז אונטער דעם שלייער פון דער נאכט אוועק מיט דעם גראף נאך פוילען, וואו ער האט געזאלט מיט איהר חתונה האבען אין זיין שלאס.

געווים האבען בייזע צינגער גערעדט אז דער הוסאר האט פארפיהרט פעני'ן. אבער איהרע עלטערען האבען געשמייכעלט ביי די דאזיגע רייד און געווארט אויף דעם מאמענט, ווען זייער טאכטער וועט זיך צוריק קעהרען אלס גרעפין וו—. דער דאזיגער געדאנק האט זיי אלעם פארגאלטען.

אין דערזעלבער צייט האבען דער פוילישער גראף און דאס ראמאנטישע מיידעל זיך געטראגען אין א אייזענבאהן איבער די אומעדיגע פעלדער פון פוילען. זיי האבען זיך אבגעשטעלט אין א גרויסער שטאדט עפעס איינצוקויפען און דער גראף, וועלכער איז געווען זעהר רייך און זעהר פרייגעביג, האט בעזארגט זיין צוקונפטיגע פרוי מיט אלעם וואס פאסט זיך פאר א גרעפין און וואס די פאנטאזיע פון א מיידעל קען זיך נור אויסמאהלען. און דאן זיינען זיי ווייטער געפאהרען. און וואס ווייטער צו איסט זיי זיינען אבגעפאהרען, אלץ צויבערהאפטער איז די לאנדשאפט געווארען. אבער אויך טרויעריגער, אלץ טרויעריגער פון צווישען די שנעע בערעקטע פעלדער האבען ארויסגעטראטען דערפער, קליינע שטעדט־לאך ארומגערינגעלט פון ווייסע בליסטשענדע וועגט און הויכע ווערבעס פון בײדע זייטען וועג; סטאיעס ראבען האבען זיך גע־טראגען איבער דעם ווייסען הימעל און דא און דארט האבען זיך געזעהן קליינע פויערשע שליטלאך געשלעפט פון צוויי אויסגע־דארטע פערד.

צום סוף זיינען זיי אנגעקומען צו דער לעצטער סטאנציאן. דארט האט דעם גראף'ס א ריענער געווארט אויף זיי מיט א

קארעטע געשפאנט מיט פיער פייערדיגע פערד, וועלכע האבען זיי צוגעפיהרט צום גראף'ס היים כמעט אזוי שנעל, ווי די אייזענ־באהן.

א גאנצע מאסע דיענער זיינען געווען פערקליעבען אין הויף פון'ם אלטען שלאס, כדי צו בעגריסען זייער הערר און כלה. און ווען די קארעטע איז אנגעקומען האבען זיי לאנג און הויד געשריען הורא פאר זייער נייער הערריו, וועלכע האט זיי געדאנקט מיט א פריינדליכען שמייכעל. ווען זי האט געגומען געהן דורך די טונקעלע האלב רונדע דורכגאנגען און די גרויסע צימערן איז עפעס א מאדנער געפיהל פון שרעק אויף איהר אנגעפאלען, אבער זי האט עס שנעל אונטערדריקט. צו וואס די שוואכקייטען, ווען דען איהר שעהנ־סטער טרוים ניט ערפילט ווערען אין א פאר שטונדען ארום?

זי האט אנגעטהאן איהר חופה קלייד, איהר האט בעדיענט אן אלטע האלב־קאמישע און האלב־בייז אויסזעהענדיגע פרוי, מיט א מויל אהן ציינער און א נאז ווי ביי א סאווא. פונקט אין דער צייט, ווען זי האט אנגעטהאן דעם מירטען קראנץ אויף איהרע דונקעלע לאקען, האט דער גלאק גענומען קלינגען, א סמן אז מען רופט זי צו דער חופה. דער גראף אליין, אנגעטהאן אין זיין פולער יוניפארם, האט געפיהרט צו דער קאפעלע פון שלאס, וואו דער פריסטער מיט צוויי קירכען־דיענער אלס עדות און די דיענער איז זייערע ליווערען האבען געווארט אויף דער שעהנער יונגער פאר'ל.

נאך דער חופה צערעמאניע, זיינען די חתונה פאפיערען אונטער־געשריעבען געווארען און א בעדיענטער איז אוועק צו דער סטאנציאן קלאפען א טעלעגראמע צו איהרע עלטערן, אז דער הוסאר האט געהאלטען זיין ווארט, און אז פעגני לעווענפוס איז געווארען גרעפין פאניסקא וו—.

דאן האט דאס נייע פערהייראטע פאאר פאלק זיך געזעצט ביי א וואונדערשעהנעם פארפוצטען טיש צו א דינער צוזאמען מיט דעם פריסטער און זיינע צוויי קירכען־דיענער. דער שאמפאניער האט אלעמען פרעהליך געמאכט, און ווען דער גראף איז געווארען

זעהר לוסטיג, האט ער זיך אראבגעלאזט אויף די קניע פאר זיין יונגער, שעהנער פרוי, האט ארונטערגענומען איהר ווייסען אטלעס־נעם שיכעלע פון איהר פוס, האט איהם אנגעפילט מיט וויין און עס אויסגעטרונקען פאר איהר געזונד.

צום סוף איז די נאכט אנגעפאלען. א ריכטיגע פוילישע חתונה נאכט, און גרעפין פאניסקא, וועלכע האט נור וואס אנגעטהאן א הויז קלייד, האט מיט שטאלצער בעפריעדיגונג געקוקט אויף זיך אין דעם גרויסען שפיעגעל, וועלכער איז געווען ארייננגעשלאגען אין וואנד פון דער ערד ביז'ן באלקען. א ווייסע אטלאסענע שלעפע האט זיך געצויגען הינטער איהר ווי די שטראהלען פון דער לבנה. א האלב אפענער יאקעל פון העל גרינעם סאמעט בעפוצט מיט טהייערען הערמעלין האט באדעקט איהר פולען, מיידעלשען בוזים און איהרע קלאסישע ארעמס, נור כדי זיי וואס פארפיהרערישער ארויסצושטעלען ביי דער קלענסטער בעוועגונג. איהרע שעהנע, געדיכטע שווארצע האאר אין וועלכע עס האבען געבליסטשעט דא און דארט בריליאנטען, ווי טראפענס טהוי, האבען זיך איהר צושאטען איבער'ן האלז און אויפ'ן ווייסען פוטער. דער גראף איז אריין אנגעטהאן אין א רויטען סאמעטענעם מאנטעל מיט סייבעל בעפוצט. אויף זיין וואונק האט די אלטע פרוי, וועלכע האט בעדיענט זיין געטין, פערלאזען דעם צימער און אין א מינוט ארום איז ער ווי א שקלאף געלעגען צו די פיס פון זיין רייצענדער יונגער פרוי, וועלכע האט איהם אויפגעהויבען און צו איהר פאר־כענדען הארצען צוגעדריקט. פלוצים האט זי דערהערט א לאנגען ווילדען וואיען, וועלכע זי האט ביז אהער נאך קיינמאל ניט געהערט.

— וואס איז עס? — האט זי געפרעגט ציטערענדיג מיט'ן גאנצען קערפער.

דער גראף איז צוגעגאנגען צום פענסטער א קוק טהאן וואס דאס איז און זי איז אוועק נאך איהם מיט איהרע ארעמס ארום זיין האלז. האלב צושראקען. האלב נייגעריג האט זי ארויסגעקוקט

אין דער טיעפער פינסטערניש, וואו גרויסע ליכטיגע פלעקען האבען זיך בעוועגט פאארוייז אין פארק צו איהרע פיס.

— זיינען דאס פייער פליעגלאך? — האט זי אויסגעשעפטשעט

— ניין, מיין טייערע, דאס זיינען וועלף — האט געענטפערט דער גראף, אראבנעהמענדיג זיין גרויסען ביקס, וועלכען ער האט אנגעלאדען. דאן איז ער ארויס אויף דעם שנעע באדעקטען באלקאן, בעת זי האט זיך איינגעטוליעט אין איהר פוטער און איז ארויס נאך איהם.

— ווילסטו שיסען? — האט ער שטיל געפרעגט און ווען זי האט איינגעוויליגט, האט ער צוגעלייגט — ציעלעווע זיך גלייך אויף א פאאר ליכטיגע פלעקען, וועלכע דו זעהסט פאר זיך, דאס זיינען די אויגען פון יענע ווילדע חיות.

דאן האט ער איהר דערלאנגט דעם ביקס און אנגעוויזען די ריכטונג וואו זי דארף שיסען.

— ציעלעוועסטו גלייך?

— יא

— דאן שיס.

עס האט זיך דערהערט א שאס, וועלכען דער ווידערקול פון די בערג האט אבגעקלונגען פיער מאל און צוויי פון די אונאנגענעהמע פייערלאך זיינען פערלאשען געווארען.

דאן האט דער גראף אויסגעשאסען און דערוויל האבען זיך די דיענער אויפגעכאפט און זיינען געקומען צולויפען. זיי האבען שנעל פערטריעבען די וועלף מיט פאקעל'ן און מיט ביקסען און די צוויי דערשאסענע חיות, פארשטערער פון א פוילישער חתונה נאכט, האבען זיי אוועקגעלעגט צו די פיס פון זייער יונגער הערריז.

די טעג וועלכע האבען דערנאך געפאלגט זיינען עהנליך געווען צו יענער נאכט. דער גראף האט זיך געצייגט צו זיין זעהר א'ן אויפמערקזאמער מאן, ער איז געווארען זיין ווייבס ריטער און שקלאף, און זי האט זיך אזוי שנעל צוגעוואהנט צו דעם אומעריגען

שלאס און האט זיך דארט געפיהלט זעהר היימיש. זי האט גע־ריטען אויף פערד, איז ארומגעפאהרען אין קארעטען, האט גערוי־כערט, געלעזען פראנצויזישע ראמאנען און געשלאגען איהרע דיענער ניט ערגער פון א׳ן אמת׳ער פוילישער גרעפין. אין פערלויף פון עטליכע יאהר האט זי דעם גראף געבארען צוויי קינדער און הגם ער האט געשיינט צו זיין זעהר גליקליך, דאך האט ער ווי די מייסטע מענער גענומען פערנאכלעסיגען זיין ווייב און איז וואס ווייטער אלץ קיהלער געווארען צו איהר. פון צייט צו צייט האט ער פער־לאזען דעם שלאס און איז אוועק אין דער הויפטשטאדט זיינע גע־שעפטען אין ארדנונג צו ברענגען און די צווישען צייט פון איין רייזע ביז דער אנדערער איז ביסלעכווייז געווארען אלץ קירצער און קירצער. פאניסקא האט געפיהלט, אז זי האט איהר מאן דערעסען און ווי וועה עס האט איהר ניט געטהאן דאך האט זי דעם גראף וועגען דעם גארנישט געזאגט, זי איז געווען צו איהם פונקט ווי אימער.

אבער צום סוף איז דער גראף אין גאנצען אוועקגעבליבען. אין אנהויב פלעגט ער צו איהר שרייבען בריעף, וועלכע זיינען געווען א טרייסט אין איהר איינזאמען אומגליקליכען לעבען. אבער דערנאך האט ער דאס אויך ניט געטהאן, נור זיין אדוואקאט האט איהר צוגעשיקט דאס געלד, וואס זי האט נויטיג געהאט פאר זיך מיט די קינדער.

זי האט געווארט, געהאפט, געצווייפעלט, געליטען און געוויינט אריבער א יאהר: דאן איז זי פּלוצים אוועק אין דער הויפט־שטאדט און גאנץ אונערווארטעט צו איהם אין קווארטיר אריינ־געפאלען. עס איז צווישען זיי פארגעקומען א׳ן אונאנגענעהמע ערקלעהרונג און צום סוף האט איהר דער גראף געזאגט, אז ער ליעבט זי ניט מעהר און וועט מעהר מיט איהר ניט לעבען צו־זאמען. א׳ן אויפגערעגטע, האט זי איהם געוואלט צווינגען דורכ׳ן געזעץ צו וואהנען מיט איהר, און זי האט איבערגעגעבען איהר זאך צו א בעריהמטען אדוואקאט, אבער דער גראף האט געלייקענט,

אז זי איז זיין ווייב. זי האט געבראכט איהר הייראטס קאנטראקט און דא ערשט האט זיך ארויסגעוויזען, וואס פאר א פערברעכערי־שען שפיצעל דער גראף האט איהר אבגעטהאן. די גאנצע חתונה איז געווען א קאמעדיע, א פערטרויטער דיענער האט געשפיעלט די ראלע פון דעם פריסטער, אזוי אז דעם שניידערס שעהנע טאכ־טער איז געווען ניט מעהר און ניט ווייניגער ווי דעם גראף'ס גע־ליעבטע און איהרע קינדער פשוטע ממזרים.

די טוגענדהאפטע פרוי האט זיך צו שפעט געכאפט, אז זי איז געווען די יעניגע, וואס האט געטהאן א ניט גלייכען שידוך. איהרע עלטערען האבען איצט מיט איהר ניט געוואלט האבען צו טהאן און צום סוף איז אויך בעקאנט געווארען, אז דער גראף האט חתונה געהאט נאך מיט א צייט פריהער ווי ער האט איהר געקענט. נור ער האט ניט געלעבט מיט זיין פרוי.

דאן האט זיך פענני געווענדעט צו די פאליציי בעאמטע, זי האט געוואלט ביי זיי זוכען גערעכטיגקייט, אבער מען האט איהר גע־ראטהען זי זאל ניט פארפיהרען קיין פראצעס: אויב אפילו עס וועט זיך איהר איינגעבען צו בעשטראפען איהר פרעכען פערפיהרער, וועט זי אבער צוזאמען מיט איהם רואינירען זיך אליין.

צום סוף האט איהר אדוואקאט געמאכט צווישען זיי א פאר־מיטלונג, וועלכע איז געווען גינסטיג פאר פענני'ן, און זי האט עס אנגענומען צוליעב די קינדער. דער גראף האט איהר אויסגע־צאהלט א גרויסע סומע געלד און איהר געגעבען דעם אומעריגען שלאס דארט צו וואהנען. אהין האט זי זיך צוריקגעקעהרט מיט א צובראכען הארץ און פון דאן אן האט זי דארט געלעבט איינע אליין פול מיט בייזען האס צו דער גאנצער וועלט, א פערביטערטע דעם־פאטקע.

פון צייט צו צייט קען מען באגעגענען אין יענער געגענד א בלייכע פרוי פון איבערערדישער שעהנקייט אין א סייבעלנעם מאנטעל איינגעוויקעלט, מיט א ביקס איבער'ן פלייצע, וואנדערענ־

דינ איבער די וועלדער, אדער ווינטער צייט אין א שליטען טרייבענדיג איהרע פערד מיט א ווילדער שנעלקייט ביז א שוים נעהמט שלאגען פון זייערע מיילער און זיי פאלען שיער ניט אום פאר מיעדקייט. פונ'ם שליטען הערט זיך דאס קלינגען פון גלעקלאך, וועלכע קלינגען אזוי אומעדיג, אזוי מעלאנכאליש, און שטארבען דערנאך אב אין דער ווייטער ווייטקייט, ווי דאס וויינען פון א איינזאמער, פערלאזענער מענשליכער הארץ.

ענדע

א פרוי'ס שלויקייט.

יהר רעדט פון פרויען? אבער וואס ווייסט איהר פון זיי? קיין שווארץ־טינט־ילער איז ניט אזוי שלוי, אזוי כיטרע ווי די פרוי. ווען זי וויל אונז ארייןכאפען אין איהרע הענד אריין, אפט זאגאר אהן א פארוואס פשוט אום זיך מיט אונז א שפיעל צו טהאן און אונז אבצוטהאן עפעס א שפיצעל. און די דאזיגע שפיצלאך טהוען זיי אונז אב מיט א מערקווירדיגער איינפאכקייט, מיט א זעלטענער דרייסטקייט און מאדנער קונציגקייט. זיי שפיעלען זיך מיט אונז פני פריה ביז נאכט, און זיי טהוען עס אלע—די טוגענדהאפטע, די עהרליכסטע און די בעסטע פון זיי. איהר קענט צוליינען, אז מאנכעס מאל זיינען זיי געוויסערמאסען געצוואונגען אזוי צו האנדלען. מענער זיינען אימער איינגעשפארט ווי אידיאטען און זייערע פערלאנגען זיינען טיראניש. א פערהייראטער מאן האלט אין איין באַסעוועןּ אין זיין הויז. ער איז פול מיט קאפריזען, און זיין ווייב בענוצט זיך אפט מיט זיי, כדי איהם צו בעטריגען. זי רעדט איהם סרוב איין אז זאכען קאסטען ביליגער, ווייל אז ניט וואלט ער אויפגעהויבען א גוואלד. און זי דרעהט זיך אימער ארויס פון אלע שוועריגקייטען אזוי איינפאך, אזוי שלוי, אז מיר עפענען ברייט אונזערע אויגען פאר פערוואונדערונג. ווען מיר דערגעהן

אמאָל צופעליג דעם אמת. גאנץ ערשטוינט זאגען מיר דאן צו זיך אליין „ווי איז דאס מעגליך, וואס מיר האבען עס ניט געזעהן ביז אהער?"

* * *

דער מאן וואס האט דאס געזאגט איז געווען אן עקס־מיניסטער, גראף דעל... א דורכגעטריבענער לעבעיונג, ווי מען האט גערעדט, און א זעהר פעהיגער מענש. א גרופע יונגע לייט האבען זיך צו איהם צוגעהערט.

ער האט ווייטער גערעדט:

איך בין אָבגענארט געוואָרען פון אַן איינפאכער, אונגע־בילדעטער פרוי אויף א גאנץ בעזונדערען און קאמישען אופן. איך וועל עס אייך דערצעהלען כדי איהר זאלט זיך אראבנעהמען א מוסר דערפון.

איך בין אין יענע צייט געווען מיניסטער פון אויסלענדישע געלעגענהייטען און איך האב געהאט א געוואהנהייט יעדען פריה־מארגען צו מאכען א לאַנגען שפאציער אין די שאן־ז־עליזעע. עס איז געווען אין מאָנאט מאי, איך בין געגאנגען און מיט א פולע ברוסט אריינגעצויגען אין זיך דעם זיסען גערוך פון די בליהענדע בוימער.

עס האט ניט גענומען לאַנג און איך האב באמערקט, אז יעדען טאג האב איך געטראפען א רייצענדע יונגע פרוי, איינע פון יענע וואונדערבארע, גראציעזע בעשעפעגישען, וועלכע טראגען אויף זיך דעם שטעמפעל פון פאריז. צו זי איז געווען שעהן? אי יא, אי ניין. שעהן געוואקסען? ניין. איהר טאליע איז געווען צו דין, איהרע שולטערן צו שמאל, איהר ברוסט צו פול. אבער מיר געפע־לען די דאזיגע שעהנע לעבעדיגע ליאלקעס א סך מעהר פון די גרויסע קאלטע סטאטועס, ווי די וועננוס פון מילאס.

און דערצו האט דער דאזיגער סארט פרויען עפעס א מאדנעם גאנג, דער גערויש פון זייערע קליידער בלויז נעהמט אייך ביז דעם

מארך פון אייערעביינער און פילט אייך אַז מיט פערלאנגען. זי האט דאכט זיך געוואָרפען אויף מיר א בליק פון דער זייט, ווען זי איז פערביי מיר פארבייגעגאנגען. אבער די דאזיגע פרויען קענען קוקען אויף אייך מיט פערשיעדענע בליקען... איהר קענט קיינמאל ניט וויסען...

איין פריהמארגען האב איך זי געזעהן זיצענדיג אויף א באנק מיט אַן אפענעם בוך אין איהרע הענד. איך בין אריבערגעגאנגען אויף יענער זייט און זיך געזעצט נעבען איהר. אין פינף מינוטען ארום זיינען מיר געווען פריינד. דאן יעדען טאָג נאכדעם ווי מיר האָבען פריינדליך בעגריסט איינער דעם אנדערען: „גוט מאָרגען, מאדאם", „גוט מאָרגען, מיין הערר", האָבען מיר גענומען פּלוידערען. זי האָט מיר דערצעהלט אַז זי איז די פרוי פון אַ רעגיערונגס קלערק, אַז זי פיהרט אַ טרויעריגען לעבען מיט זעהר ווייניג פערגעניגענס און זעהר אַ סך זארגס און נאך טויזענד אנדערע זאכען.

איך האב איהר געזאגט ווער איך בין, טהיילווייז אויס אונ־בארעכענטקייט און טהיילווייז אפשר אויס בעריהמעריי. זי האט געשיינט צו זיין זעהר ערשטוינט.

דעם צווייטען טאג איז זי געקומען אין מיניסטעריום מיר זעהן: און זי איז אהין געקומען אזוי אפט, אַז די בעדיענער, וועלכע זיינען אויף איהר אויפמערקזאם געווארען, פלעגען אַ שעפּטשע טהאָן איינער צום צווייטען ווי נור זיי האָבען זי דערזעהן: — אַט געהט מאדאם לעאן — אזוי האָבען זיי איהר א נאמען געגעבען, ווייל מיין ערשטער נאמען איז לעאן.

דריי מאנאטען נאכאנאנד האב איך זי געזעהן יעדען אין דער פריה אַהן דעם, אַז זי זאָל מיר אויף איין מינוט איבערדריסיג ווערען. אזוי גוט האט זי פערשטאנען זיך צו מאכען אינטערעסאנט און פיקאנט. אבער איין טאג האב איך באמערקט אז איהרע אויגען זיינען רויט, אַז זי אונטערדריקט מיט אלע קרעפטען די טרערען און קען קוים רעדען. אזוי אויפגערעגט און בעזארגט איז זי געווען פון עפּעס א געהיימען געראנק. וואס האט זי נאכאנאנד געמאטערט.

איך האָב זי געבעטען, זי בעשוואָרען, זי זאָל מיר זאָגען די אורזאכע פון איהר אויפרעגונג.

צום סוף האט זיך ביי איהר ארויסגעריסען מיט א שוידער:

— איך בין... איך בין אין אנדערע אומשטענדען!

און זי האט אויסגעבראכען אין א געוויין. מיין פנים האט זיך מורא'דיג פארקרימט, ווי מענער ווערען געוועהנליך, ווען זיי דערהערען אזא שטיקעל נייעס. איהר קענט זיך ניט פארשטעלען וואס פאר אונ'אנגענעהמען קלאפּ אין הארצען מען קריגט, ווען מען דערוויסט זיך פון אזא אן אונערוואַרטעטער פאטערשאפט. אבער פריהער אדער שפּעטער מוזט איהר זיך דערפון דערוויסען. און איך האָב אויסגעשטאמעלט:

— אבער... אבער... איהר זייט דאך פערהייראט, ניט אמת?

זי האט געענטפערט:

— יא, אבער מיין מאַן איז אוועק קיין איטאליען מיט צוויי מאָנאַטען צוריק און ער וועט ניט קומען צוריק אזוי שנעל.

איך בין געווען ענטשלאָסען אונטער אלע אומשטענדען אראָבצונעהמען פון זיך די פעראנטוואָרטליכקייט, מעג עס קאָסטען וויפיעל עס וויל, און איך האָב געזאָגט:

— איהר מוזט גלייך אוועקפאָהרען צו איהם.

זי איז רויט געווארען ביז צו די ווארצלען פון איהרע האאר און האָט אויסגעשטאָמעלט מיט ארונטערגעלאָזטע אויגען: יא, אבער... — זי האט ניט געוואגט אדער ניט געוואלט ענדיגען דעם זאַץ.

איך האָב פערשטאנען, און האָב זעהר פארזיכטיג איהר דער־לאנגט א קאנווערט מיט די קאסטען פון דער רייזע.

אין אכט טעג ארום האט זי מיר געשיקט א בריעף פון גענוא. אויף דער צווייטער וואך האָב איך געקריגען נאך איינעם פון פלא־רענץ. דאַן זיינען מיר אנגעקומען בריעף פון לעגהארן, רוים און נעאפּאל.

זי האָט מיר געשריבען:

„איך פיהל זיך גוט, מיין טהייערער, אבער איך זעה אויס שרעקליך. איך וואלט ניט וועלען, איהר זאלט מיך זעהן ביז אלעס וועט שוין זיין פאראיבער; איצט וואלט איך אייך ניט געפעלען. מיין מאן פערדעכטיגט גארנישט. אזוי ווי זיינע געשעפטען פאר־דערען פון איהם ער זאל דא נאך פארברייננגען א לענגערע צייט, וועל איך זיך אויך ניט אומקעהרען קיין פראנקרייך ביז איבער'ן קינד־בעט.

און צום שלוס פון אונגעפעהר אכט מאנאטען, האב איך ער־האלטען פון וועגעדיג די ראזיגע עטליכע ווערטער:

„עס איז א אינגעל"...

אין א געוויסער צייט ארום איז זי פלוצים אריין אין מיין צימער, פרישער און שעהנער ווי ווען עס איז, און זיך געווארפען אין מיינע ארעמס. און אונזערע פריהערדיגע בעציהונגען זיינען בענייט געווארען.

איך האב פערלאזען דעם מיניסטעריום און זי פלעגט קומען צו מיר אין מיין הויז אין דער רוע דע גרעננעל. זי האט אפט גערעדט צו מיר וועגען דאס קינד, אבער איך האב קוים געהערט וואס זי רעדט וועגען איהם; עס האט מיך ניט געאינטערעסירט און איך האב דערפון גארנישט געוואלט וויסען. פון צייט צו צייט פלעג איך אריינלעגען א סומע געלד אין איהר האנד און געזאגט: „לייג דאס אוועק פאר איהם".

נאך צוויי יאהר זיינען אוועק, זי האט אלץ מיט מעהר און מעהר היץ מיר געוואלט דערצעהלען וועגען דעם קליינעם וויזליק...

מאנכעס מאל פלעגט זי זאגען מיט טרעהרען אין די אויגען — אייך ארט גארנישט פאר איהם; איהר ווילט אפילו איהם ניט זעהן. ווען איהר זאלט וויסען ווי ווער איהר טהוט מיר דערמיט.

צום סוף האט זי אין מיר אזוי פיעל אריינגערעדט, אז איך האב איהר אין א געוויסען טאג פערשפראכען איוף מארגען ארויס־צוקומען אין די שאנ־ז־עליזעע ווען זי נעהמט ארויס דאס קינד שפאצירען.

אבער אין דעם מאמענט ווען איך האב פערלאזען דאס הויז, האט מיך עפּעס א מאדנער פארגעפיהל צוריקגעהאלטען. א מאן איז שוואך און נאריש. וואס וועט זיין, אז איך וועל ווערען צוגעבונדען צו דעם דאזיגען קליינעם נפש׳ל, פון וועלכען איך בין דער פאטער... וועלכער איז מיין זוהן.

איך האב געהאט מיין העט אויפ׳ן קאפּ, מיינע האנדשוה אין די הענד. איך האב א שליידער געטהאן די האנדשוה אויפ׳ן שרייב־טיש און די הוט אויפ׳ן שטוהל.

— ניין, בעשטימט איך וועל ניט געהן; עס איז קליגער ניט צו געהן.

מיין טיהר האט זיך ווייט געעפענט. מיין ברודער איז אין צימער אריין. ער האט מיר דערלאנגט אן אנאנימען בריעף וואס ער האט געקראגען יענעם אין דער פריה.

„ווארנט דעם גראף דע ל—, אייער ברודער, אז די קליינע פרוי, פון דער ריע גאזעטטע לאכט זיך פרעך אויס פון איהם. זאל ער זיך ווענען איהר געגויער נאכפרעגען".

איך האב קיינעם קיינמאל גארנישט דערצעהלט וועגען דער אינטריגע און איצט האב איך מיין ברודער דערצעהלט די געשיכטע דערפון פון אנהויב ביז׳ן סוף. איך האב צוגעלייגט:

„פון מיינטוועגען וויל איך מעהר גארנישט האבען צו טהאן מיט דער גאנצער געשיכטע; אבער אפשר וואלסטו, אלס א גוטער ברודער, נעגאנגען און אויסגעפונען, וואס דו וועסט קענען וועגען איהר?"

ווען מיין ברודער איז אוועק, האב איך געזאגט צו זיך אליין: אויף וואס פאר׳ן אופן האט זי מיך געקענט בעטריעגען? זי האט אנדערע געליעבטע? וואס ארט עס מיך? זי איז יונג, פריש און שעהן: מעהר זוך איך ביי איהר גארנישט. זיי שיינט מיך צו ליעבען און אויסרעדעם, קאסט זי מיך ניט פיעל אויף. ווירקליך, איך פערשטעה ניט וואס דא קען זיין.

מיין ברודער האט זיך שנעל צוריקגעקעהרט. ער האט זיך פון דער פאליציי דערוואוסט אלעס וועגען איהר מאן. ער איז א קלערק אין דעם דעפארטמענט פאר גוטע געוואהנהייטען און עהרליכער אויפפיהרונג, און נאך מעהר, ער איז א דענקענדער מענש, אבער ער איז פערהייראט צו א שעהנער פרוי, וועמעס אויסגאבען זיינען אביסעל פארשווענדעריש פאר זיין איינפאכען געהאלט. דאס איז געווען אלעס.

דאן איז מיין ברודער אוועק צו איהר אהיים און אזוי ווי ער האט זי אין דער היים ניט געטראפען, האט ער מיט דער הילף פון אביסעל געלד געעפענט די צונג פון'ם הויז וועכטער. „מאדאם ד— איז א זעהר ווירדיגע פרוי — האט ער געזאגט — און איהר מאן איז זעהר א ווירדיגער מאן, ניט שטאלץ, ניט רייך, אבער מיט זעהר אן אפענער האנד".

אום צו זאגען עטוואס, האט מיין ברודער געפרעגט:

— ווי אלט איז איהר קליין אינגעלע?

— זי האט ניט קיין אינגעלע, מיין הערר.

— וואס הייסט? און דער קליינער לעאן?

— איהר האט א טעות, מיין הערר.

— איך מיין דאס קינד, וואס זי האט געהאט ווען זי איז געווען אין איטאליען מיט צוויי יאהר צוריק.

— זי איז קיינמאל ניט געווען אין איטאליען, מיין הערר, זי האט קיין מאל ניט פערלאזען דאס הויז וואו זי וואהנט פאר די לעצטע פינף יאהר.

מיין ברודער, שטארק פערוואונדערט, האט איבער א נייעם גענר־מען אויספרעגען דעם הויז־וועכטער, דאן האט ער געפרעגט ביי די איבעריגע בעדיענטע, אבער אלע האבען געשריען אין איין קול: זי איז ניט געפאהרען קיין איטאליען און זי האט ניט קיין קינד.

איך בין געווען איינפאך ערשטוינט, אבער איך האב אויף קלאהר ניט געקענט פערשטעהן דעם זין פון דער דאזיגער קאמעדיע און איך האב זיך אבגערופען צו מיין ברודער:

— איך וויל וויסען אויף קלאהר וואס דא טהוט זיך. איך וועל איהר בעטען, זי זאל קומען אהער מארגען. דו ווענסט זי דא אויפ־נעהמען אנשטאנדט מיר. אויב זי האט מיך בעטראגען, וועסטו איהר איבערגעבען פון מיר צעהן טויזענד פראנק, און איך וויל זי מעהר קיינמאל ניט זעהן. און אין דער אמת'ן האט זיך מיר גע־נומען דאכטען, אז איך בין שוין זאט פון איהר.

וועט איהר גלויבען ? מיט א נאכט פריהער האב איך זיך גע־ערגערט, וואס איך האב געהאט א קינד מיט דער פרוי, און איצט בין איך געוועז צוטומעלט, פערשעהמט, בעליידיגט און עס האט מיר וועה געטהאן פארוואס דאס קינד עקזיסטירט ניט. איך בין געוועזן פריי, בעפרייט פון יעדער פעראנטווארטליכקייט, פון יעדער זארג: און דאך האט אין מיר דאס בלוט געקאכט ביים געדאנק, אז מען האט מיך גענארט און מיך אוועקגעשטעלט אין אזא קאמישער לאגע.

אויף מארגען אין דער פריה האט מיין ברודער זי ערווארטעט אין מיין ארבייטס־צימער. זי איז אריינגעקומען שנעל ווי אלע מאל און האט זיך אווארף געטהאן צו איהם מיט אויסגעשטרעקטע ארעמס, אבער ווען זי האט דערזעהן ווער דאס איז, האט זי זיך גלייך א ציה געטהאן צוריק.

ער האט זיך פערניינט און זיך ענטשולדיגט.

— איהר וועט מיר ענטשולדיגען, מאדאם, פארוואס איך בין דא אנשטאט מיין ברודער. אבער ער האט מיר ערלויבט אייך צו שטעלען אייניגע פראגען, וועלכע זיינען איהם אליין שווער ביי אייך צו פרעגען.

דאן קוקענדיג אויף איהר מיט א דורכדרינגענדען בליק, האט ער פלוצים געזאגט :

— מיר וויסען אז איהר האט ניט קיין קינד פון איהם.

נאך דעם ערשטען מאמענט פון צוטומעלטקייט, איז זי גלייך געקומען צו זיך. האט זיך געזעצט און מיט א שמייכעל בעטראכט דעם מאן, וועלכער איז געשטאנען פאר איהר אלס איהר ריכטער.

זי האט געענטפערט איינפאך:

— ניין איך האב ניט קיין קינד.

— מיר ווייסען אויך, אז איהר זייט קיינמאל ניט געווען אין איטאליען.

דאס מאל האט זי אויסגעשאסען א געלעכטער:

— ניין, איך בין קיינמאל ניט געווען אין איטאליען.

מיין ברודער, שטארק ערשטוינט פון איהרע ענטפערס, האט געזאגט:

— דער גראף האט מיר געבעטען אייך איבערצוגעבען דאס געלד, און אייך צו זאגען, אז צווישען איהם און אייך איז אלעס גענדיגט.

זי איז ווידער געווארען ערנסט, האט רוהיג אריינגעלעגט דאס געלד אין קעשענע און געפרעגט אין א בעטריעבטען טאן:

— וועל איך אלזא דעם גראף מעהר ניט קענען זעהן?

— ניין, מאדאם.

דאס האט איהר געשיינט צו פערדריסען און זי האט געזאגט מיט געמאכטע גלייכגילטיגקייט:

—דעסטא ערגער. איך בין געווען צו איהם זעהר צוגעבונדען.

דערזעהן אז זי איז אזוי שנעל געקומען צו זיך פון דער גאנצער געשיכטע, האט מיין ברודער פון זיין זייט א שמייכעל געטהאן און געפרעגט:

— זאגט מיר, איך בעט אייך, צו וואס האט איהר ערפונדען די דאזיגע לאנגע געשיכטע מיט די אלע ליגענס, מיט דער רייזע נאך איטאליען און די מעשה מיט'ן קינד?

זי האט אנגעקוקט מיין ברודער א פערוואונדערטע, ווי ער וואלט איהר געפרעגט עפעס זעהר א נארישע פראגע און געענטפערט:

— מיין גאט! וואס פאר א צו'להכעיס'ניק איהר זייט! גלויבט איהר, אז א'ן ארימע, איינפאכע פרוי פון פאלק, ווי איך, א שטיקעל גארנישט, ווי מען זאגט, וואלט געקענט איינהאלטען אין מיינע הענד דריי יאהר נאכאנאנד דעם גראף דע ל— א מיניסטער, א גרויסע פערזענליכקייט, א מאן וואס האלט פון דער מארע, וואס

איז רייך און פערפיהרעריש, ווען איך זאל זיך ניט געבען אביסעלע מיה? איצט איז אלעס פערביי. דעסטא ערגער. עס האט גע־קענט אנהאלטען אייביג. אבער אם וויינינגסטען האט מיר זיך איינ־גענעבען איהם צו האלטען דריי יאהר.

זי איז אויפגעשטאנען. מיין ברודער האט איהר נאך אלץ אויס־געפרעגט:

— אבער... דאס קינד? איהר האט געהאט אזא איהם צו צייגען?

— געוויס... מיין שוועסטער׳ס קינד. זי האט עס מיר געליהען. איך קען וועטען, אז זי האט עס אייך אלעס אויסגעזאגט.

— גוט! און די בריעף פון איטאליען?

זי האט זיך ווידער געזעצט און זיך גוט אויסגעלאכט.

— אך! יענע בריעף... זיי זיינען געווען א שטיק פאעזיע, דער גראף איז נישט אומזיסט געווען א מיניסטער פון אויסלענדישע אנגעלעגענהייטען.

— אבער... אייער שוואנגערשאפט?...

— אך! דאס איז מיין געהיימנים. איך וויל קיינעם נישט קאמפראמעטירען.

און זיך פארנייגענדיג פאר איהם מיט א אבלאכענדיגען שמייכעל, האט זי פארלאזען דעם צימער ניט גערירט אויף א האאר. ווי א׳ן אקטריסע וועלכע האט געשפיעלט איהר ראלע ביז צום סוף.

און דער גראף דע ל— האט געענדינט די געשיכטע מיט מוסר:

אלזא זייט פארזיכטיג איידער איהר פערטרויט זיך צו דעם דאזינען סארט טייבעלאך.

ענדע.

די ווייב און די געליעבטע

ג, ווירקליך — האט געזאגט טשאססוואל — וועמען פון די אנשטענדיגע קרעמער און ווייִן הענדלער וואלט עס געקענט איינפאלען, אז יענע שעהנע קליי־נע פאריזער פרוי מיט די ווייכע אונשולדיגע אויגען ווי ביי א מאדאננא, מיט די שמייכלענדיגע ליפען און גאלדענע האאר, וועלכע האט זיך אימער אזוי איינפאך אנגעטהאן, זאל גאר זיין זייער קאנדידאט'ס געליעבטע?

זי האט איהם זעהר פיעל געהאלפען און איהם בעגלייט אפילו אין די ווייטסטע פערמעס, איז געגאנגען מיט איהם צו די פערזאמלונגען אין די קליינע קאפעעס פון די קליין שטעדטלאך, געהאט א אנגענעהמען און פאסענדען ווארט פאר יעדער'ן, האט זיך ניט אבגעזאגט פון א גלאז ווייִן אדער א האנד־דרוק און איז אימער געווען בערייט צוצושטעהן צו א פאלקסטאנץ. זי האט גע־שיינט צו זיין אזוי פערליעבט אין עליען רוליהער, אזוי פול צו־טרויען, אזוי שטאלץ וואס ער איז איהרער און זי איז זיינע, האט גע־קוקט אויף איהם מיט אזוי פיעל ליעבע און אזוי פיעל האפנונג און האט זיך צוגעהערט צו אלעם וואס ער האט גערעדט מיט אזא אויפמערקזאמקייט, אז וואוטערס, וועלכע האבען אפילו ניט געהאט אין זינען פאר איהם צו וואוטען, זיינען ביסלעכווייז געוואונען גע־ווארען אויף זיין זייט און האבען פערשפראכען צו וואוטען פאר דעם יונגען דאקטאר, וועמעס נאמען זיי האבען קיינמאל ניט גע־הערט דערמאנענדיג אין זייער דיסטריקט.

פאר זשאן דארדענן איז יענער עלעקשאן קאמפיין געוועז א זעהר אינטערעסאנטע פאסירונג; דאס איז געוועזן פאר איהר אן אנגענעהמער און אונערווארטעטער יום טוב, און אזוי ווי זי איז מיט'ן הארצען געוועזן אן אקטריסע, האט זי געשפיעלט ערנסט, האט זיך ארייגעווארפען אין איהר כאראקטער, און אליין דערפון הנאה געהאט מעהר. ווי זי האט ווען עס איז אין איהר לעבען הנאה געהאט פון איהרע אינטערעסאנטע און וואונדערבארסטע צופעלע.

און דאן איז דערצו צוגעקומען דער בעזונדערער פערגעניגען וואס מען האט זי אנגענומען פאר א וועלט דאמע, איהר געשמיי־כעלט, קאמפלימענטען געמאכט, רעספעקטירט און מקנא געוועזן. עס איז איהר אנגענעהם געוועזן, וואס זי איז ארויסגעקראכען אויף א ווייליע פון דעם רינשטאק און דאן האט זי געטרוימט, אז דאס דאזיגע ארומפאהרען מיט איהם עטליכע וואכען נאכאנאנד וועט ברייגנען דערצו אז ער זאל זי ניט פערלאזען. ווען ער וועט זיך צוריק קעהרען אין שטאדט אריין. אפשר וועט ער אויפאפפערען די פרוי, וועלכע ער האט שוין מעהר ניט געליעבט און וועלכע ער האט אין איהר געגענווארט גערופען זיין „סינדערעללא".

ביי דערנאכט, ווען זיי האבען פון זיך אראבגעווארפען די מאסקע און זיינען געוועזן אליין אין זייער צימער אין האטעל, האט זי זיך מיט איהם גערייצט, איהם געשמייכעלט, געוועקט אין איהם זיין אמביציאן, ארומגענומען איהם מיט איהרע ציטערנדע ארעמס און צווישען איהרע קושען געשעפטשעט איהם אין זייער יענע ווער־טער, וואס מאכען א מאן שטאלץ, ווארימען אן זיין הארץ און גי־בען איהם קראפט און מוטה, ווי א גלעזעל שנאפס.

זיי ביידע צוזאמען האבען איינגענומען דעם דיזטריקט און גע־וואונען די עלעקשאן גאנץ לייכט, ווייל ניט קוקענדיג אויף דעם קאנדידאט'ס יוגענד, איז ער ערוועהלט געווארען ביי א מאיאריטעט פון פינף טויזענד שטימען. עס פערשטעהט זיך, אז דאן זיינען

געמאכט געווארען נאך אבענדען און באנקעטען, וואו זשאן איז אנוועזענד געווען און וואו מען האט איהר בעגעגענט מיט גרויס ענטהוזיאזם; עס זיינען געווען פייער־ווערק, וואו זי האט געזאלט אנצינדען די ערשטע פייער קרעקע, און בעלער אויף וועלכע זי האט איבערראשט די ווערטהע געסט מיט איהר חן'עוודיגקייט און ליעב־ליכקייט. און ווען זיי זיינען אוועקגעפאהרען, זיינען דריי קליינע מיידלאך, אנגעטהאן אין ווייסען, געקומען צום וואקזאל און דעקלא־מירט פערזען פול מיט קאמפלימענטען צו איהר. אן ארקעסטער מוזיק האט געשפיעלט די מארסעליעזע, די פרויען האבען געפאכט מיט זייערע טיכלאך, די מענער מיט זייערע העט און זי האט זיך ארויסגעבויגען פון פענסטער פון איהר וואגאן אזא חן'עוודיגע, אזא רייצענדע אין איהר רייזע־קלייד, מיט א שמייכעל אויף די ליפען און א טרעהר אין די אויגען, ווי עס האט געפאסט פאר אזא שעה־נעם און ריהרענדען זעגענען זיך. זי האט ווי אן אמת'ע אקטריסע געשפיעלט די דאזיגע לעצטע סצענע איהרע און מיט א פלוצים'די־גער און קינדערשער בעוועגונג האט זי גענומען ווארפען צו זיי קו־שען מיט די שפיצען פון איהרע פינגער און געזאגט:

— אדיע, מיינע פריינד, אדיע! איך וועל אייך קיינמאל ניט פערגעסען!

דער ערוועהלטער קאנדידאט, וועלכער איז אויך געווארען אביסעל צוואווארימט, האט איינגעלאדען עטליכע מענשען פון די, וואס האבען אם מיינסטען געשטיצט זיין קעמפיין, צו זיך אין פא־ריז. זיי האבען איהם אלע גענומען בייםווארט און איין מאל מיט אן עקסקוירשאן־צוג זיך אוועקגעלאזען אין פאריז און מאסיע רולי־הער איז געווען געצוואונגען זיי איינצולאדען צו א דינער.

אום אויסצומיידען מעגליכע מיספערשטענדניסע, האט ער זיין ווייב אפריהער פארבעריית וואס פאר א מין מענשען זיינע געסט זיינען. ער האט איהר געזאגט, אז זיי זיינען פראסט, אונ־געהובעלט, טומעלדיג, האבען ליעב א סך צו ריידען און וועלען

איהר וואהרשיינליך איבערראשען מיט זייערע מאניערען און זייער האלטען זיך, אבער אז זיי האבען א גרויסען איינפלוס און זיינען וואוילע מענשען און דערפאר פערדיענען זיי, מען זאל זיי שעהן אויפנעהמען. דאס איז געווען א זעהר ניצליכע פארבערייטונג, ווייל ווען זיי זיינען אריין אין זאאל אין זייערע נייערע קליידער מיט שיי־נענדיגע פנים'ער און אנגעפאמאדעזירטע האהר, ווי זיי וואלטען געגאנגען צו א דארפישע חתונה, און זייער פריינד האט פאר זיי פארגעשטעלט די נייע מאדאם רוליהער, זיינען זיי שיער ניט גע־שטארבען.

אין אנהויב זיינען זיי געווארען צומישט, האבען זיך געפיהלט אונבעקוועם, ניט אויפ'ן ריכטיגען פלאץ און ניט געוואוסט וואס צו ריידען. זיי האבען אבגעשפילעט און ווידער פערשפילעט זייערע האנד־שוה, האבען געענטפערט אויף איהרע פראגען, וואס איז זיי איינגעפאלען און זיך געבראכען דעם קאפ צו דערגעהן, וואס דאס איז פאר א רעטעניש. קאפיטאן מארעדוס האט געקוקט אויפ'ן פייער מיט דעם גלעזערנעם בליק פון א נאכטוואנדלער; מארים בארבעסט האט מעכאניש געקראצט זיינע פינגער בעת די איבעריגע דריי, דער פאבריק אויפזעהער, דער אדוואקאט און דער האטעל בעזיצער האבען צושראקען געקוקט אויף רוליהער'ן.

דער אדוואקאט איז געווען דער ערשטער צו קומען צו זיך. ער האט זיך א הויב געטהאן פון זיין שטוהל מיט א הערצליכען געלעכטער, האט א קיצעל געטהאן דעם דעפוטאט מיט'ן עלענבויגען אין זייט און געזאגט:

— איך פערשטעה שוין, איך פערשטעה; איהר האט גע־דענקט, אז מענשען קומען ניט קיין פאריז זיך צו לאנגוויילען, ניט אזוי? די מאדאם איז אן אנטיקעל, און איך גראטוליר אייך, מיין הערר!

ער האט א וואונק געטהאן צו זיינע פריינד איבער'ן רוקען און באלד זיינען אלע ווידער פרעהליך געווארען און א צווייטער האט געזאגט:

— מיר זיינען ניט אזעלכע נארען, קיין פינגער אין מויל דארף מען קיינעם ניט אריינלייגען, אבער דער אדוואקאט ראקווע־טאן איז פארט קליגער פון אונז. מאסיע רוליהער, איהר זייט א מענש מיט א קאפ און אייער איינפאל איז אויסגעצייכענט.

און מיט א פעררויטיגט פנים און א אויסגעשטעלטע ברוסט, האט ער געזאגט אין דער הויך:

— מיין קאמפלימענט, מאדאם, בלויז אין אייער געגענד גע־פינט מען אזעלכע שעהנע, קליינע פרויען!

מאדאם רוליהער האט ניט געוואוסט וואס צו ענטפערען און איז אוועק זוכען שוץ ביי איהר מאן. עס האט זיך איהר זעהר גע־וואלט אוועקגעהן אין איהר צימער אונטער עפעס א תירוץ, אום צו אנטלויפען פון די אונערטרעגליכע געסט. דאך האט זי זיך איינגעהאלטען און איז פערבליבען די גאנצע צייט פון דינער. ביים טיש האט געראוישט און געטומעלט, די פינף געסט מיט זייערע עלענבויגענס אויפ'ן טיש, זייערע זשילעטען צושפילעט און האלב שיכור, האבען געליארעמט און געטומעלט, דערצעהלט גראבע מעשות, מיאוס'ע וויצען און געשווארען ווי די סאלדאטען. אבער ווען מען האט דערלאנגט טהעע און ליקער אין רויך־צימער, האט זי פערלארען די געדולד און האט זיך אבגעזעגענט מיט איהרע געסט. זי איז אוועק צו איהר אין צימער מיט שנעלע טריט, ווי א געפאנ־גענער וואס רייסט זיך פון געפענגנים ארויס און האט מורא אז מען אל איהם ניט כאפען צוריק.

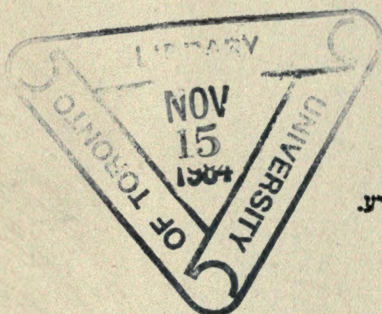
די מענער זיינען געבליבען זיצען און האבען איהר נאכגע־קוקט מיט אפענע מיילער. מארעדוס האט פעררויכערט א סיגאר און געזאגט:

— הערט אויס, מאסיע רוליהער, עס איז געוועזן זעהר שעהן פון אייך וואס איהר האט אונז איינגעלאדען אין אייער קליינע, רו־היגע נעסט, אבער אפען גערעדט, וואלט איך אויף אייער פלאץ ניט בעטראגען מיין געזעצליכע פרוי, פאר אזא אנגעבלאזענע שטיק סחורה ווי די איז.

— ער איז גערעכט — האָט זיך אַרײַנגעמישט דער אַדװאָ־קאַט — מאַדאַם רוליהער, די געזעצליכע מאַדאַם רוליהער, איז פֿיעל מעהר ליעבענסװירדיג און אַ סך שעהנער. איהר זייט אַ פֿעררעטהער צו בעטריגען אַזאַ גאָלדענע װײַבעלע: אָבער װען קענען מיר האָפֿען איהר װידער צו זעהן?

און מיט אַ ביטערען שמייכעל האָט ער צוגעלייגט:

— אָבער זייט גאַנץ רוהיג, מיר װעלען האַלטען ס'מויל, עס װאָלט געװען צו טרויעריג, זי זאָל זיך דערפֿון דערװיסען...

ענדע.

